

Politechnika Wrocławska
Wydział Architektury

Użytkownicy i struktury aktywnych transformacji
przestrzeni publicznych w mieście

Users and structures for active transformation
of public spaces in cities

Tom I

mgr inż. arch. Lea Kazanecka-Olejek

Praca napisana pod kierunkiem
dr hab. mgr. inż. arch. Anny Bać, prof. PWr
Wrocław, 2022

Spis treści

<u>I. Wstęp</u>	5
I.I. Uzasadnienie wyboru tematu	7
I.II. Przedmiot i zakres pracy	8
I.III. Cele pracy	8
I.IV. Tezy pracy	9
I.V. Metody pracy	9
I.VI. Materiał badawczy	11
I.VII. Stan badań	12
I.VIII. Konstrukcja pracy	32
I.IX. Schemat pracy	33
<u>II. Typologia sposobów wprowadzania aktywnej transformacji</u>	35
II.I. Sposób tworzenia i omówienia typologii	35
II.II. Aktywna transformacja planowana	47
II.III. Aktywna transformacja nieplanowana	79
II.IV. Typy sposobów wprowadzania aktywnej transformacji w badanych osiedlach	118
II.V. Podsumowanie pośrednie	130
II.VI. Wnioski pośrednie	137
<u>III. Systematyka celów wprowadzania aktywnej transformacji</u>	139
III.I. Sposób tworzenia i omówienia systematyki	139
III.II. Potrzeba funkcjonalna	145
III.III. Potrzeba estetyczna	197
III.IV. Reakcja na problem	207
III.V. Rodzaje celów wprowadzania aktywnej transformacji w badanych osiedlach	233
III.VI. Podsumowanie pośrednie	247
III.VII Wnioski pośrednie	255
<u>IV. Aktywna transformacja, a kwestie problemowe</u>	257
IV.I. Zaobserwowane problemy	258
IV.II. Podsumowanie i wnioski pośrednie	270

<u>V. Strategie wspierania użytkowników w procesie generowania aktywnej transformacji</u>	<u>273</u>
V.I. Cechy ogólne oddolnych aktywnych transformacji	273
V.II. Strategie przestrzenne	275
V.III. Strategie programowe	281
V.IV. Podsumowanie i wnioski pośrednie	283
<u>VI. Zakończenie</u>	<u>284</u>
VI.I. Realizacja celów badawczych	284
VI.II. Realizacja tez badawczych	286
VI.III. Podsumowanie	287
VI.IV. Wnioski	290
VI.V. Perspektywa dalszych badań	291
<u>Streszczenie</u>	<u>293</u>
<u>Summary</u>	<u>295</u>
<u>Słownik</u>	<u>297</u>
<u>Bibliografia</u>	<u>301</u>
Literatura	301
Netografia	307
Filmografia	313
<u>Spis ilustracji</u>	<u>314</u>
<u>Spis tabel</u>	<u>321</u>

I. Wstęp

Od 2007 r. więcej niż połowa ludzi na świecie mieszka w miastach (Gehl i Svarre, 2013, s. 70). Postęp technologiczny, przeznaczanie obszarów pod ruch samochodowy, globalizacja, rozlewanie miast i wiele innych charakterystycznych cech współczesnych obszarów miejskich reprezentują intensywne przeobrażenia, które wpływają na przestrzeń publiczną. Szybkie zmiany (Gehl i Svarre, 2013, s. 3) sprawiają, że konieczne jest dostosowywanie przestrzeni, ale też ciągła weryfikacja założeń projektowych i ciągłe badanie życia w mieście.

Nieustające przekształcenia przestrzeni związane są także z procesem budowy. Budynek, który wczoraj był centrum handlowym dziś jest biurowcem, a sąsiedni biurowiec staje się przestrzenią mieszkalną. Transformacje związane są również z codziennością, z różnorodnym użytkowaniem miejsc, adaptowaniem ich na tymczasowe, indywidualne potrzeby. Te powszechne działania, o różnorodnym charakterze, świadczą o nieuchronności przekształceń.

Architektura współczesnych przestrzeni publicznych nie powstaje jedynie z myślą o trwałości struktur, którą postulował Witruwiusz (Vitruvius Pollio, 1999, s. 32). Dedykowana jest również transformacjom i tymczasowości, a tym samym powinna być rozważana w czasie (Haque, 2015, s. 236), w kontekście nieustających zmian, ich form i różnorodnych twórców.

W układach miast przygotowanych przez planistów, projektach wnętrz urbanistycznych przygotowanych przez architektów, funkcjonują użytkownicy, którzy mają unikatowe potrzeby i realizują zróżnicowane aktywności. W skrupulatnie zaprojektowanych przestrzeniach dzieją się rzeczy niespodziewane. Dom podlega codzienności, w której pomiędzy starannie wybrane wyposażenie wkrada się nieporządek. Lokalne społeczności samoorganizują się wokół wspólnych potrzeb tworząc projekty obywatelskie. Mieszkaniec Toronto samodzielnie wybudował schody, ułatwiające starszym osobom poruszanie się, ponieważ nie był zadowolony z kosztów i czasu jaki władze miasta chciały przeznaczyć na tę inwestycję (Lim, 2017). Niezależna społeczność Christianii, osiedla w Kopenhadze, od kilkudziesięciu lat samoorganizuje się, decydując o sposobie funkcjonowania i architekturze miejsca (Visit Copenhagen, 2021). Użytkownicy wpływają na otoczenie poprzez swobodę jego użytkowania, ale także poprzez wprowadzanie tymczasowych struktur. Stają się tym samym twórcami przestrzeni wraz z planistami i architektami.

Wsparcie oddolnych działań oferują programy publiczne. Przykładami tego są wrocławskie Mikrogranty, dedykowane lokalnym inicjatywom (Mikrogranty, 2022), Wrocławski Budżet Obywatelski, umożliwiający mieszkańcom decydowanie o przeznaczeniu części budżetu miasta (WBO, 2021), czy też Paris Greening Permit, udostępniający przestrzeń publiczną dla miejskiego ogrodnictwa (GIC, 2022). Inicjatywy nie pochodzące od projektantów i władz mogą być również wspierane przez rozwiązania przestrzenne. Anne Lacaton podkreśla, że dobra architektura to taka, która jest otwarta na życie, potrzeby użytkowników i swobodne ich realizowanie (GCR, 2021). Aby zapewnić mechanizmy wspierające oddolne działania, w tym rozwiązania architektoniczne, istotne jest rozpoznanie ich fenomenologii.

Nieustające zmiany w przestrzeni publicznej to działania, które jako projektanci możemy przewidzieć oraz takie, których nie sposób zaplanować. Rola użytkowników w procesie kształtowania przestrzeni do życia jest jednym z wielu aspektów przeobrażeń zauważalnych we współczesnych miastach. Zamiast podejmować próby kontrolowania potoczności, można wspierać oddolne działania i wykorzystać je do budowania przestrzeni zmiennej, zależnej od postaw twórczych jej użytkowników.

I.I. Uzasadnienie wyboru tematu

Ludzie potrzebują przestrzeni do swobodnego przebywania poza domem i miejscem pracy. Według Raya Oldenburga jest to Trzecie Miejsce, bliskie, łatwo dostępne, w pobliżu którego można dostać coś do jedzenia i picia (Mehta i Bosson, 2010). Mogą to być bary, kawiarnie, centra społeczne, ale także przestrzenie publiczne. Te ostatnie, jako obszar ogólnodostępny, są więc kluczowe dla kształtowania życia w mieście i stanowią istotny temat badań.

W ostatnich latach zaobserwowano wzmożone znaczenie aktywności użytkowników w przestrzeniach publicznych (Gehl i Svarre, 2013, ss. 146–147). Dotyczy to działania, ale też wprowadzania elementów przestrzennych. Oddolne zaangażowanie w ciągły proces zmian przestrzeni jest mało rozpoznany temat badań. Charakter zjawiska, jego wpływ na architekturę przestrzeni, a także jego znaczenie dla samych użytkowników czynią go wartym przeanalizowania. Uzasadnieniem wyboru tematu jest niedobór badań dotyczących holistycznego podejścia do kształtowania przestrzeni miejskich z uwzględnieniem ich potocznego i fenomenologicznego charakteru i praca tę lukę wypełnia. Niniejsze badanie może dać podwaliny pod projektowanie przestrzeni dostosowanych do różnorodnych, zmiennych potrzeb.

Temat transformacji przestrzeni publicznych i inicjatyw oddolnych jest ściśle związany z zainteresowaniami Autorki. W swojej pracy projektowej Autorka angażowała się w projektowanie i budowanie tymczasowych instalacji w ramach festiwali architektonicznych, inicjatyw publicznych, a także działalności kół naukowych InStructA i Industria na Politechnice Wrocławskiej. Jednymi z pierwszych działań Autorki było wykonanie tymczasowej ławki z materiałów z odzysku oraz współpraca z lokalną społecznością nad tymczasowymi ingerencjami w przestrzeni miejskiej.

Projektowanie architektury i komunikacji są dziedzinami dla Autorki ważnymi. Dotyczą one kooperacji z użytkownikami, a także innymi projektantami w procesie powstawania miejsca. Autorka przeprowadziła szereg badań dotyczących procesów indywidualizacji przestrzeni na granicy pomiędzy prywatnym a publicznym, w których analizowała niekontrolowany wpływ użytkowników na architekturę. Procesy te są decydujące dla całościowego odbioru miejsca, a ich rozpoznanie i uwzględnienie jest kluczowe dla zagadnień projektowych. Zamiłowanie to Autorka przekazywała studentom i uczestnikom warsztatów w swojej pracy dydaktycznej. Praktyczne i teoretyczne doświadczenia były dla Autorki niezwykle istotne i są powodem przeprowadzenia niniejszych badań nad rolą użytkowników w aktywnej transformacji przestrzeni publicznych.

Pojęcie aktywnej transformacji przyjęto na potrzeby badań do określenia ograniczonego w czasie przekształcenia przestrzeni związanego z aktywnością aktantów, realizowanego poprzez samo działanie lub ze wsparciem struktur. Te zaś rozumiane są jako złożenie obiektów, o dowolnym charakterze i gabarytach, które są powiązane ze sobą w przestrzeni.

I.II. Przedmiot i zakres pracy

Przedmiotem badań są aktywne transformacje (AT) przestrzeni publicznych w mieście. Rozważane są w kontekście sposobów i celów ich realizacji przez różne grupy aktantów z wyróżnieniem roli użytkowników i wspierania ich działań poprzez rozwiązania architektoniczne.¹

Zakres czasowy pracy obejmuje AT, które miały miejsce od 2000 r. do 2021 r. Lata 90-te to czas, w którym według Jana Gehla widoczny był wzrost roli opcjonalnych aktywności w przestrzeni miejskiej (Gehl i Svarre, 2013, ss. 146–147). To z tymi ponadpodstawowymi działaniami związany jest proces AT. Zakres czasowy dodatkowo skrócono od 2000 r. ze względu na dostępność materiału badawczego.

Zakres terytorialny badań ograniczony jest do AT w przestrzeniach publicznych w małych i dużych miastach Europy. Pozwala to na rozważanie działań użytkowników w ramach spójnego kręgu kulturowego.

Badanych jest 559² aktywnych transformacji spełniających powyższe założenia. Zakres analiz limituje dostępność materiałów badawczych.

I.III. Cele pracy

Celem głównym pracy jest rozpoznanie i zrozumienie fenomenologii aktywnych transformacji w kontekście działań użytkowników.³ Przyjęto, że nie tylko architekci i urbanisci są stroną kształtującą miasto, ale także AT generowane oddolnie stanowią znaczącą część miejskich przeobrażeń.

Celem szczegółowym pracy jest zebranie i usystematyzowanie dotychczasowych badań dotyczących analizowanego zjawiska, a przez to zebranie podstawowej wiedzy i operacjonalizacja pojęć pozwalających na jego omówienie.

Kolejnym celem szczegółowym jest określenie sposobów i celów generowania AT przestrzeni publicznych, a także związanych z tym ról aktantów, z wyróżnieniem tendencji AT dokonywanych przez użytkowników.

Ogólnym celem aplikacyjnym pracy jest stworzenie źródła wiedzy na temat AT, a także narzędzia, które pozwoli architektom i urbanistom podejmować decyzje ze świadomością procesów zachodzących w przestrzeni po jej oddaniu do użytkowania.

Drugim celem aplikacyjnym jest opracowanie strategii wspierających oddolne aktywne transformacje.

¹ Rola użytkowników w procesie kształtowania przestrzeni jest wspierana przez różnorodne programy partycypacyjne związane z trwałymi ingerencjami w przestrzeni np. budżety partycypacyjne, czy też działaniami legislacyjnymi. Zagadnienia te nie są podejmowane w niniejszej rozprawie, chociaż również stanowią istotny aspekt oddolnych działań.

² Liczba aktywnych transformacji jest wynikiem zebranego materiału badawczego omówionego w rozdziale: I.VI. Materiał badawczy.

³ Poza zakresem pracy znajduje się ocena wprowadzanych AT, jednak kwestie problemowe związane z ich pojawieniem się zostały omówione w rozdziale: IV. Aktywne transformacje, a kwestie problemowe.

I.IV. Tezy pracy

Tezy pracy zakładają, że:

Aktywne transformacje przestrzeni publicznych mogą być w znaczącym stopniu generowane przez użytkowników.

Możliwa jest klasyfikacja sposobów i celów aktywnego transformowania przestrzeni publicznych przez użytkowników, a przez to rozpoznanie możliwości oddolnego generowania aktywnych transformacji, a także współczesnych potrzeb jednostek w zakresie użytkowania przestrzeni publicznych.

Obserwacje aktywnych transformacji umożliwiają wyróżnienie potencjalnych strategii i narzędzi wspierania oddolnych inicjatyw.

I.V. Metody pracy

Przez wzgląd na tymczasowy charakter zjawiska aktywnej transformacji i wykorzystanie przykładów, które miały miejsce przed rozpoczęciem niniejszych badań, praca oparta jest o triangulację metodologiczną (Niezabitowska, 2014, ss. 167–168) i mieszane metody badawcze, jakościowe, ilościowe oraz studia przypadków.⁴

W pierwszym etapie przeprowadzono badania ilościowe, pozwalające na porównanie cech wybranych AT i częstotliwości ich występowania. Wynikiem jest utworzenie:

- typologii sposobów wprowadzania AT na podstawie kryteriów zmian (typów),
- systematyki celów wprowadzania AT na podstawie sposobów ich działania (rodzajów).

Pozwala to na określenie jakie AT występują, a także w jakim stopniu są realizowane przez użytkowników. Wnioskowanie z analiz pozwala na zrozumienie korelacji pomiędzy ich cechami i odniesienie wyników do ogółu AT zachodzących w Europie.

W drugim etapie przeprowadzono komparatywne studia przypadków, analizy jakościowe i ilościowe AT, o których uzyskano wyczerpujące informacje. Pozwala to na analizę stopni zaangażowania użytkowników i aspektów AT.

W trzecim etapie przeprowadzono komparatywne studia przypadków, analizy jakościowe i ilościowe trzech wybranych osiedli w miastach Europy. Rozpoznano częstotliwość występowania poszczególnych typów i rodzajów, z uwzględnieniem ról użytkowników, w każdym z wybranych miejsc. Pozwala to na zrozumienie jak przebiegają omawiane procesy w wyodrębnionych obszarach i rozpoznanie relacji pomiędzy daną społecznością, a jej lokalnym środowiskiem w kontekście AT.

Wyżej wymienione etapy badań wyznaczają konstrukcję dwóch głównych rozdziałów (rozdz. II. i III.).

⁴ Przed przeprowadzeniem niniejszych badań, na potrzeby innej pracy, podjęto obserwacje nieuczestniczące, które, ze względu na ograniczony czasowo charakter zjawiska, okazały się niewystarczające do realizacji zamierzonych celów. Zapewniały one niewiele informacji w stosunku do czasu poświęconego na obserwacje.

Kolejną część pracy stanowi omówienie zaobserwowanych kwestii problemowych związanych z AT. Przeprowadzono je na podstawie studiów przypadków.

Na podstawie uzyskanych wyników przedstawiono szereg strategii, które w największym stopniu wspierają działania oddolne. Zostają one utworzone jako możliwe do wykorzystania w praktyce.

Całość przeprowadzonych badań oparta jest o studia literatury przedmiotu, przegląd stanu badań i metodę logicznej argumentacji.

I.VI. Materiał badawczy

Ze względu na złożony charakter i ograniczone czasowo występowanie omawianych zjawisk, wybrano podejście komplementarne, polegające na wykorzystaniu dwóch, uzupełniających się, grup materiałów badawczych: architektury **spopularyzowanej** i architektury **lokalnej**. Każda z grup oparta jest o odpowiednio dużą próbę badawczą, która jest szczegółowo przedstawiona w Katalogu aktywnych transformacji, stanowiącym Tom II. niniejszej pracy.

Architektura spopularyzowana

Pierwsza grupa materiałów dotyczy architektury spopularyzowanej, czyli powszechnie znanych aktywnych transformacji. Zbadano 310 przypadków.

Materiały dotyczące architektury spopularyzowanej pochodzą ze źródeł literaturowych, ale przede wszystkim internetowych. Analizowane materiały graficzne i tekstowe, publikowali autorzy projektów, organizatorzy i użytkownicy aktywnych transformacji na platformach społecznościowych takich, jak Facebook i Instagram.

Architektura lokalna

Druga grupa materiałów dotyczy architektury lokalnej, czyli rozwiązań mniej rozpowszechnionych, zaobserwowanych wśród trzech wybranych osiedli⁵ miast Europy. Zbadano 249 aktywnych transformacji, które zaobserwowano we Wrocławiu – Wielkiej Wyspie, Kopenhadze – Albertslund i Wiedniu – Neubau. Wybrane miasta reprezentują przekrój kultury europejskiej: nordycką, germańską i słowiańską.

Miasta i osiedla wybrano na podstawie bliskości lokalizacji i dostępności materiału badawczego. Są to części dużych miast, których odwiedzenie było możliwe w okresie prowadzenia badań, w czasie pandemii, aby ułatwić Autorce rozpoznanie przestrzeni.

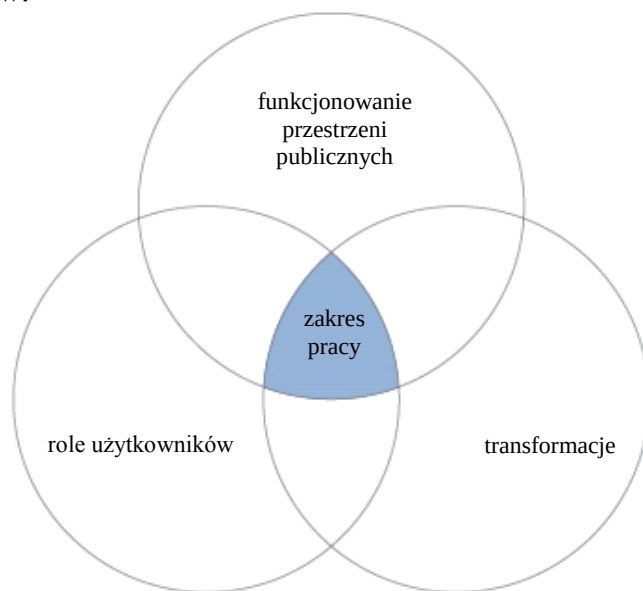
Materiały dotyczące architektury lokalnej pochodzą ze źródeł internetowych. Wykorzystano materiały graficzne z portalu społecznościowego Facebook, które publikowane były przez lokalną społeczność lub organizacje zarządzające wybranymi osiedlami, na grupach i stronach dedykowanych wybranym lokalizacjom. Każda z nich zawiera od ok. 1 do 6 tysięcy użytkowników lub obserwujących i udokumentowane aktywne transformacje w latach 2015-2021.

⁵ Określenie *osiedle* użyto w pracy na potrzeby semantycznego wyróżnienia terytoriów, które składały się z dowolnej liczby osiedli.

I.VII. Stan badań

Analiza stanu badań związanych z problematyką niniejszej pracy oparta jest o trzy kluczowe dla niej obszary badawcze:

- funkcjonowanie przestrzeni publicznych,
- transformacje,
- role użytkowników.

Ilustracja I. 1. Zakres stanu badań
Źródło: opracowanie własne.

Powyższe obszary badawcze są powiązane ze sobą w różnym stopniu, dlatego też analizowane prace dotyczą ich indywidualnych lub wspólnych aspektów. Wszystkie trzy obszary wyznaczają jednocześnie wspólny obszar badawczy zgodny z tematem niniejszej pracy, zdefiniowany jako:

- aktywne transformacje przestrzeni publicznych, a rola użytkowników.

Zarówno trzy obszary podstawowe, jak i obszar wspólny zostaną kolejno omówione pod względem terminologii i stanu badań teoretycznych i praktycznych.

I.VII.I. Funkcjonowanie przestrzeni publicznych

Przestrzeń publiczna podlega wpływowi obszarów architektury, urbanistyki, ale także wielu innych dyscyplin takich, jak socjologia, ekonomia (Kociuba, 2013). Jej badanie jest złożonym procesem, ponieważ już jej definicje i typologie są różnorodne. Określenie miejsc przeprowadzanych badań jest więc kluczowe dla procesów poznawczych. Pozwala określić przyjmowane cechy i granice pojęcia.

Terminologia

Podstawowym aspektem rozumienia przestrzeni publicznych jest zdefiniowanie tego pojęcia. Jednym z bardziej powszechnych podziałów przestrzeni w mieście jest wyróżnienie obszarów prywatnych, półprywatnych i publicznych, wśród których do ostatniej grupy zaliczane są ulice, place, skwery, parki (Sikorska, 2010). Już samo charakteryzowanie przestrzeni publicznych w pierwszej kolejności poprzez ulice pokazuje sposób myślenia o tych miejscach przede wszystkim jako o ciągach komunikacyjnych. Przez niektórych do przestrzeni publicznych zaliczane są także obszary w centrach handlowych, gdzie, mimo zapewnienia miejsca do wspólnego przebywania, brakuje ogólnodostępnego charakteru, a sensem działania jest konsumpcjonizm (Baron i in., 2019, s. 38). Często to właśnie w powszechnym dostępie upatrywany jest praktyczny i symboliczny odbiór miejsca jako publicznego (Patterson, 2010, s. 17). W takim ujęciu kluczowa jest więc zasada społecznego funkcjonowania danego obszaru.

Definiowanie przestrzeni publicznych jest również upatrywane w dychotomii między tym co prywatne, a publiczne w kontekście własności (Adhya, 2008, ss. 14–15). Swoboda projektowania miejsc prywatnych z kontrolą dostępu, np. grodzonych domów i osiedli, jest w dużej mierze efektem polityki planowania miast oraz obowiązujących przepisów (Baron i in., 2019, s. 22). Rozwiązania takie znacząco wpływają nie tylko na użytkowanie miejsc, ale też na ich otoczenie, które staje się odizolowane. Jednak nie każda przestrzeń w prywatnym posiadaniu podlega odrębności. Często spotykaną współcześnie formą przestrzeni publicznych są miejsca, będące własnością prywatną, *privately owned public spaces* (POPS) (Lee, 2020). Są one użytkowane wspólnie, ale jest im zapewniona prywatna opieka i finansowanie. Jest to forma własności, którą popierał już Arystoteles, aby umożliwić jak najlepszy rozwój „człowieka-obywatela” (Juruś, 2014, ss. 9–10).

Rozpoznanie pojęcia przestrzeni publicznych przebiega na wiele sposobów zależnych od celów poznawczych i poziomu ogólności przeprowadzanych badań. Danuta Kochanowska wyróżniała przestrzenie użytkowe i kulturowe (Kochanowska, 2010). Wojciech Bonenberg definiował przestrzeń publiczną w powiązaniu z funkcją jako: mieszkaniowe, usługowe, handlowe, administracyjne, rekreacyjne, transportowe (Bonenberg, 2008). Jerold S. Kayden bazował na charakterystyce użytkowania wyróżniając przestrzenie: docelowe, sąsiedzkie, przystankowe, cyrkulacyjne, marginalne (Piskorski i in., 2012, s. 13). Agnieszka Kępkowicz poszukiwała typów rzeczywistych, bazując na zdefiniowanych przez siebie sześciu sferach przestrzeni (Kępkowicz, 2019, ss. 56–62). Każda z typologii pozwalała na osiągnięcie innych celów poznawczych.

Opisane powyżej typologie definiują przede wszystkim miejsce, które jest **powszechnie dostępne** (Kępkowicz, 2019, s. 51), **wspólnie użytkowane** (Baron i in., 2019, s. 17) i w ten sposób przestrzenie publiczne będą rozważane w niniejszym badaniu.

Badania

Życie w przestrzeni publicznej

Przestrzeń publiczna jest newralgiczną częścią miast, której kształtowanie wpływa nie tylko na formę otoczenia, ale też na jakość życia jej użytkowników. Nie zawsze jednak była projektowana z uwagą na ten jej aspekt. W okresie intensywnej rozbudowy miast powstawała jako efekt uboczny procesu projektowego indywidualnie kształtowanych budynków (Gehl, 2014, s. 3). Współczesne badania życia użytkowników w przestrzeniach publicznych, a także projektowanie z uwzględnieniem ich potrzeb, dają nadzieję na zmianę znaczenia jednostki w procesie tworzenia miejsc pomiędzy budynkami.

Ostatnie kilkadziesiąt lat przyniosło wiele publikacji dotyczących przestrzeni publicznych. Jan Gehl i Birgitte Svarre podjęli się uporządkowania kluczowej literatury tematu życia w tych przestrzeniach (Gehl i Svarre, 2013, ss. 39–79). Pierwsze publikacje pojawiły się na przełomie XIX i XX w. Camillo Sitte pisał o estetyce miejsca, Ebenezer Howard o zielonych miastach, Le Corbusier o funkcjach (Gehl i Svarre, 2013, ss. 39–79). Niedługo później powstała także Karta Ateńska. Stanowiły one fundament dalszych rozważań nad urbanistyką i kształtowaniem przestrzeni wspólnych.

Lata 60-te XX w. przyniosły wzrost zainteresowania tematem życia w przestrzeniach publicznych, zarówno w formie rozważań bezpośrednich, architektonicznych, jak i socjologicznych, antropologicznych, umożliwiających kompleksowe spojrzenie na procesy zachodzące w mieście. Edward T. Hall napisał jedną z kluczowych prac dla projektowania relacji przestrzennych, poruszającą zagadnienia terytorialności i proksemiki, która dotyczy rodzajów dystansów pomiędzy użytkownikami przestrzeni (Hall, 2003). To opracowanie nie jest analizą samej architektury, ale jest kluczowe dla świadomego kształtowania miejsc.

Obserwacje i badania in-situ

XX w. charakteryzowało duże znaczenie obserwacji i przebywania w miejscu wykonywanych badań. Jane Jacobs opisywała problemy i błędy w projektowaniu miast. Podkreślała rolę jaką użytkownicy odgrywają w kształtowaniu przestrzeni i zwracała uwagę na konieczność obserwacji życia w mieście (Jacobs, 1992). William H. Whyte rozwijał narzędzia do badań przestrzeni publicznych. W swojej pracy wyróżnił następujące wskaźniki, które wpływają na częstszą obecność użytkowników:

- dużo miejsc do siedzenia,
- dostęp słońca, wiatru, drzew, wody,
- dostęp do żywności,
- życie uliczne w pobliżu (Whyte, 2001).

Istotny wkład w rozwój badań nad relacją pomiędzy użytkownikiem, a przestrzeniami publicznymi miał Kevin Lynch. Analizował on postrzeganie i orientowanie się w przestrzeni na bazie map mentalnych (K. Lynch, 1964). Dalsze badania rzeczywistych relacji użytkowników przestrzeni skupiały się w dużej mierze na obserwacjach i byciu obecnym w przestrzeni, badaniach in-situ. Przeprowadzano badania dotyczące m. in.:

- miejsc przystawiania użytkowników (1965),
- powodów przebywania w przestrzeni publicznej (1965-66),

- tempa chodzenia (1967),
- długości czasu zachodzenia aktywności (1977),
- roli zmysłów w poznawaniu przestrzeni (1987-2010) (Gehl, 2011).

Gwałtowne zmiany

Pojawienie się wielu badań przestrzeni publicznych w połowie XX w. związane było z gwałtownymi zmianami w miastach. Nastąpiła industrializacja, zwiększenie produkcji, liczby mieszkańców miast, roli samochodów. Wiele rzeczy, także w istniejącej tkance miejskiej, zaczęło być więcej. Ponadto pod koniec wieku obecność ludzi w przestrzeniach publicznych zaczęła być mniej związana z realizacją potrzeb podstawowych, a bardziej z pasywną i aktywną rekreacją w mieście (Gehl i Svarre, 2013, s. 147). Wszystkie te zmiany mają swoje odzwierciedlenie w ówczesnych badaniach i publikacjach.

Nowe systemy

Wraz z rozwojem technologii pojawiły się nowe techniki i narzędzia badawcze, które ułatwiały badania szczególnie na dużą skalę, odwrotnie niż w przypadku dotychczasowych badań in-situ. Aby zrozumieć morfologię przestrzeni i jej odniesienie do funkcjonowania miasta Bill Hillier, Julianne Hanson i współpracownicy stworzyli system *space syntax* (Atakara i Allahmoradi, 2021). Z jego pomocą uprościć można dowolną tkankę miejsca poprzez syntetyzację jej relacji (Hillier i Hanson, 1984). W oparciu o ten system powstała przykładowo platforma depthMapX, która określa relacje dowolnej przestrzeni w kwestii widoczności oraz nakładania się obszarów (UCL Space Syntax, 2022). W powiązaniu z systemem *space syntax* funkcjonuje GIS (Bojanowski i in., 1998, ss. 244–250), system informacji przestrzennej, który wykorzystywany jest do analizy informacji m.in. dotyczących kartografii, zanieczyszczeń, przestępczości. Zbieranie danych z pomocą automatycznych urządzeń pomiarowych może umożliwiać ciągłą aktualizację danych na dużą skalę. Jedną ze współczesnych technik geomodelowania, która występuje w połączeniu z systemem GIS, jest modelowanie agentowe. Wspiera ono zrozumienie powiązań systemowych poprzez ich cyfrową reprezentację (Dziesko i in., 2013). Omówione sposoby syntetyzacji cech przestrzeni mają za zadanie uprościć rozumienie relacji przestrzennych i je symulować. Oferują zestaw informacji, których uzyskanie nie byłoby możliwe poprzez obserwacje i obecność w przestrzeni.

Duże zbiory danych, Big Data, pozwalają na poznawanie przestrzeni z niedostrzegalnej wcześniej perspektywy (Glaeser i in., 2015). Dzięki danym pochodzącym bezpośrednio od użytkowników możliwe jest ciągłe określanie m. in. liczby osób w przestrzeni, czasu przebywania, aktywności wykonywanych w danym momencie. Wielość informacji nie spełnia jednak samodzielnie funkcji poznawczej. Kluczowy jest dobór danych i ich odpowiednia analiza, ponieważ informacje zbierane są w dużej mierze bezrefleksyjnie.

Podobny charakter mają współczesne algorytmy do analizy danych np. Behavioral Modeling (Hayes, 2021). Programy zbierające, ale także analizujące dane, pozwalają na wykorzystywanie znaczącego potencjału profilowania wzorców poruszania się i zachowania użytkowników. Są one wykorzystywane m. in. do tworzenia profili konsumenckich, czy też projektowania przestrzeni o wzmożonej komunikacji np. dworców, centrów handlowych.

I.VII.II. Transformacje

Integralnym aspektem przestrzeni są jej ciągłe zmiany (Koo, 2009), które charakteryzują się dużą różnorodnością. Znacząca część współczesnych badań przestrzeni publicznych poświęcona jest ich przekształceniom na dużą skalę, pojawieniu się m. in. motoryzacji, technologii, suburbanizacji, globalizacji (Wantuch-Matla, 2016, ss. 41–61). Są to zagadnienia kluczowe dla współczesnych miast i ich rozwoju. Ciągłe zmiany są także codziennością przestrzeni, efektem procesów budowlanych i użytkowania miejsca. Kolejnym znaczącym etapem analizy miast stało się więc badanie transformacji, a z czasem także aktywność użytkowników w ramach tego procesu.

Różnorodność transformacji

Miasta podlegają ciągłemu procesowi zmian, rozrastają się, kurczą, ich fragmenty są przebudowywane, zabudowywane, burzone, podlegają nieustającej konsumpcji przestrzeni. W obliczu tych współcześnie intensywnych przeobrażeń (Gehl i Svarre, 2013, s. 3), dotychczasowe systemy kształtowania przestrzeni nie są wystarczająco szybkie i zastępują je nowe, m. in. tymczasowe (Nisenbaum i in., 2008, s. 14). Niektóre miejsca oczekujące na nową funkcję umożliwiają różnorodne tymczasowe działania (Oswalt i in., 2004, s. 27), a inne istnieją dzięki ciągłej tymczasowości (Oswalt i in., 2004, s. 83). Podejście tego typu wprowadza łatwość reagowania na potrzeby miejsca i użytkowników, bez konieczności wprowadzania długotrwałych rozwiązań.

Ograniczone czasowo działania pozwalają na swobodę tworzenia i realizowanie zróżnicowanych potrzeb. Szczególnie rozwiązania niskobudżetowe pozwalają na działanie bez ukierunkowania na maksymalizację zysków i w mniejszej zależności od kwestii ekonomicznych (Ferreri, 2015). Było to jednym z powodów dużego ich znaczenia w funkcjonowaniu takich miast, jak Berlin w latach 90-tych, kiedy nie było wystarczających funduszy na jego rozwój. Zaletą tymczasowych działań była swoboda i niskie koszty, ale obawiano się ich wpływu na dalszy rozwój miasta (Oswalt i in., 2013, s. 7).

Terminologia

Transformacje jako działania tymczasowe nabrały na znaczeniu pod koniec XX w. i powstawały w oparciu o zróżnicowane strategie. Z mnogością rozwiązań⁶ związana jest bogata terminologia, służąca wyróżnianiu ich cech charakterystycznych. Przykładowo rozwiązania emergentne, pop-up (van Schaik i Watson, 2015) odnoszą się do niespodziewanego pojawienia się struktury w przestrzeni. Pojęcia takie jak generatory, aktywatory, opisują inicjatywy pojawiające się aby zachęcać użytkowników do działania. Cecha ta dotyczy zazwyczaj również inicjatyw emergentnych, terminy te podkreślają jednak wybraną cechę charakterystyczną przedsięwzięcia. Zdarzenie architektoniczne jest z kolei realizowane ze szczególną uwagą na walory przestrzeni (Woźniak-Szpakiewicz, 2012), architektura mobilna na możliwość jej przemieszczania (Zielonko-Jung, 2008), architektura interaktywna i reaktywna na reagowanie na zmienność otoczenia (Calderon, 2009, s. 4), a urbanizm taktyczny na niskobudżetową próbę poprawy stanu miejsca.

⁶ Poza wymienionymi wyróżniają się także rozwiązania typu: *guerilla gardening*, *spacebusting*, *unusual objects*, *ad-hoc public space generator*.

Różnice pomiędzy poszczególnymi określeniami nie zawsze są duże, ale wskazują na istotną rolę tymczasowych transformacji przestrzeni publicznej i potrzebę ich dalszego rozpoznania. Co więcej, wielość pojęć sugeruje brak ujednoliconej systematyki tego bogatego i stosunkowo nowego tematu. Symultaniczne opracowania tożsamyh rozwiązań przez wielu badaczy i poszukiwanie nazewnictwa nastawionego na charakterystyczne aspekty wybranych przykładów mogą wspierać proces rozpoznawania różnorodności tematu, ale jednocześnie utrudniać jego całościowe ujęcie. W niniejszej pracy istotne są tymczasowe transformacje rozważane jako **ogół ograniczonych czasowo zmian przestrzeni**.

Badania

Transformacje

Kształtowanie życia w przestrzeniach publicznych podlegało badaniom m.in. w ramach publikacji *Field Guide to Life in Urban Plazas*. W 2018 r. zespół badaczy przeanalizował szereg przestrzeni publicznych, aby zaktualizować wzorce zachowania użytkowników rozpoznane kilkadziesiąt lat wcześniej przez W. H. Whyte'a (Schlickman i Domlesky, 2019). Wśród wyróżnionych wzorców zaobserwowano głównie trwałe, ale także dwie tymczasowe cechy przestrzeni, które przyciągały użytkowników. Były to:

- *Ephemeraphilia* – tymczasowo pojawiające się interwencje związane z funkcjonowaniem lokalnych społeczności (Schlickman i Domlesky, 2019, ss. 62–63),
- przekształcalne wyposażenia – pozwalające na dostosowanie miejsca do indywidualnych potrzeb (Schlickman i Domlesky, 2019, ss. 78–79).

Nad tymczasowymi przekształceniami przestrzeni publicznych pracował także Shelagh Graham (Graham, 2012). Badał on możliwości wykorzystania transformacji do aktywizacji różnych miejsc, nie tylko przestrzeni publicznych, o niewykorzystanym potencjale. Na podstawie bogatej literatury tematu i kilku wybranych przykładów autor wyróżnił następujące korzyści z tymczasowego użytkowania przestrzeni:

- elastyczne planowanie,
- adaptacja przez ponowne wykorzystanie,
- katalizator zmian,
- spełnianie niezaspokojonych potrzeb,
- narzędzie partycypacji i komunikacji,
- podkreślanie kreatywności,
- zachęcanie do przedsiębiorczości,
- korzyści dla właścicieli,
- zrównoważenie środowiskowe (Graham, 2012, ss. 30–46).

Tymczasowe transformacje związane są także z tzw. tymczasową urbanistyką, rozważaną we współczesnych badaniach wieloaspektowo. Dotyczy ona zarówno tworzenia miejsc zabawy (Czałczyńska-Podolska, 2019), sztuki (Neves, 2018), sztuki ulicznej (Costa i in., 2017), jak i radzenia sobie z rozlicznymi problemami miast (Andres i Zhang, 2020). W kreatywnych, a przez to zmiennych, miejscach upatrywana jest możliwość reagowania na różnorodne potrzeby użytkowników (Pazder, 2018). Klasyczna hierarchia przestrzeni trwale zastępowana jest tym samym przez aktywizującą tymczasowość i możliwość

oddolnego działania (Giunta, 2009), pozwalającą utrzymać wartość przestrzeni w obliczu ciągłych zmian.

Rezyliencja

Koncepcja rezyliencji miast jest poszukiwaniem sposobu na utrzymanie równowagi tego systemu (Czachor, 2019). Nagłe zaburzenia takie, jak zmiany ekonomiczne, procesy migracyjne, zagrożenia bezpieczeństwa, występują w kontekście granicznych możliwości obszarów, na które wpływają. Dlatego też różnorodność i duża skala współczesnych przekształceń wskazują na potrzebę kształtowania świata w odniesieniu do nadchodzących zmian, ich antycypowania. Wieloaspektowo rozpatrywana rezyliencja dotyczy absorbowania zmian, zdolności do transformacji, ale także znaczenia ról aktantów w tym procesie (Manca i in., 2017).

I.VII.III. Role użytkowników

Przestrzeń publiczna, a także jej transformacje kształtowane są przez różnorodnych twórców, m. in. użytkowników. Przez lata zmieniało się podejście do określania roli jaką mogą oni spełniać w procesie projektowania miejsc. Oddolne zaangażowanie jest jednak istotne zarówno dla funkcjonowania, jak i powstawania przestrzeni.

Terminologia

Grupy aktantów

Określenie ról użytkowników w procesie aktywnej transformacji jest możliwe po pierwsze w oparciu o wyodrębnienie poszczególnych grup aktantów. Sposób ich rozróżnienia jest istotny dla możliwości przeprowadzenia procesu badawczego zgodnego z założonymi celami. Przykładowego podziału dokonała Anna Wierzchowska, wyróżniając grupy użytkowników ze szczególnym uwzględnieniem ich relacji z przestrzenią publiczną. Wyodrębniła ona:

- rodzinę,
- niezależnych,
- karierowiczów,
- przedsiębiorców,
- marginalizowanych (Wierzchowska, 2015).

Podział ten opisuje sposób życia ludzi, a także ich relacje z przestrzenią publiczną. Opiera się o złożoną charakterystykę poszczególnych grup. Ich rozpoznanie nie jest możliwe w oparciu o materiały analizowane w niniejszej pracy, dlatego konieczne jest utworzenie uproszczonego, autorskiego podziału grup aktantów. Tym samym wyróżniono:

- **organizacje** – grupy ludzi, którzy w sposób zorganizowany i zawodowy generują transformacje przestrzeni publicznych. Są to zarówno grupy prywatne jak i publiczne np. organizatorzy wydarzeń, centra rozwoju społecznego, uczelnie;
- **profesjoniści** – ludzie, którzy zajmują się transformowaniem przestrzeni publicznej w sposób profesjonalny, związany z zawodem, który wykonują. Są to np. architekci, projektanci, artyści, studenci architektury (jako osoby nie działające z ramienia uczelni);
- **użytkownicy** – ludzie, którzy korzystają z przestrzeni publicznej i w sposób nieprofesjonalny również mogą transformować przestrzeń publiczną.⁷

Aktywności

Istotny jest także podział obserwowanych aktywności użytkowników przestrzeni. Można je definiować za J. Gehlem jako konieczne, opcjonalne i wynikowe (Gehl, 2011, ss. 9–14). Działania konieczne dotyczą bezwzględnej potrzeby przebywania w przestrzeni publicznej, np. przemieszczania się, oczekiwania. Działania opcjonalne są tymi, których

⁷ Wśród użytkowników można zaobserwować także grupę aktywistów. Są to użytkownicy, którzy charakteryzują się szczególnie aktywną postawą wobec procesów zachodzących w przestrzeni publicznej. Ze względu na swoją znaczącą działalność wyspecjalizowali się oni w procesie tworzenia aktywnej transformacji. Jednak ich wyróżnienie w badanym procesie jest zazwyczaj utrudnione w oparciu o dostępne informacje. Z tego względu tworzą oni z użytkownikami wspólną grupę aktantów.

użytkownicy nie muszą wykonywać w przestrzeni publicznej, jak spacer, przesiadywanie. Działania wynikowe są efektem poprzednich typów, dotyczą powstawania relacji społecznych.

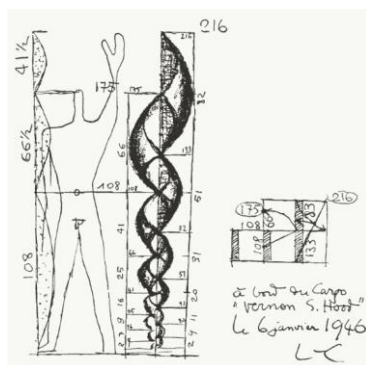
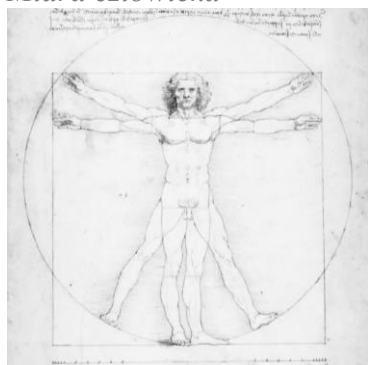
Aktywności użytkowników opisywane w ramach niniejszej pracy definiowane są w dużej mierze na podstawie dostępnych materiałów graficznych. Niemożliwe jest więc rozróżnienie aktywności wg propozycji J. Gehla. Dlatego też wprowadzono alternatywny podział aktywności na:

- podstawowe,
- ponadpodstawowe.

Działania podstawowe są przede wszystkim niezbędne i dotyczą m. in. przemieszczania się, siedzenia, stania. Działania ponadpodstawowe pojawiają się ze względu na dodatkowe potrzeby i dotyczą takich aktywności, jak jazda na rowerze, rolkach lub zabawa.

Badania

Miara człowieka

Ilustracja I. 2. a) Człowiek witruwiański Leonarda da Vinci b) Modulator Le Corbusiera

Źródło a): <https://artdone.wordpress.com/2015/05/01/leonardo-milan-exhibition/leonardo-da-vinci-vitruvian-man-ca-1490-gallerie-dellaccademia-venice/> [dostęp: 10.09.2021].

Źródło b): <https://www.are.na/block/2131360> [dostęp: 10.09.2021].

Podstawowym aspektem projektowania miejsca jest rozpoznanie zapotrzebowania przestrzennego. W tym celu projektanci poszukiwali modelowego człowieka, który ułatwiłby rozumienie istoty ludzkiej, jego ruchu i proporcji, pomagając w kształtowaniu przestrzeni (Cichy-Pazder, 1998; Rasmussen, 2015, ss. 114–139). Według Witruwiusza człowiek taki składał się z 10 modułów, a jego podstawową miarą była głowa (Bugaj, 2015). Leonardo da Vinci wpisywał tę postać w okrąg i kwadrat (Ilustracja I. 2.) (Bugaj, 2015). Le Corbusier poszukiwał w budowie ludzkiego ciała złotego podziału (Mameli, 2015). Rozpoznanie reprezentatywnych proporcji ludzkiego ciała pozwala na określenie podstawowych miar i relacji przestrzennych.

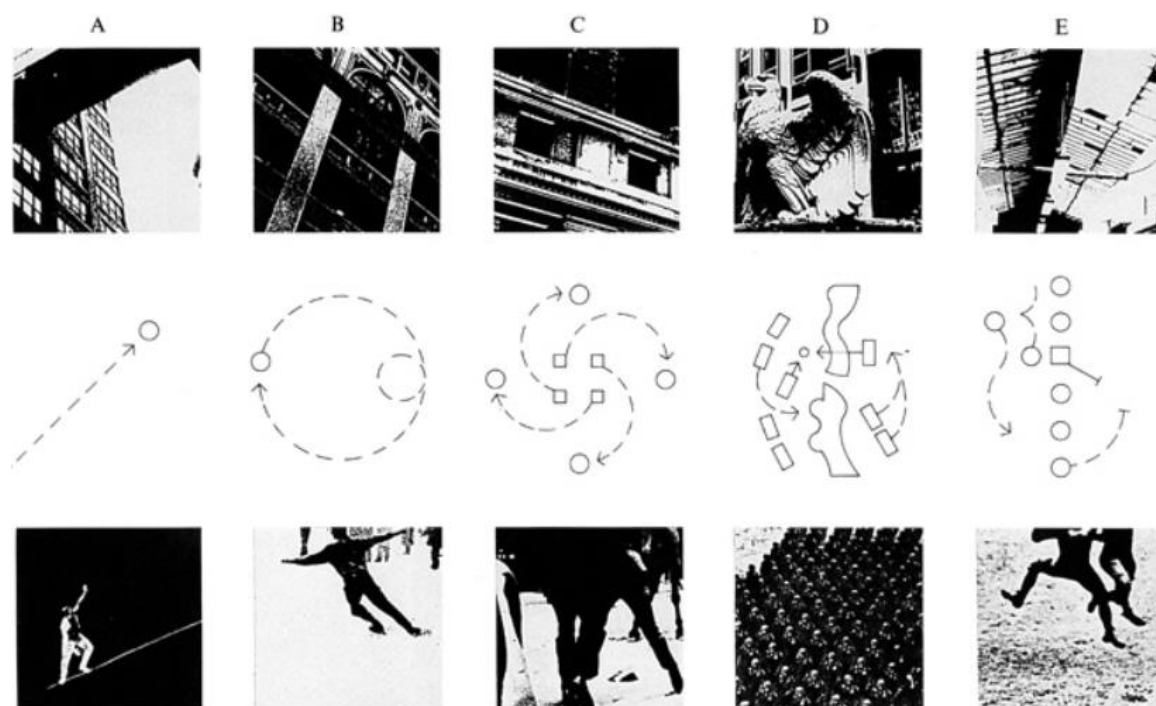
Perspektywa człowieka stała się także podstawą waloryzowania przestrzeni publicznych w rozlicznych badaniach. Przykładowo, określano możliwości realizowania istotnych potrzeb człowieka w odniesieniu do sposobów kształtowania architektury miejsca (Cichy-Pazder, 1998).

„Jego (człowieka) percepcja przestrzeni ma charakter dynamiczny, gdyż jest ściśle powiązana z działaniem – z tym raczej, co można w danej przestrzeni zrobić, niż z tym, co można pasywnie zobaczyć.” (Hall, 2003, s. 47)

Jak zauważa E. T. Hall doświadczanie przestrzeni przez człowieka jest głównie związane z działaniem (Hall, 2003, s. 47). W ten sposób człowiek poznaje miejsce i korzysta z niego. Projektowanie przestrzeni dedykowanych oglądaniu i podziwianiu, doświadczaniu ich w sposób pasywny, nie odnosi się w znaczącym stopniu do aktywnego i rzeczywistego korzystania z miejsc przez jednostki.

Ruch

Konieczność przebywania w przestrzeni publicznej wiąże się w dużej mierze z poruszaniem się. Docieraniem z jednego miejsca do innego. W rzymskich miastach wyznaczano ją poprzez dwie główne, prostopadłe drogi *Cardo* i *Decumanus*, ustawione zgodnie z kierunkami świata. Dyktowały one układ miasta i codzienną komunikację mieszkańców podążających za ruchem słońca. Przemieszczanie się nie jest jednak czysto mechanicznym ruchem, wykonywanym w pełnym skupieniu. Ludzie podążają wzrokiem za witrynami, uciekają przed słońcem, poszukują najkrótszej trasy. Powolne tempo przechadzania się *Flaneura* nie ma celu. Gubi się w tłumie i podąża za innymi, doświadczając w ten sposób przestrzeni na przekór ogólnemu pośpiechowi (Benjamin, 2010). W kontraście do usystematyzowanego ruchu mieszkańców rzymskich miast, ruch *Flaneura* nie jest zaplanowany. Chodzenie może stanowić zarówno dadaistyczną formą antysztuki, jak i sztukę doświadczania procesu (Careri, 2017).

Ilustracja I. 3. Fragment *The Manhattan Transcripts* Bernarda Tschumi
Źródło: <http://www.tschumi.com/projects/18/> [dostęp: 10.09.2021].

Dialogu między ruchem, wydarzeniem, a przestrzenią poszukiwał Bernard Tschumi. Dlatego też jego praca, *Manhattan Transcripts*, nie dotyczyła realnego projektu, ale spojrzeń na wydarzenia w przestrzeni (Ilustracja I. 3.) (Tschumi, 1994). Poprzez serię rysunków architekt zapisywał aktywności użytkowników, podkreślając znaczenie

doświadczenia miejsca. Sekwencje bazowały na rzeczywistych wydarzeniach, ruchu ludzi i powstających relacjach przestrzennych. W projektach architekta jedni badacze odnajdują dowolność relacji z nieznanymi obiektami (Nisenbaum i in., 2008, s. 16), inni widzą rzeźby, z których nie wolno korzystać (Project for Public Spaces, 2009, s. 32).

Aktywność

Ilustracja I. 4. Rozwój życia publicznego w latach 1880-2005

Źródło: Gehl, J., i Svarre, B. (2021). Jan Gehl i Birgitte Svarre. Jak studiować życie w przestrzeni publicznej.

Warszawa: Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki, s. 159.

Charakter życia w przestrzeni publicznej zmieniał się na przestrzeni lat. Schemat działań użytkowników w latach 1880-2015 (Ilustracja I. 4.) pokazuje spadek aktywności koniecznych przy wzroście aktywności opcjonalnych pasywnych i pojawieniu się działań aktywnych pod koniec lat 80-tych XX w. (Gehl i Svarre, 2013, s. 147). Znaczące zmiany dotyczyły również historycznej tkanki, której forma zaczęła być dostosowywana głównie do wzmoczonego ruchu kołowego. W obliczu tych znaczących zmian poszukiwano sposobów tworzenia przestrzeni, które odpowiadałyby na nowe potrzeby użytkowników i ich opcjonalnych aktywności.

Partycypacja

W połowie XX w. rozwijała się idea Placemakingu, u której podstaw leży założenie, że to użytkownicy najlepiej identyfikują potrzeby miejsca, a ich kolektywne działania mogą kształtować otoczenie (Project for Public Spaces, 2022b). Inicjatorzy tego sposobu myślenia, W. H. Whyte i J. Jacobs, postulowali tworzenie przestrzeni publicznych dla ludzi, w oparciu o zrozumienie specyfiki lokalnych społeczności i ich wiedzę (Gehl i Svarre, 2013, ss. 37–79). Współcześnie doceniane jest włączanie użytkowników w proces projektowy (Downs, 2017, ss. 9–16). Jest to realizowane poprzez praktyki partycypacyjne i kolaboracyjne, które w różnym stopniu angażują odbiorców w tworzenie miejsca (Zieliński, 2013). Partycypacja może dotyczyć zarówno badania potrzeb lokalnej społeczności, projektowania wraz z nimi, jak i przedstawiania im kilku gotowych rozwiązań do wyboru. Jest to zależne od poziomu angażowania użytkowników w decyzyjność (Arnstein, 1969). Istotne w procesie jest wzajemne wspieranie się fachowców i ludzi niezwiązanych zawodowo z projektowaniem (Idem, 2014, ss. 140–144). Działania partycypacyjne pozwalają kształtować tożsamość miejsca i wpływają na późniejszą aktywność społeczności (Haupt, 2015).

Współcześnie znaczące działania w zakresie Placemakingu prowadzi zespół Project for Public Spaces (PPS). Na podstawie swojej praktyki organizacja opracowała i skatalogowała następujące wytyczne do tworzenia miejsc we współpracy z użytkownikami:

- społeczność jest ekspertem,
- tworzysz miejsce, nie projekt,
- sam niczego nie wskórasz,
- oni zawsze mówią, że „tego nie da się zrobić”,
- można się wiele nauczyć przez obserwację,
- stwórz wizję,
- forma wspomaga funkcję,
- triangulacja,
- zacznij od petunii,
- pieniądze to nie problem,
- praca nigdy nie jest skończona (Project for Public Spaces, 2009, ss. 41–85).

Celem procesu projektowego realizowanego przez zespół PPS jest stworzenie miejsc używanych i lubianych, dla których kreowana forma jest jedynie sposobem na uzyskanie aktywności użytkowników.

Elizabeth B.-N. Sanders podkreślała zmianę współczesnego myślenia o użytkownikach już na poziomie językowym, od klienta w latach 80-tych do współtwórcy na początku XXI w. (Sanders, 2005). Powstają narzędzia, które mają ułatwić uwzględnienie wielu różnorodnych opinii i potrzeb. Wykorzystywane są m. in. mapy mentalne, karty inspiracji, *storytelling* (Thoring i in., 2017). Tworzone są także metody projektowe polegające na ułatwieniu komunikacji i wzajemnego zrozumienia wszystkich stron procesu, np. Architektura dla Lokalnej Społeczności (Rosiak, 2014).

Model współpracy pomiędzy różnymi aktantami rozważa przykładowo Aleksandra Wasilkowska. Opowiada ona o Warszawie jako o mieście emergentnym, które kształtowane jest pomiędzy odgórnymi założeniami, a oddolnymi wpływami (Wasilkowska i Nowak, 2009, s. 7). Na stałej tkance miasta wyznacza transformowane przestrzenie publiczne, w których pojawia się handel i atrakcje. Podejmuje próbę stworzenia narzędzi do ciągłej kolaboracji uwzględniającej oddolnych aktantów, czyli zintegrowanej platformy kolaboracyjnej EM_Wwa 1.0. W ramach tego teoretycznego narzędzia użytkownik zyskiwałby możliwość współdecydowania o powstających inwestycjach i robienia tego w oparciu o zasady przygotowane przez ekspertów.

Dla wykorzystania kapitału społecznego kluczowe jest podejście profesjonalistów do tego zagadnienia. A. Wierzchowska twierdzi, że znaczący wpływ na demokratyzację przestrzeni publicznych ma tworzenie prawa samorządowego w taki sposób, aby włączało mieszkańców w proces decyzyjny (Wierzchowska, 2015, s. 158). Współcześnie funkcjonują instytuty, które mają na celu wspieranie współpracy pomiędzy różnymi grupami aktantów w przygotowywaniu projektów obszarów miejskich (Bień i in., 2020). Znaczącym wsparciem w kwestiach finansowania i realizacji inicjatyw oddolnych jest współpraca pomiędzy samorządami, organizacjami publicznymi oraz środowiskiem biznesowym (Haupt i in., 2017). Angażowanie użytkowników w proces projektowy można więc rozpatrywać w kontekście skali makro, dotyczącej realizowanej polityki, a także w kontekście mikrośrodowiska, czyli działań oddolnych powiązanych z konkretnym społecznościami (Awtuch i in., 2009, ss. 72–73).

Profesjoniści postulują angażowanie użytkowników m. in. na łamach Karty Przestrzeni Publicznej opracowanej w ramach III Kongresu Urbanistyki Polskiej (Bieganski i in., 2009). Zwrócono w niej uwagę na potrzebę partycypacji społecznej oraz na szczególną wartość aktywnych lokalnych społeczności dla odpowiedniego użytkowania przestrzeni publicznej. Zdaniem Usmana Haque kluczowe aspekty rozwoju miast realizowane są właśnie przez samoorganizujących się mieszkańców i firmy. Działają oni na rzecz istotnych dla siebie tematów np. problemów środowiskowych (Haque, 2015).

Rola użytkowników nie jest więc ograniczona do wspierania projektantów w rozumieniu miejsca i potrzeb. Ich efektywna partycypacja wyrażona jest w traktowaniu przestrzeni jako dobra wspólnego, kształtowanego kolektywnie. Zauważalne inicjatywy oddolne pokazują potrzebę ludzi do odzyskiwania „prawa do miasta”, które zależy przede wszystkim od profesjonalistów (Morawiak, 2012).

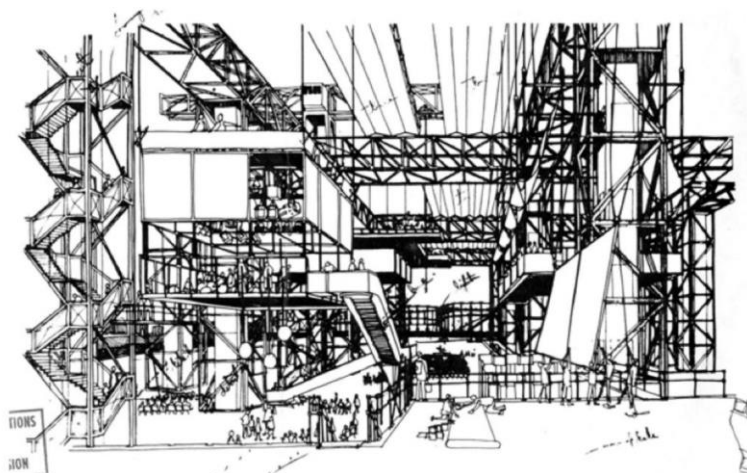
Przestrzeń demokratyczna

Tworzenie przestrzeni może odbywać się na zasadach samorządności w ramach demokracji uczestniczącej, czy też deliberatywnej. Walczą o to organizacje takie, jak Instytut Spraw Obywatelskich. Postuluje on większe zaangażowanie obywatela, nie tylko na zasadzie wybierania przedstawicielstwa, ale też uczestniczenia i angażowania się w procesy decyzyjne (Instytut Spraw Obywatelskich, 2022). Ma to pozwolić na większy wpływ, a także realizowanie faktycznych potrzeb ludzi. Analogiczne podejście można zaobserwować w koncepcjach projektowania partycypacyjnego, a przede wszystkim kształtowania przestrzeni demokratycznych. Kwestią problematyczną pozostaje dobór odpowiedniej reprezentacji do społecznych dyskusji (Wierzchowska, 2015).

Przykładem zwiększania swobód, ale też odpowiedzialności obywatelskiej jest zapewnianie lokalnym społecznościom budżetów partycypacyjnych przez władze polskich miast. Mieszkańcy zgłaszają projekty, które po wstępnej weryfikacji poddawane są publicznemu głosowaniu. Inicjowanie w ten sposób zmian jeszcze niedawno wydawało się niemożliwe, a obecnie jest sposobem na zgłaszanie dostrzeganych przez użytkowników problemów i potrzeb, których rozwiązania podejmują się samodzielnie (Wierzchowska, 2015). Udział jednostek w inicjatywach zależy w dużej mierze od ich indywidualnego zaangażowania i aktywności. Każdy może włączyć się w proces kształtowania miejsca, jednak zrobią to ci, którzy będą chcieli. Istotne jest stwarzanie możliwości działania.

Wolność od / wolność do

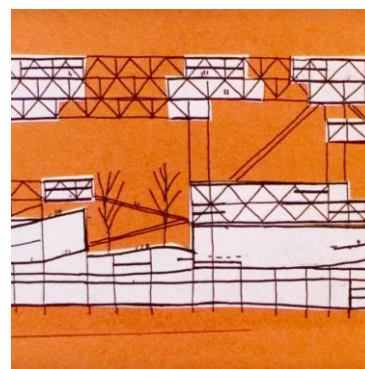
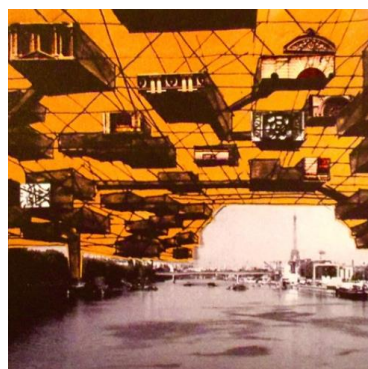
Wszyscy użytkownicy, niezależnie od ich stopnia zaangażowania, korzystają z przestrzeni publicznych realizując swoje różnorodne potrzeby. Ta heterogeniczność jest podstawą powstawania wielu koncepcji, których złączenie w jedną tkankę miejską, zaproponowali Colin Rowe i Fred Koetter. Zaproponowali przestrzeń *Collage City*, która jest kolażem wielu, współgzystujących założeń projektowych (Koetter i Rowe, 1978).

Ilustracja I. 5. Wnętrze the Fun Palace autorstwa Cedrica Price'a i Joan Littlewood
Źródło: <https://mooarch.com/fun-palace/> [dostęp: 07.10.2021].

Wśród wizji totalnych, które włączają użytkowników w tworzenie miejsca, znajduje się koncepcja *Fun Palace* Cedrica Price'a i Joan Littlewood (Mathews, 2005). Jest to laboratorium zabawy, które posiada modułową konstrukcję i zestaw mobilnych platform, schodów, składanych płaszczyzn i wielu innych narzędzi. Pozwala to użytkownikowi na swobodne kształtowanie przestrzeni do dowolnej aktywności (Ilustracja I. 5.). Każde rozwiązanie jest słuszne, a lista proponowanych czynności nie jest ostateczna. Ta koncepcja nieskończonych, oddolnych przekształceń nigdy nie została wybudowana w zamierzonej formie, ale wpłynęła na projektowanie przestrzeni rekreacji.

Potrzebę swobodnego kształtowania formy postuluje również N. John Habraken. Jego idea *Open Building* łączy w sobie podstawowy system konstrukcyjny i swobodę tworzenia indywidualnych przestrzeni w oparciu o ten system (Tor, 2014). Podobne założenia dotyczą idei Formy Otwartej, Oskara Hansena, w której przygotowane miejsce powinno być zawsze dostępne dla działań użytkowników i ich indywidualnych potrzeb (Semeniuk, 2012). Zaprojektowana w ten sposób struktura ma pozwalać na jej przekształcenia, różnorodny odbiór i swobodę oddolnego ingerowania.

Ilustracja I. 6. a-c) Ville Spatiale autorstwa Yony Friedmana
Źródło: <https://www.archdaily.com/781065/interview-with-yona-friedman-imagine-having-improvised-volumes-float-ing-in-space-like-balloons> [dostęp: 07.10.2021].

Jedną z bardziej radykalnych koncepcji struktur otwartych jest koncepcja Yony Friedmana, Ville Spatiale (Friedman, 2021). Jest to szkieletowa siatka konstrukcyjna umieszczona na kolumnach nad istniejącą tkanką miejską (Ilustracja I. 6.). Projektowanie tego miejsca wspomaga program *Flatwriter*, który oferuje użytkownikom swobodę indywidualnego generowania mieszkań wpisanych w przygotowaną siatkę. Użytkownik

wybiera m. in. rozmiar i kształt poszczególnych pomieszczeń, rodzaj okien, detali architektonicznych. Przestrzeń publiczna złożona jest natomiast z tego co pozostaje pomiędzy budynkami. Y. Friedman proponuje daleko posunięte prawa jednostki, a także ograniczenie roli architektów w procesie projektowym. Zostają oni zastąpieni programem, który pozbawiony jest ambicji formalnych i estetycznych.

Koncepcja Y. Friedmana oferuje użytkownikom wolność w tworzeniu ich własnej przestrzeni do życia. Czym jednak jest wolność, którą mają uzyskać? „Wolność od” jest wolnością negatywną, w której następuje potrzeba niepodlegania zewnętrznym zasadom, wymogom (Stoiński, 2013). Akceptowanie estetyki potoczności, ale narzucanie jej ram programowych i konstrukcyjnych, jest natomiast wolnością pozytywną, „wolnością do” działania w ramach przyjętych zasad (Stoiński, 2013). Taką wolność oferuje koncepcja Ville Spatiale.

Podobną propozycję przygotowali Christopher Alexander, Sara Ishikawa i Murray Silverstein, upatrujący w użytkownikach potencjalnych twórców przestrzeni (Alexander i in., 1977). Autorzy na ponad tysiącu stron⁸ zawarli język wzorów architektonicznych, który dotyczy tworzenia miast, osiedli, domów, ogrodów i pokoi, w oparciu o przedstawiony zbiór modelowych rozwiązań (Alexander i in., 1977). Na łamach książki zachęcają oni do wykorzystania jej przez każdego, tworzenia przestrzeni wraz z sąsiadami (Alexander i in., 1977, s. 8). Hipertekstualna forma pracy pozwala czytelnikowi na swobodny wybór elementów do stworzenia przestrzeni. Niemożliwe jest określenie realnej skali wpływu pracy na inicjatywy użytkowników. Jest to jednak unikatowe narzędzie, oferujące „wolność do” oddolnego budowania przestrzeni, podobnie jak program *Flatwriter*.

Współczesna technologia umożliwia ludziom daleko posuniętą swobodę, samodzielne projektowanie mebli, wnętrz, a nawet budynków poprzez programy i narzędzia internetowe, analogiczne do *Flatwriter*’a. Przykładem takiego programu jest Leroy Merlin Planner 3D online, który pozwala klientom wstawiać do modelu ich domu realne przedmioty z oferty sklepu i w czasie rzeczywistym weryfikować ich ustawienie (Leroy Merlin, 2022). Wszystko to bez nadzoru i opłat związanych z pracą projektanta, ale w ramach zamkniętego systemu konsumpcji oferowanych dóbr.

Współczesny świat opanował „wirus wolności”, konieczności bycia niezależnym (Baron i in., 2019, ss. 43–58). Swobodę indywidualnych działań widać m. in. w mobilnych i przenośnych elementach przestrzeni (Alexander i in., 1977). Są to także wybory podejmowane poprzez partycypację w uspołecznionym procesie projektowym (Idem, 2014, ss. 212–215). Kształtowanie architektury oparte jest jednak przede wszystkim o zasady i ograniczenia. Twórca narzuca swój obraz świata i tłumi wolność społeczeństwa (Hollier, 1992, s. 46). Oferowanie użytkownikom „wolności do” samodzielnego wpływania na otoczenie wymaga zrozumienia ich potrzeb, sposobów działania, a przede wszystkim utworzenia systemów oraz strategii, które pozwolą na włączenie jednostek w proces transformowania miejsca.

⁸ Książka jest elementem serii. Do pełnego zrozumienia należy przeczytać także pozostałe części, które razem oferują obszerne spojrzenie na język przestrzeni.

Potoczność

Skuteczne funkcjonowanie miejsca i integracja lokalnej społeczności niekoniecznie związane są ze skończonymi i dopracowanymi rozwiązaniami. Szereg transformacji określanych przez PPS jako *Lighter Quicker Cheaper* bazuje na współpracy z użytkownikami przy tworzeniu szybkich, tanich, tymczasowych transformacji (Project for Public Spaces, 2022a). Wysoka jakość rozwiązań jest mniej istotna niż samo generowanie zmian i rozpoczęcie działań w miejscu interwencji. Akceptowalna jest estetyka potoczności. Jak zauważa Augustyn Bańka człowiek przystosowuje się do miejsca, ale także dostosowuje miejsce do siebie (Bańka, 2016, ss. 40–48). Swoisty teatr codzienności powstaje poprzez działania jednostki, jej aktywność i ingerencję w miejsce. Kontrastuje to ze sterylnymi wizualizacjami, na których uśmiechnięci ludzie w zachwycie pokazują doskonale zaprojektowane miejsce.

Kontrola

Wizje architektów i urbanistów wpływają na możliwe aktywności użytkowników. Poprzez „terror estetyki” następuje kontrola działań, które muszą odpowiadać przyjętej koncepcji i kultywować przestrzeń totalną. Należy ją ciągle porządkować i doprowadzać do zamierzonego stanu (Kwiatkowska, 2016). W przestrzeni takiej nie jest tolerowana potoczność, a dominuje utrzymanie wyznaczonych standardów piękna.

Kontrola odbywa się poprzez rozwiązania projektowe, ale też społeczny nadzór, monitoring, legislację. Wśród zachodnich miast Stanów Zjednoczonych ograniczono możliwość siedzenia i leżenia w przestrzeniach publicznych. Powstałe regulacje prawne *Sit-Lie Ordinance* miały pomagać w kontrolowaniu niepożądanego zachowania wśród osób bezdomnych. Stworzono prawną możliwość reagowania przez służby porządkowe na długie przesiadywanie i spanie w przestrzeni publicznej (Cooter i in., 2012). Projekt zyskał poparcie nie tylko władz, ale też mieszkańców.

Ilustracja I. 7. Ciąg pieszy wydeptany przez użytkowników i ogrodzony przez urzędników
Źródło: zdjęcie własne.

Działania kontrolne nie zawsze są jednak zgodne z potrzebami użytkowników. Przykładem tego jest m. in. walka urzędników we Wrocławiu z wydeptywaniem przez mieszkańców w trawie ścieżki. Próbowano przywrócić na niej zieleń, jednak ciągły ruch uniemożliwiał wzrost roślin. Z tego względu ścieżkę ogrodzono (Ilustracja I. 7.). Urzędnicy zamiast zaakceptować sytuację i wesprzeć mieszkańców w dostosowaniu miejsca do realnych potrzeb, podejmowali wielokrotne próby ich kontroli. Stanowi to przykład podejścia do zarządzania przestrzenią publiczną w ramach, którego dominują ogólnie narzucone zasady.

I.VII.IV. Aktywne transformacje przestrzeni publicznych, a rola użytkowników

Część merytoryczna niniejszej rozprawy oparta jest o omówione do tej pory trzy obszary podstawowe. Analizie poddano jednak także badania, które bezpośrednio dotyczą obranego tematu i zostaną one omówione poniżej.

Terminologia

Pojęcie aktywnej transformacji przestrzeni publicznych związane jest w dużej mierze z tymczasowym urbanizmem. Jest to nowa forma kształtowania przestrzeni poprzez działania ograniczone w czasie, co uznawane jest za kluczowe dla rozwoju współczesnych miast (Oswalt i in., 2013, s. 217). Niniejsza rozprawa dotyczy tych rozwiązań, ale także ogółu tymczasowych zmian, które stanowią w przestrzeni wartość dodaną. Uwzględnia więc:

- tymczasowe i poddawane zmianom struktury, czyli złożenie obiektów, o dowolnym charakterze i gabarytach, które są powiązane ze sobą w przestrzeni,
- rzadko pojawiające się aktywności, które wpływają na sposób funkcjonowania miejsca, ale nie są związane z wprowadzaniem struktur.

Na potrzeby pracy wykorzystano więc pojęcie aktywnej transformacji, jako **ograniczonego w czasie przekształcenia przestrzeni związanego z aktywnością aktantów, realizowanego poprzez samo działanie lub ze wsparciem struktur.**⁹ Wprowadzenie tego terminu ma na celu podkreślenie, że rozważane są zarówno tymczasowe transformacje w sensie obiektowym, jak i związanym z działaniem, ponieważ oba te aspekty transformacji realizowane są w projektowanym kontekście architektonicznym.

Badania

Tymczasowy urbanizm, a role użytkowników

Współcześni badacze próbują określić rolę użytkowników w procesie tymczasowych transformacji przestrzeni publicznych. W ramach projektu Urban Catalyst (UC) autorzy zastanawiali się nad potencjałem nieplanowanych przekształceń i możliwością ich włączenia w planowanie przestrzeni publicznych. W oparciu o kilka wybranych przykładów opracowali oni sześć potencjalnych strategii wspierania oddolnego zaangażowania w transformowanie miejsc:

- umożliwić – tymczasowe wykorzystanie nieużywanych przestrzeni,
- zainicjować – zespół tymczasowych działań,
- wymagać – nowych przestrzeni chronionych przed komercyjnym działaniem,
- szkolić – użytkowników i wspierać ich współpracę,
- formalizować – udane tymczasowe transformacje,
- wykorzystać – przyciąganie przez tymczasowe działania (Oswalt i in., 2013).

⁹ Użyte pojęcie stanowi nawiązanie do jednego ze 100 miejskich trendów opisanych przez BMW Guggenheim Lab w Berlinie w 2012 r. Według zestawienia *active transformation*, czyli aktywna transformacja, dotyczy „stanu ciągłego ruchu, poprawy i zmiany miejskich przestrzeni wspólnych” (BMW Guggenheim Lab, 2011). Termin ten nie znajduje się na liście trendów dostępnej w 2022 r.

Według obserwacji UC użytkownicy dokonywali małych zmian lub ograniczali się do używania zastanej formy miejsca. Ze względu na małe zasoby finansowe często jedynie adaptowali małą architekturę. Zespół utworzył typologię transformacji, opierając ją na czasie trwania zmian i sposobie ingerowania w zastane miejsce. Pozwoliło im to na wyróżnienie następujących typów:

- zastępstwo – wykorzystywanie zastanego miejsca bez długoterminowego wpływu,
- impuls – dawanie impulsu do późniejszego wprowadzania zmian,
- konsolidacja – włączanie transformacji w późniejsze trwałe rozwiązania,
- koegzystencja – współistnienie z wprowadzanymi później trwałymi zmianami,
- pasożyt – stworzenie relacji z istniejącymi trwałymi rozwiązaniami,
- subwersja – ingerowanie w istniejące rozwiązania i wpływanie na ich późniejsze działanie,
- pionier – inicjowanie późniejszych rozwiązań,
- przemieszczanie – czasowe przenoszenie trwałego rozwiązania w inne miejsce (Oswalt i in., 2004)

Powyższe opracowania odnosiły się zarówno do różnorodnych miejsc, m. in. miast, budynków, przestrzeni publicznych. Powstałe strategie i typologie odnosiły się do ogółu systemów włączania użytkowników w transformacje i sposobów w jaki zmiany wpływają na miejsce. Strategie były zróżnicowane, nie tylko związane z rozwiązaniami przestrzennymi architektonicznymi i urbanistycznymi.

Podręczniki

Kluczowym źródłem wiedzy o wpływie użytkowników na generowanie transformacji są doświadczenia projektantów. W ten sposób powstała publikacja grupy Ant Farm, *Inflatocookbook*. Podręcznik pomagał użytkownikom w samodzielnym tworzeniu architektury pneumatycznej przy pomocy prostych materiałów (Lord i in., 1973). W podobnym celu powstała seria publikacji związanych z urbanizmem taktycznym, czyli małymi zmianami przestrzeni publicznych o potencjale wprowadzenia długofalowych rozwiązań, *Tactical Urbanism* (Lydon i in., 2016). Prezentowane przykłady powstawały przy znaczącym wkładzie użytkowników, a także z myślą o ich potencjalnym implementowaniu w innych miejscach (Lydon i in., 2016). Publikacje tego typu zapewniają systematyzację wiedzy na temat rozwiązań projektowych angażujących użytkowników w generowanie tymczasowych rozwiązań. Zachęcają także do samodzielnego generowania inicjatyw przez jednostki. Nie mają one jednak na celu określenia ich roli.

Grupa odbiorców

Transformacje, szczególnie takie, które są generowane oddolnie, mogą budzić wiele wątpliwości. Dotyczy to m. in. „terroru konieczności działania” i braku kontroli nad zachodzącymi zmianami (Miessen, 2016). Łukasz Drozda kwestionuje sens takich działań, sugerując, że włączanie użytkowników jest często celem samym w sobie i nie realizuje dodatkowych zamierzeń. Jego zdaniem korzystanie z tymczasowych inicjatyw odbywa się w ramach ograniczonej grupy użytkowników (Drozda, 2019, s. 16). Przykładowo problem gentryfikacji, występujący w badanej przez niego przestrzeni, nasilał się z powodu oddolnych działań (Drozda, 2019, s. 209). Wśród analizowanego kontekstu badawczego analizowano więc nie tylko potencjał tymczasowego urbanizmu, ale też związane z nim problemy.

I.VII.V. Podsumowanie

Analiza stanu badań pozwoliła na zebranie i usystematyzowanie dotychczasowych prac związanych z problematyką niniejszej rozprawy. Zebrano podstawową wiedzę i dokonano operacjonalizacji pojęć.

Terminologia

Wyodrębniono szereg pojęć stanowiących fundament niniejszej pracy. Przestrzeń publiczna rozpatrywana jest jako powszechnie dostępną i wspólnie użytkowaną. Natomiast tymczasowe transformacje stanowią ogół ograniczonych czasowo zmian przestrzeni.

Rozróżniono podstawowe grupy aktantów jako:

- organizacje,
- profesjonalistów,
- użytkowników.

Wprowadzono także podział aktywności możliwych do wyodrębnienia w ramach analizowanych materiałów jako:

- podstawowe,
- ponadpodstawowe.

Przed wszystkim opracowano pojęcie aktywnej transformacji, opisujące zjawisko będące tematem niniejszej pracy. Jest to ograniczone w czasie przekształcenie przestrzeni związane z aktywnością aktantów, realizowaną poprzez samo działanie lub ze wsparciem struktur.

Badania

Sposoby funkcjonowania przestrzeni publicznych, a także ich badania zmieniały się na przestrzeni lat. W XX w. analizowano czynniki wpływające na obecność i aktywność użytkowników, a także badano sposoby przebywania w przestrzeni publicznej, aby poprawić jakość życia w mieście. Dominowały obserwacje i badania in-situ. Wraz z rozwojem technologii powstało wiele innowacyjnych metod i narzędzi badawczych, których stosowanie umożliwia rozpoznanie przestrzeni na dużą skalę.

Gwałtowne i zróżnicowane zmiany są integralnym aspektem przestrzeni publicznych. Niezależnie od sposobu zachodzenia transformacji, stoją one w sprzeczności z wyidealizowaną wizją miejsc, dla których powstają ostateczne i niezmiennie opracowania, ignorujące możliwość pojawienia się działań niespodziewanych. Tymczasowość, w jej różnorodnych formach, może być uwzględniana w ramach procesu projektowego.

Badaniom poddawano także samych użytkowników. Analizy człowieka dotyczyły nie tylko rozpoznania jego podstawowych miar, ale także jego percepcji związanej z działaniem w przestrzeni. Pod koniec XX w. nastąpiła znacząca zmiana w sposobie użytkowania przestrzeni publicznych, m. in. pojawiło się coraz więcej aktywności

opcjonalnych. Zaczęto również włączać użytkowników w projektowanie poprzez praktyki partycypacyjne i kolaboracyjne. Powstały koncepcje przestrzeni oferujących „wolność do” swobodnego, oddolnego ich kształtowania.

Omówiono prace teoretyczne i praktyczne, które uwzględniają aktywne transformacje oraz rolę użytkowników. Stanowią one wsparcie merytoryczne dla niniejszej rozprawy. Zazwyczaj nie są to jednak prace dedykowane samym przestrzeniom publicznym i rozpoznaniu oddolnych działań w ich obrębie. Niniejsza rozprawa stanowi więc uzupełnienie bogatych badań nad przestrzeniami publicznymi w aspekcie aktywnych transformacji i ról użytkowników w ich kształtowaniu.

I.VIII. Konstrukcja pracy

Praca składa się z dwóch Tomów.

Tom I. stanowi zasadniczą część pracy. Składa się ze Wstępu, a także rozdziałów: Typologia sposobów wprowadzania aktywnej transformacji, Systematyka celów wprowadzania aktywnej transformacji, Aktywna transformacja, a kwestie problemowe, Strategie wspierania użytkowników w procesie generowania aktywnej transformacji oraz Zakończenie. Tom I. zakończony jest Streszczeniem w języku polskim i angielskim, Słownikiem, Bibliografią, Spisem ilustracji oraz Spisem tabel.

Wstęp zawiera wprowadzenie do tematyki, a także podstawowe informacje na temat rozprawy: uzasadnienie wyboru tematu, przedmiot i zakres pracy, cel pracy, tezę pracy, metody pracy, materiał badawczy, stan i konstrukcję badań, a także schemat pracy.

Typologia sposobów wprowadzania aktywnej transformacji zawiera autorską typologię sposobów, opis głównych założeń i sposobu jej tworzenia. Na podstawie 559 przykładów aktywnych transformacji wyodrębniono 2 typy główne i 10 typów szczegółowych. Charakterystyka poszczególnych typów oparta jest o: kryteria wyróżniające dany typ, omówienie sposobów jego generowania, ról aktantów oraz aktywności i transformacji zachodzących w obrębie danego typu. Poszczególne typy scharakteryzowano w kontekście trzech wybranych osiedli w miastach Europy. Przedstawiono podsumowanie i wnioski pośrednie.

Systematyka celów wprowadzania aktywnej transformacji zawiera autorską systematykę celów, opis głównych założeń i sposobu jej tworzenia. Na podstawie 559 przykładów aktywnych transformacji wyodrębniono 3 grupy celów:

- potrzeby funkcjonalne realizowane poprzez 9 celów szczegółowych,
- potrzeby estetyczne realizowane poprzez 2 cele szczegółowe,
- reakcje na problem realizowane poprzez 4 cele szczegółowe.

Opis każdego z celów zawiera charakterystykę danego rodzaju opartą o: sposoby jego generowania, omówienie wyróżnionych aspektów danego celu, opis ról aktantów. Poszczególne rodzaje scharakteryzowano w kontekście trzech wybranych osiedli w miastach Europy. Przedstawiono podsumowanie i wnioski pośrednie.

Aktywna transformacja, a kwestie problemowe zawiera charakterystykę kwestii problemowych zaobserwowanych podczas omawiania typologii i systematyki aktywnych transformacji. Przedstawiono podsumowanie i wnioski pośrednie.

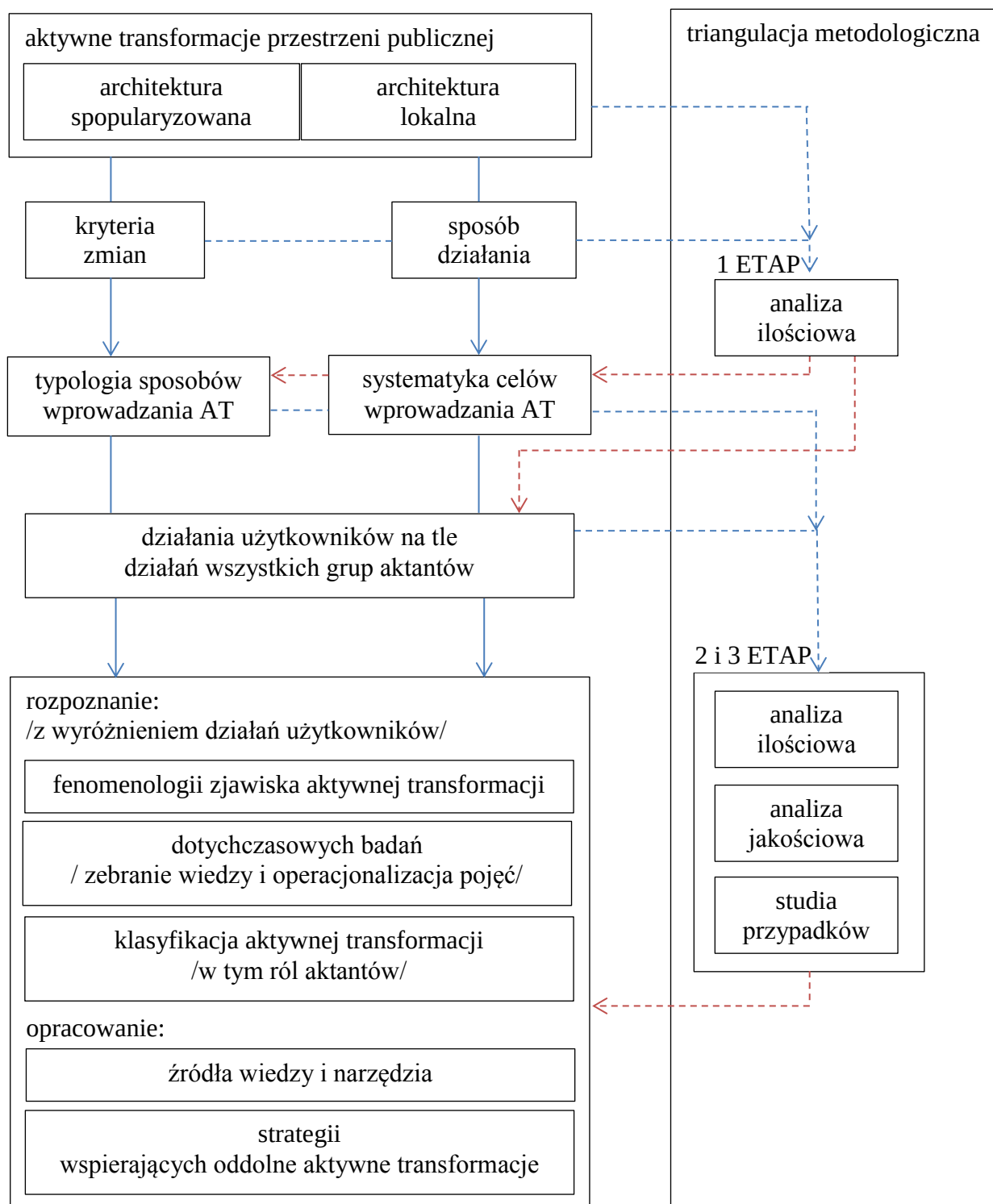
Rozdział Strategie wspierania użytkowników w procesie generowania aktywnej transformacji zawiera cechy ogólne oddolnie powstających aktywnych transformacji. Następnie omówiono ich wspieranie poprzez strategie przestrzenne, architektoniczne oraz urbanistyczne, a także strategie programowe. Przedstawiono podsumowanie i wnioski pośrednie.

Zakończenie zawiera omówienie zrealizowanych celów i tez badawczych, podsumowania, wniosków i perspektywy dalszych badań.

Tom II. stanowi Katalog aktywnych transformacji wybranych przykładów.

I.IX. Schemat pracy

Ilustracja I. 8. Schemat prac

Źródło: opracowanie własne.

II. Typologia sposobów wprowadzania aktywnej transformacji

Wprowadzanie aktywnej transformacji związane jest po pierwsze z formalnym sposobem zmieniania przestrzeni publicznej. Dotyczy to zarówno transformowania architektury, jak i działania w jej obrębie. Niniejszą typologię architektury AT utworzono przede wszystkim aby rozpoznać zróżnicowanie wykorzystywanych struktur i wyróżnić te, które realizowane są przy znaczącej roli użytkowników przestrzeni, a także określić jakie aktywności umożliwiające są przez AT.

Poprzez autorską typologię sposobów wprowadzania AT określono:

- sposoby wprowadzania aktywnych transformacji,
- częstotliwość występowania poszczególnych typów w obrębie analizowanych przykładów,
- cechy charakterystyczne poszczególnych typów,
- stopień zaangażowania aktantów w powstawanie poszczególnych typów,
- role aktantów w tym procesie (z wyróżnieniem roli użytkowników),
- aktywności i transformacje realizowane w ramach poszczególnych typów aktywnych transformacji.

Najpierw opisano sposoby tworzenia i omówienia typologii, a następnie przeanalizowano poszczególne **typy**¹⁰ aktywnej transformacji. Wszystkie typy omówiono także w kontekście trzech analizowanych osiedli i częstotliwości występowania poszczególnych typów w tych obszarach. Całość pośrednio podsumowano i wyciągnięto wnioski pośrednie.

II.I. Sposób tworzenia i omówienia typologii

Realizacja zamierzonych celów pracy możliwa jest poprzez utworzenie typologii, która pozwala na wyróżnienie sposobów w jakie użytkownicy kształtują aktywne transformacje. Przed przeprowadzeniem niniejszych badań Autorka na łamach innej publikacji dokonała ogólnego podziału sposobów transformowania przestrzeni na:

- przestrzeń zaadaptowaną czasowo,
- przestrzeń przeznaczoną do wielokrotnej adaptacji,
- przekształcalne elementy przestrzeni,
- przekształcalne elementy architektury,
- obiekty mobilne, poszukujące przestrzeni (Kazanecka-Olejek, 2017).

Sposób tworzenia tej typologii był ściśle związany z obranym wówczas celem badawczym. Pozwalał na wstępne rozpoznanie zjawiska transformacji. Nie jest on więc tożsamy z celami niniejszych badań. Z tego względu utworzono autorską typologię dedykowaną wyznaczonym w pracy celom w oparciu o przyjęte:

- główne założenia,
- sposób tworzenia typologii,
- schemat omówienia poszczególnych typów.

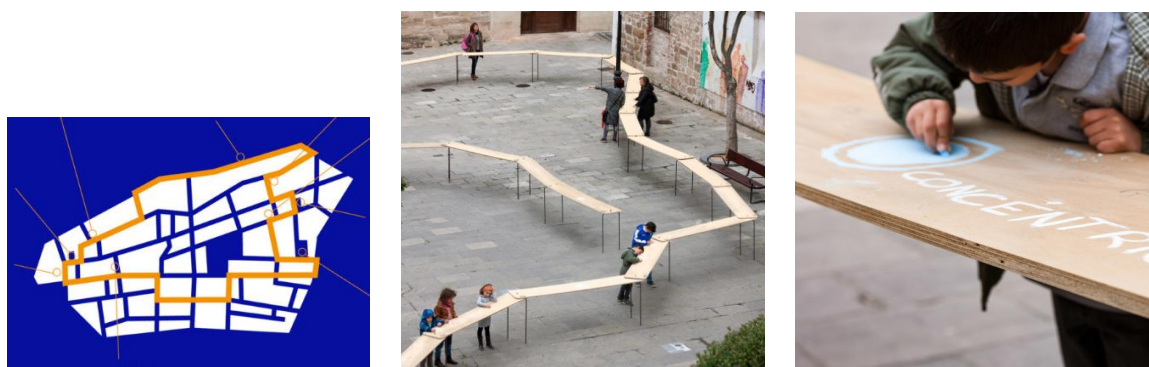
¹⁰ W celach porządkowych poszczególne wyróżnione AT w ramach typologii nazywane są **typami**.

II.I.I. Główne założenia

Przyjęte założenia mają na celu uprościć typologię i ułatwić zrozumienie zagadnienia.

Rekurencyjność

Przy tworzeniu niniejszej typologii przyjęto po pierwsze, że w trakcie trwania danej aktywnej transformacji może pojawić się jej przekształcenie, czyli kolejna AT. Do opisanego tego zjawiska wykorzystano pojęcie rekurencyjności. W jego ramach każda AT rozważana jest indywidualnie i dotyczy miejsca zastanego w momencie wprowadzania zmiany. W ten sposób wyodrębnione typy AT dotyczą jednego, spójnego pod względem charakterystyki, procesu.

Ilustracja II. 1. a) Struktury i trasa festiwalu Concentrico 03 b) Instalacja El Ciempiés c) Malowanie kredą na instalacji
Źródło a): opracowanie własne na podstawie: <https://concentrico.es/concentrico-03/> [dostęp: 08.01.2022].

Źródło b-c): <https://concentrico.es/el-ciempies/> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem jest rekurencyjność, którą zaobserwowano w ramach międzynarodowego festiwalu architektury i designu Concéntrico w Logroño w Hiszpanii, który od 2015 r. angażuje całe miasto w proces AT przestrzeni publicznych (Concéntrico, 2022).

Najbardziej ekstensywną AT w ramach festiwalu jest ustawienie wielu struktur w różnych przestrzeniach miasta. Aktywizują one wybrane miejsca, a także generują połączenia pomiędzy nimi, tworząc ścieżki docieranie od jednej instalacji do kolejnej. W ramach trzeciej edycji festiwalu, trwającej od 27-ego kwietnia do 1-ego maja 2017 r., postawiono dziewięć instalacji tymczasowych zaprojektowanych przez krajowe i międzynarodowe biura projektowe (Ilustracja II. 1. a) (Concéntrico, 2017a).

Następną skalą przekształceń są AT, które zaobserwowano z perspektywy jednej, wybranej przestrzeni, w której pojawia się dana instalacja. Przykładem takiego działania w ramach festiwalu była AT w obrębie placu de San Bartolome. W tej otwartej przestrzeni znajdowały się ławki, drzewa, lampy, fontanna wody pitnej. Podczas trzeciej edycji festiwalu postawiono tam instalację El Ciempiés¹¹ (Concéntrico, 2017b). Był to 100-metrowy, kręty stół, ograniczający swobodne poruszanie się (Ilustracja II. 1. b).

¹¹ Dla przykładów nieomówionych szczegółowo biura projektowe lub organizacje, związane z powstawaniem aktywnych transformacji, zostały wyróżnione w Tomie II. do niniejszej pracy, zawierającym Katalog aktywnych transformacji. Dla przeprowadzonych badań najważniejsze było określenie grup aktantów dokonujących AT. Ich szczegółowe dane uznano za informacje porządkowe.

W ramach tego projektu można wyodrębnić kolejną AT. Stół został zaprojektowany z myślą o organizacji np. targów, wspólnych posiłków, degustacji win. Ponadto wykorzystywany był jako powierzchnia do malowania i zostawiania napisów przy użyciu kredy (Ilustracja II. 1. c) (Concéntrico, 2017b). Dlatego też te działania były kolejnymi AT miejsca, w którym już znajdował się stół.

Przypadek pokazuje złożoność procesu AT. Inne są działania w przestrzeni publicznej wynikające z jednoczesnego wprowadzenia wielu struktur powiązanych funkcjonalnie, a inne w obrębie przestrzeni z jedną z tych struktury, czy też w obrębie samej zastanej struktury. Każde z przekształceń rozpatrywane jest więc w kontekście formy miejsca zastanej w momencie wprowadzenia AT. Dzięki rozważaniu zjawiska jako rekurencyjnego zamiast wyodrębnienia bardzo złożonych typów, wyróżnione zostają procesy proste i spójne pod względem charakteru.

Przekształcalność

Drugim założeniem typologii jest występowanie przekształceń typologicznych. Struktury zrealizowane jako jeden typ mogą z czasem stać się innym, identyfikowanym osobno.

Ilustracja II. 2. a-c) Parki ESK

Źródło: <https://www.facebook.com/ParkiESK/> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem przekształcalności są tymczasowe kontenery (Ilustracja II. 2.), które postawiono w dziesięciu wrocławskich parkach w 2016 r., kiedy miasto stało się Europejską Stolicą Kultury (WCRS, 2022). Struktury dedykowane realizacji wydarzeń od początku cieszyły się dużym zainteresowaniem mieszkańców i dlatego pozostały w parkach na dłużej niż zakładano. W niezmienionej formie pozostają trwałą, a nie tymczasową częścią miejskiego krajobrazu. W okresie letnim służą jako tło dla lokalnych inicjatyw, gdzie każdy z mieszkańców może zorganizować wydarzenie z pomocą oferowanej infrastruktury. Natomiast w zimie obiekty są całkowicie zamykane i nieużywane, ale pozostają w przestrzeni parku.

Opisana zmiana typologiczna pokazuje przekształcalność. Mimo że nie zmieniła się zasadnicza forma struktury, zmienił się sposób zachodzenia zmiany, a wraz z nim, typ aktywnej transformacji.

Złożoność

Ostatnim założeniem jest występowanie aktywnych transformacji, które w ramach jednej inicjatywy wykazują zróżnicowany wpływ na otoczenie.

Ilustracja II. 3. a) Wydarzenia organizowane na placu podczas wyścigów biegowych w Kopenhadze, 06.06.2016 r.

b) Trasa wyścigów biegowych w Kopenhadze, 06.06.2016 r.

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Przy identyfikowaniu typu brano pod uwagę jego dominujące cechy. Występują jednak takie inicjatywy, które mają złożony przebieg, a ich dominujące cechy zmieniają się w czasie np. wyścigi biegowe w Kopenhadze (Albertslund Kommune, 2022). Z jednej strony AT dotyczyła przestrzeni, w której realizowane były działania promocyjne, znajdował się punkt startu, meta (Ilustracja II. 3. a). Z drugiej strony AT dotyczyła trasy wyścigu i jej stopniowego ingerowania w komunikację w przestrzeni publicznej (Ilustracja II. 3. b). Tego typu AT mają zróżnicowany charakter zmian i z tego względu mogą być traktowane jako złożenie kilku wyróżnionych typów. Zabieg taki ułatwia wyróżnienie cech charakterystycznych typów aktywnych transformacji, a także ich rozpoznanie w jak najbardziej syntetycznej formie.

II.I.II. Sposób tworzenia typologii

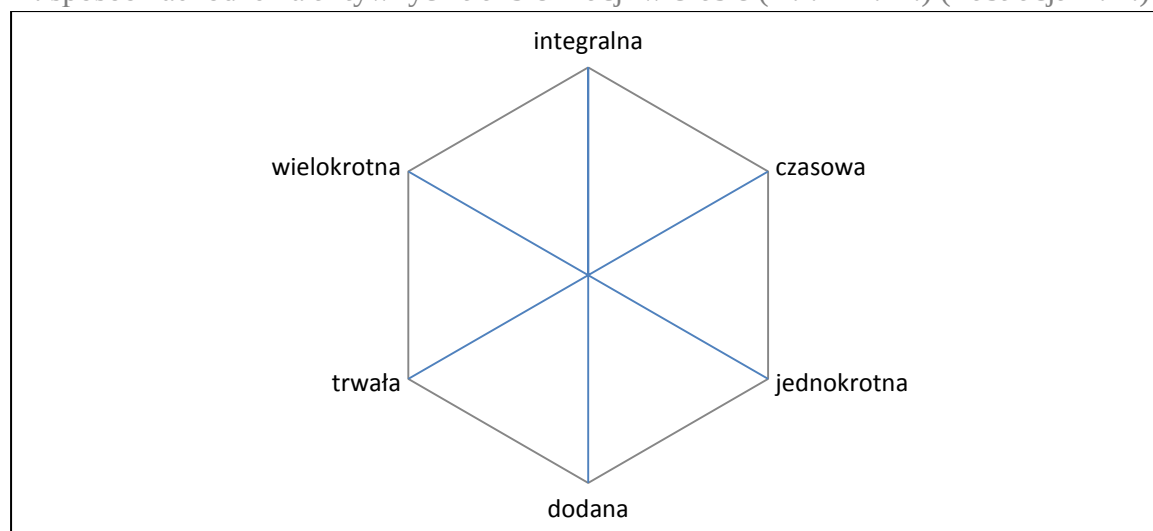
Kryteria aktywnych transformacji

Podstawą utworzenia autorskiej typologii aktywnej transformacji jest szereg kryteriów przypisanych wszystkim przykładom. AT rozpatrywane są przede wszystkim jako zjawisko architektoniczne, przestrzenne, a w drugiej kolejności jako zjawisko społeczne, wynikające z potrzeb aktantów. Dlatego kryteria przyjęte do typologizacji skupione są na opisie zmian i struktur je umożliwiających, a opis zachodzących procesów społecznych przeprowadzono na tle utworzonej typologii architektonicznej.

Kryteria zostają przypisane wszystkim zaobserwowanym AT, aby umożliwić dyferencjację poszczególnych typów. Bazują one na dwóch zestawach skrajnych i przeciwstawnych cech, które dotyczą:

- sposobu zachodzenia aktywnych transformacji w czasie (A.I. – A.III.),
- formy struktury architektonicznej pozwalającej na aktywną transformację (B.I.-B.V.).

A. sposób zachodzenia aktywnych transformacji w czasie (A.I. – A.III.) (Ilustracja II. 4.)

Ilustracja II. 4. Przeciwstawne cechy dotyczące sposobu zachodzenia aktywnych transformacji w czasie
Źródło: opracowanie własne.

A.I. integralna / dodana

AT rozpatrywana jest po pierwsze jako zjawisko integralne z zastanym miejscem lub do niego dodanym. Przestrzeń, w której AT jest integralną częścią miejsca to ta, w której wykorzystane obiekty występują stale w przestrzeni lub przewidziane jest ich dodawanie. Dodana AT to ta, dla której w transformowanej przestrzeni nie ma dedykowanych rozwiązań.

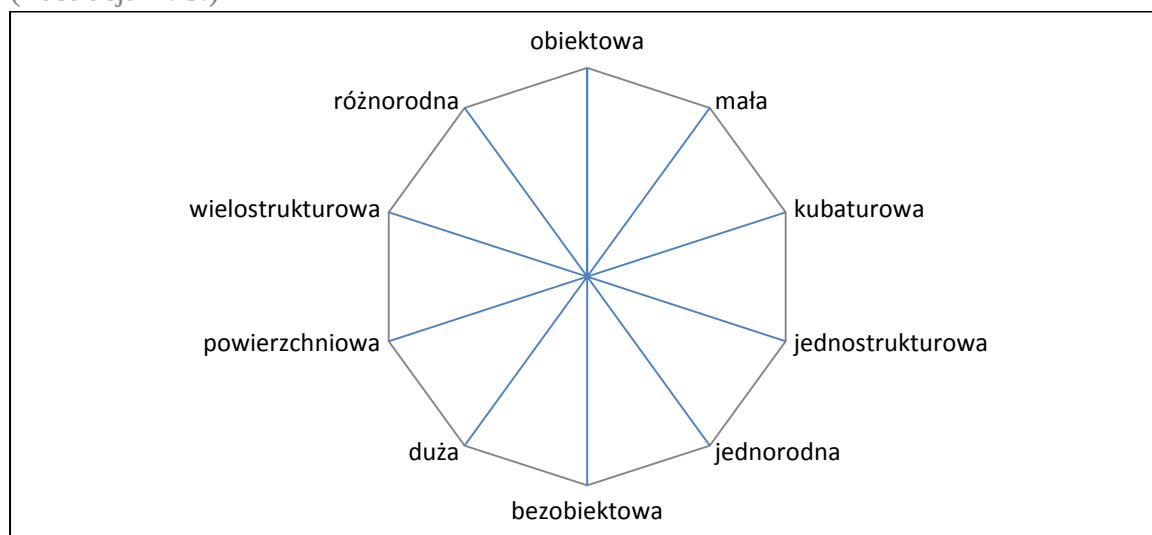
A.II. czasowa / trwała

Kolejnym kryterium definiującym AT jest jej czasowy lub trwały charakter. Określono w ten sposób jak długo dana AT zachodzi w przestrzeni. AT czasowa to taka, która w swojej formie pojawia się tylko w określonych ramach czasowych. Natomiast AT trwała to taka, która pojawia się z różną częstotliwością, ale przez cały lub znaczący okres trwania miejsca.

A.III. jednokrotna / wielokrotna

Rozpatrywanie AT jako jednokrotnego lub wielokrotnego zdarzenia odnosi się do powtórzeń jej zachodzenia. AT jednokrotna to taka, która pojawia się jedynie raz. AT wielokrotna to taka, która pojawia się wiele razy w jednej lub w wielu przestrzeniach. Odnosi się to do wprowadzania AT poprzez tę samą strukturę.

B. formy struktury architektonicznej pozwalającej na aktywną transformację (B.I-B.V) (Ilustracja II. 5.)

Ilustracja II. 5. Cechy dotyczące formy struktury architektonicznej pozwalającej na zmianę
Źródło: opracowanie własne.

B.I. obiektowa / bezobiektywna

Kryterium pozwala określić czy AT wspomagana jest przez struktury. Proces zachodzi poprzez wprowadzenie lub przekształcenie obiektów, a także bezobiektywno, czyli poprzez samo działanie, które jest dominujące dla funkcjonowania przestrzeni. Obiekty są częścią składową struktury generującej AT.

B.II. mała / duża

Rozważane są gabaryty struktur, które generują AT. Obiekt może być przede wszystkim mały lub duży. Jako małogabarytowy traktowany jest obiekt podobny skalą do małej architektury i mniejszy. Do tej grupy zaliczają się także złożenia wielu takich obiektów, tworzących jedną strukturę. Obiekt większy od małej architektury określany jest jako duży.

B.III. kubaturowa / powierzchninowa

Kolejnym kryterium jest rodzaj struktury generującej AT. Może to być obiekt kubaturowy lub płaszczyznowy. Rozwiązanie płaszczyznowe dotyczy nawierzchni, tworzącej przestrzeń publiczną lub powierzchni obiektu. Rozwiązanie kubaturowe jest natomiast obiektem trójwymiarowym.

B.IV. jednostrukturalna / wielostrukturalna

AT może być jednostrukturalna lub wielostrukturalna. Poszczególne struktury AT wielostrukturalnej mogą być różne, ale muszą wspólnie stanowić jedną, spójną grupę (połączoną czasowo i przestrzennie), aby współtworzyć działanie. Nie są więc niezależne. AT jednostrukturalna może składać się z wielu obiektów, ale tworzących jedną, wspólną strukturę.

B.V. jednorodna / różnorodna

AT rozpatrywano jako jednorodną lub różnorodną. AT jednorodna realizowana jest poprzez tożsame, analogiczne działania, np. za pomocą tych samych struktur. Natomiast AT różnorodna realizowana jest za pomocą różnych struktur. Dotyczy to fundamentalnych obiektów danej aktywnej transformacji, niezależnie od dodawanych drugorzędnych elementów.

Typologia

Omówione zestawy kryteriów przypisano 559 analizowanym aktywnym transformacjom, na podstawie ich cech dominujących. Pozwala to na wyodrębnienie 2 typów ogólnych i 10 typów szczegółowych przedstawionych poniżej. Każdy typ posiada własny, unikatowy zestaw kryteriów.

Tabela II. 1. Zestawienie kryteriów dla poszczególnych typów aktywnej transformacji

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczególne	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	str. duża	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	duża	kubat.	jednostr.	jednorod.
	str. mała	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	mała	kubat.	jednostr.	jednorod.
	str. powierzchniowa	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	różne	plaszcz.	jednostr..	jednorod.
	różnostrukturalna	integralna	trwała	wielokrot	różne	różne	różne	różne	różne
nieplanowana	zespoły struktur	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	różne	różne	wielostr.	jednorod.
	str. duża	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	duża	kubat.	jednostr.	jednorod.
	str. mała	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	mała	kubat.	jednostr.	jednorod.
	str. powierzchniowa	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	różne	plaszcz.	jednostr..	jednorod.
	bezstrukturalna	dodana	czasowa	jednokrot	bezobiekt.	różne	n/a	n/a	jednorod.
	str. przemieszczająca się	dodana	czasowa	wielokrot	obiekt.	różne	kubat.	różne	różne

Źródło: opracowanie własne.

Zestaw kryteriów A.

Pierwszy krok typologizacji wykonano na podstawie zestawu kryteriów A., dotyczących sposobu zachodzenia AT w czasie. Pozwala to na wyróżnienie dwóch typów ogólnych:

- planowanych;
- nieplanowanych.

Opisują one czy AT została przewidziana jako integralny aspekt miejsca zastanego w momencie realizowania tymczasowych inicjatyw.

Zestaw kryteriów B.

Drugi krok typologizacji wykonano na podstawie zestawu kryteriów B., dotyczącego formy struktury architektonicznej pozwalającej na AT, dzięki któremu wyróżniono typy szczegółowe:

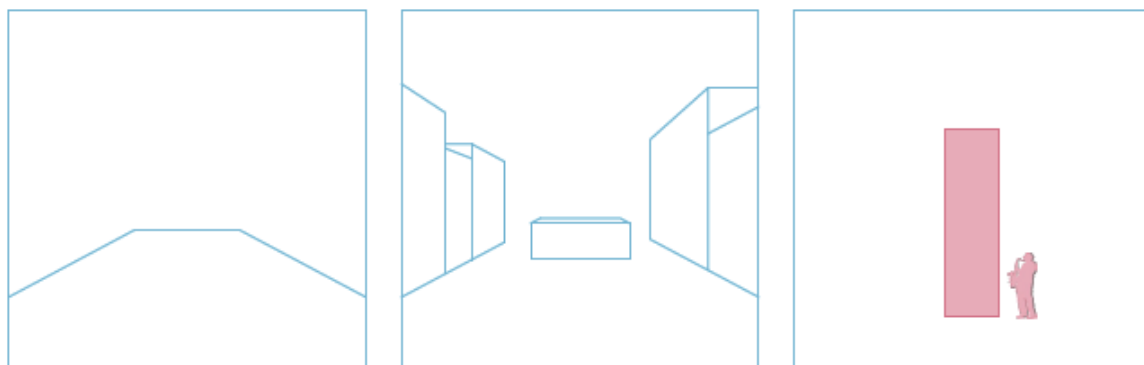
- zespół struktur;
- struktura duża;
- struktura mała;
- struktura powierzchniowa;
- rozwiązanie bezstrukturalne;
- struktura przemieszczająca się;
- rozwiązanie różnostrukturalne.

Opisują one co pojawia się w danym miejscu, jak wygląda, jak działa. Część typów wyróżnionych w drugim kroku odnosi się zarówno do AT planowanych, jak i nieplanowanych. Wyjątek stanowią rozwiązania różnostrukturalne związane jedynie z AT planowanymi, a także zespół struktur, rozwiązania bezstrukturalne i struktury przemieszczające się związane jedynie z aktywnymi transformacjami nieplanowanymi.

II.I.III. Schemat omówienia poszczególnych typów

Typy wyróżnione w ramach niniejszej typologii opisano wg ujednoliconego schematu. Dla każdego typu początkowo przedstawiono schemat ideowy wprowadzania aktywnej transformacji, a następnie kolejno omówiono:

- kryteria pozwalające na wyróżnienie typu,
- sposoby generowania aktywnych transformacji,
- role aktantów,
- aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów.

Ilustracja II. 6. Elementy wykorzystane w tworzeniu schematu ideowego: a) przestrzeń, b) otoczenie i struktury trwałe, c) struktury i działania stanowiące aktywne transformacje
Źródło: opracowanie własne.

Schematy ideowe pokazują przestrzeń przed, w trakcie i po zakończeniu AT. Pokazano na nich transformowaną przestrzeń (Ilustracja II. 6. a), otoczenie i struktury trwałe (Ilustracja II. 6. b) oraz struktury i działania stanowiące aktywne transformacje (Ilustracja II. 6. c).

Tabela II. 2. Schemat omówienia typu

TYP X		
kryteria pozwalające na wyróżnienie typu		
sposoby generowania aktywnych transformacji		
role aktantów		
organizacje	profesjoniści	użytkownicy
- organizowanie - organizowanie działań - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji	- organizowanie - organizowanie działań - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji	- organizowanie - organizowanie działań - zapewnienie inf. dot. miejsca - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji
		- podstawowe, - ponadpodstawowe
aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów		
sami użytkownicy	użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami	profesjoniści i/lub organizacje
- aktywności - transformacje	- aktywności - transformacje	- aktywności - transformacje
podsumowanie		

Źródło: opracowanie własne.

Tabela II. 3. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych ról aktantów

skala	częstotliwość występowania
0-1/3	małe
1/3-2/3	średnie
2/3-3/3	duże

Źródło: opracowanie własne.

W tabelach dotyczących ról aktantów zastosowano gradację koloru dla małego, średniego i dużego stopnia występowania poszczególnych ról, wg powyższej tabeli.¹²

Sposoby generowania AT omówiono na podstawie kilku wybranych przykładów, które są najbardziej reprezentatywne pod względem pokazania różnorodności realizowania danego typu.¹³

Role aktantów omówiono na podstawie sposobów ich ingerowania w powstawanie i funkcjonowanie AT zaobserwowanych podczas analizy 559 przykładów. Działania każdej z grup aktantów rozpatrywane są niezależnie i wyróżnione dla:

- organizacji,
- profesjonalistów,
- użytkowników.

¹² Omówione wyróżnienie kolorystyczne wykorzystywane jest w niniejszej pracy wielokrotnie.

¹³ Listę wszystkich przykładów danego typu umieszczono w Tomie II. do niniejszej pracy, zawierającym Katalog aktywnych transformacji.

Wyróżniono następujące szczegółowe role aktantów:

- organizowanie,
- organizowanie działań,
- zapewnianie informacji dotyczących miejsca (jedynie użytkownicy),
- projektowanie,
- budowanie,
- generowanie transformacji.

Oprócz powyższych ról dla użytkowników wyróżniono także aktywności związane z ich rolą jako odbiorców AT. Są to aktywności:

- podstawowe,
- ponadpodstawowe.

Aktywności i transformacje omówiono poprzez szczegółową analizę studiów przypadków i dotyczą one 3-4 przykładów, opisujących 3 stopnie zaangażowania użytkowników.¹⁴ Analizy dokonano na podstawie materiałów publikowanych przez autorów AT na portalach społecznościowych i stronach opisujących projekty. AT rozważane są tutaj w odniesieniu do współdziałania poszczególnych grup aktantów z użytkownikami, inaczej niż w poprzedzającej analizie indywidualnie rozpatrywanych ról aktantów. AT powstają poprzez działania:

- samych użytkowników,
- użytkowników wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami (rozważane jako działania wspólne, ale też działania jednoczesne i niezależne w ramach tej samej inicjatywy),
- samych profesjonalistów i/lub organizacji.

Rozróżnienie szczegółowo omawianych przykładów AT względem ich rekurencyjności, przekształcalności i złożoności, zostaje umożliwione poprzez umieszczenie oznaczenia „*” lub „**” na końcu nazwy danej AT. Oznaczenie jest zgodne z danymi zawartymi w Tomie II., stanowiącym Katalog aktywnej transformacji

Użytkownicy są więc twórcami, współtwórcami lub jedynie odbiorcami AT. Przykłady omówiono szczegółowo poprzez wyróżnienie w nich:

- aktywności,
- transformacji.

Zależnie od dostępnych informacji i czasu trwania AT poszczególne przykłady omówiono na różnym poziomie szczegółowości. AT krótkotrwale omówiono w tabelach jedynie poprzez wyodrębnienie aktywności i transformacji, natomiast AT długotrwale i bardziej zróżnicowane omówiono poprzez wyodrębnienie poszczególnych działań i rozpatrywanie ich w czasie.

Na koniec podsumowano informacje o omawianym typie.

¹⁴ Stopnie zaangażowania użytkowników były w większości przykładów reprezentowane przez większą liczbę przykładów. Listę wszystkich umieszczono w Tomie II. do niniejszej pracy, zawierającym Katalog aktywnych transformacji.

II.I.IV. Schemat omówienia występowania poszczególnych typów w wybranych osiedlach

Tabela II. 4. Schemat omówienia typów w obrębie osiedla

TYPY NA OSIEDLU X		
charakter osiedla		
sposoby generowania aktywnych transformacji		
role aktantów		
organizacje	profesjoniści	użytkownicy
- organizowanie - organizowanie działań - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji	- organizowanie - organizowanie działań - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji	- organizowanie - organizowanie działań - zapewnienie inf. dot. miejsca - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji
		- aktywności podstawowe - aktywności ponadpodstawowe

Źródło: opracowanie własne.

Tabela II. 5. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych ról aktantów

skala	częstotliwość występowania
0-1/3	małe
1/3-2/3	średnie
2/3-3/3	duże

Źródło: opracowanie własne.

Po omówieniu poszczególnych typów omówiono także występowanie wszystkich typów w trzech badanych osiedlach:

- Wrocław – Wielka Wyspa,
- Kopenhaga – Alberslund,
- Wiedeń – Neubau.

Omówiono kolejno:

- charakter osiedla,
- sposoby generowania aktywnych transformacji,
- role aktantów.

Role aktantów omówiono w sposób analogiczny do omówienia ich ról w poszczególnych typach.

Omówienie wszystkich osiedli pośrednio podsumowano.

II.II. Aktywna transformacja planowana

Planowana aktywna transformacja jest działaniem, którego możliwość występowania została przewidziana w projekcie miejsca lub stała się jego integralnym aspektem. Podlega ona w tym wypadku wielokrotnym, różnorodnym, często pojawiającym się i zamierzonym AT, spójnym z zasadą funkcjonowania danej przestrzeni. Powtarzalność i zakres zmian różni się w ramach poszczególnych przykładów, ale nie stanowi on wielokrotnej próby poprawy miejsca zastanego.

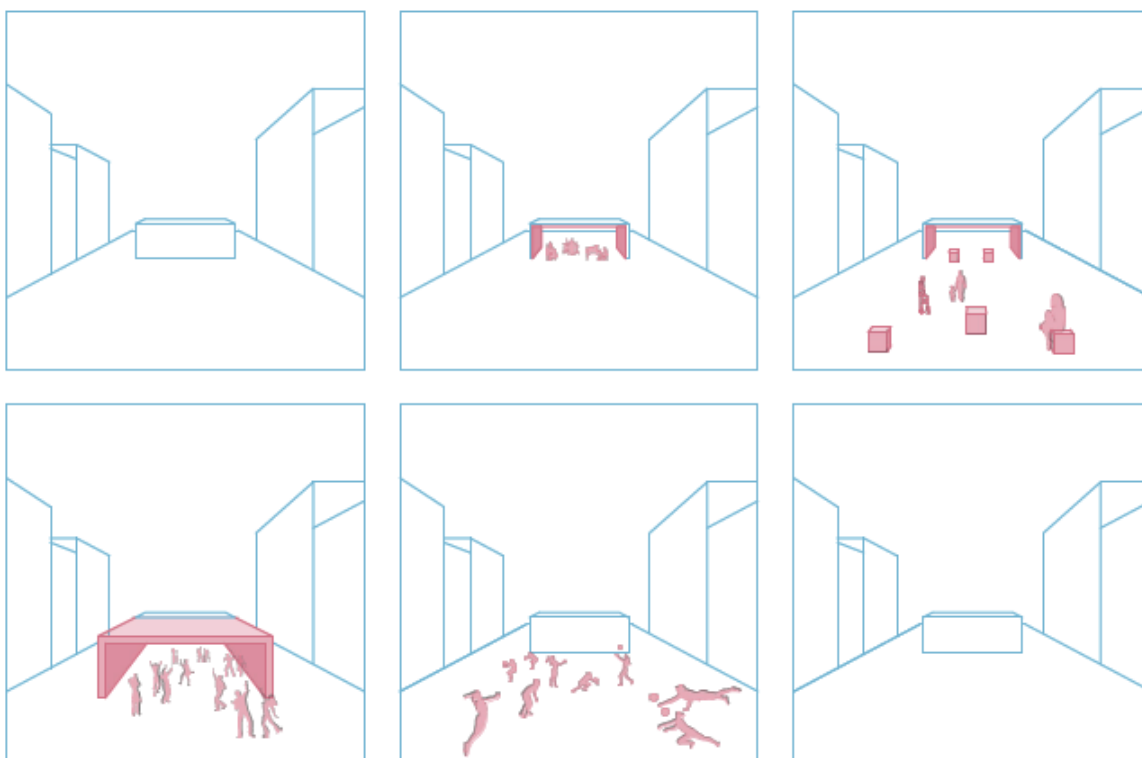
W przestrzeniach planowanych AT mogą zachodzić także rozwiązania nieplanowane, jeżeli zdecydowanie różnią się one od charakteru danego obszaru i inicjatyw w nim występujących.

Projektanci umożliwiają AT kształtując miejsce otwarte na zmiany, w którym aktantom zapewnione są narzędzia lub możliwość dostosowywania otoczenia do określonych potrzeb. Dlatego też profesjonaliści są autorami miejsca, ale niekoniecznie są autorami jego AT.

Planowana AT opiera się na strategii *open-ended design*, w której nie wszystko jest zaprojektowane, a aktanci, w tym użytkownicy, mogą współtworzyć miejsce i zmieniać je w czasie rzeczywistym. W przeciwieństwie do rozwiązań typu *end-to-end design* poprawnych i pożądanых rozwiązań jest wiele.

Aktywna transformacja planowana realizowana jest przez:

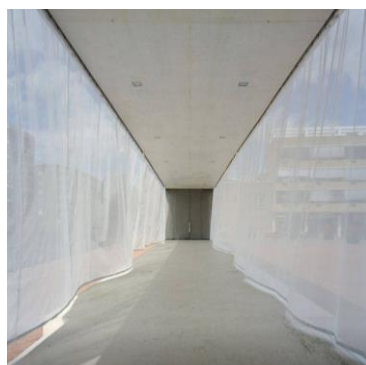
- strukturę dużą;
- strukturę małą;
- strukturę powierzchniową;
- rozwiązanie różnostrukturalne.

Ilustracja II. 7. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę dużą
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 8. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę dużą w ramach projektu Burble
Źródło: <https://haque.co.uk/work/burble/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 9. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę dużą Urban Podium
Źródło: <https://www.archdaily.com/228807/urban-podium-in-rotterdam-atelier-kempe-thill> [dostęp: 08.01.2022].

II.II.I. Aktywna transformacja planowana: struktura duża

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 6. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę dużą

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	struktura duża	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	duża	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Aktywna transformacja realizowana jest z pomocą pojedynczych lub złożonych obiektów, tworzących jedną strukturę. Jest ona integralną i trwałą częścią zastanej przestrzeni publicznej, wielokrotnie wykorzystywaną do aktywnej transformacji. Strukturę charakteryzuje duża kubatura, zajmująca często znaczną część przestrzeni.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez modyfikowanie całych struktur dużych lub ich fragmentów. Często stanowią wyróżnik przestrzeni. Mogą one być wspierane poprzez umieszczanie w przestrzeni dodatkowych małych i dużych obiektów, które są podrzędne dla dominującej w założeniu struktury dużej.

Modyfikacje następują przykładowo poprzez poruszanie całą strukturą, jak w instalacji Burble w Londynie. Obiekt składał się z ok. 1000 balonów napęcznionych helem i sięgających wysokością kilkunastu pięter (Ilustracja II. 8.). Ich położenie i kolor podświetlających je lamp zmieniali użytkownicy za pomocą urządzeń elektronicznych (Usman Haque, 2006).

Wprowadzane są także AT fragmentów dużych struktur, jak w przypadku Urban Podium w Rotterdamie, w którym użytkownicy mogą przesuwac kotary (Ilustracja II. 9.). Z ich pomocą, zależnie od realizowanych wydarzeń, zamykana lub otwierana jest przestrzeń pod zadaszeniem (Atelier Kempe Thill, 2022).

Struktury duże mogą również zapewniać zaplecze dla AT. Wśród analizowanych przykładów dominują rozwiązania rekurencyjne, często związane z ograniczonymi czasowo, nieplanowanymi aktywnymi transformacjami.

Role aktantów

Tabela II. 7. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę dużą

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																
	organizacje					profesjonaliści					użytkownicy						
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe
spopularyzowana	61	56	28	33	56	22	17	22	22	22	22	17	6	33	50	67	89
lokalna	87	65	74	78	87	0	0	4	4	0	4	4	0	13	0	17	35
razem	76	61	54	59	73	10	7	12	12	10	12	10	2	22	22	39	59

Źródło: opracowanie własne.

Wprowadzanie możliwości aktywnego transformowania dużych struktur odbywa się przede wszystkim w sposób kontrolowany przez zarządcę danego terenu lub struktury. Dokonują oni zmian samodzielnie lub umożliwiają ich samodzielne wprowadzanie innym aktantom. Tereny mogą wtedy być wykorzystywane do realizacji celów własnych lub programowych. Unikatowy przykład swobodnych AT dokonywanych przez samych użytkowników stanowi architektura reaktywna i interaktywna, która zależna jest od przebywania i działania w jej obrębie. Inicjatywy oddolne niezależne od zarządcy widoczne są zazwyczaj w rozwiązaniach rekurencyjnych.

AT z wykorzystaniem struktur dużych generują głównie organizacje i użytkownicy, co stanowi odpowiednio ok. 70% i ok. 40% analizowanych przekształceń tego typu. Niemniej użytkownicy w małym stopniu odpowiadają za organizowanie, zapewnianie informacji, projektowanie, budowanie. Te role są głównie realizowane przez organizacje. Często wspierają one oddolne inicjatywy. Rola projektantów w procesie samego generowania AT jest ograniczona, ale są oni zazwyczaj odpowiedzialni za realizację przestrzeni, która to umożliwia. Wśród przykładów architektury spopularyzowanej dominująca jest rola użytkowników, a wśród architektury lokalnej rola organizacji.

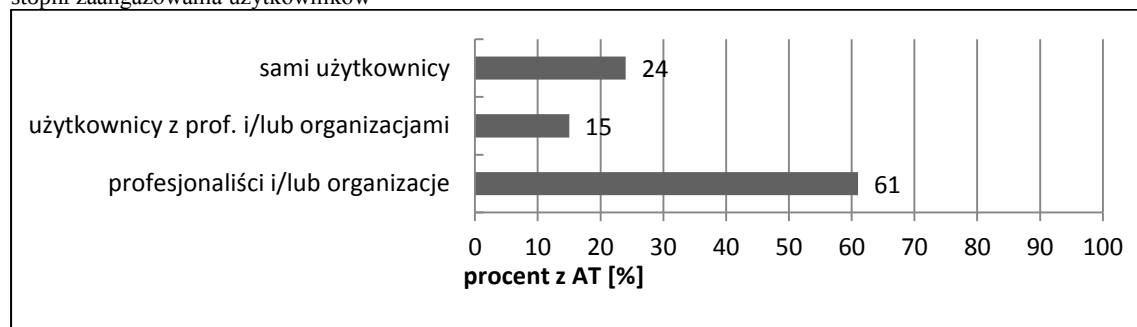
Planowane aktywne transformacje tego typu prawie we wszystkich przypadkach związane są z aktywnościami ponadpodstawowymi i w mniejszej części, ok. 60%,¹⁵ z aktywnościami podstawowymi.¹⁶

¹⁵ Dana aktywna transformacja może jednocześnie dotyczyć aktywności podstawowych i ponadpodstawowych.

¹⁶ Informację o analogicznym charakterze zamieszczono w opisie każdego z omawianych typów w celu ujednolicenia opisu wyników badań. Dla niektórych typów fragment ten będzie tożsamy lub podobny. Wynika to z powtarzalności omawianych cech tych typów.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 8. Procent aktywnych transformacji planowanych poprzez strukturę dużą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje generowane są w większości przypadków bez udziału użytkowników. Samodzielnie generują oni jednak ok. $\frac{1}{4}$ z zaobserwowanych przykładów, które często są działaniem rekurencyjnym. Dominującą rolę spełniają profesjonaliści i/lub organizacje, których AT stanowią ponad połowę zaobserwowanych przykładów.

Sami użytkownicy – Banquin** / 24%

Tabela II. 9. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Banquin**

data	aktywności				transformacje	
03-06.09.2020	siedzenie	chodzenie	bujanie	skakanie	położenie struktury	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://concentrico.es/en/banquin/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 10. Aktywności w ramach Banquin**: a) siedzenie, b) bujanie, c) skakanie

Źródło: <https://concentrico.es/en/banquin/> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem samodzielnej AT dokonanej przez użytkowników była instalacja Banquin przygotowana przez zespół Mecanismo w ramach festiwalu Concéntrico w Logroño w Hiszpanii (Concéntrico, 2020). Była to duża, przeskalowana i zaokrąglona ławka, w której ułożenie użytkownicy mogli swobodnie ingerować.

Obiekt wykorzystywany był w różnorodny sposób. Służył do siedzenia, chodzenia, skakania, ale także bujania się (Ilustracja II. 10.). Użytkownicy sami dokonywali AT miejsca poprzez zmianę położenia struktury. W ten sposób pasywny mebel miejski stał się obiektem aktywnych działań i unikatowej miejskiej zabawy, a przede wszystkim umożliwiał swobodę podejmowania oddolnych decyzji o tym jak miejsce powinno w danym momencie funkcjonować.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Urban Podium / 15%

Tabela II. 10. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Urban Podium

data	aktywności										suma aktyw. w czasie	transformacje		
	wydarzenia	salon taneczny	ćwiczenie	spotkania szachowe	spotkanie	bitwa na poduszki	siedzenie na krzesłach	siedzenie na podium	siedzenie na kocach	chodzenie		modyfikowanie struktury	wprowadzanie wyposażenia	aktywności
04.2018					1	1		2	2	1	7		2	1
05.2018	1						1				2	1		1
06.2018		1									1	1	1	1
07.2018			1					1			2			1
08.2018	2	1									3	1	1	1
09.2018	1	1	1				1		1		5	1	2	3
12.2018	1										1	1		1
05.2019	2							1		1	4		1	2
06.2019	3		1				2				6	3	3	4
07.2019	2	5					4		1		12	2	5	7
08.2019	2	1						2		1	6	1	3	3
09.2019		3					1				4		3	3
10.2019					1			1			2			1
04.2020			1								1			1
05.2020								2	1		3			1
06.2020			1								1	1		1
07.2020	2						2	1			5	2	2	2
08.2020	3						2				5	3	3	3
09.2020	3						3				6	3	3	3
10.2020	1								1		2	1	1	1
04.2021								1			1			
05.2021			1								1			1
07.2021	1						1				2	1	1	1
08.2021	1			2			2				5	2	3	3
09.2021	4						4		2		10	4	4	4
10.2021	3								1		4	3	3	3
suma	32	12	6	2	2	1	23	11	9	3	101	31	41	53

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.stadspodium-rotterdam.nl/>
https://www.facebook.com/stadspodiumrotterdam/photos/?ref=page_internal [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja II. 11. Aktywności w ramach Urban Podium: a) koncert, b) rozgrywki szachowe, c) wydarzenie
 Źródło: https://www.facebook.com/stadspodiumrotterdam/photos/?ref=page_internal [dostęp: 20.01.2022].

Przykładem wspólnych działań użytkowników i pozostałych grup aktantów jest Urban Podium w Rotterdamie, autorstwa Atelier Kempe Thill (Atelier Kempe Thill, 2022; Stadspodium, 2022). Ma ono formę zadaszanej sceny z dwoma ruchomymi ścianami z tkanin. Z ich pomocą pawilon jest indywidualnie dostosowywany do realizowanych inicjatyw. Zależnie od wydarzeń pojawia się dodatkowe wyposażenie, m. in. parkiet, dywany, krzesła, parasole, sztuczne flamingi, roślinność w doniczkach.

Wydarzenia na Urban Podium odbywają się od początku maja do początku października. są to m. in. koncerty, lekcje tańca, ćwiczenia, rozgrywki szachowe (Ilustracja II. 11.). Tego typu inicjatywy cykliczne są podstawą działania obiektu, ale każdy może zgłosić chęć zrealizowania wydarzenia np. zagrania koncertu. Duża aktywność użytkowników i częste wydarzenia świadczą o dużym znaczeniu miejsca dla rekreacji, szczególnie lokalnej społeczności. AT z wykorzystaniem struktury dużej tego typu pozwala na tworzenie bogatej oferty, która może angażować użytkowników o zróżnicowanych upodobaniach i zachęcać ich do tworzenia własnych inicjatyw.

Znaczący wpływ na funkcjonowanie przestrzeni miała pandemia w 2020 r. Wydarzenia były przekładane lub odwoływane, a realizowane przedsięwzięcia poddawano restrykcjom. Uczestnicy zobowiązani byli do posiadania certyfikatu o szczepieniu lub byciu zdrowym, a tymczasowo wprowadzane meble ustawiano z zachowaniem dystansu społecznego.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Parki ESK / Park Tołpy** / 15%

Tabela II. 11. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Parki ESK / Park Tołpy**

data	aktywności					transformacje		
26.06-09.19.2021	warsztaty	ćwiczenia	wydarzenia kulturalne	zbiórki	wymiana	otwieranie struktury	wprowadzanie wyposażenia	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/ParkiESK/> <https://wcrs.wroclaw.pl/parki-esk/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 12. Aktywności w ramach Parki ESK / Park Tołpy**: a) koncert, b) zajęcia sportowe, c) warsztaty
Źródło: <https://www.facebook.com/ParkiESK/> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem wspólnych działań użytkowników i pozostałych grup aktantów są aktywności zaobserwowane we Wrocławiu w ramach inicjatywy Parki ESK, Europejskiej Stolicy Kultury. W różnych parkach w mieście postawiono tymczasowe pawilony w formie białych kontenerów, które wspierały festiwal ESK i zostawiały użytkownikom platformę do własnej działalności kulturalno-rekreacyjnej. Po zakończeniu festiwalu pawilony pozostały w parku jako trwałe wyposażenie przestrzeni. Jedną z takich struktur jest pawilon w Parku Tołpy (WCRS, 2022).

Podczas 13 weekendów w 2021 r. użytkownicy przygotowali w parku szereg wydarzeń, które promowały ich zainteresowania i lokalną ofertę rekreacyjną. Każdy mógł zgłaszać chęć wykorzystania miejsca na dowolny cel i robili to m. in. indywidualni mieszkańcy i lokalne grupy. W obrębie pawilonu co weekend odbywały się wydarzenia sportowe oraz kulturalne, m. in. przedstawienia teatralne, warsztaty kreatywne, rodzinne gry terenowe (Ilustracja II. 12.). Na ich potrzeby pawilon był otwierany i wprowadzano tymczasowe wyposażenie np. leżaki, parkiet. Prawie każdy weekend od czerwca do września był wykorzystany na działalność użytkowników wspieraną przez dostępną architekturę i organizację zarządzającą strukturą, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego.

Białe kontenery były niekiedy dewastowane, m. in. przez niestosowne napisy, dlatego w 2021 r. na ich elewacjach powstały prace artystyczne (ESK, 2022). Struktury cieszą się dużym zainteresowaniem i dlatego z czasem stały się AT planowaną, mimo że początkowo miały funkcjonować tylko jeden sezon. Duża aktywność użytkowników pokazuje, że mieszkańcy angażują się w AT jeżeli istnieje taka możliwość.

Poza okresem letnim obiekt pozostaje zamknięty, ale nie zmienia on swojej lokalizacji, mimo że początkowo miał być magazynowany w innym miejscu.

Profesjoniści i/lub organizacje – Street Cinema** / 61%

Tabela II. 12. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Street Cinema**

data	aktywności			transformacje		
2017	pokazy filmowe	spotkania nieformalne	performansy	rozkładanie struktury	wprowadzanie wyposażenia	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.omrirevesz.com/work/street-cinema> [dostęp: 08.01.2022].

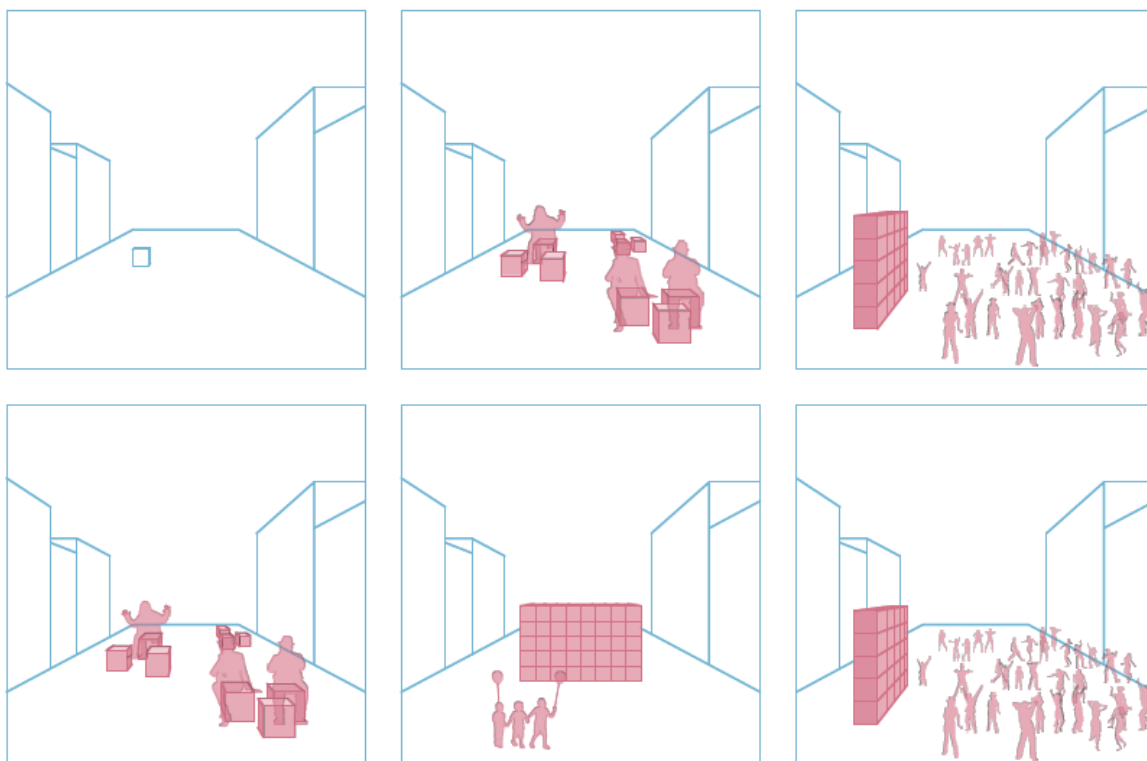
Ilustracja II. 13. Aktywności w ramach Street Cinema**: a-b) pokazy filmowe, c) spotkania nieformalne

Źródło: <https://www.omrirevesz.com/work/street-cinema> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem AT realizowanych przez samych profesjonalistów i/lub organizacje był projekt Street Cinema, autorstwa Omri Revesza (Omri Revesz, 2018). Przygotowano go na potrzeby 74-ego Festiwalu Filmów w Wenecji. Powstała kubatura, z której można było wysunąć szkieletowe ściany modułowe przykryte białą tkaniną (Ilustracja II. 13.). W ten sposób powstawało zadaszone miejsce dla np. widowni. Obiekt był formą dostosowywaną do poszczególnych, organizowanych działań. Pozostawał on jednak otwarty na obecność użytkowników także poza programem festiwalu, stając się np. miejscem spotkań w cieniu. Powstała aktywna transformacja realizowana była głównie przez organizację oferującą alternatywną rekreację w przestrzeni publicznej. Użytkownicy stali się w tym przypadku odbiorcami, zachodzącymi wydarzeń, ale też niezależnie wykorzystywali strukturę.

Podsumowanie

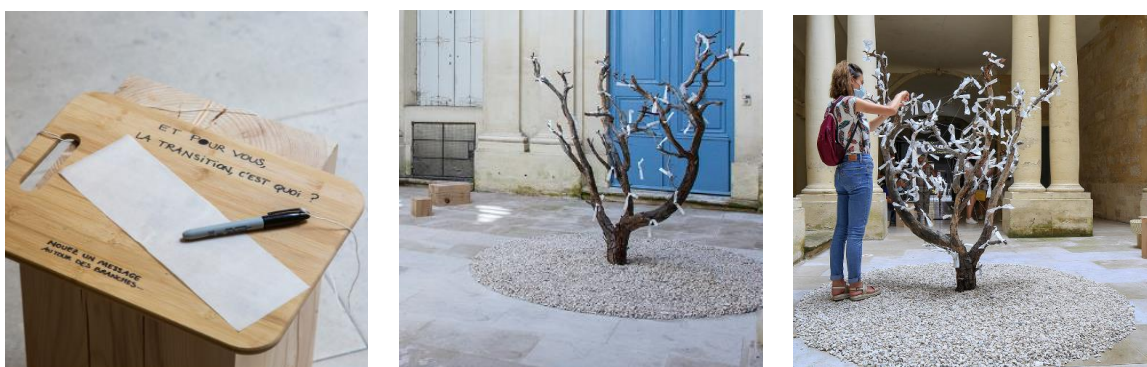
Powstawanie aktywnych transformacji planowanych z wykorzystaniem struktur dużych wspiera działania oddolne. Użytkownicy wykazują duże zaangażowanie w tworzenie wydarzeń w tego typu miejscach, a także korzystają z ich różnorodności funkcjonalnej. Uwzględnienie ciągłej AT przestrzeni i jej wielofunkcyjności sprawia, że powstają miejsca atrakcyjne i przyciągające wielu odbiorców. Struktury duże często stanowią wsparcie techniczne, a także wyróżnik przestrzeni. Użytkownicy nie stanowią dominującej grupy aktywnie transformującej te miejsca, ale z pomocą organizacji tworzą własne działania i w dużym stopniu korzystają z przygotowanych aktywności ponadpodstawowych.

Ilustracja II. 14. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę małą
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 15. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę małą w ramach projektu Commonplace
Źródło: <https://www.interboropartners.com/projects/commonplace> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 16. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę małą w ramach projektu Bloom
Źródło: <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Bloom> [dostęp: 08.01.2022].

II.II.II. Aktywna transformacja planowana: struktura mała

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 13. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę małą

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	struktura mała	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	mała	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Wprowadzanie aktywnej transformacji jako integralnego aspektu przestrzeni odbywa się przy wykorzystaniu struktur małych. AT tego typu jest realizowana jako trwała i wielokrotna. W przestrzeni wprowadzany jest jeden lub wiele, małogabarytowych obiektów o jednorodnym wyrazie formalnym. Wspomagają one zachodzące aktywne transformacje.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez modyfikowanie całych struktur lub ich fragmentów. Zmieniane są wzajemne relacje pomiędzy poszczególnymi elementami. Rozwiązanie to może być wspierane przez wyposażanie przestrzeni w dodatkowe obiekty, ale decydującą rolę w procesie stanowią struktury małe zaprojektowane jako integralna część przestrzeni.

Struktury małe modyfikowano m. in. w ramach projektu Commonplace w Wenecji. W ramach którego zmieniano wzajemne relacje jej poszczególnych elementów (Interboro, 2022). Zaprojektowano czerwone kostki, które użytkownicy mogli wyjmować z zagłębienia w posadzce i swobodnie przestawiać (Ilustracja II. 15.). Ułożenie elementów było zależne od chwilowych potrzeb.

Modyfikowane są także małe fragmenty tego typu struktur, czego przykładem był projekt Bloom w Montpellier, w ramach którego umożliwiono użytkownikom wieszanie wiadomości na instalacji w formie drzewa (Ilustracja II. 16.) (FAV, 2021). Wraz z upływem czasu pojawiało się na nim coraz więcej elementów.

Struktury małe, przede wszystkim ze względu na wielkość, nie zapewniają zaplecza technicznego dla wydarzeń.

Role aktantów

Tabela II. 14. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę małą

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	29	18	12	18	18	24	18	12	18	18	12	6	12	41	59	94	76	94
lokalna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
razem	29	18	12	18	18	24	18	12	18	18	12	6	12	41	59	94	76	94

Źródło: opracowanie własne.

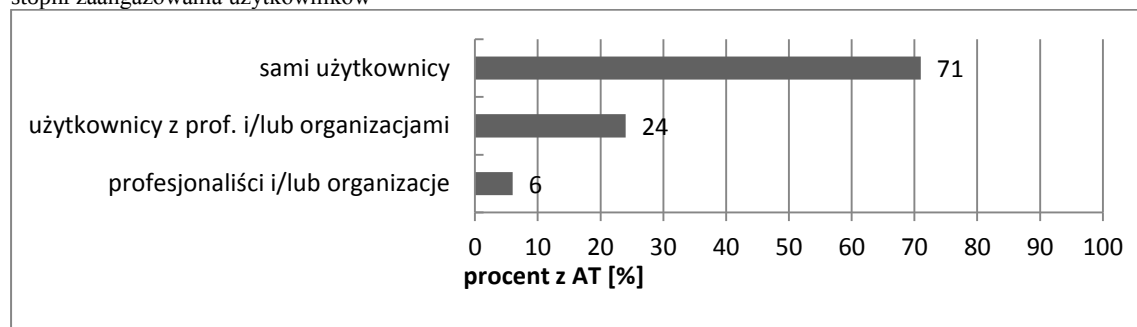
Autorzy struktur małych, umożliwiających aktywną transformację, mogą być autorami miejsca, w którym się one znajdują. W takim przypadku są one integralną częścią przestrzeni od momentu jej całościowego zaprojektowania. W większości badanych przypadków struktury małe są jednak elementem dodanym do zastanej przestrzeni. Z czasem stały się one jednak integralną i trwałą częścią miejsca. W obu przypadkach struktury te są narzędziem, które pozwala aktantom na AT. Użytkownicy mogą swobodnie tworzyć AT lub mogą je realizować w sposób zależny od organizacji zarządzającej terenem.

AT planowane poprzez struktury małe realizowane są przez każdą z grup aktantów. Rola oddolna jest jednak dominująca dla powstawania AT i widoczna jest w ponad 90% przykładów. Użytkownicy rzadko są autorami transformowanych obiektów, a samo zjawisko jest często rekurencyjne. Rodzaj AT zaobserwowano jedynie wśród przykładów architektury spopularyzowanej.

Planowane aktywne transformacje tego typu prawie we wszystkich przypadkach związane są z aktywnościami ponadpodstawowymi i w mniejszej części, ok. 70%, podstawowymi.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 15. Procent aktywnych transformacji planowanych poprzez strukturę małą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą ok. $\frac{3}{4}$ przykładów tego typu i są dominujące dla wykorzystywania planowanych struktur małych. Ich działania są często rekurencyjne. Pozostałe grupy aktantów generują małą część z omawianego typu AT.

Sami użytkownicy – Pop-Up / 71%

Tabela II. 16. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Pop-Up

data	aktywności			transformacje	
	siedzenie	poruszanie się	kontrola mechanizmu	ułożenie elementów	aktywności
2010 - ...					

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.rogiermartens.nl/pop-up> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 17. Aktywności w ramach Pop-Up: a) kontrola mechanizmu dzwigni, b) poruszanie się, c) siedzenie
Źródło: <http://www.rogiermartens.nl/pop-up> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem samodzielnych oddolnych AT jest użytkowanie mebla miejskiego Pop-up w Lombok w Holandii, autorstwa Rogier Martens Studio (Rogier Martens Studio, 2010). Są to 3 turkusowe płaszczyzny będące integralną częścią ciągu komunikacyjnego. Każdy z obiektów można podnieść z poziomu chodnik za pomocą ogólnodostępnej dźwigni, aby utworzyły ławkę lub stół. (Ilustracja II. 17.). Struktura wykorzystywana jest do siedzenia lub chowana w ziemi żeby zapewnić miejsce do chodzenia, jeżdżenia. Jest ona trwałą częścią przestrzeni publicznej, a nie elementem dodanym. Użytkownicy posiadają pełną autonomię w działaniu.

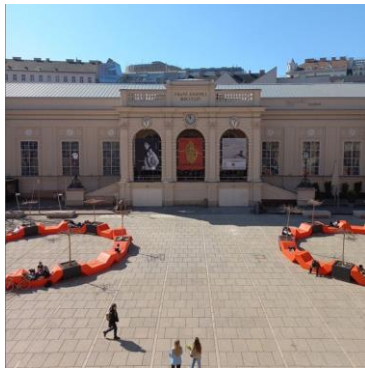
W momencie przeprowadzania badania instalacja była nieczynna, co może wskazywać na problemy z trwałością tego typu rozwiązań. Jest to jednak istotny przykład sposobu myślenia o przestrzeni publicznej, jako o miejscu, które nawet w aspekcie wyposażenia i podstawowej funkcji może być dostosowywane do potrzeb jednostki.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Museums Quartier / Enzi, Enzo / 24%

Tabela II. 17. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Museums Quartier / Enzi, Enzo

data	aktywności					suma aktyw. w czasie	transformacje				
	wydarzenie	inne (zabawa, ćwiczenie, handel, granie, przechow.)	chodzenie	siedzenie	leżenie		kolor elementów	ułożenie elem.: ławki	ułożenie elem.: stoliki	wprowadzanie wyposażenia	aktywności
03.2018			3	3	1	7	zielone	4			
04.2018			6	7	7	20	fioletowe	7		2	
05.2018		1	6	6	4	17	fioletowe	7		5	
06.2018			6	6	7	19	fioletowe	7		3	
07.2018		1	5	5	4	15	fioletowe, turkusowe	8		6	1
08.2018			12	7	10	29	fioletowe	13		8	
09.2018		1	7	10	11	29	fioletowe	14		1	1
10.2018			3	5	5	13	fioletowe	6		3	
12.2018	1	1	3	1	1	7	fioletowe	1	2	3	1
01.2019	1	1	1	1	1	5	fioletowe, czerwone, niebieskie	1		1	
03.2019			1		1	2	fioletowe	1		1	
04.2019		1	6	2	3	12	fioletowe	4		3	
05.2019	1		8	6	4	19	fioletowe	9	1	3	1
06.2019		2	4	5	5	16	fioletowe	8		4	1
07.2019			4	4	4	12	fioletowe	5		4	
08.2019			8	8	7	23	fioletowe	10		6	
09.2019		2	8	3	7	20	fioletowe granatowe	11		6	
10.2019			1			1	fioletowe	2			
11.2019			1	2	2	5	fioletowe	3	1	2	
12.2019		1	1	1		3	fioletowe	1		1	
01.2020			1	1	1	3	zielone	1		1	
03.2020			1	1	1	3	fioletowe	1		1	
04.2020			2	2	1	5	fioletowe, turkusowe	2		2	
05.2020			1	2	2	5	fioletowe	2			
06.2020			2	2		4	turkusowe	3		3	
07.2020			1			1	turkusowe	1		1	
08.2020			3	2	1	6	turkusowe	3		3	
09.2020			3	2	1	6	turkusowe, zielone	4		4	
10.2020						0	turkusowe.	1		1	
02.2021				1		1	fioletowe, zielone, czerwone	1			
06.2021				1	1	2	turkusowe, fioletowe	2			
07.2021	1		1	2	1	5	turkusowe	2		1	1
08.2021			7	5	3	15	turkusowe	7		7	
09.2021		1	5	6	3	15	turkusowe	10		10	1
10.2021			3	4	1	8	turkusowe	5		5	
11.2021	1		1	1	1	4	turkusowe	1	1	2	1
suma aktyw.	5	12	125	114	101	357	-	168	5	103	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.instagram.com/p/CcxR569q2h1/> [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja II. 18. Aktywności w ramach Museums Quartier / Enzi, Enzo: a) siedzenie i leżenie na czerwonych elementach, b) siedzenie i leżenie na turkusowych elementach, c) wydarzenie przy fioletowych elementach
Źródło: <https://www.instagram.com/p/CcxR569q2h1/> [dostęp: 20.01.2022].

Przykładem wspólnych działań użytkowników i pozostałych grup aktantów jest strefa kulturalna Museums Quartier w Wiedniu, której integralną częścią jest mebel miejski w wariantach Enzi i Enzo. Oba modele oparte są o projekt pracowni PPAG Architects, która w 2010 r. stworzyła tę prostą i modułową formę (MQ, 2022a). Mimo że każdy element waży ponad 100 kg, możliwe są ich różnorodne konfiguracje, które zmieniają sposób funkcjonowania miejsca.

Badana przestrzeń funkcjonuje przez cały rok kalendarzowy jednak struktury są czasowo chowane, a także wymieniane na nowe elementy o innym kolorze (Ilustracja II. 18.). Forma wykorzystywana jest jako ławki, leżaki, stoliki, ale możliwe jest także tworzenie bardziej skomplikowanych konstrukcji np. pawilonów. Struktura uzupełniana jest przez dodatkowe elementy np. parasole, ekrany, instalacje. Powstająca w ten sposób przestrzeń jest zazwyczaj miejscem spotkań i odpoczynku, pozwala na realizację podstawowych potrzeb użytkowników. Odbývają się w niej wydarzenia organizowane przez Museums Quartier, a także indywidualne inicjatywy użytkowników. Mogą oni np. wynająć przestrzeń na przyjęcie weselne i wprowadzić na jego potrzeby indywidualny układ wyposażenia (MQ, 2022b). Udokumentowane AT są jednak w niewielkim stopniu oddolne, a wynajęcie przestrzeni na indywidualne cele związane jest z opłatami.

Okres pandemii wpłynął na częstotliwość użytkowania obiektu. Widoczna jest mniejsza liczba materiałów publikowanych w tym okresie.

Profesjoniści i/lub organizacje – Here Comes The Sun* / 6%

Tabela II. 18. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Here Comes The Sun*

data	aktywności	transformacje
2020 - ...	siedzenie	ułożenie elementów

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.paulcocksedgestudio.com/here-comes-the-sun> [dostęp: 08.01.2022].

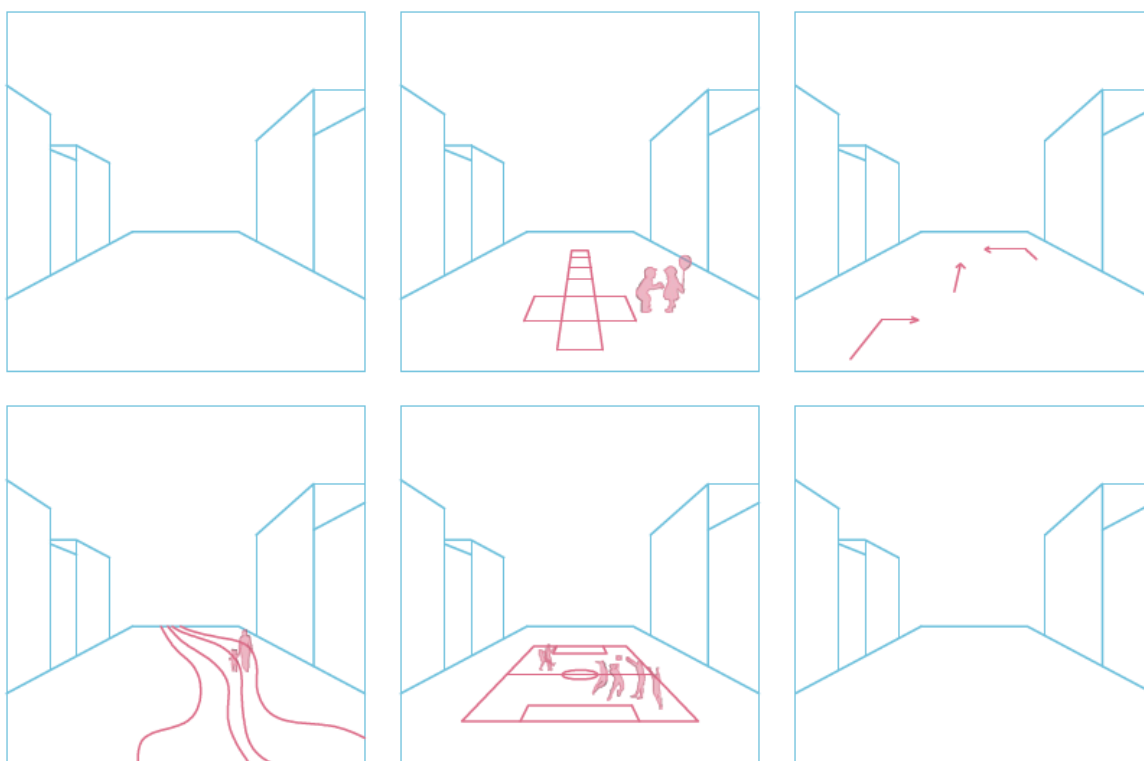
Ilustracja II. 19. Aktywności w ramach Here Comes The Sun*: a-c) siedzenie

Źródło: <http://www.paulcocksedgestudio.com/here-comes-the-sun> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje były rekurencyjne działania w obrębie instalacji Here Comes The Sun w Londynie, autorstwa Paul Cocksedge Studio (Paul Cocksedge, 2020). Był to wzór do indywidualnego wycięcia z materiału i wykorzystania jako koc do siedzenia na dworze (Ilustracja II. 19.). Jego forma miała umożliwić bezpieczne, wspólne przebywanie w czasie pandemii. Wzór struktury był darmowy i ogólnodostępny. Możliwe, że niniejsza aktywna transformacja była realizowana przez użytkowników, jednak dostępne materiały dotyczą jedynie działalności autorów projektu. Z tego względu projekt rozważany jest jedynie jako inicjatywa profesjonalistów, którzy pokazywali jak działa ich pomysł na radzenie sobie z sytuacją kryzysową.

Podsumowanie

Planowane aktywne transformacje struktur małych są w większości przypadków zależne od samych użytkowników. Mogą oni modyfikować elementy lub ich ułożenie siłą własnych rąk lub przy użyciu narzędzi. Mogą także dokonywać zmian samodzielnie lub zlecać ich realizację właścicielom przestrzeni. Są to zazwyczaj zjawiska rekurencyjne, wynikające z aktywności jednostek. Zmienność ułożenia obiektów jest także sposobem na znalezienie najlepszego układu wyposażenia przestrzeni i sposobem na projektowanie miejsca. Rozwiązania tego typu pokazują nowe podejście do projektowania podstawowego wyposażenia przestrzeni publicznych, które użytkownicy mogą swobodnie dostosowywać do indywidualnych i zmiennych potrzeb.

Ilustracja II. 20. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę powierzchniową
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 21. a-b) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę powierzchniową w ramach projektu El Ciempies
Źródło: <https://concentrico.es/el-ciempies/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 22. Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę powierzchniową instalacji wodnej w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 16.01.2022].

II.II.III. Aktywna transformacja planowana: struktura powierzchniowa

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 19. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę powierzchniową

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	struktura powierzchniowa	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	różne	płaszcz.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Kolejnym typem planowanej aktywnej transformacji są przekształcenia nawierzchni, będących integralną częścią przestrzeni publicznych. Są to zmiany o różnej skali, wprowadzane bez zastosowania kubatur, zmieniające same płaszczyzny w sposób jednostrukturalny i jednorodny.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez modyfikowanie różnorodnych nawierzchni. Jest to głównie zjawisko rekurencyjne, realizowane poprzez planowane aktywne transformowanie nieplanowanych struktur.

Płaszczyzny wykorzystywane do AT są różnorodne. W przypadku tymczasowej instalacji El Ciempiés, w Logroño w Hiszpanii, użytkownikom zapewniono powierzchnie desek, po których można było przy użyciu kredy swobodnie rysować, pisać i zostawiać notatki dla przechodniów (Ilustracja II. 21.) (Concéntrico, 2017b).

Innym rozwiązaniem tego typu było czasowe uruchamianie instalacji wodnych, zamieniających przestrzeń komunikacji w miejsca zabawy (Ilustracja II. 22.).

W ramach typu występują aktywne transformacje ograniczone czasowo i realizowane jedynie w okresie letnim lub zimowym, ale będące integralną częścią miejsca.

Role aktantów

Tabela II. 20. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę powierzchniową

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	13	0	13	13	13	13	0	13	13	13	0	0	0	50	100	100	75	100
lokalna	43	14	14	0	43	57	57	100	100	57	0	0	0	57	57	57	57	100
razem	27	7	13	7	27	33	27	53	53	33	0	0	0	53	80	80	67	100

Źródło: opracowanie własne.

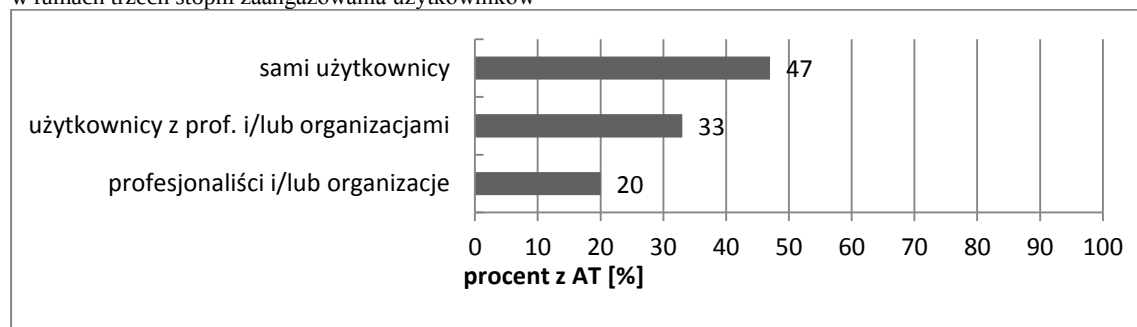
Możliwość planowanego aktywnego transformowania struktur powierzchniowych odbywa się zazwyczaj pod kontrolą zarządzających terenem. Swobodne aktywności umożliwiają często projektanci struktur tymczasowych w ramach AT rekurencyjnej (dotyczy to również obiektów reaktywnych i interaktywnych).

AT realizowane są przede wszystkim poprzez działalność użytkowników, która dotyczy 80% przykładów. Zazwyczaj są oni również odpowiedzialni za projektowanie i budowanie. Pozostali aktanci generują ok. 30% przykładów tego typu. Pomimo dominującej roli użytkowników znacząca część ich AT jest rekurencyjna w obrębie tymczasowych struktur realizowanych przez profesjonalistów i/lub organizacje. Przykłady działań organizacji i profesjonalistów pojawiają się przede wszystkim w ramach architektury lokalnej, a użytkowników w obrębie architektury spopularyzowanej.

Planowane aktywne transformacje tego typu związane są we wszystkich przypadkach z aktywnościami ponadpodstawowymi i w mniejszej części, ok. 70%, podstawowymi.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 21. Procent aktywnych transformacji planowanych poprzez strukturę powierzchniową generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

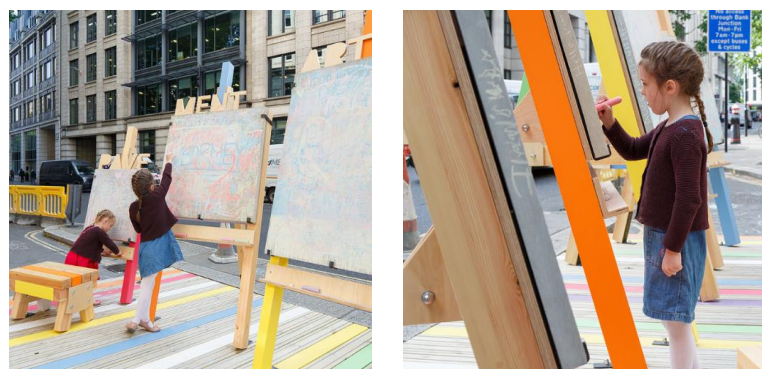
Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą ok. połowy przykładów tego typu i są przede wszystkim działaniami rekurencyjnymi w obrębie nieplanowanych AT. Ok. $\frac{1}{4}$ przykładów realizowana jest przez samych profesjonalistów i/lub organizacje, a także działania tych grup razem z użytkownikami.

Sami użytkownicy – The Pavement Gallery* / 47%

Tabela II. 22. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy The Pavement Gallery*

data	aktywności		transformacje
06.2019	malowanie na płytach	malowanie na chodniku	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.prewettbizley.com/graham-bizley-blog/2018/4/27/post-3> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 23. Aktywności w ramach The Pavement Gallery*: a-b) malowanie

Źródło: <http://www.prewettbizley.com/graham-bizley-blog/2018/4/27/post-3> [dostęp: 08.01.2022].

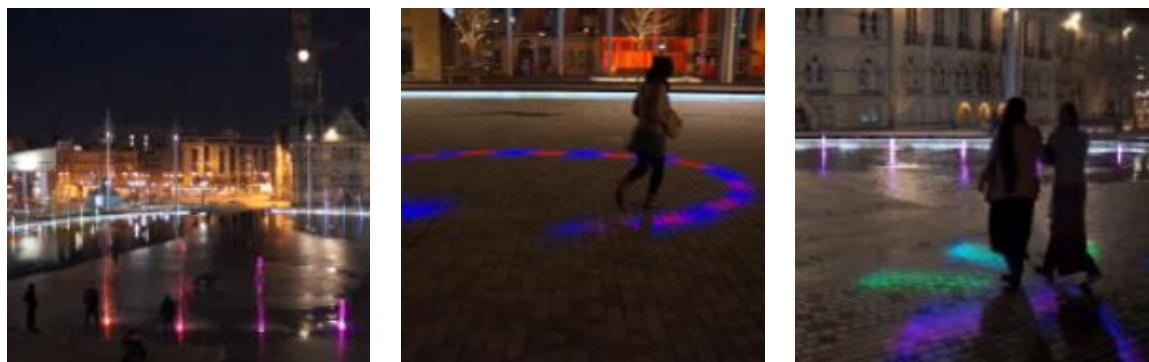
Przykład samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników zaobserwowano w rekurencyjnym działaniu w obrębie nieplanowanej struktury małej The Pavement Gallery (Prewett Bizley, 2019). Patrick McEvoy przygotował instalację z okazji festiwalu architektury w Londynie. Na sztalugach ustawił płyty, które wraz z chodnikiem służyły jako miejsce swobodnej ekspresji artystycznej użytkowników. Podczas trwania wydarzenia każdy mógł malować na nich kredą (Ilustracja II. 23.). Powstała przestrzeń umożliwiała użytkownikom samodzielną aktywność, a ich indywidualne działania były podstawą zmieniania się struktury.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Another Life / 33%

Tabela II. 23. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Another Life

data	aktywności			transformacje	
2012-...	zabawy w instalacji wodnej	zabawy światłem	poruszanie się	włączanie wody	ruch światła

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.instagram.com/explore/tags/bradfordcitypark/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 24. Aktywności w ramach Another Life: a-b) zabawy, c) poruszanie się

Źródło: <https://www.haque.co.uk/work/another-life/> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów jest interaktywna przestrzeń Another Life w Bradford w Anglii, autorstwa biura Usman Haque (Haque, 2015, s. 243; Usman Haque, 2012). Ruch i obecność użytkowników wpływają na sterowanie dysz fontanny oraz zamgławiaczy, a także ruch i zmianę koloru światła oraz laserów (Ilustracja II. 24.). Ponadto sposób funkcjonowania poszczególnych elementów instalacji zależny jest od pory dnia i wydarzeń programowych. Wszystkie te czynniki wpływają na ciągle modyfikowanie przestrzeni.

Profesjoniści i/lub organizacje – park wodny* / 20%

Tabela II. 24. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy parku wodnego*

data	aktywności	transformacje
27.06.2019	zabawy w instalacji wodnej	włączanie wody

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Ilustracja II. 25. Aktywności w ramach parku wodnego* we Wrocławiu: a) zabawa

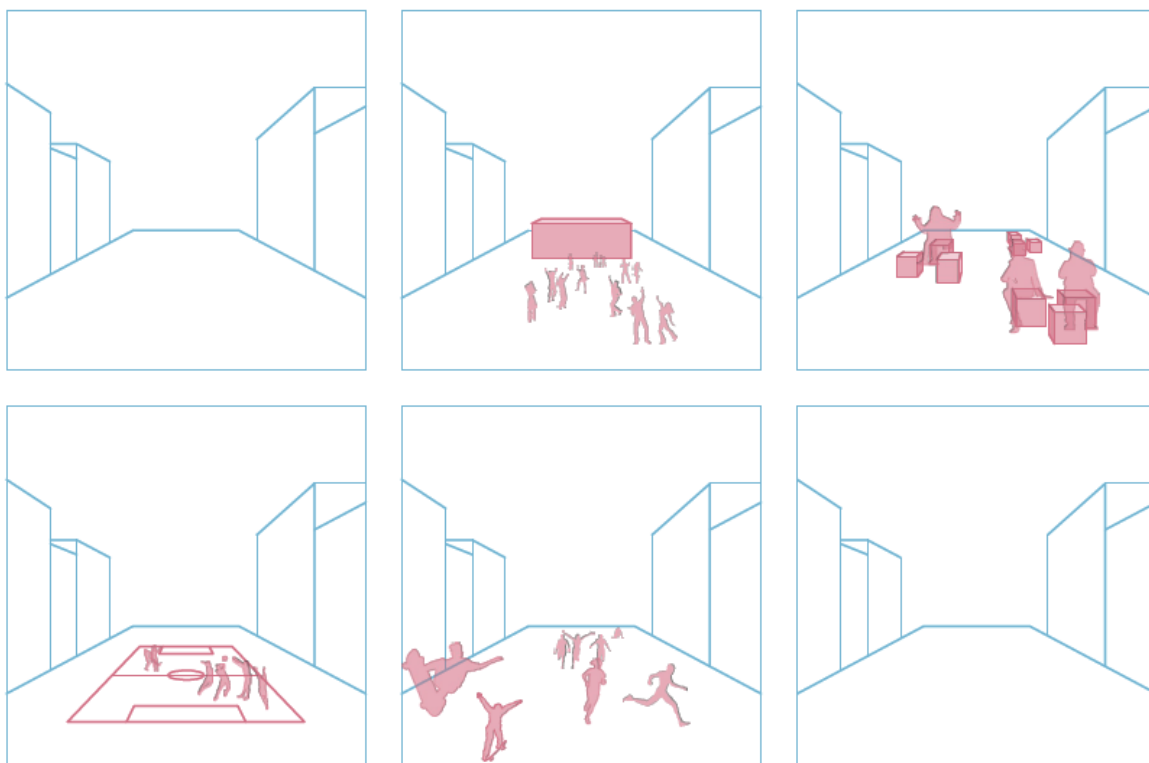
Źródło: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Przykład AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano na Wielkiej Wyspie we Wrocławiu. Nawierzchnia jednej z przestrzeni rekreacyjnych jest czasowo wykorzystywana do zabaw wodnych (Ilustracja II. 25.) (BSWWBD, 2022). W zimie miejsce nie realizuje tej opcjonalnej funkcji, a w lecie

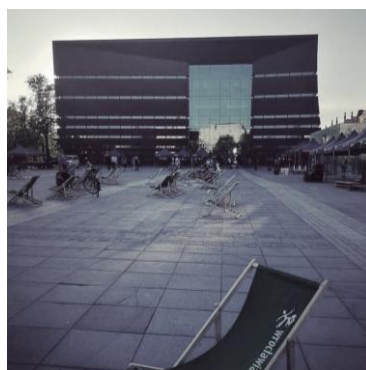
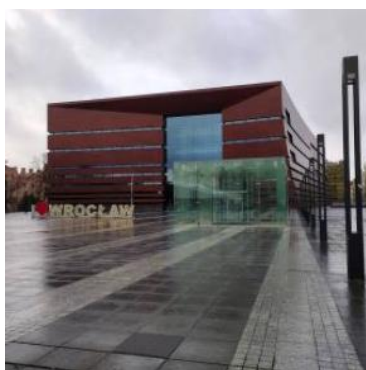
z tymczasowej nawierzchni tryska woda pozwalająca dzieciom na wspólną zabawę. Aktywna transformacja jest generowana przez organizacje zarządzające terenem i stanowi ofertę rekreacyjną miejsca.

Podsumowanie

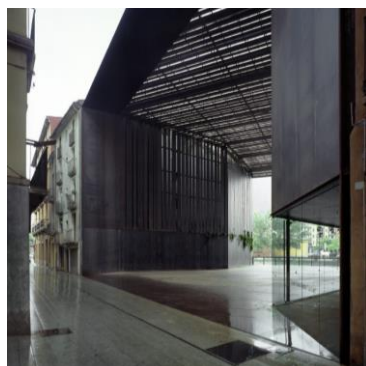
Planowane aktywne transformacje powierzchniowe są przede wszystkim zjawiskiem rekurencyjnym. Stanowią potencjał do zabawy, swobody tworzenia i komunikowania się w ramach płaszczyzn, będących integralną częścią przestrzeni publicznych. Ingerencja w miejsce jest ograniczona i umożliwia dużą swobodę działania, ponieważ nie jest związana z koniecznością wprowadzania dodatkowych kubatur. Tym samym może pozwalać wykorzystać potencjał minimalnych przestrzeni.

Ilustracja II. 26. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej różnostrukturalnej
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 27. a-c) Aktywna transformacja planowana różnostrukturalna w ramach Placu Wolności
Źródło: <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosc-wroclaw/> [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja II. 28. a-c) Aktywna transformacja planowana różnostrukturalna w ramach La Lira Theatre
Źródło a-b: <https://www.rcrarquitectes.es/projects/espai-public-teatre-la-lira-ripoll-girona/> [dostęp: 08.01.2022].
Źródło c: <https://www.publicspace.org/works/-/project/h310-la-lira-theatre> [dostęp: 08.01.2022].

II.II.IV. Aktywna transformacja planowana: różnostrukturalna

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 25. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej różnostrukturalnej

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	różnostrukturalna	integralna	trwała	wielokrot.	różne	różne	różne	różne	różne.

Źródło: opracowanie własne.

Planowana aktywna transformacja może się odbywać z wykorzystaniem struktur o heterogenicznym charakterze. Przekształcenia dotyczą określonego miejsca i odbywają się w nim w sposób trwały i wielokrotny. Są one jednak zróżnicowane i zależne od tymczasowo pojawiających się potrzeb. Pojawiają się rozwiązania duże i małe, obiektowe i bezobektowe, kubaturowe i powierzchniowe, jednorodne i różnorodne, które przez określony czas lokalizowane są w przeznaczonej do tego przestrzeni.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez wprowadzanie dowolnych rozwiązań w miejscu otwartym na AT. Umożliwia to sama pusta i dostępna przestrzeń, a także taka, którą wyposażono w stałe, niezmiennie obiekty. W danym miejscu pojawia się wiele zróżnicowanych AT.

Przykładem takiej AT są inicjatywy realizowane na Placu Wolności we Wrocławiu (Ilustracja II. 27.). Pojawiają się na nim struktury duże na potrzeby koncertów, czy też struktury małe związane ze świętowaniem (PWW, 2022), ale brak jest trwałych struktur poddawanych AT.

W podobny sposób funkcjonuje przestrzeń La Lira Theatre w Ripoll w Hiszpanii (RCR Arquitectes, 2022). Architekci poproszeni o zaprojektowanie w tym miejscu teatru stworzyli otwartą przestrzeń, połączoną mostem z drugą stroną rzeki. Zamiast zabudować przerwę pomiędzy budynkami, zadasyli ją i pozostawili do dowolnych AT, jako scenę dla życia miasta (Ilustracja II. 28.).

Nie każda otwarta przestrzeń, w której pojawiają się AT, jest miejscem planowanych działań. Dla wyróżnienia typu kluczowe jest aby przestrzeń funkcjonowała poprzez te zróżnicowane, tymczasowe zmiany. W innym przypadku ingerencje są nieplanowane pomimo dostępnego miejsca.

Role aktantów

Tabela II. 26. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez rozwiązanie różnostrukturalne

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																
	organizacje					profesjonaliści					użytkownicy						
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe
spopularyzowana	80	53	37	37	57	57	27	53	53	57	37	13	13	33	33	47	80
lokalna	100	94	94	94	100	6	0	6	6	6	0	0	0	11	11	22	100
razem	88	69	58	58	73	38	17	35	35	38	23	8	8	25	25	38	73

Źródło: opracowanie własne.

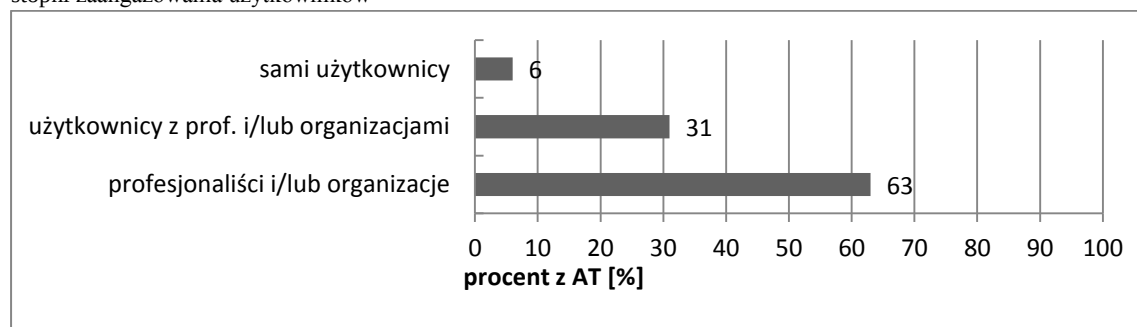
Aktywne transformacje różnostrukturalne możliwe są za pozwoleniem lub przy wsparciu organizacji zarządzających danym terenem. Spełniają one znaczącą rolę w powstawaniu AT. Jednak to pozostali aktanci, którzy tworzą poszczególne inicjatywy, są kluczowi dla funkcjonowania tych przestrzeni poprzez ciągłe zmiany.

AT realizowane są przez każdą z grup aktantów, ale dominującą rolę spełniają organizacje odpowiedzialne za prawie 75% z zaobserwowanych przykładów. Użytkownicy i profesjonaliści realizują działania na mniejszą skalę. Inicjatywy obu grup stanowią po ok. 40% z przykładów omawianego typu. Wśród przykładów spopularyzowanych wszyscy aktanci angażują się w powstawanie AT w równym stopniu, natomiast wśród przykładów lokalnych dominująca jest rola organizacji.

Planowane aktywne transformacje tego typu prawie we wszystkich przypadkach związane są z aktywnościami ponadpodstawowymi i w mniejszej części, ok. 70%, podstawowymi.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 27. Procent aktywnych transformacji planowanych różnostrukturalnych generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą zaledwie kilku przykładów tego typu. Ponad połowa realizowana jest przez samych profesjonalistów i/lub organizacje, a prawie $\frac{1}{3}$ przez działania tych grup razem z użytkownikami.

Sami użytkownicy – Amfiteatr na Służewcu / 6%

Tabela II. 28. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Amfiteatru na Służewcu

data	aktywności					transformacje	
09.2020-...	festyn	naprawa rowerów	spotkanie	koncert	przedstawienie	wprowadzanie wyposażenia	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/AdgarPoland> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 29. Aktywności w ramach Amfiteatru w Służewcu: a) spotkanie, b) przedstawienie, c) koncert

Źródło: <https://www.facebook.com/AdgarPoland> [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem samodzielnych AT użytkowników są działania zaobserwowane w Amfiteatrze w Warszawie, autorstwa biura mode:lina (AdgarPoland, 2022). Jest to zadana scena i miejsce dla widowni (Ilustracja II. 29.), w których spotkania i wydarzenia mogą z założenia organizować przede wszystkim okoliczni mieszkańcy, a także firmy wynajmujące lokale w przyległym biurowcu. Osoby transformujące obszar występują więc jako użytkownicy przestrzeni. Zaobserwowane działania dotyczą aktywności na małą skalę przy wprowadzaniu różnorodnego, małogabarytowego wyposażenia. Nie zaobserwowano całkowitego wykluczenia organizacji z wprowadzania AT, jednak nowopowstała przestrzeń dedykowana jest użytkownikom.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Solar Corona* / 31%

Tabela II. 29. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Solar Corona*

data	aktywności								suma aktyw. w czasie	transformacje		
	wydarzenia kulturalne	warsztaty	targi	spotkanie / posilek	budowanie, projektowanie	ogrodnictwo	sprzątanie	ćwiczenia, taniec		stawianie struktur	wprowadzanie wyposażenia	aktywności
11.2011				1					1			
01.2012					1				1			
03.2012					1				1			
04.2012	1		1						2			
05.2012		1			1				2			
06.2012	1			1	1				3			
07.2012	1			1		1			3			
08.2012	1								1			
09.2012	2	1							3			
10.2012		1							1			
11.2012		1		1					2			
12.2012	1	1							2			
01.2013	1		1	1	1				4			
02.2013				1					1			
05.2013	2								2			
06.2013	3	1	1			2			7			
07.2013	1								1			
10.2013	2								2			
02.2014	1								1			
03.2014	1		1						2			
04.2014					1				1			
05.2014	2	1							3			
06.2014	1	1	1						3			
07.2014	2	1							3			
08.2014	4								4			
09.2014	4								4			
11.2014	1								1			
01.2015	1		1					1	3			
02.2015	1								1			
03.2015	2					1			3			
05.2015				1					1			
06.2015	1								1			
07.2015	5								5			
09.2015	1								1			
10.2015						1	1		2			
11.2015	2	1							3			
12.2015	1								1			
06.2016	1								1			
08.2016	1								1			
11.2016	2	1		1	1				5			
11.2017			2						2			
suma aktyw.	50	11	8	8	7	5	1	1	91	-	-	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://solarcorona.wordpress.com/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja II. 30. Aktywności w ramach Solar Corona*: a) wystawa, b-c) wydarzenie

Źródło: https://www.facebook.com/elsolarcorona/photos/?ref=page_internal [dostęp: 08.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów był nieużytek w Walencji, który w 2011 r. mieszkańcy i lokalne kolektywy przekształciły w przestrzeń wspólną Solar Corona (Torres Astaburuaga, 2014). Z własnej inicjatywy wykorzystali oni zniszczoną działkę, aby stworzyć miejsce ogólnodostępnych wydarzeń (Solar Corona, 2022b). Społeczność angażowała się w AT w różnym stopniu, a z czasem wykazywała coraz większe zainteresowanie procesem (Soneira, 2014).

Badana przestrzeń funkcjonowała przez cały rok kalendarzowy. Była miejscem różnorodnych wydarzeń, celebracji, koncertów, festiwali (Ilustracja II. 30.). Działania realizowano przy pomocy takiego wyposażenia, jak np. siedziska, stoliki, ekrany. Każdy mógł zgłosić chęć zrealizowania przedsięwzięcia o charakterze publicznym, a działalność półprywatna stanowiła małą część zachodzących aktywności (Solar Corona, 2022a). Zaangażowani mieszkańcy spotykali się aby wspólnie organizować wydarzenia, planować rozwój miejsca, stawiać struktury, przeprowadzać prace porządkowe m. in. związane z utrzymaniem ogrodu. Wynikało to z przejścia przez użytkowników roli organizacyjnej w zarządzaniu obszarem.

Przestrzeń powstała poprzez działalność kolektywną chętnych mieszkańców i projektantów, bez wsparcia władz i organizacji. Było to możliwe za porozumieniem z właścicielem nieużytku. W dużej mierze od lokalnej społeczności zależały AT miejsca i kontrola planu odbywających się wydarzeń. Dokumentacja różnorodnych przedsięwzięć, w której widoczna była duża frekwencja użytkowników wskazuje na potrzebę tego typu oddolnych, samorządzących się inicjatyw. Mimo wszystko miejsce zostało zamknięte. Przestrzeń była docelowo przeznaczona pod funkcję mieszkaniową, jednak rada miasta zdecydowała o zrealizowaniu w tam czterogwiazdkowego hotelu (Fayos, 2019). Wywołało to sprzeciw mieszkańców, dla których przestrzeń była dobrze działającym i potrzebnym aktywatorem społecznym. Mieszkańcy opuścili jednak teren w 2018 r., kończąc tym samym działalność Solar Corona.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Plac Wolności / 31%

Tabela II. 30. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Placu Wolności

data	aktywności												suma aktyw. w czasie	transformacje	
	święto	wydarzenie	protest	jeżdżenie np. na deskorolce	sesje zdjęciowe	taniec	koncert	pomoc	chodzenie	jeżdżenie np. na rowerze	siedzenie	inne (np. spotkanie)		stawianie / postawione struktur	aktywności
01.2018	25				1				11				37	25	1
02.2018	4												4	4	0
03.2018							1						1	1	0
04.2018		3		1						1			5	3	1
05.2018		4					1		4	1	1		11	5	0
06.2018		3							3				6	3	0
07.2018				2					4	1		1	8	1	2
08.2018									1		1		2	0	0
09.2018		1		1					4			1	7	2	1
10.2018			2	2		1			2	2			9	0	5
11.2018	4	2				1	1		3				11	7	1
12.2018	21								10				31	21	0
01.2019	20							1	2				23	21	0
02.2019	4				1			1	4	2		3	15	8	1
03.2019	1				1		1		1			1	5	3	1
04.2019				1	1				2	2	1	1	8	1	2
05.2019	2				3				2	2	1	2	12	4	3
06.2019		7			1		2		2			1	13	10	1
07.2019	1	2		1					2				6	3	1
08.2019		2		1	2	2			8	2	2		19	2	5
09.2019		4		3					10	2	2		21	4	3
10.2019		1	3	2					6	2	2		16	1	5
11.2019	4	1	2	1	1				4		1		14	5	4
12.2019	23	3	4						7		1	1	39	27	4
01.2020	24	1	1						10	1	1	1	39	26	1
02.2020	8								3	2			13	8	0
03.2020										2	1		3	0	0
05.2020	1					1				1			3	1	1
06.2020		5					1		3	2			11	6	0
07.2020				1	1	1			3		1	1	8	1	3
08.2020		1	1	1					6	2			11	1	2
09.2020		1	1	3	1				3	1			10	1	5
10.2020	1	1	6	1	1	1			1			1	13	3	9
11.2020	2	1	3	1					2			1	10	4	4
12.2020	5		2	1	1				1	2			12	5	4
01.2021	11				1					1			13	11	1
02.2021										1			1	0	0
03.2021				1						2			3	0	1
04.2021					1	1			2	1			5	0	2
05.2021	1		4	2		2			2	1			12	1	8
06.2021	1	1	1	2		1			4			1	11	3	4
07.2021				2		3	1		2				8	1	5
08.2021	1	2		4		1	1		3	2			14	4	5
09.2021		1		1				1	3				6	2	1
10.2021	1		5						4				10	1	5
11.2021	1				1	1			1				4	1	2
12.2021	3		2		2				1				8	3	4
suma aktyw.	169	47	37	35	20	16	9	3	146	38	15	16	551	244	108

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja II. 31. Aktywności w ramach Placu Wolności: a) pokaz tańca, b) koncert, c) uroczystość wojskowa
Źródło: <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 20.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów są inicjatywy na Placu Wolności we Wrocławiu. Jego ostatnią przebudowę, na podstawie opracowania Kuryłowicz i Associates, zakończono w 2015 r. (Apaka, 2022). Teren w ciągu kilkuset lat posiadał różnorodne funkcje. W XVIII w. był placem ćwiczeń wojskowych, później miejscem defilad, uroczystości, targowisk, imprez masowych, skateparkiem. Był więc przeznaczany pod różnorodne wydarzenia wymagające dużej, pustej przestrzeni.

W ramach ostatniej przebudowy zaprojektowano parking podziemny z wyjściami na teren placu. Pozostałą część przestrzeni pozostawiono otwartą na różnorodne działania (PWW, 2022). W zależności od potrzeb są one wspierane przez tymczasowe struktury, a także wyposażenie w np. namioty, ekrany, sceny, stoiska. W okresie świątecznym pojawia się instalacja, z którą przechodnie często robią sobie zdjęcia. W obrębie placu można zaobserwować podstawowe aktywności użytkowników takie, jak przemieszczanie się, siedzenie. Często realizowane są ponadpodstawowe aktywności takie, jak jeżdżenie na deskorolce i rolkach, co może wynikać z utrzymania się poprzedniej funkcji przestrzeni, skateparku, a także z dostępności wystarczająco dużej, płaskiej nawierzchni. Plac jest ponadto transformowany poprzez celebrowanie, protesty, pokazy taneczne i inne wydarzenia (Ilustracja II. 31.). Są one realizowane przez organizacje, ale też indywidualnych użytkowników. Ta sama przestrzeń służy zarówno do celebrowania święta wojskowego, kościelnego, jak i walki o prawa grup LGBT+. Duży teren pozwala pomieścić liczne zgromadzenia i dotrzeć do różnych odbiorców m. in. z inicjatywami pomocowymi do osób bezdomnych.

Wzmożony okres publikowania zdjęć przez użytkowników na portalach społecznościowych przypada na miesiące zimowe, kiedy na placu pojawia się iluminacja świąteczna. Instalacja stanowi zachętę do przebywania w przestrzeni i robienia sobie z nią zdjęć.

Okres pandemii wpłynął na częstotliwość przebywania ludzi w przestrzeni. Widoczna była mniejsza liczba materiałów publikowanych przez użytkowników.

AT realizowane są przez wszystkie grupy aktantów. Otwarta przestrzeń zapewnia miejsce do bardzo różnorodnych działań co stanowi podstawę jej funkcjonowania. Możliwe jest nie tylko spacerowanie, ale przede wszystkim realizowanie aktywności, na które być może gdzie indziej brak miejsca. W ramach placu nie występuje stałe zaplecze techniczne, ale analogiczną funkcję spełniają przyległe obiekty kulturalne.

Profesjoniści i/lub organizacje – Serpentine Pavilion* / 63%

Tabela II. 31. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Serpentine Pavilion*

data	aktywności								transformacje
15.06-07.10.2018	picie kawy	oglądanie	prywatne oglądanie	zabawy	wykłady	koncerty	robienie zdjęć	przyjęcie weselne	stawianie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.instagram.com/explore/tags/serpentinepavillion/> [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja II. 32. Aktywności w ramach Serpentine Pavilion* w 2018 r.: a) prywatne oglądanie, b) koncert, c) zabawa
Źródło: <https://www.instagram.com/explore/tags/serpentinepavillion/> [dostęp: 20.01.2022].

Przykładem AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje jest londyński projekt Serpentine Pavillion, który co roku tworzony jest przez wybranych, znanych architektów. Obiekty powstają w powiązaniu ze znajdującą się obok Serpentine Gallery (Serpentine, 2022). Inicjatywa stała się corocznym wydarzeniem, sprawiając, że kolejne edycje są AT planowanymi różnostrukturalnymi, na które przewidziano dostępną przestrzeń. Każdy z powstających pawilonów jest indywidualnie projektowany. Przez trzy miesiące w okresie letnim struktury są otwarte dla użytkowników. Forma obiektów jest dowolna i ściśle związana z twórczością wybranego projektanta. Ograniczeniem jest dostępna powierzchnia.

Aktywna transformacja przestrzeni w 2018 r. polegała na budowie pawilonu zaprojektowanego przez Fridę Escobedo (Serpentine, 2022). W obrębie tej struktury można było zaobserwować szereg aktywności: picie kawy, oglądanie, robienie zdjęć, różnorodne wydarzenia (Ilustracja II. 32.). Zorganizowano również przyjęcie weselne, które stanowiło wyjątek wśród inicjatyw generowanych przez organizacje. Struktura oferowała użytkownikom unikatowe doświadczenie architektoniczne.

Podsumowanie

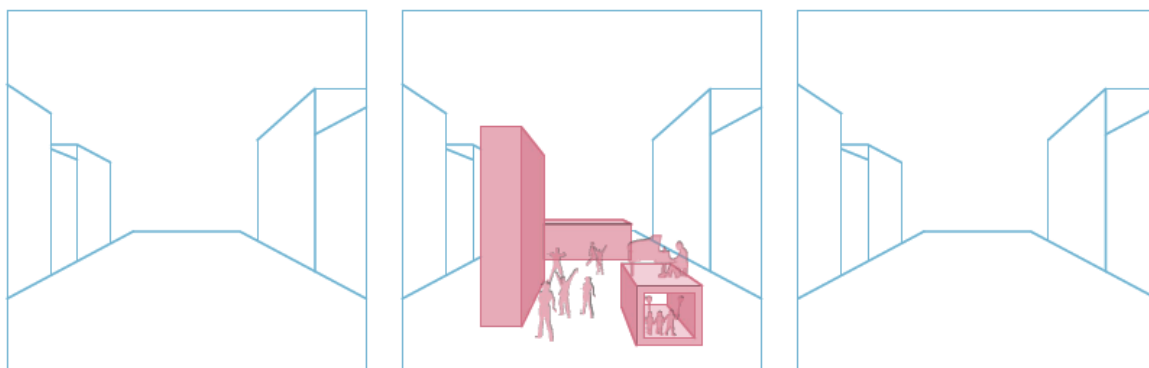
Aktywne transformacje planowane różnostrukturalne realizowane są zazwyczaj przy dużej swobodzie aktantów. Mimo wszystko sami użytkownicy w mniejszym stopniu generują tego typu zmiany. Brak infrastruktury wspomagającej ich oddolne działania sprawia, że rzadziej pojawiają się oddolne AT i duże znaczenie ma wsparcie ze strony organizacji. Istotne są także gabaryty przestrzeni, ponieważ na większych obszarach częściej pojawiają się inicjatywy organizacji. Otwarta przestrzeń powala jednak na różnorodne aktywności podstawowe i ponadpodstawowe. Unikatowym przykładem była przestrzeń demokratyczna Solar Corona. Duże znaczenie swobodnych, oddolnych ingerencji w tym obszarze pozwala wnioskować, że miejsca planowanych aktywnych transformacji są kluczowe dla występowania działań lokalnych społeczności.

II.III. Aktywna transformacja nieplanowana

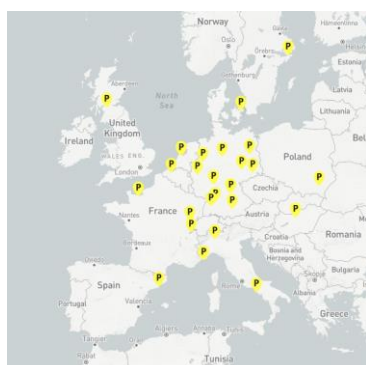
Nieplanowana aktywna transformacja jest działaniem, które nie zostało przewidziane jako integralny aspekt miejsca i pojawia się tam jako nietypowe dla niego zdarzenie. Powtarzalność, sposób kształtowania i zakres tych nieplanowanych zmian jest przede wszystkim zależny od samej AT i aktantów, nie od zastanej przestrzeni publicznej i autora miejsca.

Aktywna transformacja planowana realizowana jest przez:

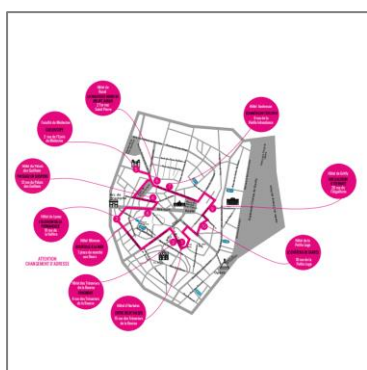
- zespół struktur;
- strukturę dużą;
- strukturę małą;
- strukturę powierzchniową;
- rozwiązanie bezstrukturalne;
- strukturę przemieszczającą się.

Ilustracja II. 33. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez zespół struktur
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 34. Aktywna transformacja nieplanowana poprzez zespół struktur w ramach Park(ing) Day
Źródło: <https://www.myparkingday.org/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 35. Aktywna transformacja nieplanowana poprzez zespół struktur w ramach Festival des Architectures Vives
Źródło: <https://files.cargocollective.com/c471360/Programme2022vmodifie.pdf> [dostęp: 01.01.2022].

II.III.I. Aktywna transformacja nieplanowana: zespół struktur

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 32. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez zespół struktur

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	zespół struktur	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	różne	różne	wielostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Największe inicjatywy związane z nieplanowaną aktywną transformacją zaobserwowano w ramach tworzenia zespołów struktur. Są to jednocześnie ingerencje wielu struktur w ramach wspólnego procesu, w jednej lub wielu przestrzeniach. Mogą dotyczyć zarówno wybranych miejsc, jak i całych miast lub krajów. W rozwiązywaniu wykorzystywane są duże lub małe obiekty, które tworzą wiele struktur. Poszczególne struktury mogą różnić się między sobą, ale są jednorodne.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez tymczasowe stawianie wielu struktur (o dowolnych gabarytach i formie). Posiadają one odrębność w zakresie relacji przestrzennych i funkcjonalnych, ale pozostają powiązane wspólną inicjatywą. Równie istotne jak wpływ poszczególnych struktur na przestrzeń są ich wzajemne relacje i wpływ na miejsca pomiędzy nimi.

Zespoły struktur realizowane są w ramach światowej inicjatywy Park(ing) Day, podczas której ludzie na całym świecie mogą zgłosić chęć zmiany miejsca parkingowego w przestrzeń dla ludzi (myparkingday, 2022). Każda taka inicjatywa realizowana jest przez pomysłodawcę samodzielnie, ale stanowi część wspólnego projektu (Ilustracja II. 34.).

Przykładem zespołu struktur wprowadzanego w skali miasta jest Festival des Architectures Vives (FAV, 2022). Podczas tego corocznego wydarzenia pokazywanych jest zazwyczaj kilkanaście tymczasowych instalacji stawianych w różnych częściach Montpellier (Ilustracja II. 35.).

Na analizowanych osiedlach pojawiają się AT tego typu, ale o mniejszej skali. Są to często festyny osiedlowe związane z wprowadzaniem różnorodnych struktur, głównie na potrzeby lokalnych społeczności.

Role aktantów

Tabela II. 33. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez zespół struktur

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	77	23	23	15	36	77	44	77	82	79	10	0	33	28	36	36	95	90
lokalna	100	94	94	94	96	0	0	0	0	0	0	0	0	6	10	10	71	96
razem	90	62	62	59	69	34	20	34	37	36	5	0	15	16	22	22	82	93

Źródło: opracowanie własne.

Aktywna transformacja omawianego typu realizowana jest zazwyczaj w sposób kontrolowany przez organy zarządzające danymi przestrzeniami lub za ich pozwoleniem. AT często umożliwiają działania rekurencyjne.¹⁷

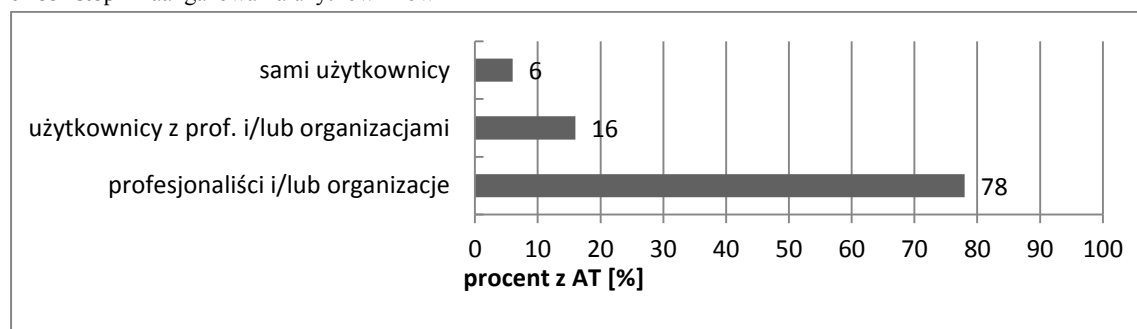
Dominująca w procesie powstawania aktywnych transformacji jest rola organizacji, które generują prawie 70% z przykładów tego typu. Profesjoniści odpowiedzialni są za ich mniejszą część, a użytkownicy głównie korzystają ze struktur. Wśród przykładów spopularyzowanych dominująca jest rola profesjonalistów, natomiast wśród przykładów lokalnych występują prawie wyłącznie działania organizacji.

Nieplanowane aktywne transformacje tego typu prawie we wszystkich przypadkach związane są z aktywnościami ponadpodstawowymi i podstawowymi.

¹⁷ Informację o analogicznym charakterze zamieszczono w opisie każdego z omawianych typów w celu ujednolicenia opisu wyników badań. Dla niektórych typów fragment ten będzie tożsamy z niniejszym opisem. Wynika to z powtarzalności cech tych typów.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 34. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez zespół struktur generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

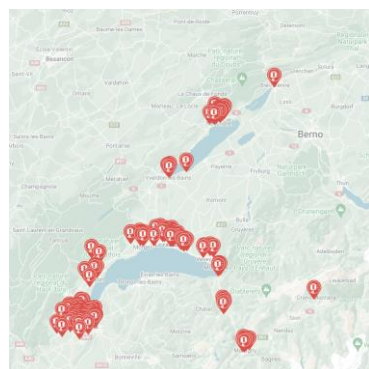
Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą tylko kilku przykładów tego typu. Zdecydowana większość, ok. $\frac{3}{4}$, realizowana jest przez samych profesjonalistów i/lub organizacje.

Sami użytkownicy – Exchange Box / 6%

Tabela II. 35. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Exchange Box

data	aktywności			transformacje
10.2018-11.2021	przygotowywanie struktur	zostawianie rzeczy	zabieranie rzeczy	postawienie struktur

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.hclbox.org/fr/boxes> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 36. Lokalizacja skrzynek Exchange Box postawionych w Europie

Źródło: <http://www.hclbox.org/fr/boxes> [dostęp: 01.01.2022].

Przykładem samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników jest projekt Exchange Box, który dotyczy stawiania w przestrzeni publicznej, różnych miast Francji i Szwajcarii, skrzynek do wymiany książek i innych małych przedmiotów (Ilustracja II. 36.) (hclbox, 2022). Ich stawianie i dekorowanie jest efektem inicjatywy użytkowników. Zgłaszają oni chęć wprowadzenia AT, a w realizacji przedsięwzięcia wspiera ich organizacja. Jest to oddolna inicjatywa, będąca wyrazem współczesnej potrzeby do gospodarowania zasobami w obiegu zamkniętym.

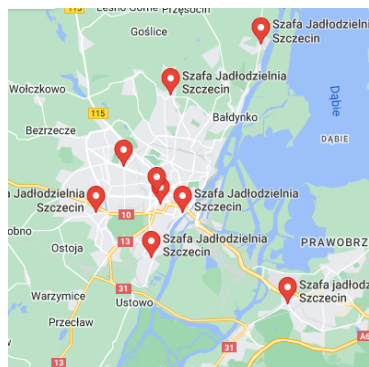
Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Jadłodzielnia / 16%

Tabela II. 36. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Jadłodzielni

data	aktywności			transformacje	
10.2018-11.2021	zostawianie żywności	zabieranie żywności	promowanie / edukacja	postawienie struktur	przenoszenie struktur

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

<https://www.facebook.com/grupazpasja/photos/pcb.4069619166384131/4069613626384685/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 37. Lokalizacja szafek Jadłodzielni postawionych w Szczecinie

Źródło: http://www.jadlodzielniaszczecin.pl/?page_id=1342 [dostęp: 01.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów jest inicjatywa Jadłodzielnia (Ilustracja II. 37.). Pomysłodawcy zapewniają przestrzeń do dzielenia się żywnością i promują świadome nią gospodarowanie. Nie są oni organizacją, ale aktywistami, którzy wspólnie wpływają na przestrzeń publiczną.

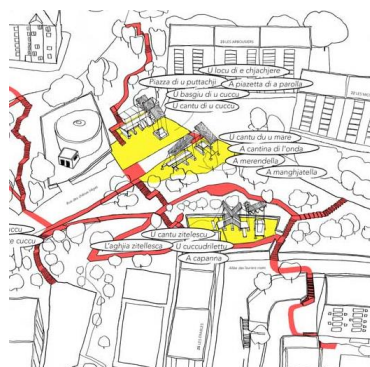
Użytkownicy, ale także organizacje i profesjonalści są odpowiedzialni za stawianie poszczególnych struktur Jadłodzielni i opiekę nad nimi. Wybierają miejsce zapewniające jak największą dostępność i uzgadniają jego wykorzystanie z zarządcami terenu. W Szczecinie postawiono kilka mobilnych szaf wykonanych z płyt OSB, o wymiarach 60x80x190 cm, w których każdy może bezpiecznie zostawić jedzenie dla innych (Jadłodzielnia Szczecin, 2022). Przygotowywane w ten sposób szafki i lodówki są tymczasowe i niekiedy zmieniają lokalizację. Poszczególne obiekty nie są od siebie zależne, ale stanowią część tej samej inicjatywy.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Meccalupino! / 16%

Tabela II. 37. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Meccalupino!

data	aktywności				transformacje	
03.2018-06.2020	warsztaty projektowe	spacer z konsultacjami	współbudowanie	celebracja	budowanie struktur	postawienie struktur

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.collectifetc.com/realisation/meccalupino/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 38. Lokalizacja struktur Meccalupino! postawionych w Bastii

Źródło: <http://www.collectifetc.com/realisation/meccalupino/> [dostęp: 01.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów był projekt Meccalupino! w Bastii we Francji. Poszukiwano koncepcji dla zdegradowanych ciągów pieszych i rekreacyjnych (Ilustracja II. 38.). Projektanci zdecydowali się przeprowadzić wraz z lokalną społecznością wieloetapowe prace nad miejscem (Collectif Etc, 2019). W 2018 r. mieszkańcy partycypowali w warsztatach projektowych, po których powstał ogólny koncept miejsca. Następnie wraz z projektantami wzięli udział w spacerze połączonym z konsultacjami społecznymi. Kolejny etap, budowanie, zrealizowano w 2020 r. również przy udziale mieszkańców. Cały proces zakończono wspólną celebracją i testowaniem obiektów. Mieszkańcy stali się w tym procesie partnerami, a dokonywana AT była działaniem wspólnym.

Profesjoniści i/lub organizacje – Concéntrico 02 / 78%

Tabela II. 38. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Concéntrico 02

data	aktywności				transformacje
28.04-01.05.2016	wydarzenia	poruszanie się po mieście	korzystanie ze struktur	transformowanie struktur	postawienie struktur

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://concentrico.es/concentrico-02/> [dostęp: 01.01.2022].

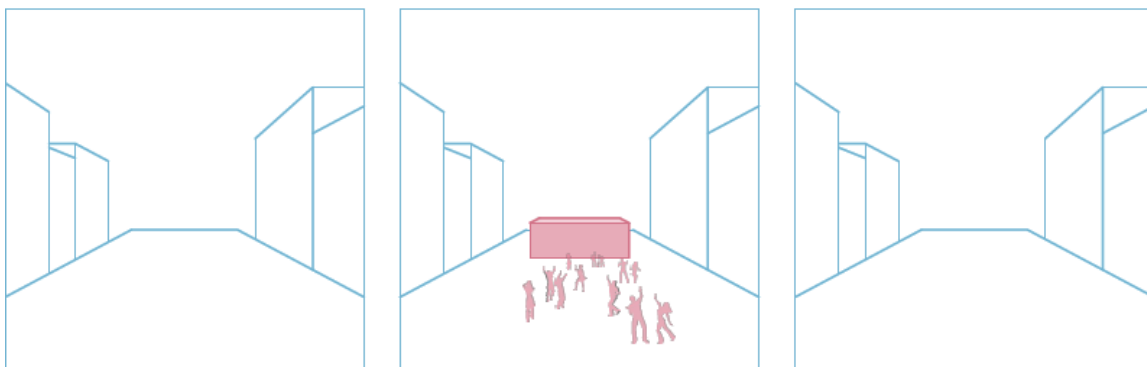
Ilustracja II. 39. Lokalizacja struktur w ramach festiwalu Concéntrico 02 postawionych w Logroño

Źródło: <https://concentrico.es/concentrico-02/> [dostęp: 01.01.2022].

Przykład AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano w ramach festiwalu architektury organizowanego corocznie w Logroño w Hiszpanii od 2015 r. (Concéntrico, 2016). W przestrzeni publicznej realizowane są różnorodne, tymczasowe instalacje, połączone we wspólną trasę wydarzeń i poznawania miasta (Ilustracja II. 39.). Transformowane miejsca są ukryte i wg organizatorów wartę poznania. Instalacje przygotowywane są indywidualnie przez projektantów. Projekty objęto wspólną zasadą używania jak najprostszyc konstrukcji i materiałów, dlatego też większość wykorzystuje zestaw płyt pilśniowych zapewnionych przez organizatorów. Obiekty zapewniają użytkownikom unikatowe doświadczenie i niekiedy możliwość dokonywania rekurencyjnej aktywnej transformacji.

Podsumowanie

Nieplanowane aktywne transformacje z wykorzystaniem zespołów struktur to przede wszystkim działania organizacji, a w małym stopniu samych użytkowników. Pojawiają się jednak ogólnokrajowe, a nawet ogólnoswiatowe inicjatywy, w ramach których wiele AT generowanych jest oddolnie. Zespoły struktur to w dużej mierze festiwale oraz festyny, które zapewniają rekreację i integrację na różną skalę. Istotne są także działania wspólne aktorów, nastawione na tworzenie procesu projektowego, w który włączani są użytkownicy. Niskokosztowa aktywna transformacja pozwala na testowanie rozwiązań i angażowanie lokalnej społeczności.

Ilustracja II. 40. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez struktury duże
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 41. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę dużą Simulacrum Installation
Źródło: https://www.archdaily.com/918715/simulacrum-installation-pedro-henrique?ad_source=searchiad_medium&search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 42. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę dużą The London Mastaba
Źródło: <https://christojeanneclaude.net/artworks/the-london-mastaba/> [dostęp: 01.01.2022].

II.III.II. Aktywna transformacja nieplanowana: struktura duża

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 39. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę dużą

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura duża	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	duża	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje realizowane poprzez strukturę dużą są jednoobiektowe lub wieloobiektowe. Są przede wszystkim jednorodne, kubaturowe i mają duże gabaryty.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez jednorazowe pojawienie się w przestrzeni publicznej struktur o dużych gabarytach. Działanie to może być wspierane poprzez umieszczenie dodatkowych, mniejszych obiektów w tej samej przestrzeni. Decydujące jest jednak pojawienie się dużego obiektu tymczasowego, który jest dominujący dla AT.

AT nieplanowane poprzez struktury duże to m. in. projekt Simulacrum Installation w Santa Maria da Feira w Portugalii (Pereira, 2019). Instalacja ze stalowych, żółtych ram i siatki została zawieszona nad rzeką i umożliwiała mieszkańcom wspólny relaks (Ilustracja II. 41.).

Aktywną transformacją tego typu, ale o większej skali, była The London Mastaba w Londynie (Christojeanneclaude, 2022). Struktura złożona z 7506 beczek unosiła się na wodzie, górując nad miastem i zielonym otoczeniem (Ilustracja II. 42.).

Role aktantów

Tabela II. 40. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę dużą

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	87	12	17	18	24	90	17	90	90	90	4	3	4	7	8	9	92	48
lokalna	58	19	29	58	58	0	0	0	0	0	39	0	0	19	23	42	13	100
razem	80	14	20	27	32	69	13	69	69	69	12	2	3	10	11	17	73	60

Źródło: opracowanie własne.

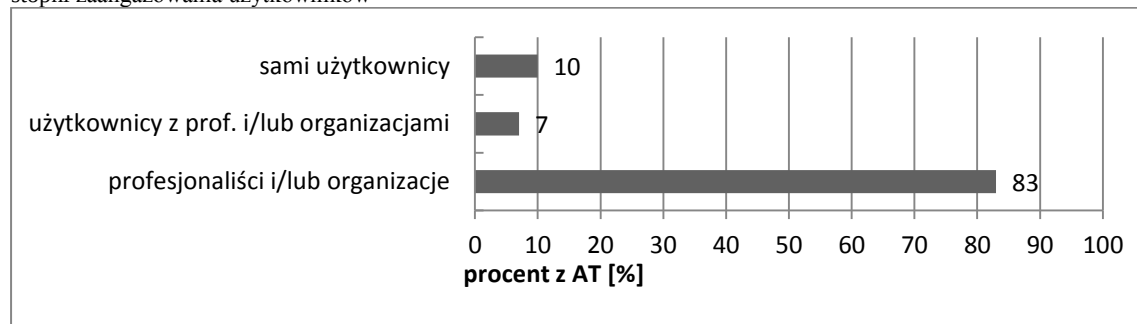
Aktywna transformacja omawianego typu realizowana jest zazwyczaj w sposób kontrolowany przez organy zarządzające danymi przestrzeniami lub za ich pozwoleniem. AT często umożliwiają działania rekurencyjne.

Dominująca w procesie powstawania AT jest rola profesjonalistów, którzy generują ok. 70% z analizowanych rozwiązań tego typu. Pojawiają się także AT generowane przez samych użytkowników, co stanowi ponad 15% przykładów. Pełnią oni głównie rolę odbiorcy, ale także projektują i budują struktury we współpracy z pozostałymi aktantami. Wśród przykładów spopularyzowanych dominuje rola profesjonalistów, natomiast wśród przykładów lokalnych pojawiają się w równym stopniu działania organizacji i użytkowników.

Nieplanowane aktywne transformacje tego typu związane są głównie tylko z jednym z typów aktywności, podstawowym albo ponadpodstawowym. Każdy dotyczy nieco ponad połowy przypadków.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 41. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę dużą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników, a także ich współpraca z pozostałymi aktantami, dotyczy małej części przykładów. Zdecydowana większość, ponad $\frac{4}{5}$, realizowana jest przez samych profesjonalistów i/lub organizacje.

Sami użytkownicy – budowanie gniazda / 10%

Tabela II. 42. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy budowania gniazda

data	aktywności	transformacje
26.06.2018	budowanie	postawienie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Ilustracja II. 43. Aktywności w ramach budowania gniazda w Kopenhadze: a) budowanie

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Przykładem samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników było budowanie gniazda w Albertslund w Kopenhadze (Albertslund Kommune, 2022). Na osiedlu znajdował się ogólnodostępny zbiornik wodny, z którego korzystały ptaki. W 2018 r. artystka V. Hodges wraz z ochotnikami budowała dla nich gniazdo, które zostało później umieszczone na środku zbiornika. Część ludzi wcześniej wykorzystwała zgromadzone materiały do budowania własnej struktury o analogicznej funkcji. Mimo że powstała część pracy nie była zgodna z przyjętymi zamierzeniami konstrukcyjnymi i konieczne były poprawki, osoby te dokonały AT z własnej inicjatywy (Ilustracja II. 43.). Było to unikatowe rozwiązanie reprezentujące małą część z badanych rozwiązań.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Public Bath* / 7%

Tabela II. 43. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Public Bath*

data	aktywności				transformacje
06.2012	budowanie	zabawy w wodzie	oglądanie filmów	inicjatywy własne	postawienie struktury, aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://www.studiobasar.ro/?p=3958ilang=en> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 44. Aktywności w ramach Public Bath*: a) kąpiele, b) pokazy filmowe
Źródło: <http://www.studiobasar.ro/?p=3958ilang=en> [dostęp: 01.01.2022].

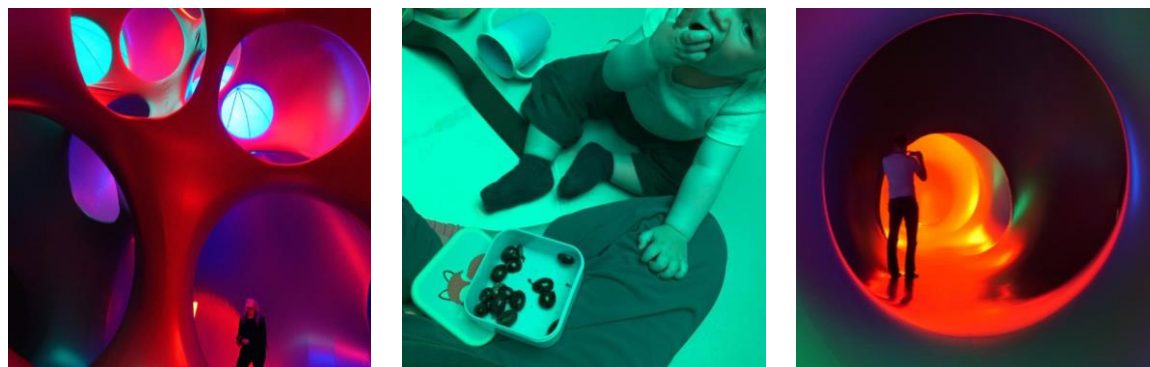
Przykład wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów zaobserwowano w projekcie Public Bath w Bukareszcie, przygotowanym przez Studio Basar (studioBASAR, 2012). W 2012 r. zaprojektowali oni tymczasowy basen (Ilustracja II. 44.). Do budowy jego ścianek wykorzystano palety, a wewnątrz wypełniono folią. Przy budowie struktury pomogli mieszkańcy sąsiednich domów, którzy przynosili wodę w wiadrach z mieszkań do basenu. Tym samym ich chęć działania była kluczowa dla powstania miejsca. Użytkownicy zaangażowani byli w tworzenie i kontrolę miejsca, a także wykorzystywali je do wspólnej integracji, zabawy w wodzie, spotkań, oglądania filmów i realizacji własnych inicjatyw. Instalacja umożliwiła aktywności nietypowe dla miejsca i powstała dzięki wsparciu mieszkańców.

Profesjoniści i/lub organizacje – The Daedalum* / 83%

Tabela II. 44. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy The Daedalum*

data	aktywności									transformacje
21-29.06.2019	chodzenie	oglądanie	siedzenie	fotografowanie	leżenie	spożywanie	zabawy	dotykanie	czekanie	postawienie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.instagram.com/explore/tags/daedalum/> [dostęp: 01.01.2022].

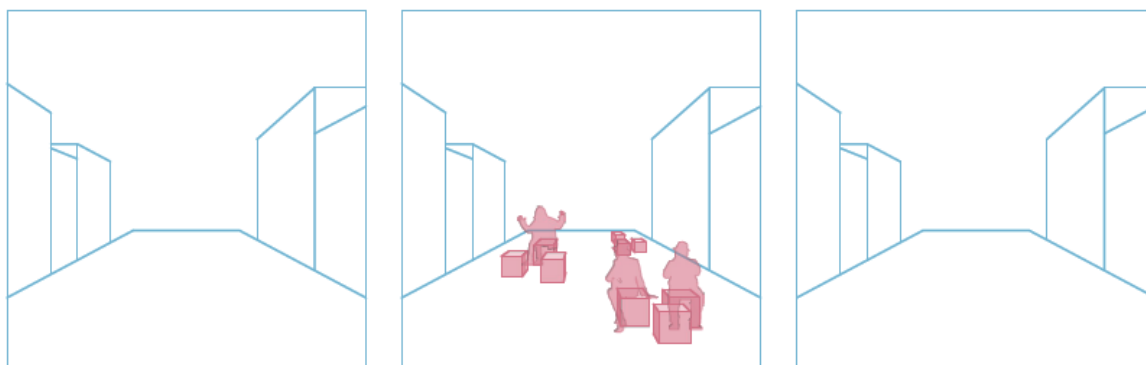

Ilustracja II. 45. Aktywności w ramach The Daedalum*: a) chodzenie, oglądanie, b) spożywanie, c) fotografowanie
Źródło: <https://www.instagram.com/explore/tags/daedalum/> [dostęp: 01.01.2022].

Przykład aktywnej transformacji realizowanej przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano w projekcie The Daedalum, instalacji pneumatycznej postawionej w Londynie. Pawilon złożony był z kolorowych, przenikających się wnętrz (Ravenscroft, 2019), oferował przestrzeń o unikatowych walorach estetycznych, którą chętnie fotografowano. Odwiedzając obiekt użytkownicy głównie chodzili i oglądali go, ale też znajdowali miejsce aby usiąść, położyć się, zjeść posiłek, bawić się (Ilustracja II. 45.). Tym samym nadali mu własne znaczenie funkcjonalne, towarzyszące odbiorowi estetycznemu instalacji.

Podsumowanie

Aktywne transformacje nieplanowane z wykorzystaniem struktur dużych realizowane są przy małym stopniu zaangażowania użytkowników w proces powstawania zmian. Ze względu na gabaryty struktur, a przez to znaczące nakłady finansowe i związane z pracą, są oni głównie odbiorcami unikatowych wydarzeń. Dodatkowo wspierają profesjonalistów i organizacje współpracując z nimi przy budowie i projektowaniu struktur. Zaobserwowane zaangażowanie użytkowników pokazuje, że chętnie włączają się oni również w niespodziewane aktywne transformacje.

Ilustracja II. 46. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez struktury małe
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 47. a-b) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez struktury małe, tabliczki na Wielkiej Wyspie
Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja II. 48. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę małą Domesticity
Źródło: <https://www.archdaily.com/777563/at-180-creative-camp-domesticity-brings-living-space-out-into-the-public> [dostęp: 01.01.2022].

II.III.III. Aktywna transformacja nieplanowana: struktura mała

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 45. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę małą

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura mała	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	mała	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje realizowane poprzez strukturę małą są jednoobiektowe lub wieloobiektowe. Są jednorodne, kubaturowe i mają małe gabaryty.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez jednorazowe pojawienie się małego obiektu lub wielu małych obiektów, tworzących jedną strukturę w przestrzeni. Działanie to może być wspierane poprzez umieszczenie dodatkowych, mniej istotnych obiektów. Kluczowe jest pojawienie się małej struktury, która jest dominująca dla AT.

Wprowadzanie małych struktur może być tak minimalnym działaniem jak montowanie tabliczek z informacjami, zaobserwowane na Wielkiej Wyspie we Wrocławiu (Ilustracja II. 47.).

Może to być także zestawianie wielu małych obiektów, które tworzą jedną strukturę. Przykładem tego jest projekt Domesticity, stawianie mebli domowych w portugalskiej uliczce w Abrantes (P. Lynch, 2015). Meble zostały ofiarowane przez mieszkańców, a następnie odnowione i ustawione przez projektantów (Ilustracja II. 48.). Złożenie tych obiektów tworzyło jedną strukturę małą.

Role aktantów

Tabela II. 46. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez strukturę małą

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjonaliści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	79	2	4	5	5	91	16	89	91	91	7	2	11	12	16	18	74	63
lokalna	35	21	25	25	25	6	6	6	6	6	65	4	0	62	68	71	12	99
razem	55	12	15	16	16	45	10	44	45	45	38	3	5	39	44	46	40	82

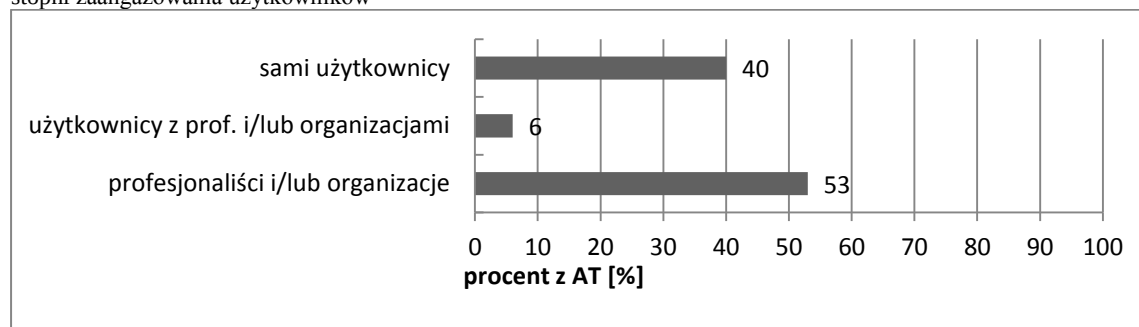
Źródło: opracowanie własne.

Użytkownicy tworzą ok. 50% z analizowanych aktywnych transformacji. W mniejszym stopniu, w ok. 40% przypadków, są oni również zaangażowani w organizację, projektowanie i budowanie AT. Organizacje wspierają realizację ponad połowy inicjatyw tego typu, ale zazwyczaj ich nie generują. Znacząca jest rola profesjonalistów, którzy zaangażowani są we wszystkie aspekty powstawania AT. Wśród przykładów spopularyzowanych dominująca jest rola profesjonalistów, natomiast wśród przykładów lokalnych rola użytkowników.

Nieplanowane aktywne transformacje tego typu umożliwiają użytkownikom przede wszystkim działania podstawowe, w ponad 80% przypadków, a w mniejszym stopniu także podstawowe, w 40% przypadków.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 47. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę małą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą prawie połowy przypadków. Nieznacznie większa część, ponad połowa AT, realizowana jest przez samych profesjonalistów i/lub organizacje.

Sami użytkownicy – Wymiana Ciepła* / 40%

Tabela II. 48. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Wymiany Ciepła*

data	miejsce	aktywności		transformacje
01.2017	Biała Podlaska	wieszanie	zabieranie	postawienie struktury
01.2018	Olsztyn	wieszanie	zabieranie	postawienie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/wymianaciepla/posts/2006605529608859> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 49. Aktywności w ramach Wymiany Ciepła*: a) stawianie struktury w Białej Podlaskiej, b) stawianie struktury w Olsztynie

Źródło: <https://www.facebook.com/wymianaciepla/posts/2006605529608859> [dostęp: 01.01.2022].

Przykładem samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników jest polski projekt Wymiana Ciepła. Jest to inicjatywa, w ramach której każdy może zainstalować w przestrzeni publicznej wieszak, na którym bezpiecznie pozostawiane są ciepłe ubrania dla potrzebujących. Taka indywidualna działalność obejmowana jest patronatem programu, a lokalizacja obiektu umieszczana na mapie internetowej. AT jest więc częścią zespołu struktur, większej inicjatywy społecznej. W kontekście wybranej lokalizacji jest jednak indywidualnie realizowana i stanowi nieplanowaną strukturę małą.

Jednym z takich obiektów był wieszak zrealizowany przez dwóch studentów w Olsztynie w 2018 r. (Wymiana Ciepła, 2022a). Ochronę ubraniom zapewniała postawiona przed ratuszem budka z płyt pilśniowych (Ilustracja II. 49. a). Centralna lokalizacja zapewniała dużą dostępność wywieszanych ubrań. Według komentarzy użytkowników portalu ubrania pozostawione w ten sposób były bardzo szybko zabierane przez osoby potrzebujące. Innym sposobem na realizację tego projektu był wieszak postawiony w Białej Podlaskiej (Magnes tv, 2017). Znalazł on miejsce pod zadaszeniem istniejącego budynku, w którym inicjatorzy prowadziły swoją działalność (Ilustracja II. 49. b). W ten sposób minimalna struktura była ogólnodostępna i pozostawała pod ciągłą opieką twórców. Tego typu AT są architektonicznie indywidualnymi zmianami, które mogą być, zarówno w formie, jak i zarządzaniu, całkowicie zależne od samych użytkowników.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Kit en Jeux / 6%

Tabela II. 49. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Kit en Jeux

data	aktywności				transformacje
	projektowanie	budowanie	ustawianie	zabawa	postawienie struktury
05.2015					

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://yaplusk.org/project/miniature-a-completer/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 50. Aktywności w ramach Kit en Jeux: a) projektowanie, b) budowanie, c) zabawa

Źródło: <http://yaplusk.org/project/miniature-a-completer/> [dostęp: 01.01.2022].

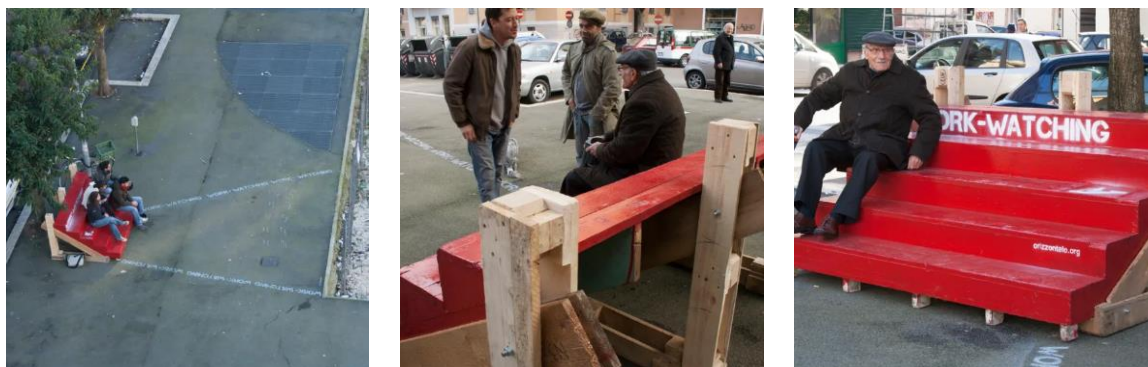
Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów był projekt Kit en Jeux w Aubervilliers we Francji. Biuro projektowe YA+K wraz z dziećmi i młodzieżą zaprojektowało, zbudowało i ustawiło zestaw obiektów, służących do zabawy (YA+K, 2014). Poszczególne elementy instalacji dowolnie zestawiano, aby ożywić mało używane przestrzenie (Ilustracja II. 50.). Zarówno projektanci jak i użytkownicy byli autorami AT w ramach wieloetapowej współpracy.

Profesjoniści i/lub organizacje – Work Watching / 53%

Tabela II. 50. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Work Watching

data	aktywności			transformacje
2010	obserwacje prac	siedzenie	rozmowy, dyskusje	postawienie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/work-watching/ [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 51. Aktywności w ramach Work Watching: a-c) obserwacja prac, siedzenie, rozmowy, dyskusje

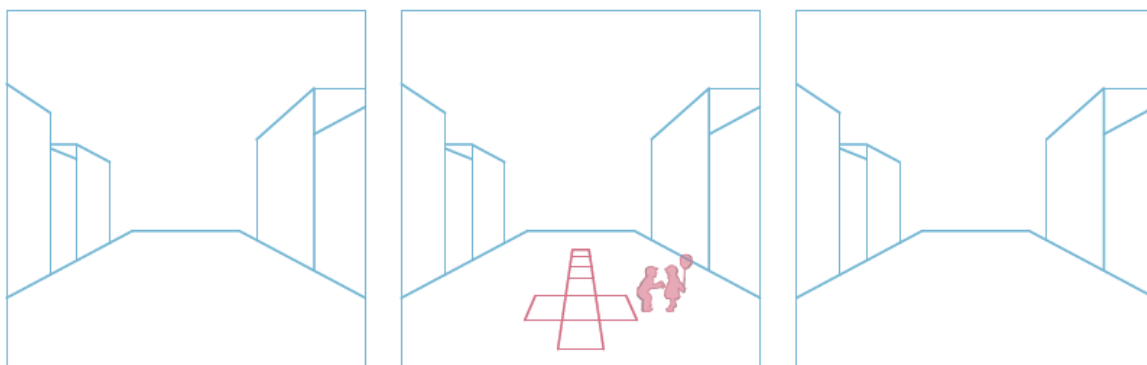
Źródło: https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/work-watching/ [dostęp: 01.01.2022].

Przykład AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano w ramach projektu Work Watching w Rzymie, autorstwa biura Orizzontale (Orizzontale, 2010). Przed placem budowy postawiono tymczasowe schody, na których użytkownicy mogli przysiąść i oglądać przebudowę przestrzeni (Ilustracja II. 51.). Użytkownicy znaleźli miejsce do odpoczynku, ale także dyskusji o miejscu. Aktywna transformacja wykorzystywała naturalny proces przystawiania i oglądania zmian w otoczeniu, który wyniesiono do rangi zaprojektowanego doświadczenia o wyróżniającej się formie architektonicznej.

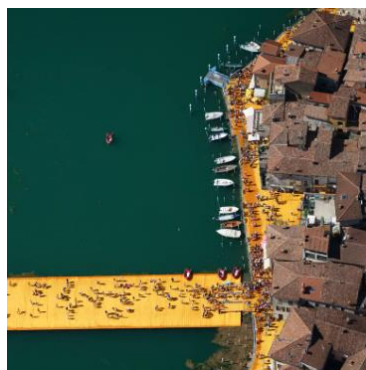
Wybrane miejsce poddawano wielokrotnym, nieplanowanym przekształceniom, również przez inne inicjatywy np. Perestrello in festa.

Podsumowanie

Nieplanowane aktywne transformacje z wykorzystaniem struktur małych to w dużej mierze działania oddolne. Użytkownicy pozostawiają informacje dla innych, tworzą miejsca sprzedaży, a także wymiany rzeczy. Ich działalność jest bardzo różnorodna. Przestrzenie publiczne stanowią istotny obszar dla inicjatyw społecznych, którym brak znacznego finansowania, jak w przypadku Jadłodzielni i Wymiany ciepła. Możliwość realizacja działań tymczasowych i niskokosztowych sprawia, że takie przedsięwzięcia są współcześnie realizowane.

Ilustracja II. 52. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez struktury powierzchniowej
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 53. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę powierzchniową The Floating Piers
Źródło: <https://christojeanneclaude.net/artworks/the-floating-piers/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 54. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę powierzchniową Grabljanje lišća
Źródło: <https://www.instagram.com/p/CWFieCZs5Ut/> [dostęp: 01.01.2022].

II.III.IV. Aktywna transformacja nieplanowana: struktura powierzchniowa

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 51. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę powierzchniową

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura powierzchniowa	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	różne	płaszc.	jednostr..	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Nieplanowanej aktywnej transformacji mogą podlegać same powierzchnie. Nie są w takim wypadku wprowadzane obiekty o charakterze kubaturowym. Struktury mogą mieć zróżnicowane gabaryty, być jednoobektowe lub wieloobektowe, jednorodne lub różnorodne. Ich przejawem są zmiany w obrębie zastanych płaszczyzn, które w zamierzeniu projektowym miejsca nie miały podlegać aktywnej transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez zmiany w obrębie istniejących nawierzchni przestrzeni publicznych. Są to głównie chodniki, ulice, mury, struktury, ale nie przyległe budynki. Mimo że rozważane zmiany dotyczą płaszczyzn, stanowią one integralną część kontekstu architektonicznego i tym samym są istotne dla niniejszych badań.

AT związane ze strukturami powierzchniowymi mogą dotyczyć rozwiązań ekstensywnych, jak w przypadku drogi The Floating Piers we Włoszech (Lang/Baumann, 2017). Przez 16 dni żółte ścieżki zakrywające nadbrzeże i unoszące się na tafli jeziora łączyły miejscowości Sulzano i Monte Isola, a także pobliską wyspę (Ilustracja II. 53.).

Kontrastującym przykładem są działania o małej skali i krótkotrwałe, np. zaobserwowany w Chorwacji obraz utworzony poprzez grabienie liści (Ilustracja II. 54.) (codobrego, 2022). Niezależnie od formy, skali i trwałości aktywnej transformacji, kluczowy dla wyróżnienia typu jest jego wpływ na zastane powierzchnie.

Role aktantów

Tabela II. 52. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez strukturę powierzchniową

powierzchniową																		
architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	63	13	13	13	13	88	13	88	88	88	0	0	13	13	0	13	88	50
lokalna	44	33	22	22	44	0	0	0	0	0	67	11	0	56	56	67	0	89
razem	53	24	18	18	29	41	6	41	41	41	35	6	6	35	29	41	41	71

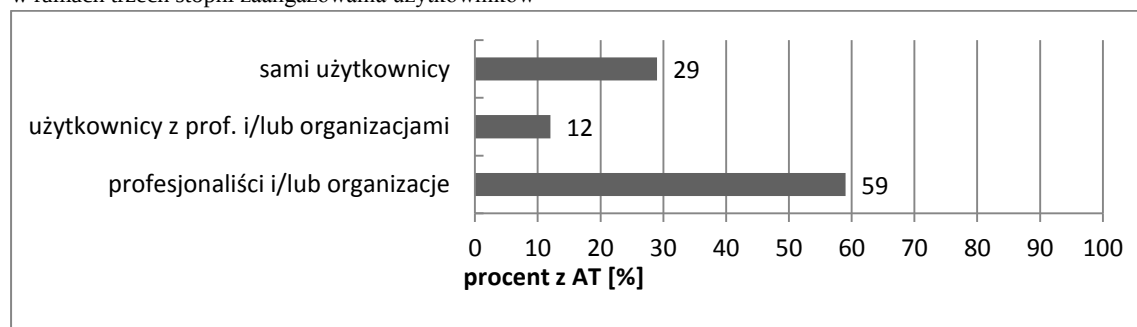
Źródło: opracowanie własne.

Nieplanowane aktywne transformacje poprzez struktury powierzchniowe realizowane są poprzez działalność wszystkich grup aktantów i każda generuje od ok. 30% do 40% z zaobserwowanych przykładów. Użytkownicy przede wszystkim organizują, projektują i budują AT. Podobne role są dominujące również dla pozostałych aktantów. Wśród przykładów spopularyzowanych dominuje rola profesjonalistów, natomiast w generowanie przykładów lokalnych zaangażowani są głównie użytkownicy i organizacje.

Nieplanowane aktywne transformacje tego typu umożliwiają użytkownikom działania ponadpodstawowe w ponad 70% przypadków i podstawowe w ponad 40%.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 53. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę powierzchniową generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą ok. $\frac{1}{3}$ przypadków. Większa część AT, prawie $\frac{2}{3}$, realizowana jest przez samych profesjonalistów i/lub organizacje.

Sami użytkownicy – malowanie kredą / 29%

Tabela II. 54. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy malowania kredą

data	aktywności	transformacje
31.10.2015	malowanie	stworzenie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja II. 55. Aktywności w ramach malowania kredą we Wrocławiu: a) malowanie

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Przykładem samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników były działania dzieci mieszkających na Wielkiej Wyspie we Wrocławiu, które malowały kredą na ulicy (Ilustracja II. 55.) (NS, 2022). Prace te stały się tymczasową galerią dostępną dla innych mieszkańców, którzy oglądali i fotografowali prace. Ulica stała się czymś więcej niż miejscem komunikacji. Zamieszczenie zdjęć tych działań na portalu społecznościowym pokazuje, że aktywności tego typu są zauważane i ważne dla przechodniów, a także powodują kolejne interakcje wśród lokalnej społeczności.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Colora la strada / 12%

Tabela II. 55. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Colora la strada

data	aktywności				transformacje
14-16.10.2019	projektowanie	testowanie	przygotowywanie	zabawy	stworzenie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://apicultura.studio/projects-item/colora-la-strada/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 56. Aktywności w ramach Colora la strada: a) projektowanie, b) testowanie, c) zabawa

Źródło: <http://apicultura.studio/projects-item/colora-la-strada/> [dostęp: 01.01.2022].

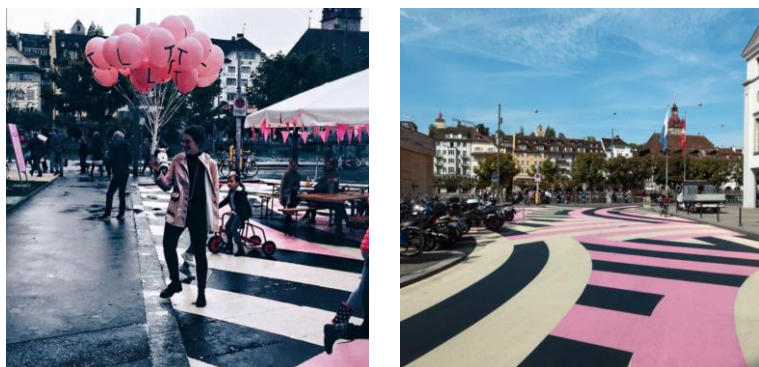
Przykład wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów zaobserwowano w projekcie Colora la strada, autorstwa biura Apicultura. Ulicę niedawno wyłączoną z ruchu samochodowego aktywizowano poprzez namalowanie kolorowych wzorów z gramii ulicznymi (APICultura, 2019). Projekt był wspierany i promowany m. in. przez tamtejszą gminę Mediolan. Razem z projektantami pracowały dzieci z pobliskiej szkoły, które wybrały i przetestowały gry namalowane później na nawierzchni (Ilustracja II. 56.). Użytkownicy zostali włączeni w proces projektowy i stali się współtwórcami AT miejsca, które nabierze nowej, trwałej formy kiedy uzyskane zostaną na ten cel fundusze.

Profesjoniści i/lub organizacje – Street Painting #9 / 59%

Tabela II. 56. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Street Painting #9

data	aktywności					transformacje
2017-2019	oglądanie	promowanie teatru	spacery	sesje fotograficzne	poruszanie się	stworzenie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.instagram.com/explore/tags/luzernertheater/> [dostęp: 01.01.2022].

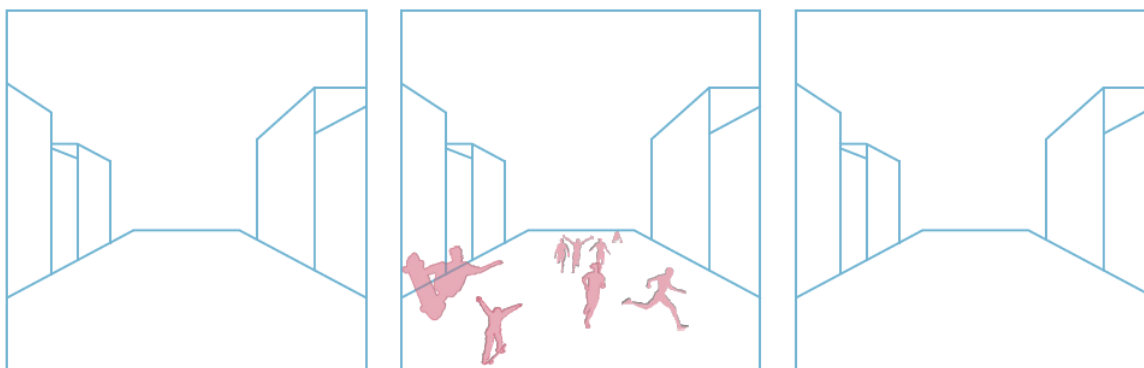
Ilustracja II. 57. Aktywności w ramach Street Painting #9: a) wydarzenie, b) komunikacja

Źródło: <https://www.instagram.com/explore/tags/luzernertheater/> [dostęp: 01.01.2022].

Przykład AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano w projekcie nawierzchni Street Painting #9 przed teatrem w Lucernie w Szwajcarii. Instytucja ta wraz z biurem projektowym Lang Baumann wykorzystała nawierzchnię drogi do stworzenia kolorowych wzorów (Ilustracja II. 57.) (Lang/Baumann, 2017). Utworzono miejsce wydarzeń, otwarcia sezonu teatralnego, ale przede wszystkim zmieniono wizualnie przestrzeń codziennej komunikacji. Użytkownicy wykorzystali nowy charakter miejsca do realizacji okazjonalnych sesji fotograficznych. Aktywna transformacja była efektem inicjatywy teatru wraz z projektantami, którzy zaoferowali użytkownikom działania unikatowe dla zastanej przestrzeni.

Podsumowanie

Nieplanowane aktywne transformacje z wykorzystaniem struktur powierzchniowych są w dużej części efektem działań oddolnych. Podobnie jak w przypadku struktur małych, kluczowy jest ich niski koszt i możliwość swobodnego działania bez wprowadzania trwałych zmian w otoczeniu. Zaobserwowano przykłady współpracy użytkowników z pozostałymi grupami aktantów, które włączają lokalną społeczność w proces tworzenia otoczenia.

Ilustracja II. 58. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej bezstrukturalnej
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 59. Aktywna transformacja nieplanowana bezstrukturalna zabawy w kałuży 2 we Wrocławiu
Źródło: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

II.III.IV. Aktywna transformacja nieplanowana: bezstrukturalna

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 57. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej bezstrukturalnej

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	bezstrukturalna	dodana	czasowa	jednokrot	bezobiekt.	różne	n/a	n/a	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

Nieplanowane, bezstrukturalne aktywne transformacje wprowadzane są przez samo działanie, aktywność ludzi przebywających w przestrzeni. Nie wykorzystują one obiektów jako narzędzia do generowania zmian, ale są one realizowane w kontekście architektonicznym i ze względu na cechy charakterystyczne danego miejsca. Przy wprowadzaniu tego typu AT następuje ingerencja w sposób funkcjonowania miejsca. Aktywności ludzi w poszczególnych przykładach różni się skalą, ale stanowi jednorodne działanie.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji związane są z aktywnościami. Nie są one wspierane przez wyróżniające się struktury. Rolę drugoplanową mogą pełnić małe obiekty, które są podrzędne względem aktywności determinującej cechy AT.

Aktywne transformacje tego typu to działania indywidualne takie, jak zabawy w kałużach (Ilustracja II. 59.). Mogą to być również wspólne inicjatywy, przykładowo związane z protestowaniem, zbieraniem śmieci. Kluczowy jest kontekst architektoniczny miejsca, który sprawia, że realizowane są nietypowe aktywności.

Role aktantów

Tabela II. 58. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez rozwiązanie bezstrukturalne

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
lokalna	45	45	23	18	45	0	0	0	0	0	27	5	5	9	9	77	9	100
razem	45	45	23	18	45	0	0	0	0	0	27	5	5	9	9	77	9	100

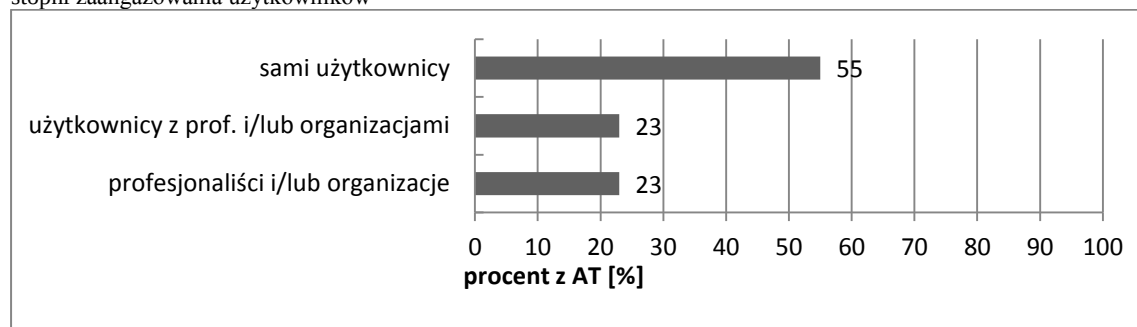
Źródło: opracowanie własne.

Dominującą rolę w generowaniu aktywnych transformacji nieplanowanych, bezstrukturalnych spełniają sami użytkownicy, którzy są odpowiedzialni za ok. 80% rozwiązań. Kluczowa rola działań oddolnych widoczna jest w częstotliwości ich lokalnego występowania. W generowanie inicjatyw zaangażowane są również organizacje generujące prawie połowę AT. Małe znaczenie mają takie role aktantów, jak projektowanie i budowanie, ponieważ większość działań jest realizowana bez nich. Profesjoniści nie są związani z występowaniem tego typu AT. Zjawisko nie występuje również wśród rozwiązań lokalnych.

Nieplanowane aktywne transformacje tego typu umożliwiają użytkownikom działania ponadpodstawowe we wszystkich przypadkach i jedynie kilka dotyczy aktywności podstawowych.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 59. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych bezstrukturalnych generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą ponad połowy przypadków. Ok. ¼ realizowana jest zarówno przez ich współpracę z pozostałymi aktantami, jak i samych profesjonalistów i/lub organizacje.

Sami użytkownicy – sport miejski / 55%

Tabela II. 60. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy sportu miejskiego

data	aktywności	transformacje
19.10.2021	uprawianie sportu	aktywność

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Ilustracja II. 60. Aktywności w ramach sportu miejskiego w Kopenhadze: a) uprawianie sportu

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Przykładem samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników było m. in. uprawianie sportu miejskiego zaobserwowane w Albertslund w Kopenhadze (Ilustracja II. 60.) (Albertslund Kommune, 2022). Podstawą różnorodnych aktywności tego typu jest wykorzystywanie na ich potrzeby przestrzeni publicznych, nieprzeznaczonych do celów sportowych. Forma otoczenia może stanowić wyzwanie i przeszkodę do pokonania, a także umożliwiać aktywność, która nie wymaga specjalistycznego sprzętu.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – zbieranie śmieci 1 / 23%

Tabela II. 61. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy zbierania śmieci 1

data	aktywności	transformacje
16.05.2019	zbieranie odpadów	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Ilustracja II. 61. Aktywności w ramach zbierania śmieci 1 w Kopenhadze: a) zbieranie odpadów

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów była inicjatywa zbierania śmieci na osiedlu Albertslund w Kopenhadze (Ilustracja II. 61.) (Albertslund Kommune, 2022). Prace nie należały do obowiązku aktantów, ponieważ istnieją służby, które są odpowiedzialne za tego typu czynności. Mimo to, w obliczu znaczących problemów, podjęto inicjatywę, która była okazją do edukacji i integracji przy jednoczesnym dbaniu o teren.

Profesjoniści i/lub organizacje – konsultacje społeczne / 23%

Tabela II. 62. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy konsultacji społecznych

data	aktywności	transformacje
29.04.2019	konsultacje społeczne	aktywności

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

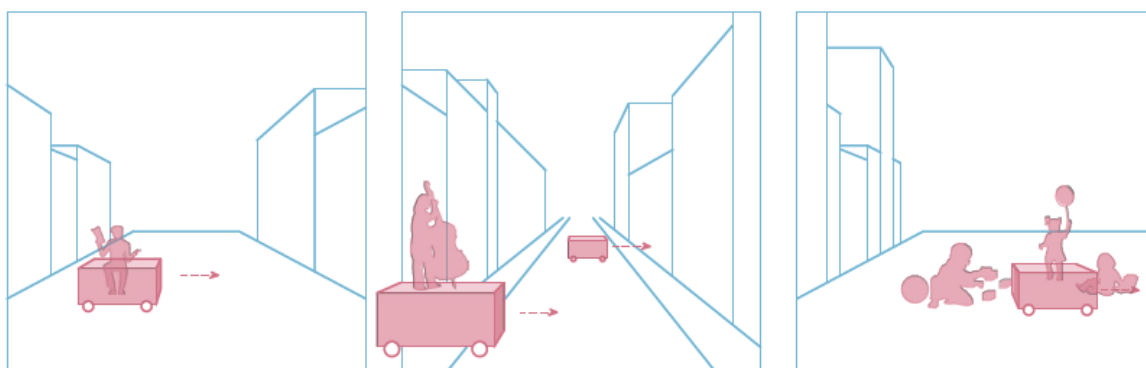
Ilustracja II. 62. Aktywności w ramach konsultacji społecznych w Kopenhadze: a) konsultacje społeczne

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

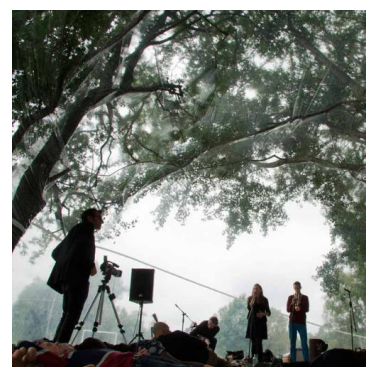
Przykład aktywnej transformacji realizowanej przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano na tym samym osiedlu. Mieszkańcy zostali zaproszeni przez lokalne władze do wspólnego spaceru, podczas którego przeprowadzono konsultacje społeczne (Ilustracja II. 62.) (Albertslund Kommune, 2022). Przestrzeń publiczna stała się miejscem kooperacji i prób wzajemnego zrozumienia, które budowały relacje pomiędzy organizatorami, mieszkańcami i otoczeniem.

Podsumowanie

Nieplanowane aktywne transformacje bezstrukturalne s1 najczęściej efektem działań oddolnych. Aktanci poprzez sam1 nietypow1 dla miejsca aktywność zmieniają otoczenie. Jest to umoŹliwiane poprzez unikatowe i zróżnicowane cechy przestrzeni publicznej. Wi1że się to z reagowaniem na problem miejsca, a takŹe poznawaniem jego wyjątkowych aspektów. Do aktywności zachęcają uŹytkowników górk1, zagłębienia, zieleni, unikatowe obiekty, przeszkody, a nawet zniekształcenia bęące efektem degradacji. Wspólne, bezstrukturalne inicjatywy wielu ludzi umoŹliwiane s1 często w obrębie duŹych, otwartych placów.

Ilustracja II. 63. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez struktury przemieszczające się
Źródło: opracowanie własne.

Ilustracja II. 64. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę przemieszczającą się Aeropolis
Źródło: <https://plastique-fantastique.de/AEROPOLIS> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 65. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę przemieszczającą się Step by Step
Źródło: <http://www.studiobasar.ro/?p=3015&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].

II.III.V. Aktywna transformacja nieplanowana: struktura przemieszczająca się

Kryteria pozwalające na wyróżnienie typu

Tabela II. 63. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę przemieszczającą się

typ transformacji		kryteria zmian							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura przemieszczająca się	dodana	czasowa	wielokrot.	obiekt.	różne	kubat.	różne	różne

Źródło: opracowanie własne.

Wyjątkowym podtypem nieplanowanej aktywnej transformacji są struktury kubaturowe o różnych gabarytach i liczbie elementów, których wspólną cechą jest ich wielokrotne wykorzystanie w różnych miejscach. Są one dostosowywane do wybranej przestrzeni, albo nie, ale są wykorzystywane wielokrotnie, aby przez określony czas zajmować daną przestrzeń, a następnie stanąć w nowym miejscu. Aktanci mogą za ich pomocą różnorodnie ingerować w przestrzeń publiczną.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozwiązania architektoniczne reprezentatywne dla tego typu aktywnej transformacji realizowane są poprzez wielokrotne pojawianie się tej samej struktury w różnych przestrzeniach publicznych. Może to być struktura ciągle przemieszczająca się lub też pojawiająca się w przestrzeni co jakiś czas, przemieszczana w całości lub wielokrotnie budowana i składana, przemieszczana na dużym lub małym obszarze. Struktury tego typu spełniają zawsze tę samą funkcję lub są różnorodnie wykorzystywane. Działanie może być wspierane poprzez umieszczenie w tej samej przestrzeni dodatkowych obiektów o mniejszym znaczeniu.

AT, w której wielokrotnie wykorzystywano ten sam obiekt, dotyczyła m. in. projektu Aeropolis stawianego w różnych miejscach w Kopenhadze (raumlaborberlin, 2006). Podróżująca struktura pneumatyczna dopasowywała się do otoczenia. Została przygotowana na potrzeby różnorodnych wydarzeń, opierając się na mobilności i elastyczności powstałego rozwiązania (Ilustracja II. 64.).

Struktury przemieszczające się to także instalacje pozostające w ciągłym ruchu, jak instalacja Step by Step w Braşov w Rumunii (studioBASAR, 2011). Była ona przesuwana z miejsca na miejsce za pomocą podstawy z kółkami (Ilustracja II. 65.). Instalacja zatrzymywała się wielokrotnie, stając się punktem spotkań użytkowników.

Niniejszy typ aktywnej transformacji dotyczy więc z jednej strony ciągłego ruchu, a z drugiej wielokrotnego pojawiania się tej samej struktury. Przemieszczanie się jest jednak kluczową cechą rozwiązania, niezależnie od rodzaju i gabarytów samej struktury.

Role aktantów

Tabela II. 64. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez strukturę przemieszczającą się

architektura	częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
	organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
spopularyzowana	73	36	15	21	33	82	64	82	82	82	0	0	3	12	21	24	61	91
lokalna	78	65	78	78	78	4	0	4	4	4	17	0	0	17	17	17	30	74
razem	75	48	41	45	52	50	38	50	50	50	7	0	2	14	20	21	48	84

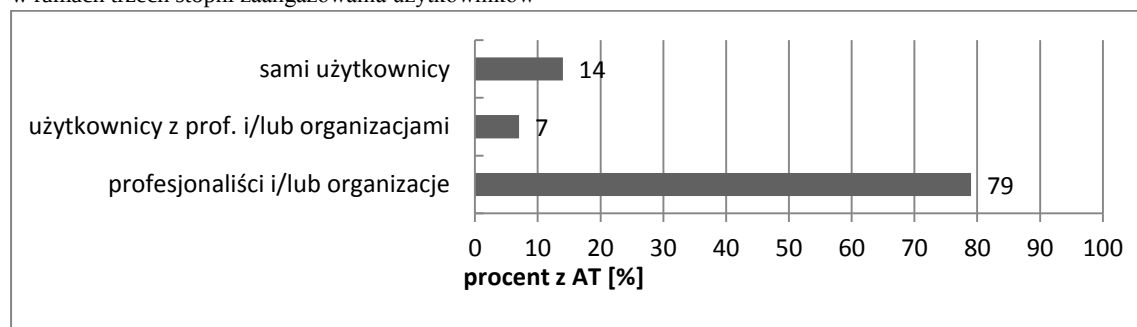
Źródło: opracowanie własne.

Rola profesjonalistów jest kluczowa dla zaistnienia aktywnej transformacji, ponieważ przede wszystkim to oni projektują i budują struktury. Mimo że różnorodne są miejsca, w których pojawia się dana struktura, to jej autorzy pozostają zazwyczaj niezmienni. Ok. połowa AT realizowana jest przez organizacje i podobna liczba realizowana jest przez profesjonalistów. Użytkownicy generują ok. 20% AT, ale jedynie w małym stopniu są odpowiedzialni za ich organizację, projektowanie i budowanie. Wśród przykładów spopularyzowanych dominuje rola profesjonalistów, natomiast wśród lokalnych rola organizacji.

Nieplanowane aktywne transformacje tego typu umożliwiają użytkownikom aktywności ponadpodstawowe w prawie wszystkich przypadkach, natomiast aktywności podstawowe związane są jedynie z połową tego typu rozwiązań.

Aktywności i transformacje w obrębie reprezentatywnych przykładów

Tabela II. 65. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę przemieszczającą się generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje dokonywane samodzielnie przez użytkowników dotyczą ponad $\frac{1}{10}$ rozwiązań. Typ ten realizowany jest głównie przez samych profesjonalistów i/lub organizacje, którzy są odpowiedzialni za prawie $\frac{4}{5}$ zaobserwowanych zmian.

Sami użytkownicy – food truck 3 / 14%

Tabela II. 66. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food truck 3

data	aktywności	transformacje
2020-...	sprzedaż chleba	stawianie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja II. 66. Aktywności w ramach food truck 3 we Wrocławiu: a) sprzedaż chleba

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Przykład samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników zaobserwowano w ramach food trucku Chlebusik, który pojawił się w przestrzeni Wielkiej Wyspy we Wrocławiu na początku pandemii w 2020 r. (Chlebusik, 2022). Był to okres problemów z prowadzeniem wielu rodzajów działalności ze względu na panujące obostrzenia (Lara-Hernandez, 2020), a jednym z rozwiązań był handel z wykorzystaniem obiektów mobilnych. Firma sprzedająca pieczywo występowała tutaj w formie użytkownika, który zajął kawałek przestrzeni publicznej w nieplanowany sposób, aby prowadzić swoją działalność zarobkową (Ilustracja II. 66.). Pojawienie się tej struktury spowodowało szereg problemów. Mieszkańcy zwracali uwagę na rozjeżdżanie trawników, parkowanie w miejscach niedozwolonych, blokowanie komunikacji. Problemy te zostały rozwiązane poprzez znalezienie dogodnych lokalizacji z pomocą mieszkańców, a Chlebusik kontynuował swoją działalność także po wycofaniu obostrzeń.

Użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami – Emma unter Giesing / 7%

Tabela II. 67. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy warsztatów Emma unter Giesing

data	aktywności			transformacje
26-28.05.2014	budowanie	przemieszczanie	budowanie	przemieszczanie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://raumlabor.net/emma-unter-giesing/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 67. Aktywności w ramach warsztatów Emma unter Giesing: a) budowanie, b-c) przemieszczanie

Źródło: <https://raumlabor.net/emma-unter-giesing/> [dostęp: 01.01.2022].

Przykładem wspólnych AT użytkowników i pozostałych grup aktantów były warsztaty Emma unter Giesing w Monachium. W ciągu kilku dni użytkownicy wspólnie z projektantami raumlaborberlin budowali drewnianą instalację na kółkach, którą następnie wspólnie przemieszczali i stawiali w różnych miejscach, w ten sposób kontynuując warsztaty (Ilustracja II. 67.) (raumlaborberlin, 2014). AT była generowana zarówno przez profesjonalistów, jak i dzieci biorące udział w inicjatywie. Stanowi przykład twórczej współpracy różnych aktantów.

Profesjoniści i/lub organizacje - das Küchenmonument / 79%

Tabela II. 68. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy das Küchenmonument

data	aktywności									transformacje
2014-...	tańce	wykład	posiłek	przyjęcie	akademik	łaźnia	kino	konsultacje	warsztaty	stawianie struktury

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://raumlabor.net/kuchenmonument/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja II. 68. Aktywności w ramach Das Küchenmonument: a-c) warsztaty

Źródło: <https://raumlabor.net/kuchenmonument/> [dostęp: 01.01.2022].

Przykład AT realizowanego przez samych profesjonalistów i/lub organizacje zaobserwowano w projekcie das Küchenmonument, instalacji pneumatycznej, która stawiana była m. in. w Wielkiej Brytanii, Niemczech, Polsce (raumlaborberlin, 2006). Grupa raumlaborberlin stworzyła strukturę, która składała się z małej, stałej kubatury i przezroczystej części pneumatycznej, nadmuchiwanej podczas wydarzeń (Ilustracja II.

68. a). Ta druga część umożliwiała obiektowi dopasowanie się kształtem do dowolnego miejsca, ponieważ tkanina była miękka i swobodnie wypełniała dostępną przestrzeń. Tym samym obiekt za każdym razem był inny i mógł być wykorzystywany w różnych miejscach. Przenośna forma pozwalała na realizację takich wydarzeń, jak koncerty, przyjęcia, warsztaty, czy też wspólne posiłki wielu użytkowników. Poprzez aktywną transformację oferowano użytkownikom unikatową ofertę funkcjonalną (Ilustracja II. 68. b, c).

Podsumowanie

Aktywne transformacje przemieszczające się są sposobem na wielokrotne generowanie inicjatyw z pomocą tych samych narzędzi. Struktury tego typu nie stają się odpadem po jednokrotnym wykorzystaniu i mogą być przemieszczane tam, gdzie są potrzebne. Wiąże się to dodatkowo z koniecznością zapewnienia odpowiedniego miejsca do przechowywania struktury. Użytkownicy pomagają w tworzeniu tego typu obiektów, ale także samodzielnie generują zmiany. Przestrzeń publiczna może być projektowana z myślą o pojawianiu się tego typu struktur.

II.IV. Typy sposobów wprowadzania aktywnej transformacji w badanych osiedlach

Każde z trzech badanych osiedli charakteryzuje się innymi dominującymi typami aktywnych transformacji i inną skalą zaangażowania użytkowników w zachodzące procesy. Analizie poddano poszczególne miejsca, aby określić sposoby transformowania obszarów miast.

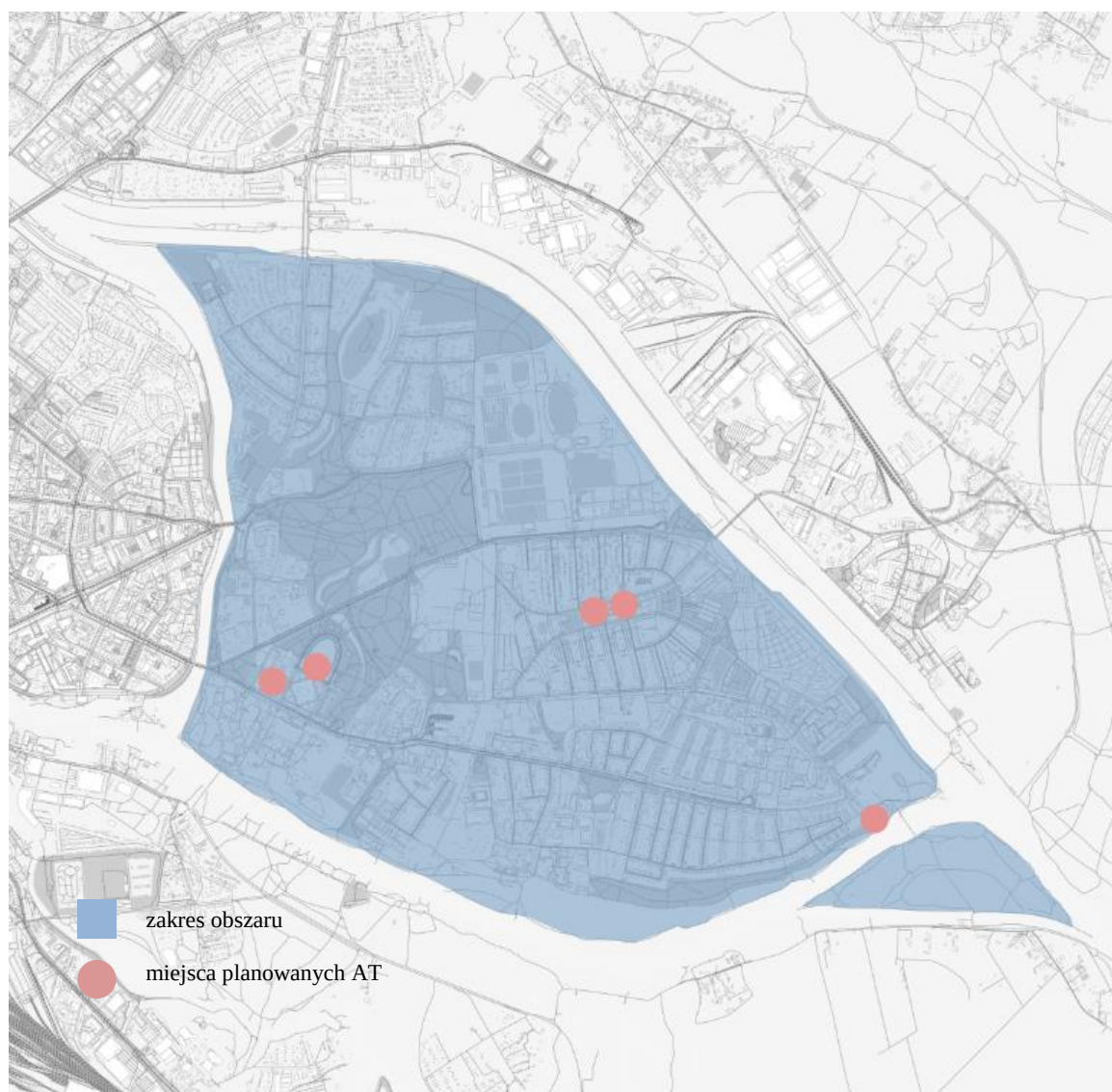
Każde z osiedli wstępnie przedstawiono, a następnie omówiono poprzez:

- sposoby generowania aktywnych transformacji,
- role aktantów.

Ujednolicony okres analiz wyznaczono na lata 2015-2021.

Relacje pomiędzy poszczególnymi osiedlami omówiono w podsumowaniu.

II.IV.I. Wrocław – Wielka Wyspa

Ilustracja II. 69. Obszar Wielkiej Wyspy we Wrocławiu z lokalizacjami planowanych aktywnych transformacji
Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://cadmapper.com/> [dostęp: 01.04.2021 r.].

Wielka Wyspa we Wrocławiu znajduje się blisko centrum miasta i otoczona jest ze wszystkich stron rzeką. Ma powierzchnię 8,7 km² i obejmuje kilka osiedli (SIP, 2022). Do celów badawczych stanowi ona spójne źródło informacji ze względu na wspólne platformy komunikacji na portalach społecznościowych. W skład obszaru wchodzi przestrzeń o przeznaczeniu mieszkaniowym, usługowym, kulturowym i rekreacyjnym.

Badania aktywnych transformacji w tym miejscu wykonano na podstawie materiałów publikowanych na trzech grupach społecznościowych prowadzonych przez mieszkańców tego obszaru. Publikowane są na nich zdjęcia i informacje dotyczące bieżących wydarzeniach. Jedna grupa zawiera dokumentację od 31.07.2011 r. (NS, 2022), druga od 17.06.2015 r. (WW, 2022), a trzecia od 06.04.2016 r. (BSWWBD, 2022). Część informacji z grup pokrywa się. Informacje brano pod uwagę jednokrotnie.

Analiza materiałów graficznych publikowanych na grupach pozwala na wyróżnienie 131 aktywnych transformacji, dla których dostępne są informacje niezbędne do badań.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Wśród analizowanych materiałów wyróżniono pięć obszarów planowanych aktywnych transformacji, ale zdecydowana większość zmian dotyczy rozwiązań nieplanowanych.

Tabela II. 69. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food trucków

aktywne transformacje	zostawianie informacji	kontenery na odpady	wydarzenia osiedlowe	sprzedaż	warsztaty	zabawa	potykaç	food truck	wymiana/oddawanie rzeczy	kolejka	kręcenie filmu	manifest antyalkoholowy	inne	suma aktyw.
liczba planowanych	-	-	7	1	4	2	-	-	-	-	-	-	-	14
liczba nieplanowanych	16	15	8	9	4	8	5	5	7	3	2	2	12	95

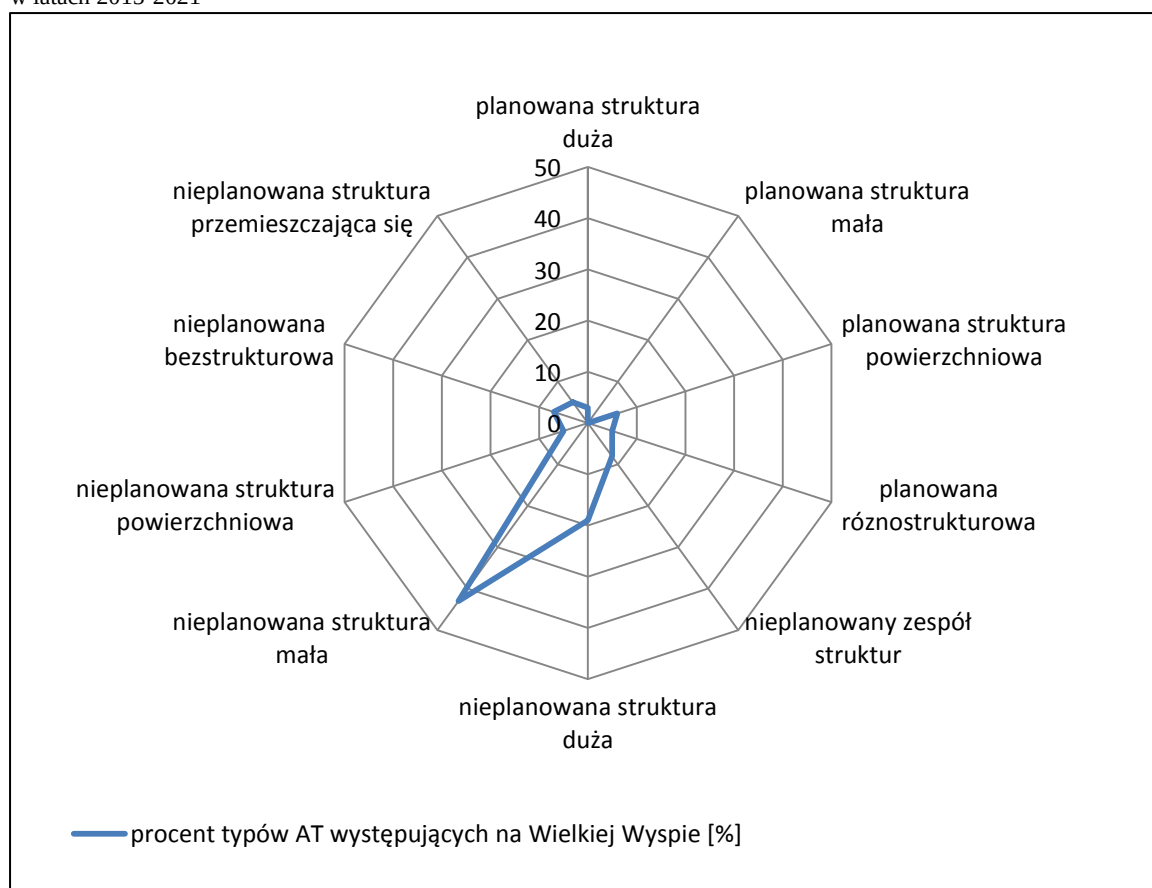
Źródło: opracowanie własne na podstawie:

<https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

<https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

https://www.facebook.com/WielkaWyspa/photos/?ref=page_internal [dostęp: 19.01.2022].

Tabela II. 70. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnej transformacji zaobserwowanych na Wielkiej Wyspie w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie własne.

Reprezentacja ilościowa poszczególnych typów AT wykazuje dominującą rolę rozwiązań nieplanowanych z użyciem struktur małych, które stanowią ok. połowę wszystkich przykładów. Często występują także nieplanowane struktury duże, stanowiące prawie 20% przykładów. Pozostałe zaobserwowane nieplanowane AT dotyczą nie więcej niż

10% udokumentowanych zmian. Nieplanowane AT realizowano przede wszystkim jako: zostawianie informacji (16), kontenery na odpady (15), sprzedaż (9), wydarzenia osiedlowe (8), zabawy (8) i różne sposoby wymiany/oddawania rzeczy (7). Wszystkie te AT są charakterystyczne dla danego osiedla.

Planowane AT realizowane są w mniejszym stopniu i dotyczą struktur powierzchniowych, struktur dużych i rozwiązań różnostrukturalnych. Każdy z typów dotyczy mniej niż 10% przypadków i występuje w jednym z pięciu miejsc. Dwa obszary dedykowane są funkcji rekreacyjno-kulturalnej, realizowanej na potrzeby miasta w powiązaniu z przyległymi obiektami o tej samej funkcji. Realizowane są tam inicjatywy na większą skalę. Kolejne dwa obszary to tereny zielone wewnątrz założenia mieszkaniowego. Odbywają się tam głównie wydarzenia osiedlowe (7). Ostatni z obszarów to teren rekreacyjny przy rzece, powiązany w okresie letnim z działaniem restauracji. Każde z miejsc realizuje inne rodzaje aktywnych transformacji

Role aktantów

Tabela II. 71. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację na Wielkiej Wyspie poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów

typ transformacji		częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
		organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
ogólny	szczegółowy	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
planowana	struktura duża	100	67	67	67	100	0	0	33	33	0	33	33	0	0	0	33	100	100
	struktura mała	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	str. powierzchniowa	33	17	17	0	33	67	67	100	100	67	0	0	0	67	67	67	67	100
	różnostrukturalna	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	40	100	100
nieplanowana	zespół struktur	100	78	78	78	78	0	0	0	0	0	0	0	0	0	22	22	56	78
	struktura duża	43	43	43	43	43	0	0	0	0	0	57	0	0	29	29	57	0	100
	struktura mała	19	9	9	9	9	9	9	9	9	9	81	6	0	72	81	83	11	98
	str.powierzchniowa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0	0	80	80	100	0	100
	bezstrukturalna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	63	0	0	0	0	100	0	100
	str. przemieszczająca się	20	20	20	20	20	0	0	0	0	0	80	0	0	80	80	80	0	100
	razem	35	18	18	26	28	7	7	10	10	7	60	4	0	48	53	71	20	97

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje w badanym obszarze powstają głównie z inicjatywy użytkowników, co stanowi ok. 70% wszystkich zmian. Organizacje są odpowiedzialne za powstawanie około 30% AT, a profesjoniści tylko ok. 10%. Zaangażowanie każdego z aktantów jest dominujące dla innych typów AT.

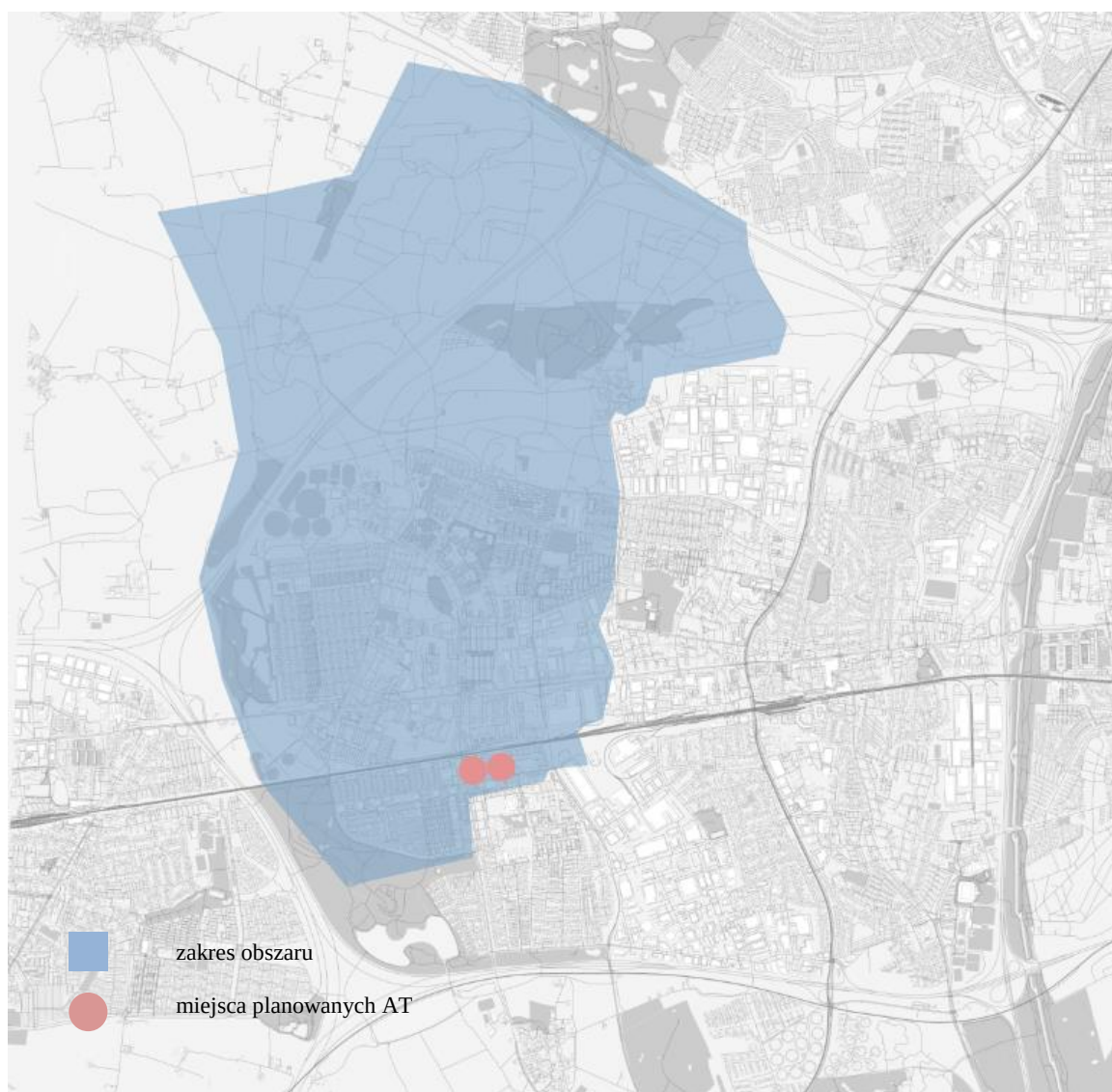
Użytkownicy przede wszystkim wprowadzają nieplanowane struktury małe, powierzchniowe, przemieszczające się, rozwiązania bezstrukturalne oraz planowane struktury powierzchniowe. Są oni nie tylko autorami AT, ale też organizują, projektują

i budują. Ich działania w obszarze dotyczą pozostawiania informacji dla innych mieszkańców, tworzenia tymczasowych miejsc handlu, gromadzenia odpadów, zabaw i wielu innych. AT w prawie wszystkich przypadkach oferują użytkownikom możliwość działań ponadpodstawowych i jedynie ok. 20% dotyczy działań podstawowych.

AT generowane przez organizacje są głównie planowane w formie struktur dużych i rozwiązań różnostrukturalnych, a także nieplanowane poprzez zespoły struktur. Ich inicjatywy są związane głównie z festynami i tworzeniem miejsc gromadzenia odpadów.

Dominującą rolę profesjonalistów można wyróżnić jedynie w przypadku generowania planowanych struktur powierzchniowych, co jest związane z tworzeniem warsztatów.

II.IV.II. Kopenhaga – Albertslund

Ilustracja II. 70. Obszar Albertslund w Kopenhadze z lokalizacjami planowanych aktywnych transformacji
Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://cadmapper.com/> [dostęp: 01.04.2021 r.].

Albertslund w pobliżu Kopenhagi znajduje się 15 km od centrum miasta i jest z nim dobrze skomunikowane (Wikipedia, 2021). Ma powierzchnię 23,0 km² (Google, 2021). W jej skład wchodzi przestrzeń o przeznaczeniu mieszkaniowym, usługowym, a także kulturowym i rekreacyjnym.

Badania aktywnych transformacji w tym obszarze wykonano na podstawie materiałów publikowanych na profilu prowadzonym przez gminę. Publikowane są na niej zdjęcia i informacje dotyczące bieżących wydarzeń. Profil prowadzony jest od 29.11.2010 r. (Albertslund Kommune, 2022).

Analiza materiałów graficznych publikowanych na profilu pozwala na wyróżnienie 51 aktywnych transformacji, dla których dostępne są informacje niezbędne do badań.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

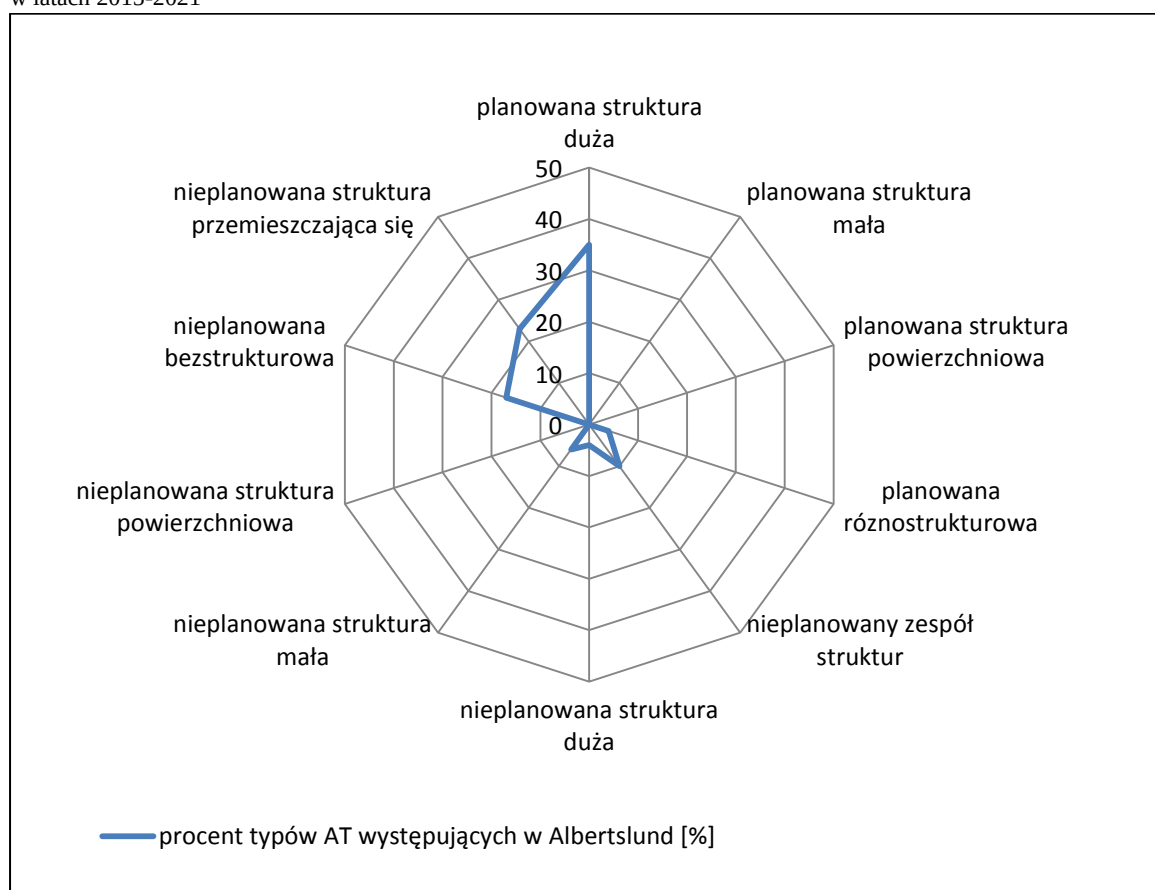
Wśród analizowanych przykładów wyróżniono dwa obszary planowanych aktywnych transformacji, ale znacząca część zmian dotyczy rozwiązań nieplanowanych.

Tabela II. 72. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food trucków

aktywne transformacje	wydarzenia kulturalne	mobile centrum testowe	wyścigi biegowe	dekoracje świąteczne	wydarzenie szkolne	wyścigi rowerowe	zbieranie śmieci	inne	suma aktyw.
liczba planowanych	12	-	3	4	2	-	-	-	19
liczba nieplanowanych	3	6	3	-	-	2	2	11	29

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Tabela II. 73. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnej transformacji zaobserwowanych w Albertslund w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie własne.

Reprezentacja ilościowa poszczególnych typów AT wykazuje największą rolę rozwiązań planowanych poprzez struktury duże, stanowiących ok. 30% zaobserwowanych zmian. W mniejszym stopniu występują także planowane AT różnostrukturalne. Przestrzeń planowanych AT zlokalizowana jest w centrum obszaru usługowo-mieszkaniowego. Realizowane są tam przede wszystkim wydarzenia kulturalne (12), wyścigi biegowe (3) oraz montowane dekoracje świąteczne (4).

Nieplanowane AT zaobserwowano przede wszystkim w formie przemieszczającej się i bezstrukturalnej, stanowiącej ok. 20% rozwiązań każde. Pozostałe typy nieplanowanych

AT występują rzadziej i stanowią ok. 10% przypadków każdy. Wyjątek stanowią struktury powierzchniowe, które nie występują. Aktywne transformacje dotyczą przede wszystkim stawiania mobilnych centrów testowych (6), organizacji wydarzeń kulturalnych (3) i wyścigów biegowych (3).

Role aktantów

Tabela II. 74. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację w Albertslund poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów

typ transformacji		częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]															
ogólny	szczegółowy	organizacje					profesjoniści					użytkownicy					
		organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
planowana	struktura duża	100	76	88	94	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	29
	struktura mała	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	str. powierzchniowa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	różnostrukturalna	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100
nieplanowana	zespół struktur	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80
	struktura duża	50	50	50	50	50	0	0	0	0	0	0	0	0	50	50	0
	struktura mała	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	33	33	33	0
	str. powierzchniowa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	bezstrukturalna	88	88	25	13	88	0	0	0	0	0	0	0	13	13	13	63
	str. przemieszczająca się	100	100	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	55
razem		96	88	81	81	96	0	0	0	0	0	0	0	2	4	6	15

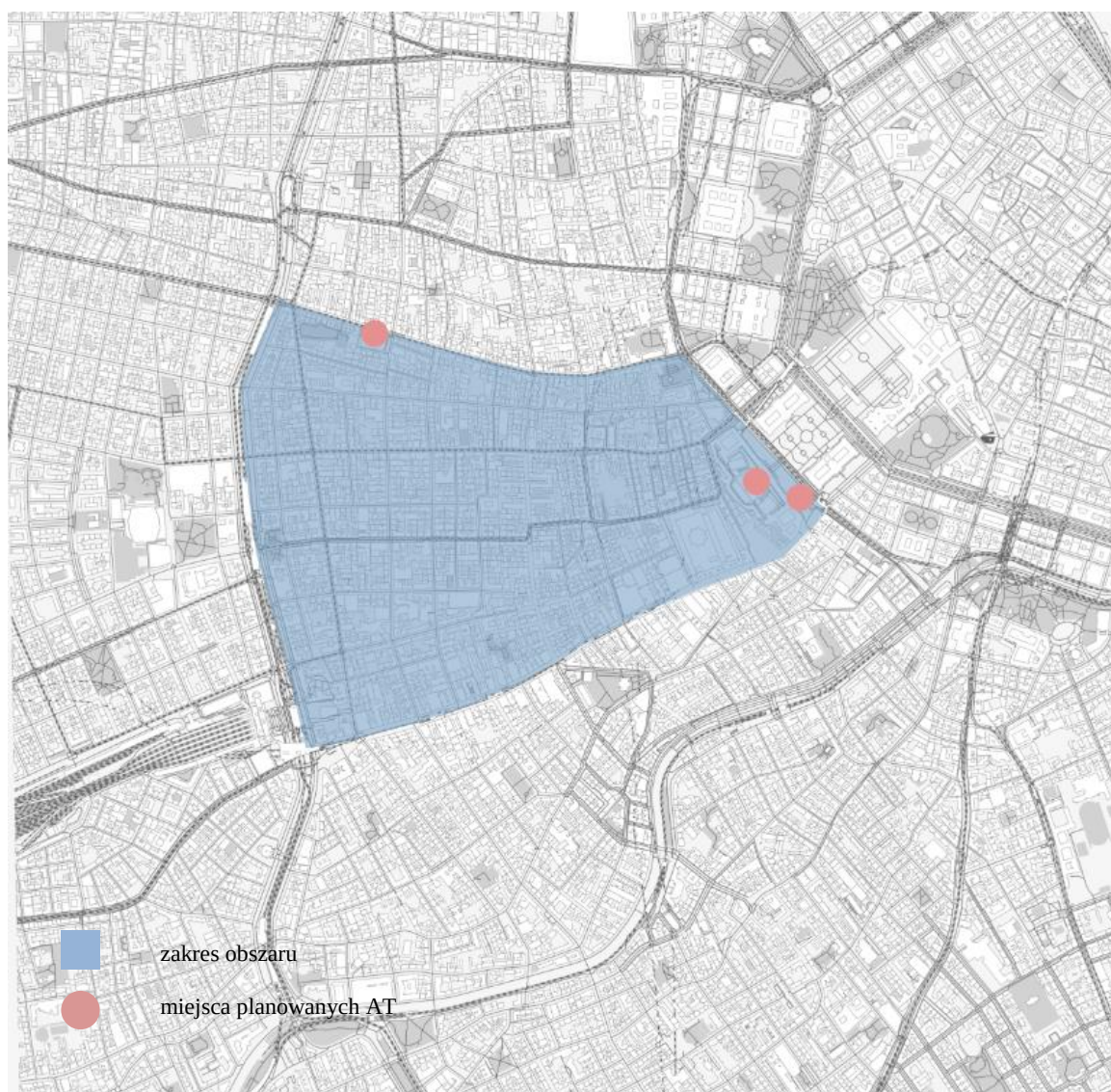
Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje powstają w badanym obszarze głównie z inicjatywy organizacji co dotyczy prawie wszystkich zaobserwowanych zmian. Pozostali aktanci są odpowiedzialni jedynie za kilka AT. Zaangażowanie każdego z aktantów jest dominujące dla innych typów AT. Zamieszczanie informacji przez daną gminę determinuje dostępne treści, ale publikowane są działania różnorodnych grup aktantów.

Użytkownicy generują przede wszystkim część AT nieplanowanych bezstrukturalnych i poprzez struktury duże. Zbierają śmieci, tworzą pokazy historyczne, uprawiają sport. Wprowadzane AT w prawie wszystkich przypadkach związane są z aktywnościami ponadpodstawowymi. Aktywności podstawowe dotyczą ok. 1/3 przypadków i są głównie związane z opieką medyczną.

AT dokonywane przez organizacje dotyczą prawie wszystkich zaobserwowanych na osiedlu typów. Wyjątek stanowią aktywne transformacje nieplanowane poprzez struktury duże realizowane w równym stopniu przez użytkowników i organizacje. Organizacje w równomierny sposób realizują wszystkie zaobserwowane role.

II.IV.III. Wiedeń – Neubau

Ilustracja II. 71. Obszar Neubau w Wiedniu z lokalizacjami planowanych aktywnych transformacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://cadmapper.com/> [dostęp: 01.04.2021 r.].

Neubau w Wiedniu znajduje się blisko centrum miasta. Ma powierzchnię 1,6 km² (Wikipedia, 2022). W jego skład wchodzi przestrzeń o przeznaczeniu mieszkaniowym, usługowym, a także kulturowym i rekreacyjnym.

Badania aktywnych transformacji w tym obszarze wykonano na podstawie materiałów publikowanych na stronie prowadzonej przez gminę tego obszaru. Publikowane są na niej zdjęcia i informacje dotyczące bieżących wydarzeniach. Strona prowadzona jest od 3.10.2009 r. (BN, 2022).

Analiza materiałów graficznych publikowanych na stronie pozwala na wyróżnienie 106 aktywnych transformacji, dla których dostępne są informacje niezbędne do badań.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

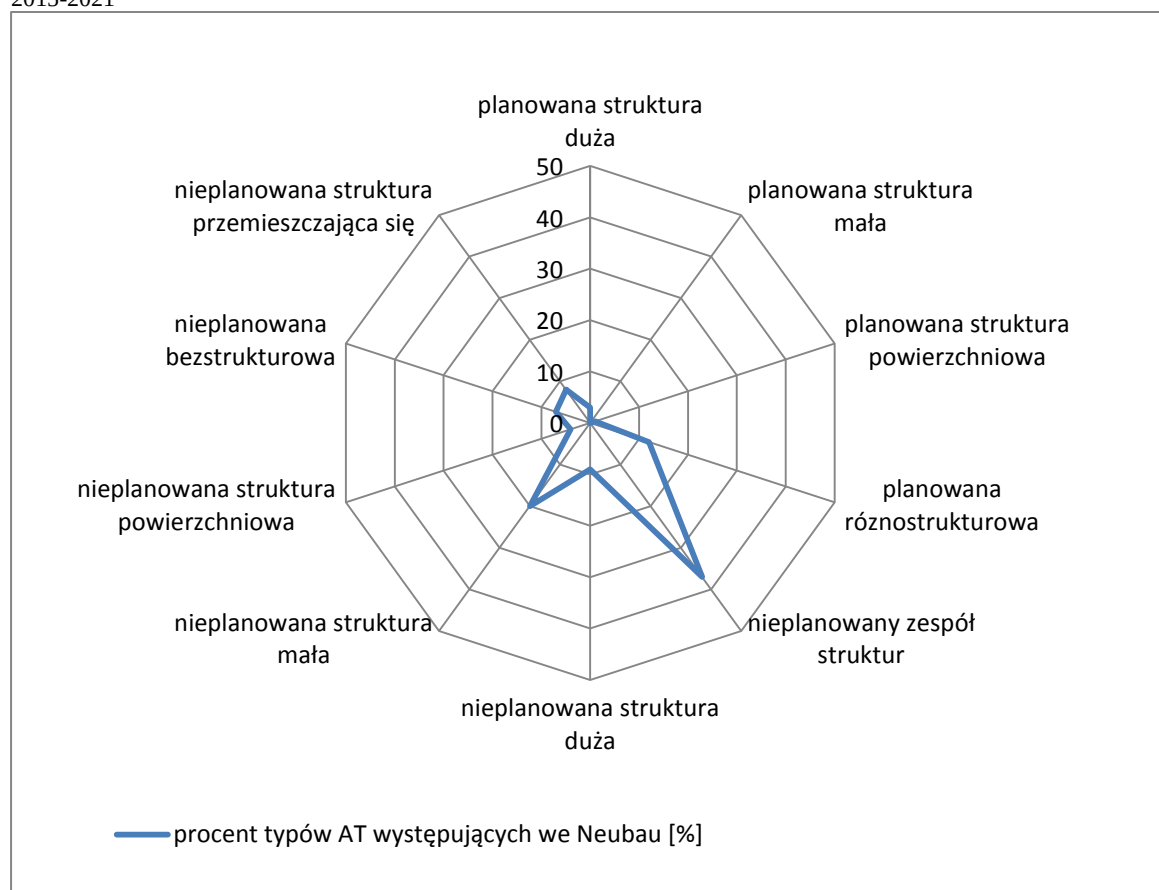
Wśród analizowanych przykładów wyróżniono trzy obszary planowanych aktywnych transformacji, ale zdecydowana większość zmian dotyczy rozwiązań nieplanowanych.

Tabela II. 75. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food trucków

aktywne transformacje	wydarzenie	targi	celebracja	działalność polityczna	ogród osiedlowy	warsztaty	wspólny positek	granie na pianinie	informacja	wyścigi biegowe	inne	suma aktyw.
liczba nieplanowanych	22	10	6	6	6	5	4	3	2	2	11	77
liczba planowanych	6	4	1	-	-	-	-	3	-	-	1	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://www.facebook.com/BezirksvorstehungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Tabela II. 76. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnej transformacji zaobserwowanych w Neubau w latach 2015-2021

Źródło: opracowanie własne.

Reprezentacja ilościowa poszczególnych typów AT wykazuje największą rolę rozwiązań nieplanowanych przy użyciu zespołów struktur, stanowiących ok. 40% wszystkich inicjatyw. Duże znaczenie mają także pozostałe nieplanowane AT, każda dotycząca nie więcej niż 20% przypadków. Realizowane są tam przede wszystkim wydarzenia osiedlowe i kulturalne (22), targi (10), które zajmują znaczne obszary osiedla. Często pojawiają się także nieplanowane celebracje (6), działalność polityczna (6), ogrody osiedlowe (6), które są unikatowe dla osiedla Neubau.

Planowane aktywne transformacje stanowią mniejszy procent udokumentowanych działań. Są to w większości rozwiązania różnostrukturalne związane z obszarami przyległymi do budynków kulturalnych i placem przed kościołem. Odbývają się tam głównie wydarzenia (6) i targi (4).

Role aktantów

Tabela II. 77. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację w Neubau poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów

typ transformacji		częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]															
ogólny	szczegółowy	organizacje					profesjonałisci					użytkownicy					
		organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
planowana	struktura duża	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100	0	100
	struktura mała	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	str. powierzchniowa	100	0	0	0	100	0	0	100	100	0	0	0	0	0	0	100
	różnostrukturalna	100	91	91	91	100	9	0	9	9	9	0	0	0	18	18	18
nieplanowana	zespół struktur	100	97	97	97	100	0	0	0	0	0	0	0	0	9	9	9
	struktura duża	100	63	100	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50
	struktura mała	67	39	56	56	56	0	0	0	0	0	33	0	0	33	33	44
	str. powierzchniowa	100	75	50	50	100	0	0	0	0	0	25	25	0	25	25	25
	bezstrukturalna	50	50	50	50	50	0	0	0	0	0	17	17	0	17	17	67
	str. przemieszczająca się	86	43	86	86	86	14	0	14	14	14	0	0	0	0	0	14
razem		86	70	78	78	84	2	0	3	3	2	9	2	0	17	14	23

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje na badanym obszarze powstają głównie z inicjatywy organizacji, co stanowi prawie 90% wszystkich rozwiązań. Są oni odpowiedzialni za cały proces generowania AT. Zaangażowanie każdego z aktantów jest dominujące dla różnych typów AT. Zamieszczanie informacji przez daną gminę determinuje dostępne treści, ale publikowane są działania różnorodnych grup aktantów.

Użytkownicy tworzą ok. 20% AT, głównie w ramach planowanych struktur dużych, a także nieplanowanych rozwiązań bezstrukturalnych i struktur małych. Ich działania związane są z organizowaniem targów, sadzeniem i pielęgnowaniem roślinności, przeprowadzaniem warsztatów, graniem na pianinie. W ramach aktywnych transformacji prawie wszystkie aktywności użytkowników są ponadpodstawowe, a tylko połowa podstawowa, związana m. in. siedzeniem, dbaniem o otoczenie.

II.IV.IV. Podsumowanie

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Analiza typów aktywnych transformacji realizowanych w ramach poszczególnych osiedli wykazuje, że w każdym miejscu występują przekształcenia dla niego charakterystyczne. W każdym występują obszary, które zmieniane są wielokrotnie i związane są z AT planowanymi. Te typy najczęściej dokumentowano w Albertslund. Większość aktywnych transformacji jest nieplanowana. W obszarze Wielkiej Wyspy dominują nieplanowane struktury małe, które stanowią ok. połowę wszystkich działań, a na osiedlu Neubau najczęściej spotykano nieplanowane zespoły struktur, które stanowią ok. 40% zmian.

Analiza aktywnych transformacji poszczególnych osiedli pozwala na rozpoznanie dynamiki tych miejsc, czyli charakterystycznego dla obszaru codziennego rytmu (Awtuch i in., 2009, ss. 23–26). W każdym z nich zaobserwowano charakterystyczne wzorce zwyczajów stanowiące o sposobie funkcjonowania lokalnych społeczności.

Role aktantów

Role użytkowników również różnią się pomiędzy poszczególnymi osiedlami. Najwięcej oddolnych aktywnych transformacji pojawia się we Wrocławiu i jest to aż 70% udokumentowanych zmian. Na pozostałych osiedlach jest to mniej niż 25% AT. Użytkownicy głównie organizują, projektują, budują oraz generują AT, ale stopień ich zaangażowania jest zależny od typu i miejsca.

Aktywne transformacje w większości przykładów pozwalają na aktywności ponadpodstawowe, ale występują także aktywności podstawowe.

II.V. Podsumowanie pośrednie

Niniejszą typologię sposobów wprowadzania aktywnej transformacji utworzono na podstawie kryteriów opisujących cechy charakterystyczne 559 przykładów. Skala zgromadzonego materiału pokazuje, że badane zjawisko jest powszechne i dlatego uwzględnienie go w planowaniu przestrzeni publicznych, a także zarządzanie nim, uznano w niniejszych badaniach za istotne. Wypracowaną typologię podsumowano pod względem:

- sposobów generowania aktywnych transformacji,
- roli aktantów,
- aktywności i transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Autorska klasyfikacja obejmuje dwa typy aktywnych transformacji: planowane i nieplanowane. Określają one sposób w jaki zachodzą zmiany. AT planowane dotyczą zmienności, która jest charakterystyczną cechą danego miejsca, a nieplanowane dotyczą zmian okazjonalnych, ingerujących w sposób funkcjonowania danego miejsca.

Typy ogólne podzielono na dziesięć typów szczegółowych opisujących formę architektoniczną wprowadzanych struktur. AT planowane możliwe są poprzez:

- strukturę dużą,
- strukturę małą,
- rozwiązanie różnostrukturalne,
- strukturę powierzchniową.

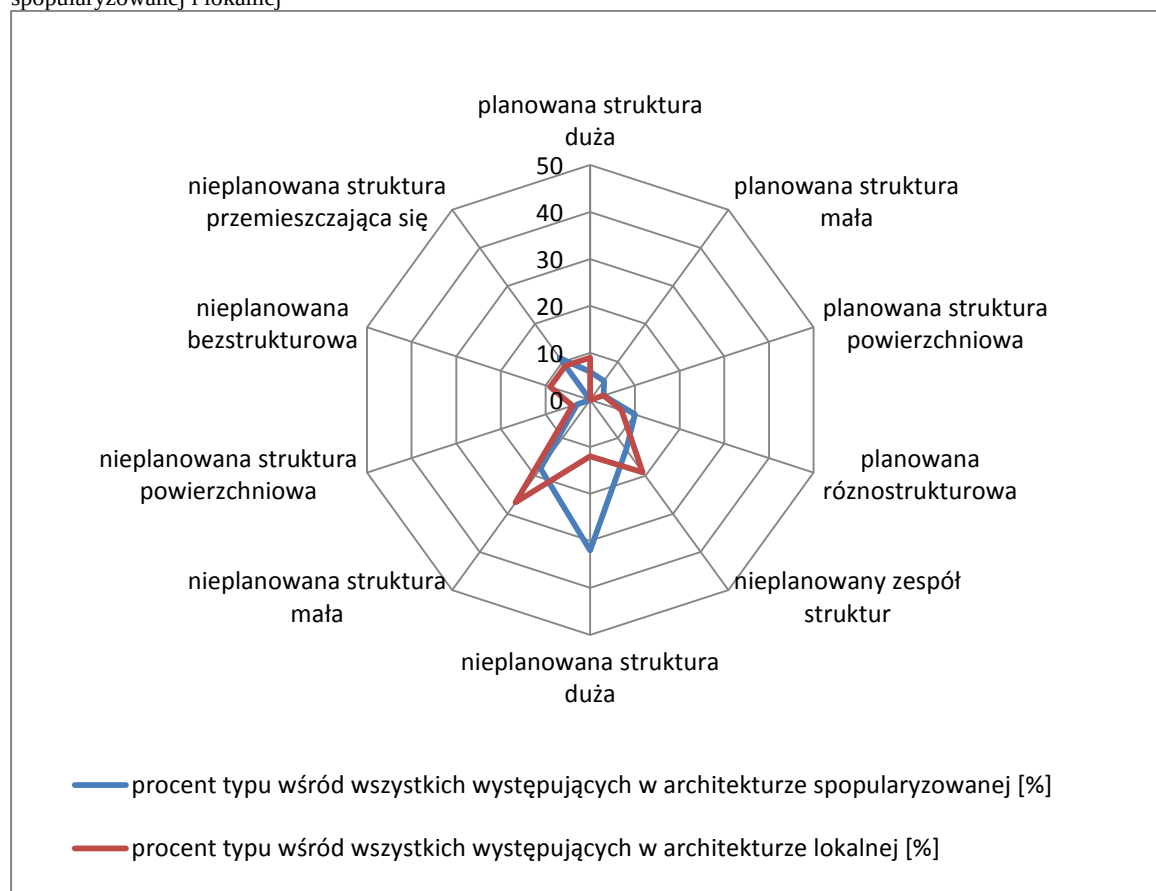
AT nieplanowane możliwe są poprzez:

- zespół struktur,
- strukturę dużą,
- strukturę małą,
- strukturę powierzchniową,
- rozwiązanie bezstrukturalne,
- strukturę przemieszczającą się.

Wśród badanych przykładów pojawiają się miejsca wielokrotnie poddawane nieplanowanym AT. Powtarzające się ingerencje nie są jednak cechą charakterystyczną tych przestrzeni i z tego względu nie są to działania planowane.

Zaobserwowano różne AT o podobnym charakterze rozwiązań architektonicznych, w których wykorzystane są podobne struktury. Wynika to z analizowania kilku prac jednego projektanta, wielokrotnych i podobnych działań na danym osiedlu, ale także powtarzalności rozwiązań typowych, czy też popularnych w danym czasie.

Tabela II. 78. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnych transformacji zaobserwowanych w architekturze spopularyzowanej i lokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Źródłem przykładów AT do stworzenia typologii są rozwiązania zaobserwowane na wybranych osiedlach i znane przykłady architektoniczne. Ich porównawcza reprezentacja ilościowa wykazuje podobny udział poszczególnych typów w ramach obu grup materiałów źródłowych. Najczęściej pojawiają się rozwiązania nieplanowane z wykorzystaniem zespołów struktur, struktur dużych i małych. Pozostałe AT stanowią mniejszą część przykładów.

Kluczową różnicą pomiędzy AT lokalnymi i spopularyzowanymi są rozwiązania występujące jedynie w jednej z grup. AT planowane poprzez struktury małe występują jedynie wśród architektury spopularyzowanej, a AT nieplanowane bezstrukturalne występują jedynie wśród architektury lokalnej. Oznacza to, że dla rozpoznania zjawiska AT istotna jest analiza obu grup architektury. Problem możliwości wyróżnienia poszczególnych typów rozwiązano również poprzez zastosowanie kryteriów opisujących cechy AT.

Zróznicowanie częstotliwości występowania poszczególnych typów widoczne jest także pomiędzy wybranymi osiedlami. We wszystkich obszarach większość AT dotyczy rozwiązań nieplanowanych i w każdym miejscu możliwe jest określenie miejsc AT planowanych. Każde osiedle posiada jednak swoje unikatowe cechy. Na Wielkiej Wyspie zaobserwowano przede wszystkim nieplanowane struktury małe, które stanowią prawie połowę przykładów AT. Często pojawiają się także nieplanowane struktury duże. W Albertslund najczęściej pojawiają się AT poprzez planowane struktury duże,

a rzadziej, ale również w znaczącym stopniu, poprzez nieplanowane struktury przemieszczające się i rozwiązania bezstrukturalne. Natomiast w Neubau dominująca jest rola AT nieplanowanych poprzez zespoły struktur, ale duże znaczenie mają także nieplanowane struktury małe. Na wybranych osiedlach wyróżniono więc wspólne i różne tendencje generowania AT.

Warto zaznaczyć, że na skalę występowania poszczególnych typów częściowo wpływa dostępny materiał źródłowy. Są to przede wszystkim zdjęcia zamieszczane przez autorów AT i użytkowników przestrzeni. Z tego względu w przestrzeni mogą występować inicjatywy, które nie są na tyle spektakularne, czy też istotne dla użytkowników, aby dokumentowali oni te działania. Mimo wszystko wśród przykładów lokalnych znajdują się różnorodne inicjatywy, w tym minimalne. Wskazuje to na zróżnicowany charakter uzyskanych materiałów, dedykowany nie tylko inicjatywom popularnym, a przez to pozwalający rozpoznać ogólny charakter miejsca w kontekście aktywnych transformacji.

Role aktantów

Tabela II. 79. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację w Neubau poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów

typ transformacji		częstotliwość występowania poszczególnych ról aktantów [% AT]																	
		organizacje					profesjoniści					użytkownicy							
ogólny	szczegółowy	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe
planowana	struktura duża	76	61	54	59	73	10	7	12	12	10	12	10	2	22	22	39	59	93
	struktura mała	29	18	12	18	18	24	18	12	18	18	12	6	12	41	59	94	76	94
	str. powierzchniowa	27	7	13	7	27	33	27	53	53	33	0	0	0	53	80	80	67	100
	różnostrukturalna	88	69	58	58	73	38	17	35	35	38	23	8	8	25	25	38	73	88
nieplanowana	zespół struktur	90	62	62	59	69	34	20	34	37	36	5	0	15	16	22	22	82	93
	struktura duża	80	14	20	27	32	69	13	69	69	69	12	2	3	10	11	17	73	60
	struktura mała	55	12	15	16	16	45	10	44	45	45	38	3	5	39	44	46	40	82
	str.powierzchniowa	53	24	18	18	29	41	6	41	41	41	35	6	6	35	29	41	41	71
	bezstrukturalna	45	45	23	18	45	0	0	0	0	0	27	5	5	9	9	77	9	100
	str. przemieszczająca się	75	48	41	45	52	50	38	50	50	50	7	0	2	14	20	21	48	84
razem		71	34	33	35	43	43	16	43	44	43	18	3	6	23	27	35	60	81

Źródło: opracowanie własne.

Każda grupa aktantów jest w podobnym stopniu zaangażowana w generowanie zmian, powodując ok. 1/3 wszystkich aktywnych transformacji. Poszczególne grupy przyjmują dominującą rolę w generowaniu różnych typów AT.

Działalność organizacji skupia się na AT planowanych i o dużej skali. Ingerują one w przestrzeń głównie poprzez planowane struktury duże i rozwiązania różnostrukturalne, a także nieplanowane zespoły struktur. Zaangażowanie organizacji w ich powstawanie dotyczy ok. 70% przykładów każdego z tych typów. Organizacje generują ponadto

ok. połowę AT nieplanowanych bezstrukturalnych, dużych i z wykorzystaniem struktur przemieszczających się. Jest to głównie związane z kosztami i dużym znaczeniem pracy organizacyjnej przy powstawaniu większych AT.

Podobne typy AT generują profesjonalści, którzy przede wszystkim wprowadzają nieplanowane struktury duże, stanowiące ok. 70% rozwiązań tego typu. Często generują oni także AT nieplanowane poprzez struktury przemieszczające się, małe, powierzchniowe i poprzez zespoły struktur. Są oni zazwyczaj odpowiedzialni za ich organizację, projektowanie i powstawanie, ale rzadziej organizują użytkownikom działania. Profesjonalści realizują także ok. 1/3 AT planowanych różnostrukturalnych i poprzez struktury powierzchniowe. Istotna część ich inicjatyw związana jest z projektowaniem przestrzeni do planowanych AT, które umożliwiają użytkownikom swobodę działania. Ponadto angażują użytkowników w proces projektowania i budowania struktur.

Użytkownicy również często generują AT, szczególnie rozwiązania planowane z użyciem struktur małych i powierzchniowych, co stanowi ok. 80% przykładów. Są to głównie działania rekurencyjne. Pokazuje to, że przestrzeń publiczna dedykowana swobodnym inicjatywom oddolnym są często wykorzystywane. Miejsca oferujące „wolność do” działania i ukierunkowane na *open-ended design* pozwalają aktywizować użytkowników.

Równie istotne dla tej grupy aktantów są AT nieplanowane o mniejszej skali, które często sami generują. Dotyczy to ponad 75% AT bezstrukturalnych, a także ok. połowy AT poprzez struktury małe oraz powierzchniowe. Mniejsze i niskokosztowe inicjatywy są bardziej dostępne dla użytkowników również w formie nieplanowanej. Ich częste występowanie zwraca uwagę na potrzebę zapewnienia użytkownikom miejsc do działania, ale także odgórnego reagowania na przyczyny tych ingerencji.

Użytkownicy dokonują AT samodzielnie, ale także w ramach partycypacji z innymi grupami aktantów. Są więc oni zazwyczaj w mniejszym stopniu odpowiedzialni za kwestie organizacyjne, projektowe i budowania. Czasami jedynie zapewniają projektantom informacje dotyczące miejsca. Ich większe zaangażowanie w cały proces dotyczy AT planowanych oraz nieplanowanych poprzez struktury małe i powierzchniowe.

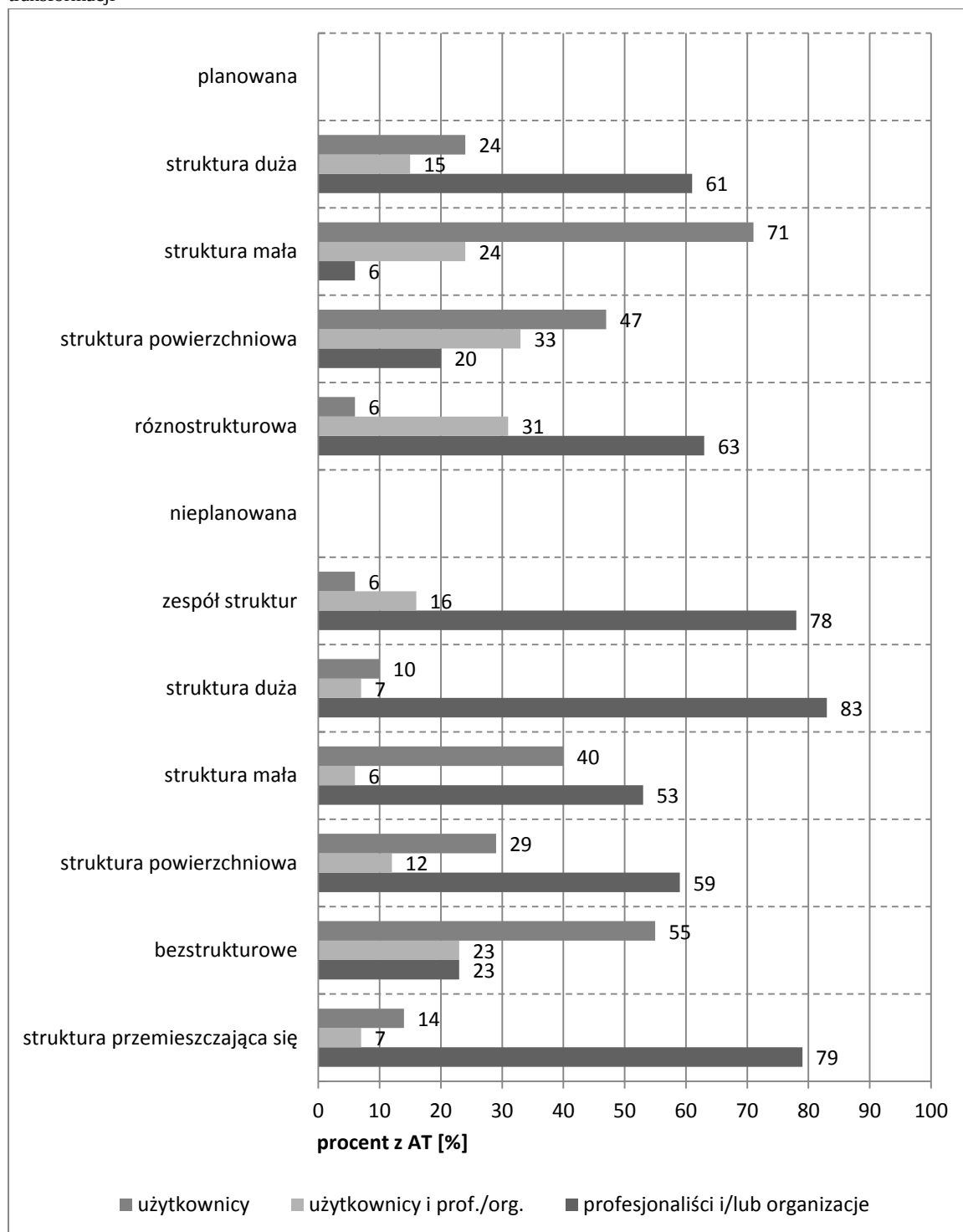
Stopień zaangażowania użytkowników jest zależny od danego obszaru i różny na poszczególnych osiedlach. Największą rolę użytkowników zaobserwowano na Wielkiej Wyspie, gdzie udokumentowane AT w ok. 70% generowano oddolnie.

AT umożliwiają użytkownikom przede wszystkim aktywności ponadpodstawowe, w ponad 80% przypadków, ale także podstawowe, w 60% przypadków. W ramach jednej AT mogą zachodzić się oba rodzaje aktywności lub tylko jeden z nich.

Można zauważyć dominujące kompetencje poszczególnych aktantów. Organizacje przede wszystkim zajmują się organizowaniem, natomiast profesjonalści dokonują AT w sposób kompleksowy, odpowiadając za całość procesu tworzenia rozwiązania. Użytkownicy przede wszystkim generują AT. Realizują inicjatywy samodzielnie, ale także przy wsparciu pozostałych aktantów.

Aktywności i transformacje

Tabela II. 80. Procentowy udział 3 stopni zaangażowania użytkowników w poszczególnych typach aktywnej transformacji

Źródło: opracowanie własne.

Częstotliwość występowania aktywnej transformacji w ramach poszczególnych typów rozważano również pod kątem stopnia zaangażowania użytkowników w ich powstawanie. Każda AT może być realizowana przez samych użytkowników, wraz z pozostałymi aktantami lub bez użytkowników. Działania wspólne różnych grup dotyczą zarówno współpracy, jak i jednoczesnego, niezależnego działania w obrębie tej samej AT.

Największy udział inicjatyw oddolnych zaobserwowano w przypadku AT planowanych poprzez struktury małe, gdzie użytkownicy samodzielnie generują prawie $\frac{3}{4}$ przypadków. Są to w dużej mierze rozwiązania rekurencyjne. Jednak liczne udokumentowane aktywności w ich obrębie pokazują, że użytkownicy chętnie korzystają z zapewnionej im możliwości samodzielnego działania. Mieszkańcy są w znaczącym stopniu zaangażowani we współpracę z profesjonalistami nad projektami lokalnych AT. Kluczowa jest swoboda niezobowiązującego działania w przestrzeni i dostosowywania małych struktur do indywidualnych i zmiennych potrzeb.

Podobne zaangażowanie użytkowników, ale na mniejszą skalę, można zaobserwować w AT planowanych poprzez struktury powierzchniowe. Są to zmiany realizowane często samodzielnie lub z innymi aktantami. Występuje przede wszystkim jako zjawisko rekurencyjne w obrębie AT nieplanowanych. Wśród rozwiązań nierekurencyjnych występują rozwiązania wykorzystujące zaawansowaną technologię interaktywną, pozwalającą na automatyczne reagowanie miejsca na obecność i aktywności ludzi.

AT planowane poprzez struktury duże są w ok. $\frac{1}{4}$ generowane przez samych użytkowników, a czasami także wraz z innymi aktantami. Są to przede wszystkim różnorodne aktywności i wydarzenia powstające w ramach inicjatyw oddolnych, przy wykorzystaniu struktury dużej jako trwałej części przestrzeni. Możliwość jej dostosowywania, ale także wykorzystywania dla funkcji technicznych i magazynowych, jest szczególnie istotna dla efektywności oddolnych inicjatyw. Przykłady tego typu AT pokazują potrzebę tworzenia miejsc, w których regularnie odbywają się wydarzenia organizowane m. in. przez samych użytkowników.

Najmniej samodzielnych AT dokonywanych przez użytkowników zaobserwowano w ramach rozwiązań różnostrukturalnych. Widoczna tam jest większa różnorodność aktywności. W niezabudowanych przestrzeniach funkcję magazynową i techniczną przejmują niekiedy przyległe budynki instytucji kulturalno-rekreacyjnych. Otwartość miejsca pozwala na tworzenie unikatowych aktywności o dużej skali, np. koncertów, protestów.

Duże zaangażowanie użytkowników w powstawanie AT zaobserwowano także w rozwiązaniach nieplanowanych bezstrukturalnych i poprzez struktury małe, które często występują na badanych osiedlach. W każdym z typów użytkownicy samodzielnie tworzą ok. połowę wszystkich rozwiązań, a także działają razem z innymi aktantami. Są to zazwyczaj inicjatywy niskokosztowe, proste, zajmujące małą część przestrzeni, ale mające bardzo zróżnicowaną formę. Z tych względów możliwe jest ich oddolne realizowanie.

Inicjatywy użytkowników w znaczącym stopniu dotyczą także AT nieplanowanych poprzez struktury powierzchniowe. Ich samodzielne działania dotyczą ok. $\frac{1}{3}$ przykładów tego typu i mają minimalny, krótkotrwały charakter. Typ dotyczy jednak małej grupy przykładów, a wysoki stopień zaangażowania dotyczy jedynie kilku AT.

Mniejsze samodzielne zaangażowanie użytkowników zaobserwowano w przypadku AT nieplanowanych poprzez struktury przemieszczające się. Są one dokonywane przede wszystkim przez organizatorów i/lub profesjonalistów, którzy wielokrotnie wykorzystują te same, charakterystyczne struktury do różnych celów. Użytkownicy samodzielnie, lub przy wsparciu innych aktantów, generują zdecydowanie mniejszą część przykładów, ok. $\frac{1}{5}$. Indywidualni użytkownicy często wykorzystują struktury do realizacji prywatnych

celów, ale zaobserwowano także współpracę pomiędzy użytkownikami i profesjonalistami przy projektowaniu i budowaniu rozwiązań dla lokalnych społeczności. Projektowanie miejsc, w których można stawiać tego typu obiekty jest szczególnie istotne dla realizacji często powtarzających się inicjatyw.

Użytkownicy w najmniejszym stopniu zaangażowani są w generowanie AT poprzez struktury duże i zespoły struktur. Wynika to przede wszystkim z dużej skali, kosztów i wymogów organizacyjnych związanych z realizacją takich inicjatyw. Małe, niskokosztowe i nieplanowane AT są w zasięgu możliwości indywidualnych użytkowników. Wyjątek stanowią zespoły struktur, które złożone są z wielu działań, realizowanych w ramach kooperacji różnych jednostek. Jest to możliwe ze względu na prosty sposób realizacji poszczególnych AT i globalny charakter zjawiska oraz potrzeby.

Unikatowy charakter mają także przestrzenie demokratyczne, które tworzą poprzez adaptowanie nieużytków. Zaangażowanie lokalnych społeczności i możliwość niekontrolowanego wprowadzania nieformalnych rozwiązań jest kluczowa dla realizacji zamierzenia. Ważniejsze jest w tym wypadku działanie niż wypracowywanie jak najlepszych rozwiązań. Przykłady AT poprzez zespoły struktur i struktury duże, które powstają z dużym zaangażowaniem użytkowników, stanowią małą część ze wszystkich rozwiązań tego typu. Są one jednak kluczowe dla pokazania potencjału oddolnych inicjatyw.

Podczas szczegółowej analizy reprezentatywnych przykładów zaobserwowano bardzo zróżnicowane aktywności i transformacje, które pozwalają na zobrazowanie potencjału generowania AT.

Wyróżniającą się aktywnością użytkowników jest robienie zdjęć i publikowanie tych materiałów on-line. Stanowi to podstawę do realizacji niniejszych badań, a ponadto pokazuje, że możliwość zrobienia zdjęcia również jest istotna przy doświadczaniu miejsca. Jest to forma zachęcania, ale także zniechęcania użytkowników do przebywania w zmienionej przestrzeni publicznej.

II.VI. Wnioski pośrednie

Na podstawie omówienia architektury aktywnej transformacji, poprzez analizę wyodrębnionych typów, zaobserwowano czynniki, które wpływają na stopień zaangażowania użytkowników. Czynniki omówiono, zgodnie z kolejnością występowania i skalą ich oddziaływania, pod względem:

- sposobów generowania aktywnych transformacji, a zaangażowania użytkowników,
- roli użytkowników,
- aktywności i transformacji wykonywanych przez użytkowników.

Sposoby generowania aktywnych transformacji, a zaangażowanie użytkowników

Użytkownicy generują aktywne transformacje jako rozwiązania planowane. Wykorzystują do tego celu otwarte przestrzenie i struktury, które dostosowują do swoich zmiennych potrzeb. Oprócz dedykowanych struktur wykorzystują także dodatkowe wyposażenie np. urządzenia multimedialne, siedziska, koce, zadaszenia. Wśród omówionych sposobów aktywnego transformowania przestrzeni przez rozwiązania planowane można wyróżnić następujące czynniki związane ze znaczącym zaangażowaniem użytkowników:

- otwartość przestrzeni,
- pozostawianie obszaru do oddolnej kontroli,
- występowanie miejsc dedykowanych wielokrotnym AT, szczególnie z wykorzystaniem struktur małych,
- zapewnienie platformy lub sceny,
- systemowe wspieranie w generowaniu AT poprzez struktury,
- zapewnienie zaplecza technicznego oraz magazynu dodatkowego wyposażenia, w ramach struktur lub przyległych budynków,
- mała skala, zakres i koszt AT,
- wprowadzanie wyróżniających się struktur,
- potoczny charakter przestrzeni,
- zapewnienie elementów do samodzielnych oddolnych AT,
- tworzenie nieplanowanych AT dedykowanych rekurencyjnym działaniom planowanym.

Użytkownicy generują również AT nieplanowane. Wśród nich można wyróżnić następujące czynniki związane ze znacznym zaangażowaniem użytkowników:

- generowanie wielu nieplanowanych AT w ramach wspólnej inicjatywy,
- usankcjonowanie działań, swoboda kształtowania zróżnicowanych relacji przestrzennych,
- możliwość darmowego wykorzystania przestrzeni,
- mała skala, zakres i koszt AT,
- wprowadzanie wyróżniających się lub unikatowych struktury,
- dokonywanie AT ściśle związanych z charakterem i potrzebami miejsca,
- potoczny charakter przestrzeni,
- możliwość dokonywania AT bez wprowadzania struktur,
- wielokrotne wykorzystywanie tych samych obiektów lub struktur,
- brak trwałego wpływu na przestrzeń.

Role użytkowników

Podczas wprowadzania aktywnych transformacji z udziałem użytkowników można wyróżnić ich zróżnicowane role. Mogą oni organizować AT, organizować działania, zapewniać informacje do tworzenia AT, projektować, budować i generować transformacje przestrzeni. Użytkownicy generują AT sami lub w ramach współpracy, lub jedynie korzystają z inicjatyw. Wśród omówionych ról można wyróżnić następujące czynniki związane ze znaczącym zaangażowaniem użytkowników:

- niezależne, samodzielne transformowanie miejsca,
- dopasowywanie miejsca do indywidualnych potrzeb
- współpraca w obrębie lokalnej społeczności,
- współpraca z pozostałymi grupami aktantów podczas organizowania, projektowania, budowania, generowania AT,
- pomoc przy generowaniu AT ze strony pozostałych grup aktantów, w tym wsparcie organizacji zarządzających danym terenem.

Aktywności i transformacje wykonywane przez użytkowników

Użytkownicy często korzystają z wprowadzanych aktywnych transformacji w sposób zgodny z tymczasowym charakterem zamierzenia. Jednak realizują oni także niezamierzone aktywności wzbogacając tym samym różnorodność funkcjonalną danego AT. Zaobserwowane aktywności i transformacje są często bardzo unikatowe, w dużej mierze związane z działaniami ponadpodstawowymi.

Wśród omówionych aktywności i transformacji wyróżniono następujące dodatkowe czynniki związane ze znaczącą aktywnością użytkowników:

- częstsze pojawianie się aktywności w okresie letnim i świątecznym,
- różnorodne działanie w obrębie jednej AT,
- działanie dla siebie, ale też dla innych,
- działanie planowane, ale też spontaniczne,
- wpływanie na miejsce poprzez architekturę reagującą, reaktywną, interaktywną,
- działanie na rzecz wspólnego dobra,
- realizowanie aktywności o charakterze uzupełniającym lub opcjonalnym,
- konieczność podjęcia działania lub radzenia sobie z problemami.

III. Systematyka celów wprowadzania aktywnej transformacji

Kluczowa dla zrozumienia roli użytkowników w procesie aktywnej transformacji jest analiza celów jej wprowadzania. Opisano je w ramach niniejszej autorskiej systematyki, w ramach której określono:

- częstotliwość występowania poszczególnych celów aktywnej transformacji,
- sposoby generowania aktywnej transformacji - jako stopień wykorzystania poszczególnych typów w ramach realizacji danego celu,
- aspekty realizowania poszczególnych celów aktywnej transformacji,
- role aktantów - jako stopień ich zaangażowania w generowanie poszczególnych rodzajów aktywnej transformacji,
- wyróżnienie roli użytkowników w tym procesie.

Najpierw opisano sposoby tworzenia i omówienia systematyki, a następnie przeanalizowano poszczególne **rodzaje**¹⁸ celów aktywnej transformacji. Wszystkie rodzaje omówiono także w kontekście trzech analizowanych osiedli i częstotliwości występowania poszczególnych rodzajów w tych obszarach. Całość pośrednio podsumowano i wyciągnięto wnioski pośrednie.

III.I. Sposób tworzenia i omówienia systematyki

Niniejsza systematyka celów wprowadzania aktywnej transformacji ma umożliwić realizację zamierzeń badawczych. Dlatego też, analogicznie jak w poprzednim rozdziale, jej przygotowanie oparto o przyjęte:

- główne założenia,
- sposób tworzenia systematyki,
- schemat omówienia poszczególnych rodzajów.

¹⁸ W celach porządkowych poszczególne wyróżnione aktywne transformacje w ramach systematyki nazywane są **rodzajami**.

III.I.I. Główne założenia

Wieloaspektowość

Podstawowym założeniem systematyki jest wieloaspektowość aktywnych transformacji, czyli możliwość realizowania zmian ze względu na więcej niż jeden cel.

Ilustracja III. 1. a-c) Wieloaspektowość w ramach Urban Podium

Źródło: https://www.facebook.com/stadspodiumrotterdam/photos/?ref=page_internal [dostęp: 20.01.2022].

Przykładem takiego rozwiązania są wielokrotne przekształcenia w ramach planowanych AT poprzez strukturę dużą Urban Podium w Rotterdamie (Stadspodium, 2022). Podstawowym założeniem miejsca jest umożliwienie generowania wielu, różnorodnych działań np. warsztatów tanecznych, sesji czytania, koncertów (Ilustracja III. 1.), a w związku z tym możliwe jest wyróżnienie wielu celów, zależnych od poszczególnych wydarzeń. Jedna aktywna transformacja może być przykładem realizacji wielu celów w obrębie niniejszej systematyki.

III.I.II. Sposób tworzenia systematyki

Sposób działania

Podstawą utworzenia niniejszej systematyki jest zdefiniowanie potrzeb realizowanych przez wprowadzanie poszczególnych aktywnych transformacji.

Systematyka

Na podstawie analizy sposobów działania 559 aktywnych transformacji wyodrębniono 3 rodzaje ogólne i 15 rodzajów szczegółowych, charakteryzujących cele działań. Rodzaje przedstawiono w poniższej tabeli. Cele dotyczą realizacji potrzeb oraz reakcji na problemy.

Tabela III. 1. Zestawienie rodzajów celów aktywnej transformacji

rodzaj ogólny aktywnej transformacji	rodzaj szczegółowy aktywnej transformacji
potrzeba funkcjonalna	rekreacja
	handel
	siedzenie
	inne funkcja podstawowe
	wspólne przebywanie
	komunikowanie
	prototypowanie
	badanie
	wielofunkcyjność
potrzeba estetyczna	tworzenie
	poprawa estetyki
reakcja na problem	mała aktywność w przestrzeni
	problem środowiskowy
	inne kwestie społeczne
	sytuacja kryzysowa

Źródło: opracowanie własne.

Krok A.

Pierwszy krok systematyzacji pozwala na wyróżnienie rodzaju ogólnego i dotyczy:

- potrzeby funkcjonalnej,
- potrzeby estetycznej;
- reakcji na problem.

Zgodnie z głównym założeniem systematyki, wieloaspektowością, poszczególne AT mogą być realizowane dla kilku celów jednocześnie. Zazwyczaj dotyczy to potrzeb funkcjonalnych i estetycznych, które jednocześnie są reakcją na problem.

Krok B.

Drugi krok systematyzacji pozwala na wyróżnienie rodzajów szczegółowych, które są unikatowe dla każdego z rodzajów ogólnych.

III.I.III. Schemat omówienia poszczególnych rodzajów

Poszczególne rodzaje omówiono w kolejności zależnej od częstotliwości występowania, a także z uwzględnieniem powiązań pomiędzy kolejnymi rodzajami szczegółowymi.

Rodzaje wyróżnione w ramach niniejszej systematyki opisano wg ujednoliconego schematu. Dla każdego rodzaju kolejno omówiono:

- sposoby generowania aktywnych transformacji,
- aspekty realizowania danego celu,
- role aktantów.

Tabela III. 2. Schemat omówienia rodzaju

RODZAJ CELU X		
sposoby generowania aktywnych transformacji		
aspekty realizowania danego celu		
aspekty i ich liczba zależne są od poszczególnych rodzajów i ich zróżnicowania		
role aktantów		
sami użytkownicy	użytkownicy wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami	profesjonaliści i/lub organizacje
podsumowanie		

Źródło: opracowanie własne.

Sposoby generowania AT omówiono przez porównanie częstotliwości występowania poszczególnych rodzajów na potrzeby realizacji zamierzonych celów wśród 559 przykładów.

Aspekty realizowania danego celu omówiono poprzez analizę jakościową wybranych, reprezentatywnych przykładów, które pokazują różne aspekty poszczególnych rodzajów, a także pokazują dla których przykładów dostępnych jest najwięcej informacji.¹⁹

Role aktantów omówiono poprzez analizę 3 przyjętych stopni zaangażowania użytkowników w realizację danego rodzaju AT, tj. działań:

- samych użytkowników;
- użytkowników wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami;
- samych profesjonalistów i/lub organizacji.

Na koniec podsumowano informacje o omawianym rodzaju.

¹⁹ Listę wszystkich przykładów, z zaznaczeniem odpowiadających rodzajów, można znaleźć w Tomie II., zawierającym Katalog aktywnych transformacji.

III.I.IV. Schemat omówienia występowania poszczególnych rodzajów w wybranych osiedlach

Po omówieniu poszczególnych rodzajów omówiono ich występowania w trzech badanych osiedlach:

- Wrocław – Wielka Wyspa,
- Kopenhaga – Alberslund,
- Wiedeń – Neubau.

Omówiono kolejno:

- cele generowania aktywnych transformacji,
- role aktantów.

Tabela III. 3. Schemat omówienia rodzajów w obrębie osiedla

RODZAJE NA OSIEDLU X		
cele generowania aktywnej transformacji		
potrzeby funkcjonalne	potrzeby estetyczne	reakcje na problem
role aktantów		

Źródło: opracowanie własne.

Cele generowania AT omówiono na podstawie rodzajów dominujących dla danego osiedla.²⁰

Role aktantów omówiono analogicznie do ich omówienia w poszczególnych rodzajach, na podstawie 3 stopni zaangażowania użytkowników. Powstają one poprzez działania:

- samych użytkowników;
- użytkowników wraz z profesjonalistami i/lub organizacjami;
- samych profesjonalistów i/lub organizacji.

²⁰ Omówione aspekty celów dotyczą zazwyczaj większej liczby aktywnych transformacji niż przedstawione w poszczególnych rozdziałach. W celu rozpoznania zjawiska opisane są jedynie przykłady wybrane na podstawie dostępności informacji i najbardziej reprezentatywnego charakteru. Listę wszystkich przykładów danego celu aktywnej transformacji umieszczono w Tomie II., zawierającym Katalog aktywnych transformacji.

III.II. Potrzeba funkcjonalna

Najczęstszym celem wprowadzania aktywnych transformacji przestrzeni publicznych jest realizacja ograniczonej czasowo potrzeby funkcjonalnej. Tego rodzaju AT może pojawiać się ze względu na jedną lub wiele potrzeb jednocześnie.

Wyróżniono następujące rodzaje potrzeb funkcjonalnych:

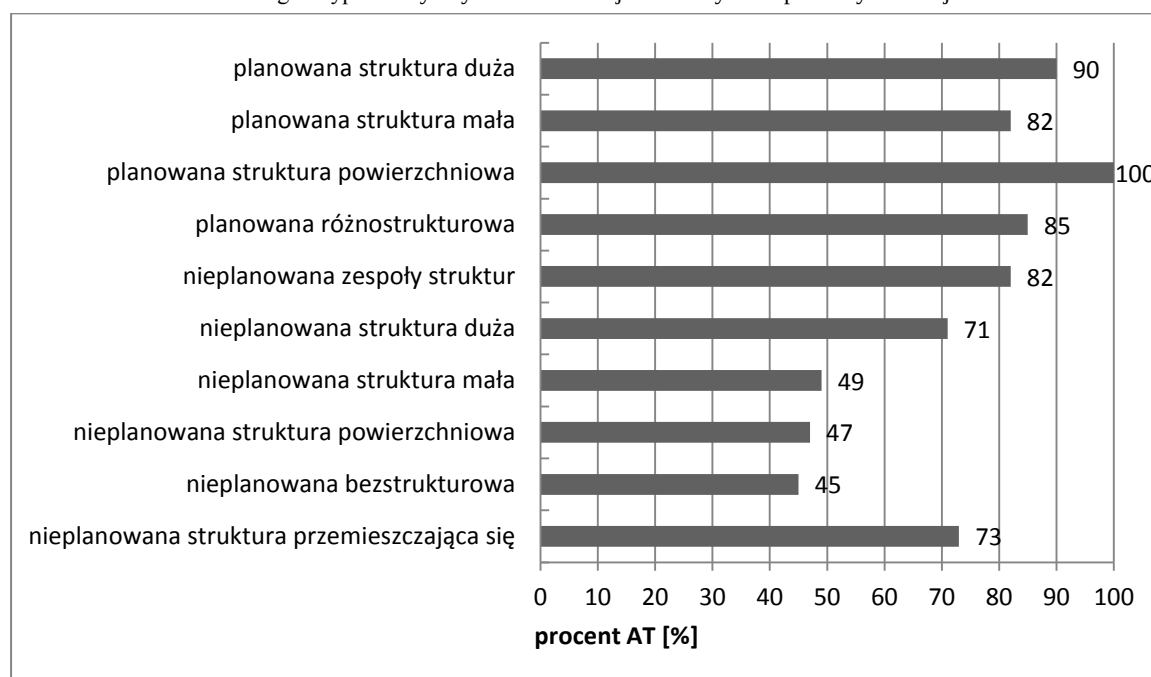
- rekreacja,
- handel,
- siedzenie,
- inne funkcje podstawowe,
- wspólne przebywanie,
- komunikowanie,
- prototypowanie,
- badanie,
- wielofunkcyjność.

III.II.I. Rekreacja

Funkcja rekreacji realizowana jest w mieście poprzez zróżnicowaną infrastrukturę. Są jej dedykowane kina, teatry, muzea, boiska i wiele innych obiektów. Analogiczne zadania czasowo spełniają badane aktywne transformacje przestrzeni publicznej. Powstają one w relacji z trwałymi obiektami użyteczności publicznej, ale też niezależnie od nich. Funkcja rekreacji realizowana jest przez prawie 70% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 4. Procent każdego z typów aktywnych transformacji tworzonych na potrzeby rekreacji

Źródło: opracowanie własne.

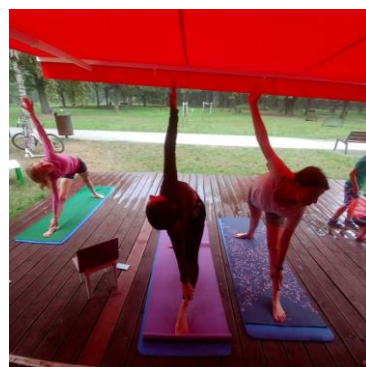
Aktywne transformacje o funkcji rekreacyjnej wspierane są przez różnorodne typy struktur, o formie ściśle związanej z rodzajem realizowanych inicjatyw. Funkcja ta dotyczy ponad połowy prawie każdego z typów, a w największym stopniu AT planowanych, wśród których dotyczy min. 82% każdego. Ograniczony czas wprowadzanych zmian umożliwia swobodę tworzenia inicjatyw, które nie mogłyby się znaleźć w danym miejscu na co dzień, a nawet nie byłyby pożądane jako codzienna aktywność. Często są to inicjatywy unikatowe i o dużej skali m. in. festiwale, festyny. Aktywne transformacje pozwalają na zapewnienie dużego zróżnicowania sposobów realizacji rekreacji.

Ilustracja III. 2. a-c) Kultura uniwersalna promowana w różnych miastach w ramach wystawy The Mobile Museums
Źródło: <http://www.publicartlab-berlin.de/projects-2/public-art/mobile-museums/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 3. a-c) Kultura miejsca promowana w ramach Tejiendo la Calle
Źródło: <https://submarina.info/info-general/> https://submarina.info/2017/10/28/tejiendo-la-calle-2017_-instalacion/ [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 4. a-c) Warsztaty w Parkach ESK
Źródło: <https://www.facebook.com/ParkiESK/> [dostęp: 08.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

W dużych miastach występuje zazwyczaj szeroka oferta rekreacji i jest jej dedykowanych wiele obiektów, co uzupełniane jest przez rekreację realizowaną w ramach aktywnych transformacji przestrzeni publicznych. W mniejszych miastach AT może stanowić podstawową ofertę usługową. W obu przypadkach charakter realizacji funkcji jest bardzo zróżnicowany.

Wydarzenia – kultura uniwersalna

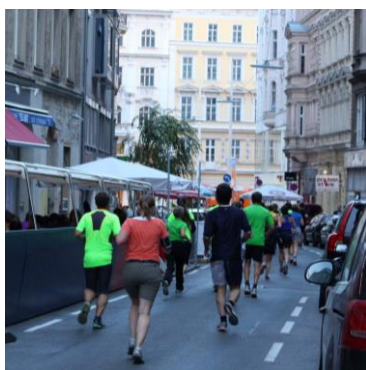
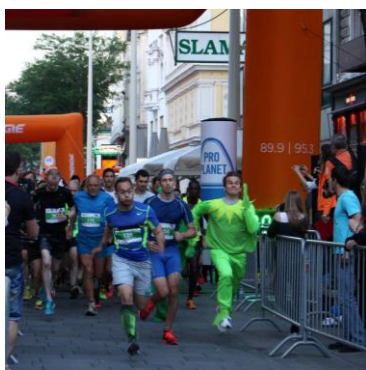
Grupę potrzeb wprowadzania AT na cele kulturalno-rekreacyjne stanowią takie inicjatywy jak festiwale, koncerty, wystawy. Są to często krótkotrwałe wydarzenia, z których korzystają liczne grupy użytkowników. Budowane na ich potrzeby struktury mogą być wykorzystywane wielokrotnie i pojawiać się w wielu lokalizacjach. W związku z tym powstają struktury uniwersalne. Tak było w przypadku projektu Mobile Museums, który pojawiał się m. in. w Berlinie, Wiedniu, Barcelonie (Public Art Lab, 2004). Powstała przestrzeń wystawiennicza mieściła się w czterech podobnych obiektach, każdy na powierzchni ok. 10m² zawierający inną wystawę (Ilustracja III. 2.). Przemieszczająca się struktura umożliwiała dotarcie do wielu odbiorców w różnych miejscach za pomocą systemowego rozwiązania projektowego.

Wydarzenia – kultura miejsca

Odmienne są wydarzenia dedykowane konkretnemu obszarowi i bazujące na jego kulturze. Mogą one być jednymi z ważniejszych lokalnych inicjatyw, które stanowią o charakterze miejsca. Takim projektem była instalacja Tejiendo la Calle (Submarina Estudio, 2022), zadania ulic ręcznie tkane przez mieszkańców hiszpańskiego Valverde de La Vera z plastikowych toreb i opakowań (Ilustracja III. 3.). Zarówno część procesu wykonywania struktury jak i jej prezentacja realizowane były w przestrzeni publicznej, angażując lokalną społeczność i przyciągając uwagę do małej, hiszpańskiej miejscowości. Wprowadzenie AT pozwalało na wyróżnienie miejscowości i przyciąganie turystów.

Warsztaty

Integralną częścią rekreacji jest proces dydaktyczny realizowany jako warsztaty, wykłady, debaty. Jest to forma prowadzenia zajęć, ale też sposób wspólnego spędzania czasu. Wśród badanych AT zaobserwowano przygotowywanie zajęć przez profesjonalistów, organizacje, ale także użytkowników. Duża aktywność tej ostatniej grupy w przestrzeniach planowanej AT, m. in. pawilonach w Parkach ESK we Wrocławiu, pokazuje, że mieszkańcy miast chętnie dzielą się swoimi zainteresowaniami i umiejętnościami, angażując się w proces wzajemnego nauczania jako formy rekreacji (Ilustracja III. 4.) (WCRS, 2022). Potrzebują oni jednak wsparcia organizacyjnego, co może być szczególnie istotne przy braku finansowej gratyfikacji za działanie. Pawilony ESK zapewniają scenę, otwartą przestrzeń do rozstawiania wyposażenia, zaplecze magazynowe i techniczne, wsparcie organizacyjne. Wielokrotnie wykorzystywane jest dostępne na miejscu uniwersalne wyposażenie np. krzesła, koce, parasole. Ułatwia to logistykę, a tym samym oddolne działanie.

Ilustracja III. 5. a-b) Zawody biegowe podczas zawodów biegowych Fairness Run w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstehungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustracja III. 6. a-c) Celebracja Rumuńskiej Rewolucji w ramach instalacji The '89 Box
Źródło: <http://www.studiobasar.ro/?p=6291&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 7. a-c) Celebracja Świąt Bożego Narodzenia poprzez instalację Kami in the Whispering Forest Installation
Źródło: https://www.archdaily.com/940687/kami-in-the-whispering-forest-installation-moradavaga?ad_source=search_iad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 8. Celebracja 25-lecia filmu Jurassic Park poprzez rzeźbę Jeffa Goldbluma
Źródło: <https://edition.cnn.com/travel/article/jeff-goldblum-statue-london/index.html> [dostęp: 01.01.2022].

Sport

Kluczowym aspektem rekreacji jest uprawianie sportu, z czym często wiążą się szczególne potrzeby. Przykładem tego były struktury stawiane na potrzeby biegu Fairness Run w Wiedniu (BN, 2022). Część miasta została zajęta przez zawodników biegnących wspólnie po wyznaczonej trasie. Przygotowano infrastrukturę w obrębie startu i mety (Ilustracja III. 5. a), a także wzdłuż trasy (Ilustracja III. 5. b). Inicjatywa zajmowała duży teren i była powodem zmiany sposobu funkcjonowania miejsca, stanowiącym utrudnienie komunikacyjne. Tego typu inicjatywy, szczególnie na dużą skalę, są zjawiskiem okazjonalnym i nie wymagającym trwałej infrastruktury. Jedynie w strefie początkowej i końcowej ludzie gromadzą się przez dłuższy czas ze względu na organizowanie się i celebrowanie. Ta część inicjatyw realizowana jest również w obszarach planowanej AT.

Niniejszy aspekt rekreacji realizowany jest także jako festiwale sportowe z licznymi urządzeniami i jako aktywności indywidualnych użytkowników o małej skali m. in. parkour. Współcześnie powstaje ogólnodostępna infrastruktura dedykowana tego typu sportom miejskim, jednak ich integralnym aspektem jest swoboda korzystania z przestrzeni. Alternatywne formy przemieszczania się, w tym bieganie, skakanie, pokonywanie przeszkód, mogą stanowić uzupełnienie podstawowych systemów komunikacji pieszej, rowerowej i samochodowej.

Celebracja

Okazjonalnym aspektem rekreacji jest potrzeba celebracji, a także komemoracji. Pozwala to m. in. na budowanie w społeczności wspólnych wartości. W tym celu wspominano ważne wydarzenia, jak w przypadku struktury przemieszczającej się po mieście Timișoara, The '89 Box (studioBASAR, 2015). Z jej pomocą upamiętniano Rumuńską Rewolucję z 1989 r. Obiekt na kółkach zawierał model placu i informacje o ówczesnych wydarzeniach (Ilustracja III. 6.). Był pretekstem do rozpoczęcia rozmów z przechodniami i umożliwiał zebranie na pocztówkach wspomnień z tego okresu. Zaprojektowane świadectwo historii przemieszczano pomiędzy różnymi przestrzeniami miasta, pozwalając na wspólne wspominanie.

Powód celebrowania może być wspólny dla różnych społeczności, jak w przypadku Świąt Bożego Narodzenia. Związane z tym AT realizowane są poprzez umieszczanie dekoracji, koncerty, jarmarki świąteczne. Często powstają zespoły struktur, które składają się ze stoisk handlowych, szopek, choinek. AT wspierają wspólne przeżywanie atmosfery świąt, a także spełniają funkcję komercyjną. Aby podkreślić integracyjny charakter wydarzeń w miejscowości Egna we Włoszech zrealizowano projekt Kami in the Whispering Forest Installation (Pereira, 2020). Uzupełniał on funkcjonalnie jarmark o zabawę miejscem poprzez odsłuchiwanie z czerwonych rur nagranych wcześniej myśli i historii świątecznych (Ilustracja III. 7.). Poprzez taką inicjatywę komercyjne wydarzenie nabrało społecznego charakteru.

Celebracja to także forma zabawy połączonej z działaniem marketingowym. Przykładem takiej inicjatywy o charakterze spektakularnym była mierząca 25 stóp rzeźba aktora Jeffa Goldbluma z rozpiętą koszulą (Ilustracja III. 8.). Postawiono ją w londyńskiej przestrzeni publicznej z okazji 25-lecia filmu Jurassic Park (Marcus, 2018). Ekstrawagancki obiekt przyciągał użytkowników, którzy dzielili się jego zdjęciami na portalach społecznościowych, tym samym promując przedsięwzięcie. Świętowanie służyło upamiętnieniu ważnego dnia oraz promocji poprzez zaskakującą AT.

Ilustracja III. 9. Gra w klasy w ramach The Hopscotch Experiment

Źródło: <https://www.youtube.com/watch?v=7P-PNa0bxQg> [dostęp: 13.09.2021].

Ilustracja III. 10. a-c) Zabawa poprzez różnorodne instalacje w ramach fontann Fountain Hacks

Źródło: <https://www.ottotto.pt/fountain-hacks> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 11. Aktywność bizarna w ramach toalety Wiener Beschwerdeklo

Źródło: <https://kurier.at/chronik/wien/wo-das-goldene-wienerherz-raunzi/400751547?fbclid=IwAR0tSXHgNjKw03Tdn7-8NUPHj-LSNr77HFwxmRxfFMylbQ5BFgNleS9WQ> [dostęp: 30.01.2022].

Zabawa

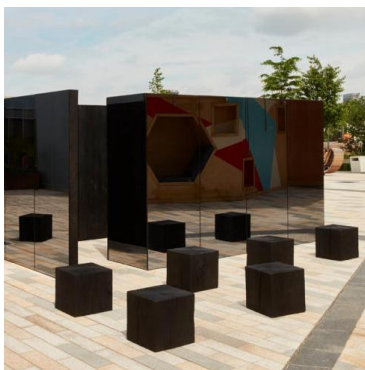
Rekreacja związana jest także ze swobodną formą zabawy. Klasy, podchody, berek i wiele innych to tradycyjne gry podwórkowe, do których potrzebny jest przede wszystkim dostępny fragment przestrzeni publicznej. Te proste, nieplanowane AT pozwalają na wykorzystanie dowolnego miejsca głównie na dziecięce potrzeby. W zimie nieduża górka staje się torem saneczkarskim, a w lecie chodnik miejscem gry w klasy. Zabawy uliczne to jednak nie tylko aktywność dla dzieci. Podczas ulicznego eksperymentu The Hopscotch Experiment na chodniku namalowano klasy (Ilustracja III. 9.). Obszar monitorowano aby określić ilu przechodniów postanowi skorzystać z przygotowanej zabawy. W ciągu 10 godzin 129 z 1056 osób w różnym wieku postanowiło przyłączyć się do wspólnej, nieplanowanej zabawy (CUT, 2018).

Na występowanie AT związanych z zabawą wpływają elementy, które zachęcają do niej m. in. wyposażenie, górki, płaskie i bezpieczne nawierzchnie, miejsca do chowania się. Istotna jest także akceptacja zabawy w przestrzeni publicznej. Na początku trzeciego tysiąclecia codziennością były zabawy latem w fontannach, dziś taka rekreacja traktowana jest jako zagrożenie dla zdrowia, ponieważ wykorzystywana woda nie spełnia standardów bezpieczeństwa, a na stosowanych nawierzchniach można się poślizgnąć. Z tych względów w wielu Europejskich miastach wchodzenie do fontann podlega karze grzywny (Mering, 2019). Pustkę funkcjonalną, szczególnie w upalne dni, uzupełniają tymczasowe i stałe wodne place zabaw (Szczepańska, 2010). Jak jednak pokazała analiza projektu Fountain Hacks w Guimarães w Portugalii użytkownicy nadal chętnie korzystaliby z miejskich fontann (OTTOTTO, 2012). Projektanci zastosowali koła ratunkowe, plastikowe krzesła, stoliki, drabinki basenowe, aby zachęcić użytkowników do wejścia do wody (Ilustracja III. 10.). Wystarczyły minimalne, niskokosztowe elementy, aby zaktywizować zastaną bierną architekturę. Działanie pokazało przede wszystkim potrzebę korzystania z elementów przestrzeni i interakcji z nimi, a nie tylko ich obserwacji.

Aktywność bizarna²¹

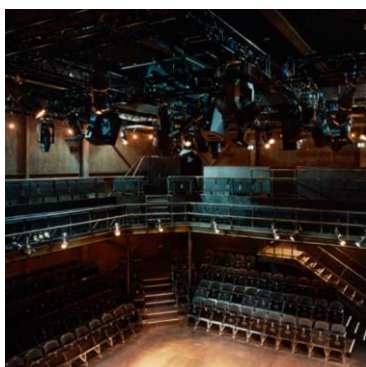
Rekreacja jest także realizowana poprzez nietypowe, a czasami dziwne rozwiązania. Taką funkcję spełniała tymczasowa toaleta Wiener Beschwerdeklo w Neubau (Rachbauer, 2020). Przenośna struktura była miejscem upustu negatywnych emocji (Ilustracja III. 11.). Każdy mógł wejść do środka i wykrzyczeć złość, niecenzuralne słowa, negatywne opinie. Dla osób chcących doksztalić się w tym sposobie komunikacji przygotowany był specjalny kurs językowy. Charakterystyczną cechą tego kreatywnego działania w przestrzeni była dziwność. Kapitał równie istotny jak dobro materialne stanowi gospodarowanie doświadczeniem i doznaniem (Pazder, 2018, s. 49; Pine II i Gilmore, 1998). Ich tworzenie jest możliwe poprzez AT, szczególnie *bizarne*.

²¹ Pojęcie bizarne pochodzi od francuskiego słowa *bizarre*, znaczącego dziwny. W pracy wykorzystano to pojęcie bazujące na tytule opowiadania Olgi Tokarczuk *Opowiadania bizarne*, aby podkreślić inność realizowanych aktywnych transformacji.

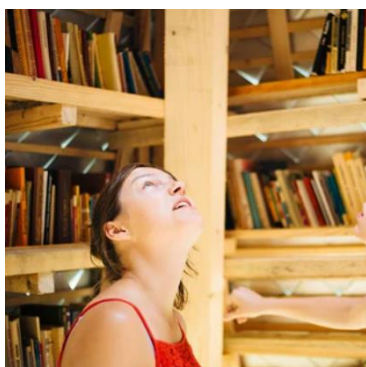
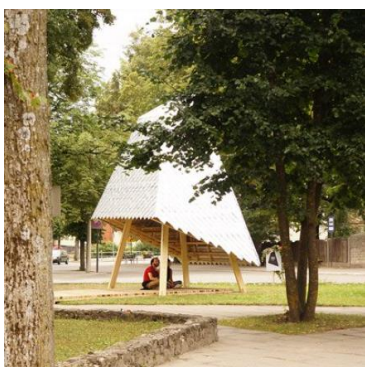
Ilustracja III. 12. Miejsce wyciszenia i odpoczynku Nomadic Treehouse

Źródło: <https://architecturaltechnology.com/resource/kyson-s-nomadic-treehouse.html> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 13. a-b) Tymczasowa sala teatralna The Shed w zastępstwie Cottesloe Theatre

Źródło: <https://www.dezeen.com/2013/04/06/the-shed-at-the-national-theatre-by-haworth-tompkins/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 14. a-b) Story Tower w zastępstwie biblioteki

Źródło: <https://www.dezeen.com/2013/08/31/story-tower-library-by-rtu-international-architecture-summer-school/> [dostęp: 01.01.2022].

Odpoczynek

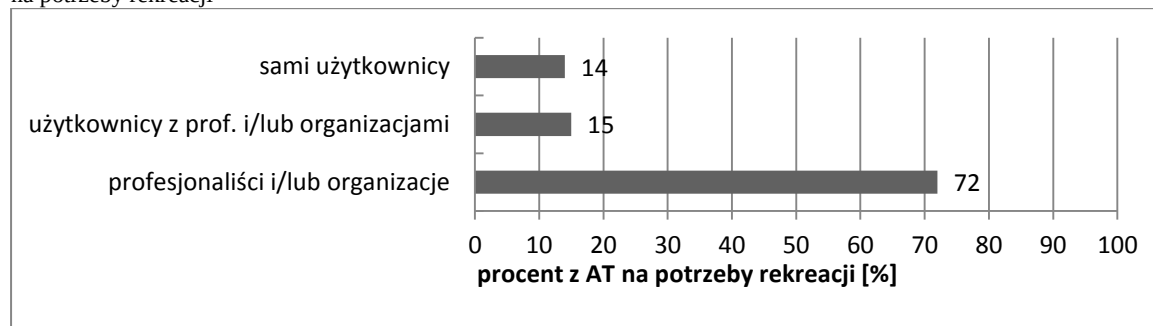
Pośród rozlicznych aktywności pojawia się potrzeba rekreacji związanej z odpoczynkiem. Poszukiwanie izolacji, wyciszenia, było powodem powstania w Londynie struktury przemieszczającej się Nomadic Treehouse (CIAT, 2018). Czarny obiekt o prostej formie oferował zamknięcie części placu i ukrycie użytkowników pośród tłumu uczestników festiwalu architektury (Ilustracja III. 12.). Powstała potrzeba wynikała ze skutecznej aktywizacji miejsca przy jednoczesnym pojawieniu się potrzeby odpoczynku od realizowanych wydarzeń.

Zastępstwo tymczasowo brakującej funkcji

AT nie zawsze jest związana z uzupełnianiem oferty funkcjonalnej miasta, a czasami wprowadzana jest także jako zastępstwo dotychczas trwałej funkcji wstrzymanej np. ze względu na remont budynku. Utrzymuje się wtedy zapotrzebowanie na daną funkcję, która czasowo nie może być realizowana. Z tego powodu powstała tymczasowa sala teatralna The Shed w Londynie (Ilustracja III. 13.). Rekompensowała ona remontowaną salę Cottesloe Theatre (Frearson, 2013). W zastępstwie brakującej funkcji wprowadzano także działania pokrewne, jak w przypadku remontu publicznej biblioteki w mieście Kieś na Łotwie (Davis, 2013). Zastąpiła ją tymczasowa instalacja, która działała jako miejsce wymiany książek (Ilustracja III. 14.). Powyższe rozwiązania były unikatowe i zapewniały ciągłość funkcji rekreacyjnej w mieście.

Role aktantów

Tabela III. 5. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby rekreacji

Źródło: opracowanie własne.

Potrzeba funkcji rekreacyjnej jest realizowana przez samych użytkowników w ponad $\frac{1}{10}$ przykładów. Takie aktywne transformacje są w dużej mierze rekurencyjne, dotyczą struktur, w których projektanci przygotowali dla użytkowników platformę do samodzielnego działania. Pojawiają się jednak całkowicie oddolne wydarzenia o mniejszej skali, wykorzystujące otwartość przestrzeni do pokazania własnych zainteresowań.

Pojawiają się także AT dokonywane wspólnie przez użytkowników i pozostałe grupy aktantów. Funkcjonują one zazwyczaj podobnie jak w przypadku samodzielnego działania użytkowników, ale są niezależnie wprowadzane przez każdą z grup aktantów. Często dotyczą także AT o większej skali.

Największą grupę AT spełniających funkcję rekreacyjną stanowią samodzielne działania projektantów i/lub organizacji. Dotyczy to ponad 70% aktywnych transformacji na cele rekreacji. Aktanci tworzą festiwale, targi, zawody, jarmarki świąteczne itp.

Podsumowanie

Wśród analizowanych przykładów funkcja rekreacyjna jest jednym z najczęstszych powodów wprowadzania aktywnej transformacji. W różnorodny sposób uzupełnia ofertę usługową miast, angażując niekiedy w proces jego znaczne obszary. Funkcja nie jest podstawowa, ale często pozwala na integrację użytkowników i zachęca do spędzania czasu w przestrzeni publicznej. Jest to szczególnie istotne w dzisiejszych czasach, kiedy wiele spraw realizuje się bez wychodzenia z domu.

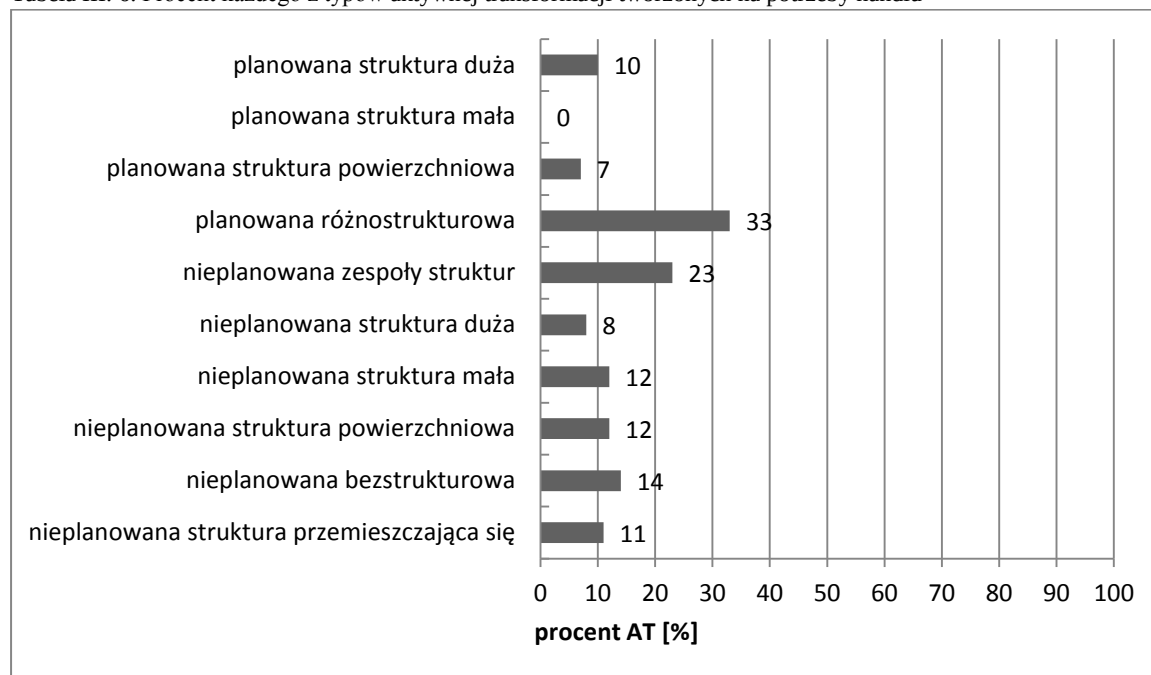
Dominującą rolę w tym procesie spełniają profesjonaliści i/lub organizacje, którzy zapewniają użytkownikom ofertę wydarzeń. Pojawia się także wiele AT generowanych przez samych użytkowników, którzy działają na mniejszą skalę. Jest to często wspierane przez struktury dedykowane planowanym AT, gdzie użytkownicy mogą aktywnie działać organizując np. koncerty, przedstawienia, warsztaty. Wspieranie inicjatyw użytkowników poprzez odpowiednią infrastrukturę oraz działalność organizacji zarządzających obiektem wpływa na kształtowanie aktywnego społeczeństwa, generującego rekreację w mieście.

III.II.II. Handel

Przestrzeń publiczna jest tymczasowo wykorzystywana na potrzeby funkcji handlowej. Dotyczy to zarówno targowisk złożonych z wielu stoisk, jak i jednostkowych, małych obiektów handlowych i wspomagających handel. Funkcja handlowa realizowana jest przez ok. 14% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 6. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby handlu

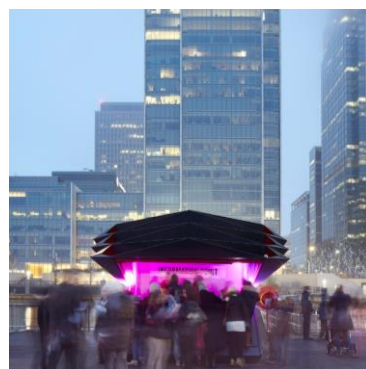
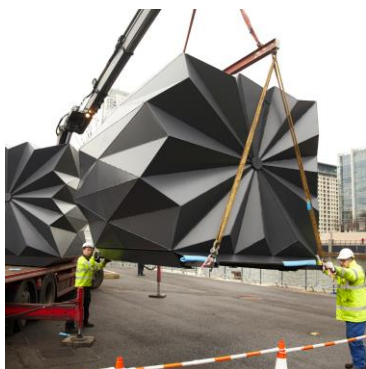

Źródło: opracowanie własne.

Aktywna transformacja o funkcji handlowej jest wspierana przez różnorodne typy struktur, wśród których szczególnie istotne są rozwiązania planowane różnostrukturalne, co stanowi 33% z rozwiązań tego typu. Z jej wykorzystaniem możliwa jest sprzedaż o różnej formie i skali. Często są to działania cykliczne takie, jak targi, jarmarki. Do tego celu wykorzystywane są również nieplanowane zespoły struktur, stanowiące ponad 20% AT tego typu. Tworzonych jest wiele, często podobnych do siebie, stoisk handlowych. Realizacja celu dotyczy w mniejszym stopniu pozostałych AT nieplanowanych, a także AT planowanych poprzez struktury duże i powierzchniowe. Każdy z tych typów realizuje zamierzenie w ok. 10% przypadków. Wyróżniają się struktury przemieszczające się związane są z wielokrotnym oferowaniem usługi w różnych miejscach, dla której sprzedawca zazwyczaj wykorzystuje tę samą, zindywidualizowaną formę. Występują także inicjatywy będące sposobem na czasowe zwiększenie strefy usługowej w przyległych budynkach lub sposobem na autopromocję.

Ilustracja III. 15. Targowiska w Wiedniu: a) pchli targ osiedlowy, b) targ kwiatowy, c) market warzywny
 Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustracja III. 16. a-c) Pawilony sprzedażowe Kiosk
 Źródło: https://www.archdaily.com/474940/kiosk-make-architects?ad_source=searchiad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 17. Food truck we Wrocławiu
 Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja III. 18. Dzieci sprzedające lemoniadę we Wrocławiu
 Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Współczesna forma handlu w mieście ulega ciągłym zmianom już w zakresie rodzaju placówek dedykowanych tej funkcji (Twardzik, 2016). Pojawiają się m. in. nowe sposoby sprzedaży, które ograniczają kontakt z klientem. Powstają tzw. *dark store*, czyli magazyny, z których zamówienia dowożone są bezpośrednio do klientów, odcinając funkcjonalnie przyległą przestrzeń. Stawianych jest także coraz więcej paczkomatów. Proces ten jest ułatwiony, ponieważ obiekty traktowane są jako małogabarytowe i nietrwale związane z gruntem. Przeobrażenia handlu dotyczą także ich realizowania poprzez aktywną transformację.

Targowisko

Sprzedaż jest realizowana w ramach targowisk, jarmarków, pchlich targów. W ich kontekście proces AT zachodzi jeżeli dana przestrzeń nie jest wykorzystywana jedynie do tego celu i handel występuje okazjonalnie lub jest działaniem nietypowym. Tak było np. w Wiedniu gdzie odbywały się jarmarki świąteczne, targi zdrowej żywności, targi osiedlowe (BN, 2022). W obrębie ciągów komunikacyjnych pojawiały się zunifikowane lub indywidualnie kształtowane stoiska (Ilustracja III. 15.). Czasami wykorzystywano jedynie koce rozkładane na ziemi, ograniczając do minimum potrzebną infrastrukturę. Zauważalna jest czasowo wzmożona liczba AT tego rodzaju w okresie letnim i podczas świąt zimowych. Sprzedawany jest wtedy towar, który być może nie cieszyłby się tak dużym zainteresowaniem przez pozostałą część roku lub jeżeli byłby ciągle dostępny. Okresowe działanie pozwala na wykorzystywanie do handlu intensywnie zabudowanych centrów miast.

Zaobserwowano próby ujednolicenia tymczasowych obiektów handlowych poprzez projektowanie zespołów podobnych struktur, jak w przypadku prefabrykowanych obiektów Kiosk w Londynie (ArchDaily, 2014). Nawiązywały one swoją konstrukcją do origami (Ilustracja III. 16.). Unikatowe formy architektoniczne dedykowano konkretnej przestrzeni, wyróżniając w ten sposób przestrzeń i podnosząc jej walory estetyczne.

Sprzedaż obwoźna i bezpośrednia

Szczególnym aspektem AT na potrzeby handlu są współcześnie popularne przyczepy gastronomiczne, food trucki. Ich działalność zaobserwowano we Wrocławiu w 2020 r. podczas pandemii (NS, 2022). Użytkownicy, jako firmy sprzedające pieczywo, utrzymywali działalność poprzez dowożenie produktów do klientów (Ilustracja III. 17.). Wiązało się to z poszukiwaniem odpowiedniej lokalizacji dla pojazdów, które początkowo generowały problemy rozjeżdżając trawniki i blokując komunikację. Wielokrotne wykorzystywanie food trucków stanowi wizualne wyróżnienie marki, będąc przeciwieństwem projektu Kiosk, który był wizualnie związany z miejscem.

Wśród badanych AT pojawiają się działania unikatowe, jak nieplanowana struktura mała przygotowana przez dzieci we Wrocławiu na potrzeby sprzedaży lemoniady (NS, 2022). Wykorzystały one zastane ławki, przyniosły stoliki, aby sprzedać domowy napój (Ilustracja III. 18.). Ogólna dostępność przestrzeni publicznej była szansą na realizację tej oddolnej inicjatywy.

Ilustracja III. 19. Miejsca wymiany: a) Exchange Box, b) Jadłodzielnia, c) Wieszak – wymiana ciepła w Olsztynie,
 Źródło a): <http://www.hclbox.org/en/pages/about> [dostęp: 01.01.2022].
 Źródło b): <https://www.facebook.com/grupazpasja/photos/pcb.4069619166384131/4069613626384685/> [dostęp: 01.01.2022].
 Źródło c): <https://www.facebook.com/page/1822552601347487/search/?q=olsztyn> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 20. Kolejka na wydarzenie we Wrocławiu
 Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Miejsce wymiany

Ilość dóbr gromadzonych przez społeczeństwo konsumpcyjne (Iwasiński, 2015) nie jest przez nie w pełni wykorzystywana, co nie ogranicza potrzeby posiadania coraz to nowych rzeczy. Rozwiązaniami tego problemu stał się m. in. minimalizm zakupowy, ale też barter. Umożliwia on posiadanie nowych dóbr przy jednoczesnym ograniczeniu produkcji. Użytkownicy poszukując miejsca dla tej alternatywnej formy handlu dokonywali AT przestrzeni publicznych stosując rozwiązania tanie i nastawione na jak największy zasięg. Pozwalają one na wymianę i oddawanie np. książek, mebli, ubrań, jedzenia (Ilustracja III. 19.). Oddolne zaangażowanie dotyczy nie tylko korzystania ze struktur, ale również ich samodzielnego organizowania, budowania i stawiania. Inicjatywy takie jak Wieszak – wymiana ciepła, w Olsztynie (Wymiana Ciepła, 2022b) pokazują rosnącą potrzebę barteru przy jednoczesnym dbaniu o środowisko i niesieniu pomocy potrzebującym. Uwzględnienie tych nowych form konsumpcji dóbr jest istotne dla dalszego rozwoju współczesnych miast i gospodarki.

Kolejka

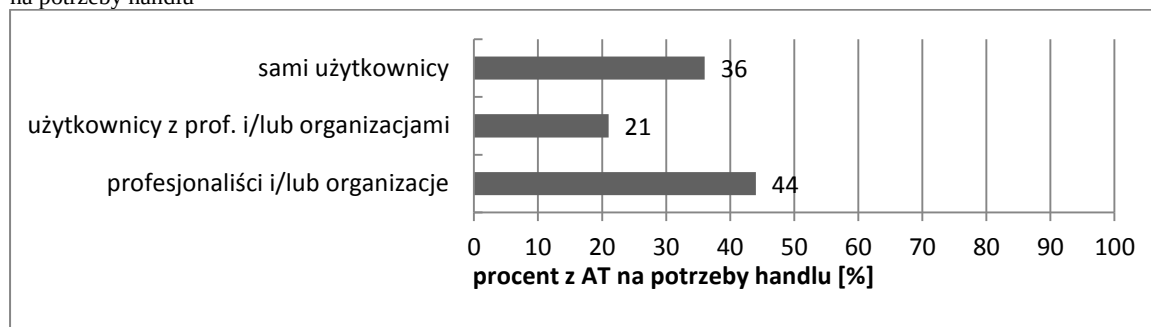
Integralnym aspektem handlowania jest tworzenie się kolejek, które dotyczą zarówno funkcji stałej, jak i tymczasowej. Te nieplanowane bezstrukturalne AT sprawiają, że część przestrzeni wspólnej, często przestrzeni komunikacji, staje się miejscem oczekiwania. Niekiedy utrudnia to poruszanie się innym użytkownikom przestrzeni. We Wrocławiu zaobserwowano ekstensywne działania tego typu związane z działalnością cukierni podczas święta Tłusty Czwartek, czy też w związku z organizacją wydarzeń (Ilustracja III. 20.) (NS, 2022). Jest to okazjonalna AT, ale pojawiająca się m.in. jako efekt projektowania minimalnych przestrzeni gastronomicznych, które przekierowują cały koszt obsługi klientów na przestrzeń wspólną. Pojawia się większa liczba użytkowników w przestrzeni publicznej, darmowa reklama dla usługi, ale także utrudnienie w poruszaniu się, szczególnie osób z niepełnosprawnościami. Dlatego też możliwość wprowadzania tego rodzaju usług powinna być kontrolowana i uwzględniana na etapie projektowania wybranego obszaru, a nie przekształcana z istniejących form handlu przy jednoczesnym ignorowaniu generowanych problemów.

Reklama

Handel wspierany jest przez reklamę, którą omówiono w rozdziale: Komunikowanie, Reklama (zob. rozdz. III.II.VI.).

Role aktantów

Tabela III. 7. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby handlu

Źródło: opracowanie własne.

Wśród analizowanych przykładów pojawiają się aktywne transformacje, spełniające funkcje handlowe, generowane wyłącznie przez użytkowników, co stanowi prawie $\frac{1}{3}$ przykładów realizacji tego celu. Są to głównie struktury małe pozwalające na m. in. sprzedaż, wymianę, czy też zwiększenie powierzchni usługowej.

Mniejszą część AT na cele handlowe stanowią targowiska, pchle targi i im podobne. Wydarzenia takie zazwyczaj generują organizacje, ale ich odbywanie się jest możliwe poprzez indywidualnie przygotowywane stoiska. Tym samym są efektem współpracy pomiędzy różnymi grupami aktantów.

Aktywne transformacje na cele usługowe realizowane są głównie przez projektantów i/lub organizacje, co stanowi prawie połowę przykładów omawianego rodzaju. Są to głównie jarmarki oraz targi, powstające w ramach zunifikowanych struktur wspierających handel o dużej skali.

Podsumowanie

Aktywna transformacja związana z handlem dotyczy głównie okresowo wzmożonych potrzeb funkcjonalnych. Jest również sposobem na promowanie produktów, które można kupić okazjonalnie. Współcześnie rozwijające się formy handlu dotyczą m. in. usług o małych powierzchniach sprzedażowych i obsłudze w przestrzeni wspólnej, food trucków, barteru. Przestrzeń publiczna może być projektowana z ich uwzględnieniem tak, aby nie kolidowały z realizacją podstawowych potrzeb.

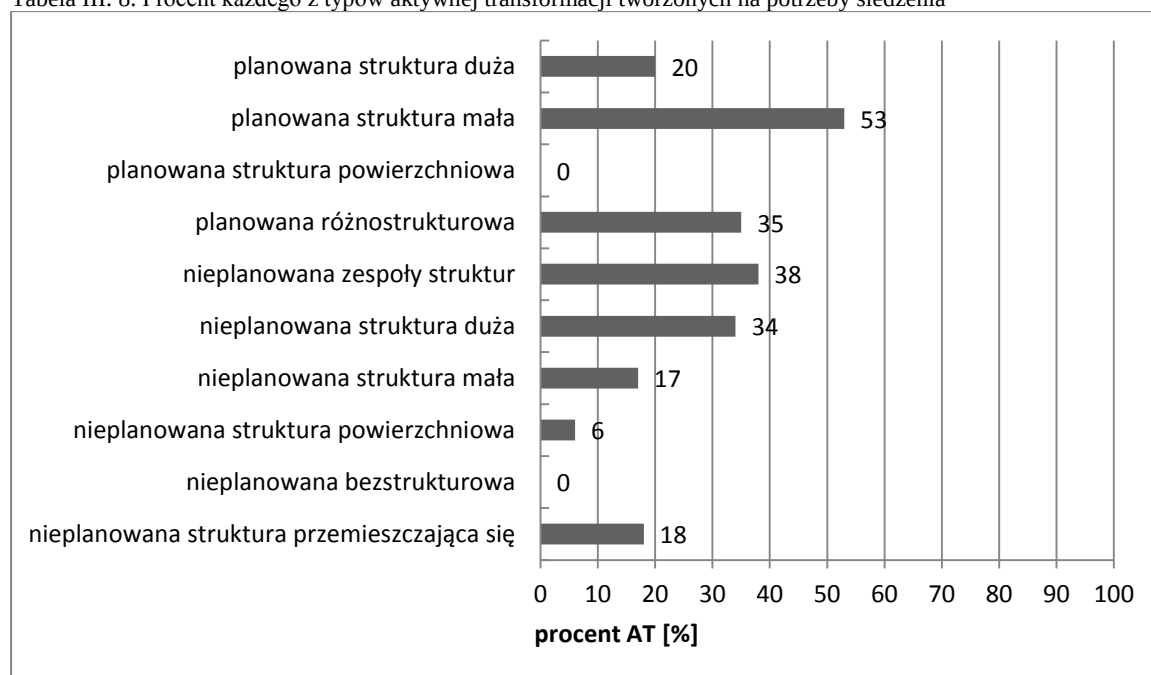
Wśród zbadanych przykładów największą rolę użytkowników można zaobserwować przy tworzeniu miejsc wymiany produktów. Rozwiązania takie mogą być odpowiedzią na negatywny wpływ konsumpcjonizmu, sposobem wspierania osób potrzebujących i mogą być uwzględniane jako funkcja współcześnie powstających przestrzeni publicznych.

III.II.III. Siedzenie

Mała architektura służąca do siedzenia jest jednym z podstawowych elementów trwałego wyposażenia przestrzeni publicznych. Wprowadzanie miejsc do siedzenia w ramach aktywnej transformacji realizowano poprzez struktury dedykowane jedynie tej funkcji, ale także struktury o innej dominującej funkcji, w obrębie których możliwe jest siedzenie. Funkcja siedzenia realizowana jest przez ok. 26% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 8. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby siedzenia

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje związane z zapewnieniem miejsca do siedzenia realizowane są przez różnorodne struktury. Dominującą rolę pełnią planowane struktury małe, które umożliwiają siedzenie, a często dedykowane są także innym funkcjom. Funkcja ta dotyczy ponad połowy AT tego typu. W dużym stopniu wykorzystywane są także planowane rozwiązania różnostrukturalne oraz nieplanowane zespoły struktur i struktury duże, każda stanowiąca realizację celu w ponad 30%. Funkcję realizowano w ramach większości typów za wyjątkiem nieplanowanych rozwiązań bezstrukturalnych i planowanych struktur powierzchniowych. Zazwyczaj jest ona związana z utworzeniem kubatury o małych elementach, na których można usiąść.

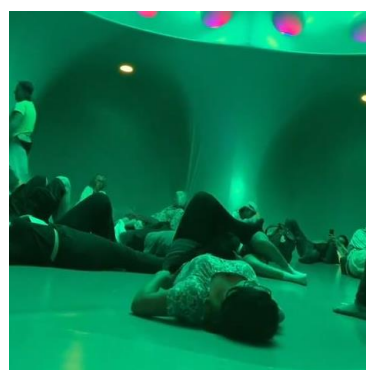
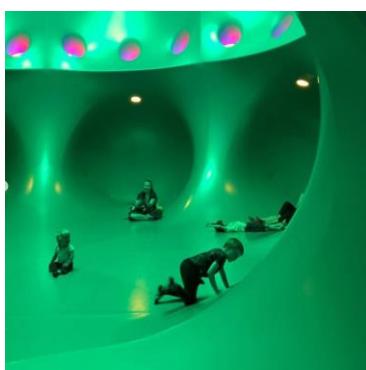
Ilustracja III. 21. a-b) Miejsce siedzenia na ławce A Bench for Everyone

Źródło: <https://www.mccloymuchemwa.com/A-BENCH-FOR-EVERYONE> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 22. Leżak we Wrocławiu

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja III. 23. a-c) Wypoczynek w The Daedalum

Źródło: <https://www.instagram.com/explore/tags/daedalum/> [dostęp: 01.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Kiedy brak jest miejsc do siedzenia użytkownicy wykorzystują do tego celu dowolne przestrzenie, np. schody, chodniki (Project for Public Spaces, 2009, ss. 29–30). W ramach aktywnej transformacji tworzone są różnorodne struktury, które uzupełniają funkcjonalnie przestrzeń.

Forma podstawowa

Zapewnienie miejsca do siedzenia może być realizowane poprzez podstawowy mebel miejski jakim jest ławka. Zaobserwowano rozwiązania tego typu, wykorzystujące nietypowe formy i materiały. Ławka A Bench for Everyone w Londynie miała unikatową formę (McCloy + Muchemwa, 2018). Zbudowana była na schemacie ciągłej, żółtej linii, która gięła się, aby umożliwić zróżnicowane sposoby siedzenia (Ilustracja III. 21.). Użytkownicy mogli usiąść naprzeciwko siebie, wysoko lub nisko, jak w fotelu lub jak na krześle, zwrócić się w stronę ulicy lub w stronę innych użytkowników. Podstawową funkcję siedzenia realizowano w sposób zależny od preferencji jednostki.

Indywidualizacja podstawowych relacji przestrzennych wyposażenia może być realizowana także przez zmianę jego rozmieszczenia. Działania takie zaobserwowano w inicjatywie L'épopée Puget w Marsylii (Collectif Etc, 2017), gdzie projektanci umożliwili modyfikowanie ułożenia obiektów, które służyły m. in. do siedzenia.

Tę samą funkcję spełniał leżak na drzewie we Wrocławiu (BSWWBD, 2022). Obiekt został zamontowany przez użytkownika w koronie drzewa, aby mógł samotnie uczyć się wśród natury (Ilustracja III. 22.). Działanie wiązało się z poszukiwaniem samotności i ukrycia, ale przede wszystkim z zapewnieniem miejsca do siedzenia wśród zieleni.

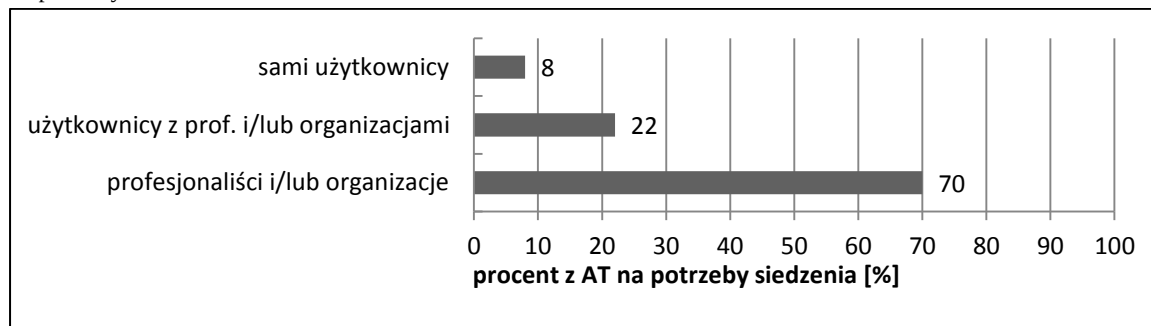
Forma alternatywna

Funkcja siedzenia jest także dodatkowym aspektem unikatowych działań np. dostosowywania miejsca do indywidualnych potrzeb, doświadczania unikatowych struktur. Podczas analizy obiektu pneumatycznego The Daedalus w Londynie (Ravenscroft, 2019) wyróżniono takie działania użytkowników jak siedzenie, a nawet leżenie we wnętrzu struktury. Artystyczny obiekt miał formę kolorowego labiryntu, którego doświadczanie użytkownicy łączyli z odpoczynkiem (Ilustracja III. 23.).

Miejsce do siedzenia jest zazwyczaj zapewnione w ramach podstawowego uzupełnienia funkcjonalności struktur, jak Urban Podium (Atelier Kempe Thill, 2022), Subtle Shifts (Cairns, 2018). Stanowi to dla użytkowników zachętę do przebywania i pozostawiania w przestrzeni.

Role aktantów

Tabela III. 9. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby siedzenia

Źródło: opracowanie własne.

Wprowadzanie aktywnych transformacji zapewniających miejsce do siedzenia odbywa się w ok. $\frac{1}{10}$ przypadków poprzez działania samych użytkowników. Jest to związane m. in. z tworzeniem miejsc do indywidualnego siedzenia.

Wśród omawianych aktywnych transformacji częściej pojawiają się takie, które realizowane są wspólnie przez różne grupy aktantów. Jest to związane z wypracowywaniem odpowiednich rozwiązań dla danych przestrzeni.

W prawie $\frac{3}{4}$ przypadków potrzeba siedzenia realizowana jest poprzez działania samych projektantów i/lub organizacji. Wiąże się to z realizacją podstawowych potrzeb, ale także umożliwieniem doświadczania unikatowych przestrzeni.

Podsumowanie

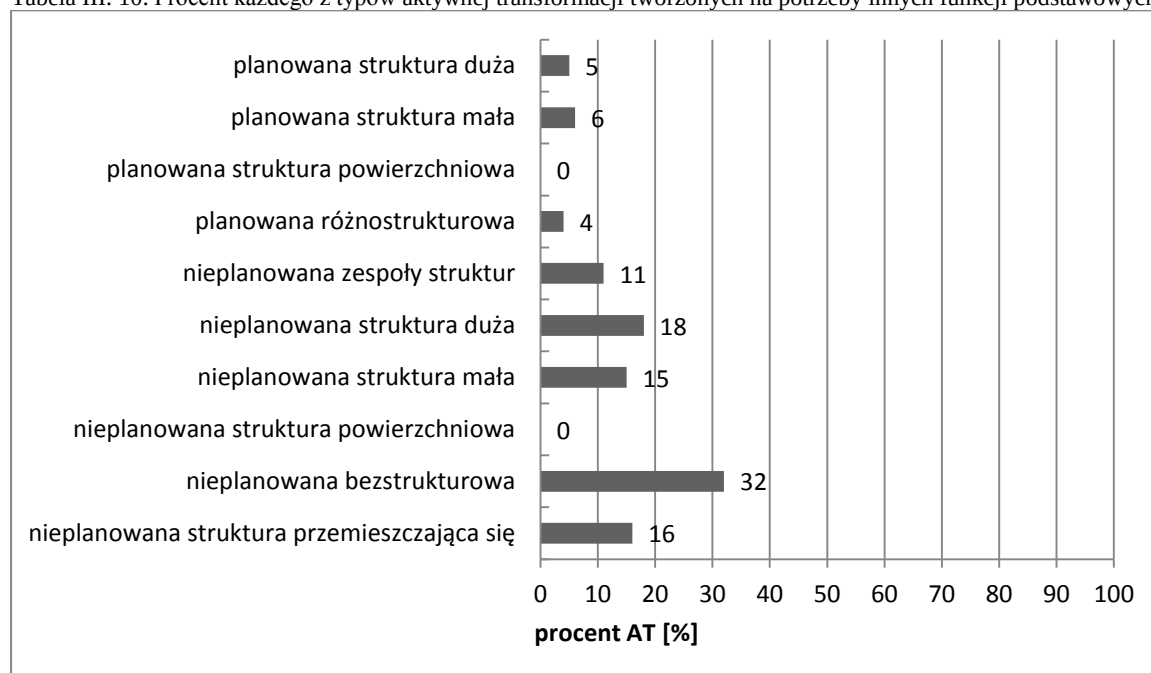
Potrzeba tymczasowego miejsca do siedzenia wiąże się z potrzebą doświadczania miejsca, z brakami w infrastrukturze przestrzeni publicznych, a także ze wzmożoną obecnością użytkowników ze względu na odbywające się wydarzenia. Użytkownicy w małym stopniu generują tego typu aktywne transformacje samodzielnie, ale zaobserwowano projekty, które oferują możliwość dostosowywania miejsca do potrzeb jednostek w aspekcie tej podstawowej funkcji.

III.II.IV. Inne funkcje podstawowe

Wśród badanych aktywnych transformacji zaobserwowano szereg rzadko pojawiających się funkcji, które związane są z realizacją podstawowych potrzeb, przede wszystkim przechowywania, dbania o otoczenie, zamieszkiwania i kwestii sanitarno-medycznych. Potrzeby zróżnicowanych funkcji podstawowych realizowane są przez ok. 13% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 10. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonej na potrzeby innych funkcji podstawowych

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje związane z innymi funkcjami podstawowymi są różnorodne, ale dotyczą przede wszystkim rozwiązań nieplanowanych, w szczególności bezstrukturalnych, co stanowi ponad 30% rozwiązań tego typu. AT nieplanowane poprzez struktury duże, małe, przemieszczające się i zespoły struktur również pojawiają się często i stanowią więcej niż 10% każdego z tych typów. Wprowadzane formy architektoniczne są bezpośrednio związane z konkretną potrzebą i jej uwarunkowaniami. Przechowywanie umożliwiające jest zazwyczaj przez struktury małe, potrzeby sanitarno-medyczne przez struktury przemieszczające się, a potrzeby mieszkaniowe przez struktury duże.

Ilustracja III. 24. Kontener do przechowywania odpadów we Wrocławiu

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja III. 25. Tymczasowa toaleta w Wiedniu

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Ilustracja III. 26. a-c) Miejsca noclegowe w ramach projektu Shabby Shabby Apartments

Źródło: <https://raumlabor.net/shabbyshabby-apartments/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 27. Dbanie o otoczenie: a) porządkowanie, b) dbanie o rośliny, c) dbanie o zwierzęta

Źródło a): <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Źródło b): <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Źródło c): <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Funkcja przechowywania

Tworzenie miejsc do przechowywania jest jedną z podstawowych działań realizowanych również poprzez aktywne transformacje. Dotyczy to głównie magazynowania w kontenerach odpadów budowlanych i związanych z okresowymi pracami porządkowymi (Ilustracja III. 24.). Nie mają one wyznaczonego, stałego miejsca i często blokują ciągi komunikacyjne, niszczą tereny zielone. Sama AT ma jednak na celu wprowadzenie porządku, a nie degradację otoczenia. Przykładem tego był obszar Wielkiej Wyspy we Wrocławiu, gdzie występował systemowy problem braku wystarczającej infrastruktury na odpady i konieczne było wykorzystanie obiektów tymczasowych (NS, 2022).

Szczególnie istotnym powodem przechowywania przedmiotów w przestrzeni publicznej jest tworzenie miejsc wymiany barterowej i oddawania rzeczy, które omówiono w rozdziale: Handel, Miejsce wymiany (zob. rozdz. III.II.II.). Do tego celu nadal wykorzystuje się śmietniki m. in. poprzez wieszanie siatek na kubłach, stawianie obok kartonów. Inicjatywy takie, jak Wieszak - wymiana ciepła (Wymiana Ciepła, 2022b), Jadłodzielnia (Jadłodzielnia Szczecin, 2022) są higieniczną i przystępną alternatywą przechowywania w przestrzeni publicznej m. in. jedzenia, ubrań, książek, mebli. Bazuje to na zaufaniu społecznym i pozwala na prawie bezobsługową organizację miejsca, ogólną dostępność rzeczy, wzajemną kontrolę.

Funkcja sanitarno-medyczna

Pojawiają się także potrzeby sanitarno-medyczne związane z pandemią, realizowane przede wszystkim w ramach mobilnych centrów testowych. Omówiono je w rozdziale: Sytuacja kryzysowa, Usługi podstawowe (zob. rozdz. III.IV.IV.). Potrzebą sanitarną jest także stawianie tymczasowych toalet, zaobserwowane w Neubau (Ilustracja III. 25.) (Albertslund Kommune, 2022). Ich dostępność w mieście nie zawsze jest wystarczająca dlatego pojawiają się rozwiązania tymczasowe.

Funkcja mieszkaniowa

AT są także dedykowane potrzebie zamieszkiwania. Dotyczy to m. in. obecność osób bezdomnych, która nie wpływa pozytywnie na wizerunek miejsca, ale bywa koniecznością dla tej grupy (Anti-K, 2020). Rozwiązania o funkcji mieszkaniowej pojawiły się w projekcie Shabby Shabby Apartments w Monachium (raumlaborberlin, 2015). Projektanci zastanawiali się jak wyglądałoby miasto, w którym każdy śpi tam, gdzie chce (Ilustracja III. 26.). Postawili kilkadziesiąt niskokosztowych, tymczasowych obiektów, które służyły jako tanie, ale odpłatne pokoje hotelowe. Przede wszystkim umożliwiały więc unikatową formę rekreacji, ale były także formą sprzeciwu wobec wysokich czynszów.

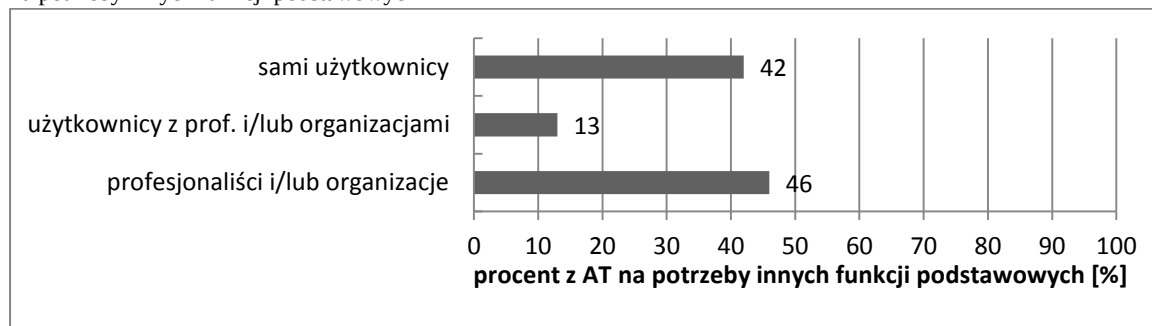
Funkcja opiekuńcza

Podstawowym działaniem jest także dbanie o otoczenie jako aktywność nieplanowana, niezwiązana z pracą zawodową. W ramach aktywnych transformacji najczęściej to użytkownicy wykonują prace porządkowe, dbają o roślinność i zwierzęta (Ilustracja III. 27.). Ich działania poprawiają stan miejsca, ograniczają dalszą degradację, a także

pozwalają na integrację lokalnej społeczności. Te oddolne działania zaobserwowano na trzech wybranych osiedlach (Albertslund Kommune, 2022; BN, 2022; BSWWBD, 2022).

Role aktantów

Tabela III. 11. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby innych funkcji podstawowych

Źródło: opracowanie własne.

Wprowadzanie aktywnych transformacji mających na celu realizację innych funkcji podstawowych tworzone są w prawie połowie przypadków przez samych użytkowników. Wykorzystują oni przestrzeń publiczną do przechowywania, zamieszkiwania, ale także dbają o swoje otoczenie.

W mniejszym stopniu AT realizowane są wspólnie przez użytkowników i pozostałe grupy aktantów co stanowi ponad $\frac{1}{10}$ przykładów omawianego rodzaju. Są to głównie indywidualne działania, ale dedykowane wspólnym inicjatywom.

Profesjonaliści i/lub organizacje są odpowiedzialni za prawie połowę przykładów, głównie związanych z funkcją sanitarno-medyczną.

Podsumowanie

Aktywna transformacja jest sposobem realizacji różnorodnych podstawowych potrzeb, które są rzadziej spotykane. Wśród nich wyróżnić można przechowywanie, które jest powiązane z systemem pomocowym i barterowym. Pojawiają się także potrzeby zamieszkiwania zarówno jako problem społeczny, jak i unikatowe przeżycie. Potrzeby sanitarno-medyczne związane są głównie z pandemią i potrzebą dodatkowych ogólnodostępnych toalet. Wyróżniono także potrzebę pielęgnowania przestrzeni wspólnych.

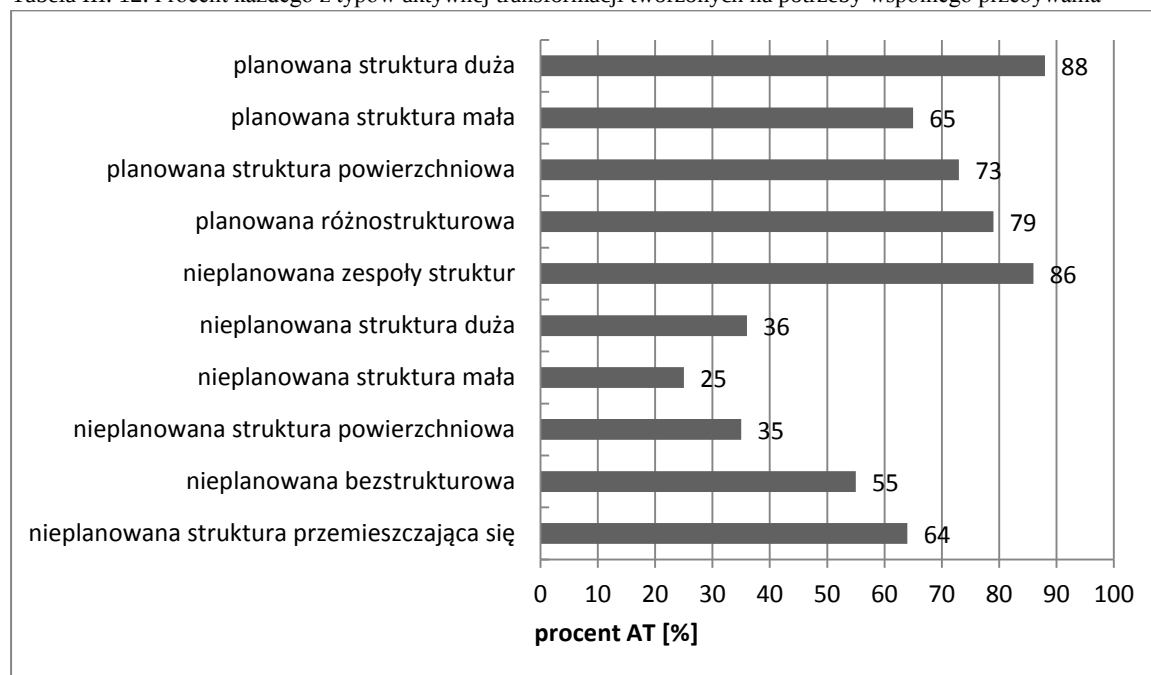
Oddolne procesy dotyczą przede wszystkim przechowywania, zamieszkiwania i opieki nad miejscem. Są to w dużej mierze ich samodzielne aktywne transformacje, które wskazują na występowanie braków w infrastrukturze i pojawianie się nowych potrzeb funkcjonalnych.

III.II.V. Wspólne przebywanie

Istotnym powodem wprowadzania aktywnych transformacji jest potrzeba wspólnego przebywania użytkowników. Transformacje tego typu w nietrwały sposób generują interakcje pomiędzy ludźmi, co w efekcie może być podstawą powstawania długotrwałych relacji społecznych, budowania lokalnej społeczności. Potrzeba wspólnego przebywania realizowana jest przez ok. 54% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

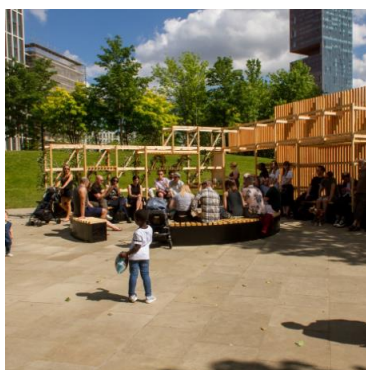
Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 12. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby wspólnego przebywania

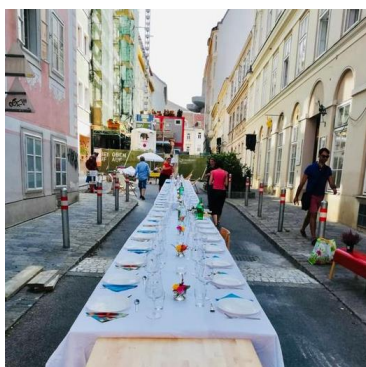

Źródło: opracowanie własne.

Wprowadzanie aktywnych transformacji w celu spotykania się jest bardzo różnorodnym procesem. Dotyczy on wielu przykładów i zazwyczaj odnosi się do przynajmniej połowy rozwiązań danego typu. Najczęściej realizacja celu jest jednak związana z AT planowanymi i każdy z jej typów, przynajmniej w 65%, związany jest ze wspólnym przebywaniem. AT nieplanowane odnoszą się do tej potrzeby w mniejszym stopniu. W szczególności są to struktury duże, małe i powierzchniowe, które realizują cel w ok. 30% przypadków. Każda z form architektonicznych może realizować potrzebę wspólnego przebywania jeżeli jej funkcjonowanie opiera się na jednoczesnym korzystaniu z niej przez wiele osób.

Ilustracja III. 28. a-c) Spotkania w przestrzeni Subtle Shifts
Źródło: <https://new-practice.co.uk/subtle-shifts> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 29. Wspólny posiłek w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustracja III. 30. Sprzątanie wokół śmietników we Wrocławiu
Źródło: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Ilustracja III. 31. Miejsca przebywania wśród ludzi, ławka w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Wspólne przebywanie wielu ludzi to przede wszystkim możliwość integracji. Stanowi znaczący potencjał dla kształtowania więzi społecznych.

Spotkanie globalne

Największą z nieplanowanych aktywnych transformacji, realizowanych w sposób generujący interakcje pomiędzy użytkownikami, są zespoły struktur powstające dla festiwali i im podobnych wydarzeń. Z okazji London Festival of Architecture w samym 2017 r. przygotowano szereg obiektów, które odwiedziło ok. 400 tys. osób (LAF, 2022). Stanowiło to potencjał do powstawania wielu interakcji przy jednoczesnym promowaniu głównej idei wydarzenia - designu.

Spotkanie lokalne

Za analogiczne działanie o mniejszej skali można uznać festyny osiedlowe i inne lokalne inicjatywy. Dużo mniejszy zasięg tych AT i ich lokalność umożliwiają budowanie wspólnoty. Przykładem struktury, która umożliwiała zarówno globalne, jak i lokalne spotkania była nieplanowana struktura duża Subtle Shifts (Cairns, 2018), będąca częścią londyńskiego festiwalu. Struktura funkcjonowała dłużej niż początkowo przewidywano i pozwalała na realizację inicjatyw również przez użytkowników. Była przestrzenią warsztatów, pokazów, wykładów, a nawet ceremonii ślubnych (Ilustracja III. 28.).

Wspólny posiłek

Szczególnym rodzajem spotkań jest wspólne biesiadowanie. Zwyczaj ten jest częścią m. in. kultury hiszpańskiej, gdzie na ulicach rodziny rozstawiają długie stoły na wspólny posiłek. Podobne AT zaobserwowano w Wiedniu, gdzie przewodniczący tamtejszego okręgu zaprosił mieszkańców do wspólnego stołu (BN, 2022). Rozstawiono go w ciągu komunikacyjnym (Ilustracja III. 29.) i zaproszono wszystkich chętnych. AT sprawiła, że przestrzeń publiczna stawała się częścią domu, w którym spotyka się rodzina złożona z lokalnej społeczności.

Wspólny problem

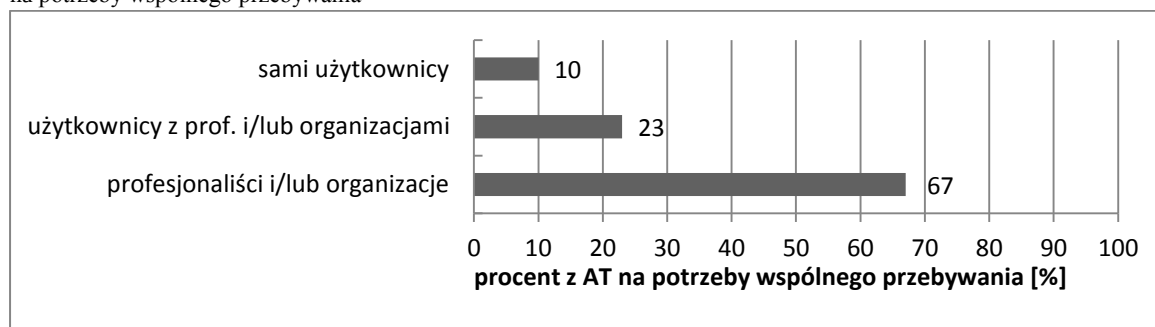
Kształtowanie relacji wśród lokalnej społeczności można zaobserwować podczas wspólnego działania na rzecz rozwiązania problemu. W okresie PRL-u powszechna była praca w czynie społecznym. Podobne działania zaobserwowano na Wielkiej Wyspie gdzie mieszkańcy m. in. uprzątnęli tereny wokół zaniedbanych śmietników (Ilustracja III. 30.). Pozwoliło im to na rozmowy i integrację (BSWWBD, 2022). Problem posłużył do budowania lokalnej społeczności i pokazał, że być może nie każdą przeszkodę trzeba rozwiązać za użytkowników.

Przebywanie wśród ludzi

Pojawia się także potrzeba przebywania wśród ludzi, jako aktywności nienastawionej na bezpośredni kontakt. AT dotyczy stawiania siedzisk, które zaobserwowano w Wiedniu (Ilustracja III. 31.) (BN, 2022). Zapewniały one miejsce do przebywania wśród ludzi, obserwowania innych, odpoczynku, ale było to przede wszystkim działanie indywidualne.

Role aktantów

Tabela III. 13. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby wspólnego przebywania

Źródło: opracowanie własne.

Interakcje generowane są w ok. $\frac{1}{10}$ przez samych użytkowników, co pokazuje, że jest to istotny dla nich cel wprowadzania aktywnej transformacji. Często działają oni wspólnie na rzecz miejsca, a także tworzą wydarzenia dla innych użytkowników.

Wspólne AT użytkowników z pozostałymi grupami aktantów dotyczy ok. $\frac{1}{5}$ przykładów i odbywa się m. in. poprzez tworzenie wydarzeń w miejscach dedykowanych takim inicjatywom.

Sami profesjonaliści i organizacje tworzą zdecydowaną większość aktywnych transformacji dla tego celu, co dotyczy ponad $\frac{2}{3}$ przykładów. Jest to związane z inicjatywami o dużej skali takimi, jak festyny, festiwale.

Podsumowanie

Aktywna transformacja realizowana na potrzeby wspólnego przebywania jest kluczowa z perspektywy budowania lokalnych społeczności, a także spotykania się ludzi niezwiązanych z miejscem, ale zainteresowanych tymi samymi zagadnieniami. Ten cel dotyczy ponad połowy wszystkich przykładów i pokazuje jak duże znaczenie dla AT ma jej realizacja na tle społecznym, a nie tylko formalnym.

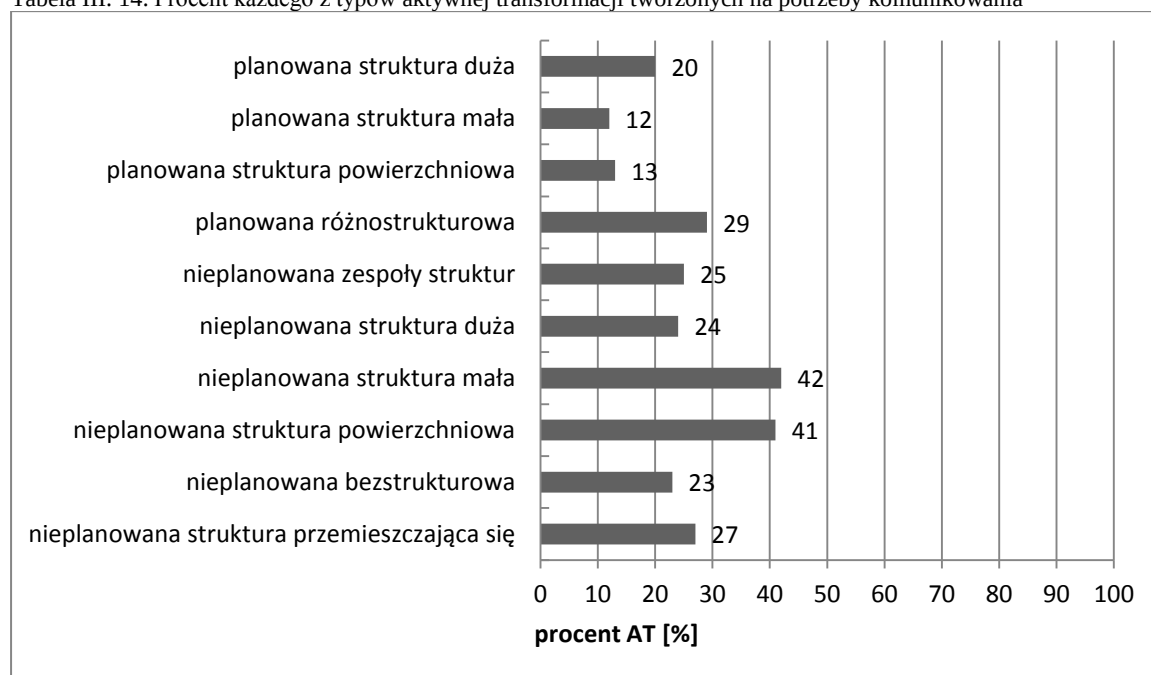
Rola użytkowników jest kluczowa dla zachodzenia AT, gdyż ich obecność definiuje skuteczność zamierzenia. Wiele z zaobserwowanych działań jest efektem oddolnych ingerencji. Jako twórcy wydarzeń użytkownicy sami generują przedsięwzięcia, które umożliwiają społeczne interakcje, w czym pomocna jest dostępna infrastruktura i wsparcie pozostałych grup aktantów.

III.II.VI. Komunikowanie

Komunikowanie rozważane jest w niniejszej grupie jako potrzeba interakcji, która dotyczy przekazywania komunikatów pomiędzy samymi użytkownikami, ale też pomiędzy różnymi grupami aktantów. Przestrzeń publiczna jest w takim wypadku nośnikiem przekazu, a bezpośredni kontakt między ludźmi nie determinuje możliwości komunikowania. Potrzeba komunikowania realizowana jest poprzez ok. 28% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 14. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby komunikowania

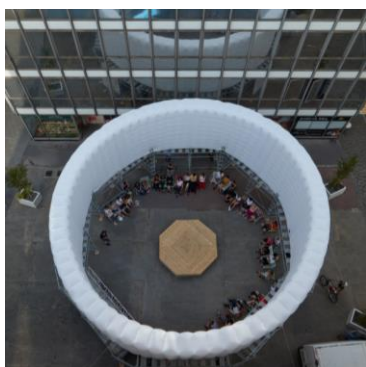

Źródło: opracowanie własne.

Wśród analizowanych aktywnych transformacji wspierających komunikowanie wykorzystywane są różnorodne struktury. Ich typ zależny jest od rodzaju komunikatu. Częściej wykorzystywane są rozwiązania nieplanowane, a w szczególności struktury małe i powierzchniowe, co dotyczy prawie połowy każdego z typów. AT planowane są w mniejszym stopniu związane z komunikowaniem niż AT nieplanowane, ale realizują one tę funkcję w nie mniej niż 12% przypadków. Zaobserwowane inicjatywy są często związane z wprowadzaniem zmian w obrębie zastanych elementów przestrzeni. Istotna jest dostępność struktury, aby dotrzeć do wielu odbiorców.

Ilustracja III. 32. Tablice informacyjne w Subtle Shifts
Źródło: <https://new-practice.co.uk/subtle-shifts> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 33. Reprezentacja objętości 1 tony CO2 w ramach Next Gen Park
Źródło: <https://www.archdaily.com/920928/next-gen-park-kogaa-studio> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 34. a-c) Ruchomy lokal wyborczy w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Prawie wszystkie analizowane aktywne transformacje przyciągają uwagę użytkowników i w ten sposób informują ich, że coś dzieje się w przestrzeni publicznej. Jest to szczególnie istotne kiedy duża liczba użytkowników jest kluczowa dla realizacji zamierzenia. Wyjątek stanowią pojedyncze rozwiązania takie, jak montaż leżaka ukrytego w koronie drzew, kiedy to komunikowanie o istnieniu struktury nie jest istotne, a nawet pożądane. Mimo to AT wyróżniają się w przestrzeni, czego dowodem jest ich dokumentacja fotograficzna. Przyciąganie uwagi użytkowników jest więc integralną częścią AT, a nie aspektem realizacji omawianej funkcji komunikowania.

Wśród badanych przykładów można wyróżnić szereg aspektów komunikowania w przestrzeni poprzez AT.

Punkt informacyjny

Potrzeba komunikowania realizowana jest poprzez informowanie o realizowanych wydarzeniach. Do promocji wykorzystywane są platformy internetowe, ale także same struktury, jak w przypadku pawilonów ESK (WCRS, 2022), Urban Podium (Stadspodium, 2022), Subtle Shifts (Cairns, 2018). Obecność struktur promuje wydarzenia, a zainteresowani mogą zapoznać się ze szczegółową ofertą również na miejscu, w punktach informacyjnych lub poprzez zamieszczane na ścianach programy wydarzeń (Ilustracja III. 32.). Dostępność informacji w miejscu działania pomaga w ograniczeniu wykluczenia społecznego.

Komunikat

Podobny sposób informowania użytkowników można było zaobserwować w nieplanowanej strukturze przemieszczające się, Next Gen Park w Brnie w Czechach (Pintos, 2019). Obiekt zapewniał informacje o wydarzeniach, ale także sama architektura była nośnikiem danych. Struktura składała się z rusztowania i nadmuchanej, białej tkaniny, która pokazywała objętość 1 tony CO₂ (Ilustracja III. 33.). Tym samym reprezentowała $\frac{1}{10}$ średniej, rocznej emisji jednego mieszkańca Czech, uświadamiając odbiorcom współczesne problemy środowiskowe. Obiekt przekazywał użytkownikom informację poprzez swoją formę architektoniczną.

Komunikat o charakterze politycznym

Komunikaty powstają ze względu na unikatowy cel np. polityczny, czego przykładem jest wieszanie plakatów wyborczych, czy też rozdawanie darmowych lodów (BN, 2022). Szczególnym przykładem tego typu działań była ruchoma struktura, którą zaobserwowano w Wiedniu. Okrągła, składana scena, przesuwana na kółkach (Ilustracja III. 34.) służyła m. in. jako lokal wyborczy i informacja o działalności politycznej (BN, 2022). Stała się ona także miejscem publicznych debat, koncertów, wystaw. Przestrzeń publiczna służyła w ten sposób autopromocji i docieraniu do wyborców.

Ilustracja III. 35. Protest The Mirror Barricade

Źródło: <http://www.toolsforaction.net/mirror-barricade/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 36. Protest na Placu Wolności

Źródło: <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja III. 37. a-c) Komunikaty we Wrocławiu

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja III. 38. Miejsce pomocy w Wiedniu

Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstehungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Protest

Przestrzeń publiczna jest wykorzystywana do wyrażania opinii poprzez protestowanie. W tym celu w Dortmund powstała m. in. nieplanowana AT z użyciem struktur małych, The Mirror Barricade. Były to dowolnie zestawiane, dmuchane kostki z folii refleksyjnej (Tools for Action, 2016). Użytkownicy tworzyli z ich pomocą mur (Ilustracja III. 35.), w którym odbijali widok uczestników wiecu neonazistów, protestując tym samym przeciwko ksenofobii.

Protesty odbywają się z wykorzystaniem różnych form banerów, transparentów, które często są drugorzędne względem obecności wielu protestujących. Działania odbywają się w miejscu, w którym zidentyfikowano problem, a także w otwartych przestrzeniach umożliwiających duże zgromadzenia (Ilustracja III. 36.). Ta druga grupa jest związana z AT planowanymi różnostrukutrowymi np. w obrębie placu Wolności we Wrocławiu, gdzie mieszkańcy wielokrotnie wyrażali swoje, niekiedy przeciwstawne, opinie (PWW, 2022). Duże, otwarte przestrzenie, wspomagają wyrażanie opinii przez mieszkańców, stanowiąc istotny aspekt kształtowania społeczeństwa demokratycznego.

Komunikat – prośba, uwaga

Szczególnie istotnym aspektem komunikowania jest pozostawianie w przestrzeni publicznej napisów o różnej formie. Pozwala to na przekazanie odbiorcom zamierzonych treści bez konieczności osobistego oczekiwania na ich pojawienie się w danym miejscu. Najczęściej są to pozostawiane przez mieszkańców kartki i tabliczki (Ilustracja III. 37.). Mocowane są do roślin, ogrodzeń, lamp, a także wbijane w ziemię. AT zaobserwowane we Wrocławiu dotyczą lokalnych problemów takich, jak niesprzątanie po pupilach, niszczenia trawników, wycinania drzew (NS, 2022). Polega to także na zwracaniu uwagi na unikatowe aspekty miejsca np. rodzinę jeży mieszkającą pod stertą liści (NS, 2022). Równie istotna jak swoboda zamieszczania treści jest ich późniejsze publikowanie na platformach społecznościowych. Zamieszczanie komunikatów w przestrzeni wspólnej jest istotne dla mieszkańców i może być wspierane przez ogólnodostępne struktury.

Pomoc

Podczas pandemii w 2020 r. pojawiły się komunikaty związane z chęcią niesienia pomocy potrzebującym. Na ten cel przekształcono ogrodzenie znajdujące się w Wiedniu (BN, 2022). Zawisły na nim m. in. siatki z pomarańczami, słoiki ze środkami higieny osobistej (Ilustracja III. 38.). Nastąpiło przekształcenie ogrodzenia z elementu przestrzeni, który dzieli, w miejsce pomocy łączącej lokalną społeczność.

Ilustracja III. 39. *Potykaç* we Wrocławiu

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Ilustracja III. 40. Drogowskaz do pubu we Wrocławiu

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Ilustracja III. 41. Reklama ambientowa, rzeźba Jeffa Goldbluma

Źródło: <https://edition.cnn.com/travel/article/jeff-goldblum-statue-london/index.html> [dostęp: 01.01.2022].

Reklama

Komunikowanie jest także powiązane z funkcją handlową. Użytkownicy chcący promować własną działalność wykorzystują do tego celu nie tylko słupy reklamowe, bilbordy, ale też alternatywne metody angażujące przestrzeń wspólną. Częstym rozwiązaniem było wprowadzanie tablic zwanych *potykaczami* (Ilustracja III. 39.) (BSWWBD, 2022). Były one stawiane w obrębie ciągów pieszych, zajmując czasami część drogi i utrudniając ruch. Do pozostawiania reklam wykorzystywana była też nawierzchnia ciągów komunikacyjnych, jak w przypadku drogowskazów do wrocławskich pubów (Ilustracja III. 40.) (NS, 2022).

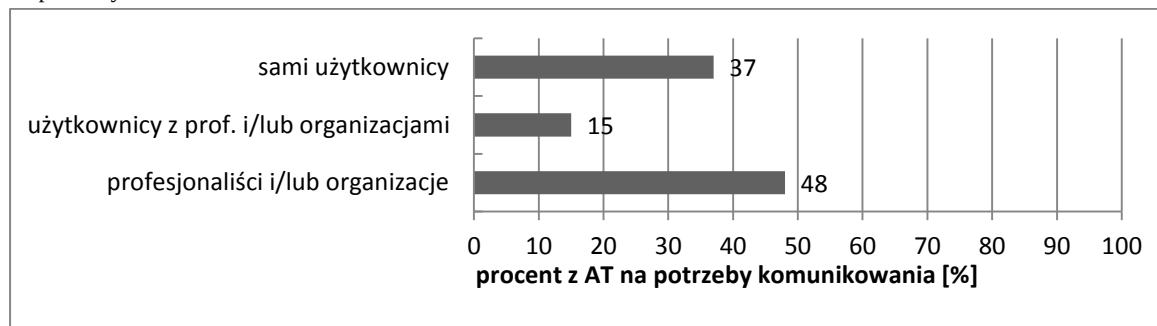
Nowoczesne reklamy angażujące przestrzeń publiczną to m. in. niezinstytucjonalizowana reklama ambientowa (Wszolek, 2015). Działania tego typu zaskakują odbiorców swoją niestandardową formą, funkcjonując jednocześnie jako m. in. sztuka, inicjatywa społeczna. Przykładem tego jest dużych rozmiarów rzeźba Jeffa Goldbluma (Ilustracja III. 41.), która zaskakiwała przechodniów i promowała aktora oraz serię filmów Jurassic Park (Marcus, 2018). Omówiono ją w rozdziale: Rekreacja: Celebracja (zob. rozdz. II.II.I.). Przestrzeń publiczna została wykorzystana w kreatywny sposób, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców.

Tożsamość

Komunikowana jest także tożsamość miejsca. Jest to szczególnie istotne dla promowania lokalnych inicjatyw i kultury miejsca, które omówiono w rozdziale: Rekreacja, Wydarzenia – kultura miejsca (zob. rozdz. III.II.I.).

Role aktantów

Tabela III. 15. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby komunikowania

Źródło: opracowanie własne.

Aktywna transformacja jest często generowana przez samych użytkowników, co stanowi prawie $\frac{1}{3}$ przykładów realizacji celu. Szczególnie nieplanowane struktury małe są w formie, przekazie i lokalizacji prawie całkowicie zależne od jednostek. Działania te mają zazwyczaj charakter rudymmentarny. Oddolne wyrażanie opinii to także protesty.

Komunikowanie odbywa się w małym stopniu poprzez wspólne działania użytkowników i profesjonalistów i/lub organizacji. Taki proces można zaobserwować w przypadku tworzenia wydarzeń, gdzie inicjatorami są użytkownicy, a organizacje wspierają ich m.in. poprzez udostępnianie informacji.

Prawie połowa aktywnych transformacji na potrzeby komunikowania jest tworzona przez samych profesjonalistów i/lub organizacje. Są to zazwyczaj ekstensywne rozwiązania m. in. punkty informacyjne podczas festiwali, dla których kluczowe jest wyróżnienie struktury w przestrzeni, przykucie uwagi użytkowników.

Podsumowanie

Aktywna transformacja realizowana na potrzeby komunikowania dotyczy znaczącej grupy omawianych działań. Jest kluczowa dla niezależnego porozumiewania się między sobą użytkowników, głównie za pomocą nieplanowanych struktur małych. Potrzeba ta jest wspierana przez trwałe elementy otoczenia, które stają się nośnikami przekazów. Dostępność przestrzeni i obecność różnorodnych użytkowników stanowi istotny potencjał do docierania do szerokiej grupy odbiorców. Z tego względu jest to miejsce znaczącej działalności reklamowej.

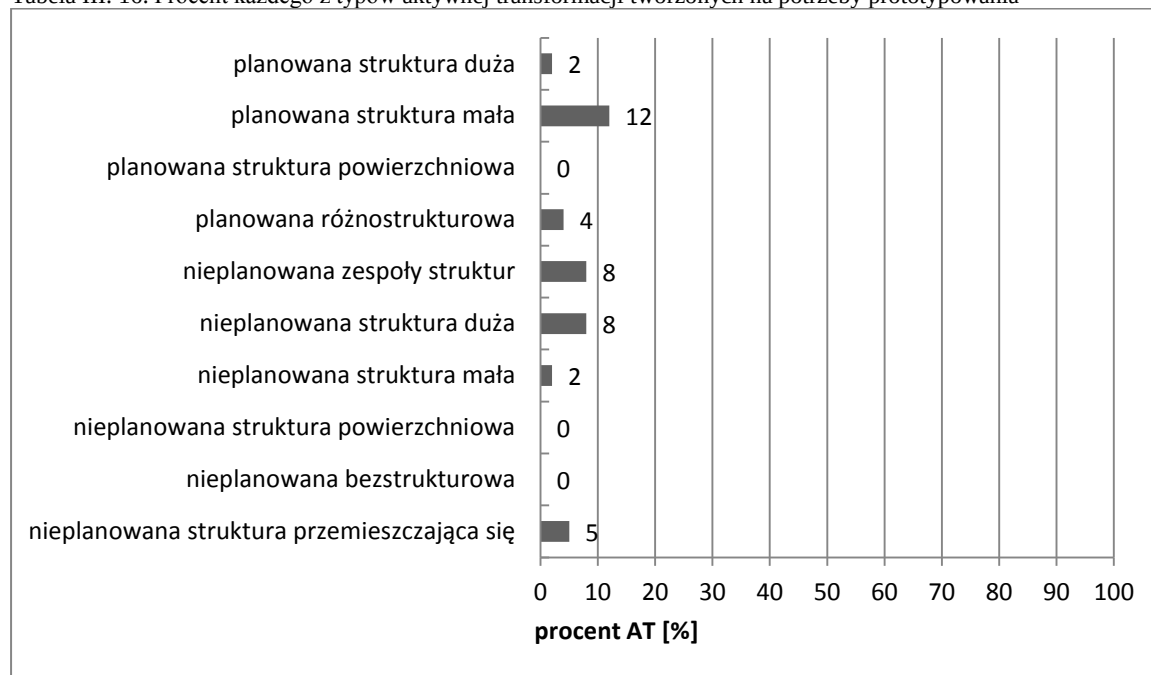
Rola użytkowników jest dominująca dla generowania aktywnych transformacji w celu komunikowania. Dotyczy to całkowicie oddolnych i niskokosztowych komunikatów, a także współtworzenia komunikatów z pozostałymi aktantami na potrzeby wydarzeń.

III.II.VII. Prototypowanie

Integralnym aspektem procesu projektowego jest tworzenie prototypów rozwiązań. Powstałe w ten sposób struktury wykorzystuje się do aktywnej transformacji, co pozwala na testowanie rozwiązań architektonicznych w realnym otoczeniu. Funkcja prototypowania dotyczy ok. 3% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

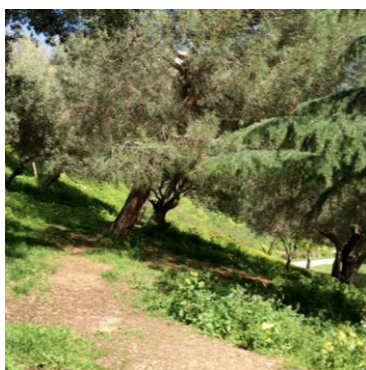
Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 16. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby prototypowania

Źródło: opracowanie własne.

Prototypowanie poprzez aktywne transformacje najczęściej dotyczy rozwiązań planowanych poprzez struktury małe, stanowiąc ponad 10% rozwiązań tego typu. Funkcja związana jest także z AT nieplanowanymi poprzez zespoły struktur oraz struktury duże, co dotyczy 8% każdego z typów. Planowane struktury duże i rozwiązania różnostrukturalne, a także nieplanowane struktury małe i przemieszczające się również realizują cel, ale jest to mała część tych typów. Prototypowanie związane jest zarówno z poszukiwaniem odpowiednich rozwiązań przestrzennych, jak i konstrukcyjnych.

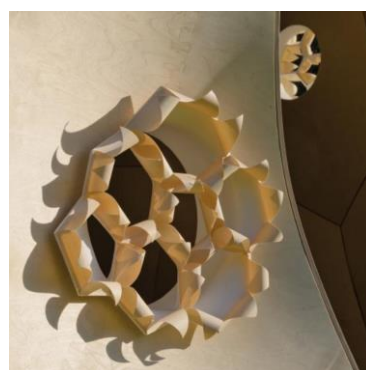
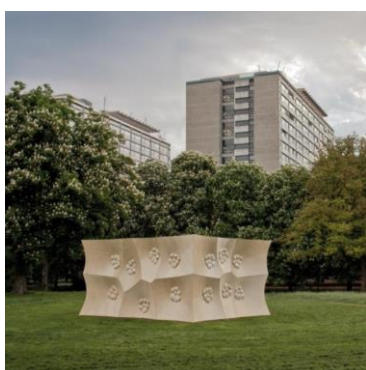
Ilustracja III. 42. a-c) Prototypowanie rozwiązań w Meccalupino!

Źródło: <http://www.collectifetc.com/realisation/meccalupino/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 43. a-c) Prototypowanie rozwiązań w Perestrello in festa

Źródło: https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/perestrello-2-0/ [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 44. a-c) Prototyp ICD Research Building HygroSkin

Źródło: <https://www.icd.uni-stuttgart.de/projects/hygroskin-meteorosensitive-pavilion/> [dostęp: 08.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Prototypowanie jest bezpośrednio związane z miejscem zachodzenia aktywnej transformacji lub nie. Z perspektywy użytkowników danego miejsca szczególnie istotne są rozwiązania mu dedykowane, ponieważ odnoszą się do jego unikatowych potrzeb. Prototypy analizowane w niniejszym badaniu dotyczą w dużej mierze tej drugiej grupy.

Prototypowanie związane z miejscem aktywnej transformacji

Zmiana przestrzeni publicznych związana jest z obowiązującym w danym miejscu procesem inwestycyjnym. Jego częścią może być prototypowanie, co pozwala na poszukiwanie najlepszego rozwiązania i aktywność użytkowników zanim rozpocznie się budowa. W Meccalupino! we Francji projektanci wraz z lokalną społecznością zbadali, zaprojektowali, a także wybudowali prototyp dwóch tras pieszych i struktur towarzyszących (Ilustracja III. 42.a) (Collectif Etc, 2019). Jedna trasa stanowiła komunikację podstawową, a druga rekreacyjną. Pierwsze prototypowanie odbyło się poprzez poprowadzenie symbolicznych taśm, wyznaczających kierunki ruchu i obiekty (Ilustracja III. 42.b). Ta szybka i prosta AT pozwoliła mieszkańcom na lepsze, niż w przypadku samego oglądania rysunków koncepcyjnych, zapoznanie się z proponowanymi zmianami. W następnym etapie wspólnymi siłami wybudowano zespół niskokosztowych struktur (Ilustracja III. 42.c). W dwa tygodnie powstały proste konstrukcje, które testowano przez kilka lat, aby przeanalizować ich wpływ na otoczenie. Ten etap był bardziej ekstensywny, jednak również był tanią próbą znalezienia trwałych rozwiązań na przyszłość.

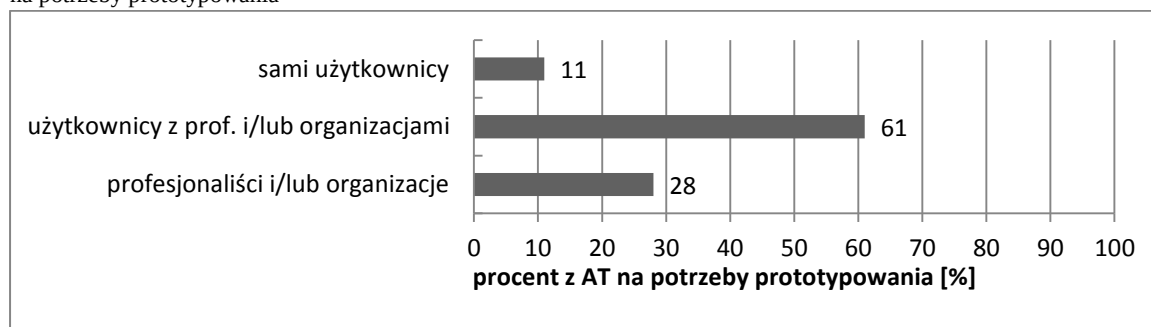
Prototypowanie odbywało się także w czasie rzeczywistym, jak w przypadku samokonstrukcji mebli miejskich Perestrello in festa w Rzymie (Orizzontale, 2011). Projektanci zapewnili materiały, które użytkownicy wykorzystali do samodzielnej budowy dowolnie roztawianych struktur małych (Ilustracja III. 43.). AT dotyczyła przestrzeni niedawno wyremontowanej, pokazując rozbieżność potrzeb użytkowników i wyobrażeń projektantów. Krótkotrwała AT na zasadzie „Zrób to sam” pozwalała na zaangażowanie lokalnej społeczności, oferując im decydującą rolę twórczą, a także zaobserwowanie potencjalnych rozwiązań trwałych generowanych przez samych użytkowników.

Prototypowanie niezwiązane z miejscem aktywnej transformacji

Prototypowanie niezwiązane z miejscem zazwyczaj dotyczy testowania nowych technologii architektonicznych i konstrukcyjnych. Tymczasowość wprowadzanych rozwiązań pozwala na mniejszą skalę badać możliwości i realizować nowatorskie wizje projektantów. Transformacje takie były związane z ośrodkami badawczymi jak ICD Research Building w Stuttgarcie, który od 2010 r. wykorzystuje przestrzenie wspólne do stawiania pawilonów badawczych takich, jak HygroSkin (Ilustracja III. 44.) (Krieg i in., 2017). Kształtowanie realnych obiektów jest kluczowym aspektem procesu projektowego i pozwala projektantom zmierzyć się z rzeczywistymi problemami, które nie pojawiają się w procesie koncepcyjnym. Sensem takich działań jest ponadto wykorzystanie powstających struktur i promowanie szeroko pojętego designu.

Role aktantów

Tabela III. 17. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby prototypowania

Źródło: opracowanie własne.

Prototypowanie rzadko generowane jest przez samych użytkowników i dotyczy przede wszystkim działań rekurencyjnych, umożliwionych przez projektantów w określonych ramach czasowych.

Częściej pojawiają się aktywne transformacje, w których użytkownicy wraz z pozostałymi grupami aktantów pracują nad prototypowaniem rozwiązań dla przestrzeni publicznej, co dotyczy ponad połowy zaobserwowanych przykładów realizacji tego celu.

Prototypowanie jest w prawie $\frac{1}{3}$ rozwiązań działaniem profesjonalistów i/lub organizacji, które ma na celu poszukiwanie nowatorskich technologii i rozwiązań architektonicznych. W tych projektach użytkownicy przede wszystkim doświadczają unikatowych przestrzeni.

Podsumowanie

Aktywna transformacja poprzez tworzenie prototypów stanowi ważne narzędzie w demokratycznym procesie projektowym, ponieważ pozwala angażować użytkowników we współtworzenie miejsca. Umożliwia to realne sprawdzenie koncepcji architektonicznych w niskokosztowy i szybki sposób. Jednocześnie jest to metoda testowania unikatowych koncepcji architektonicznych, których użytkownicy są jedynie odbiorcami.

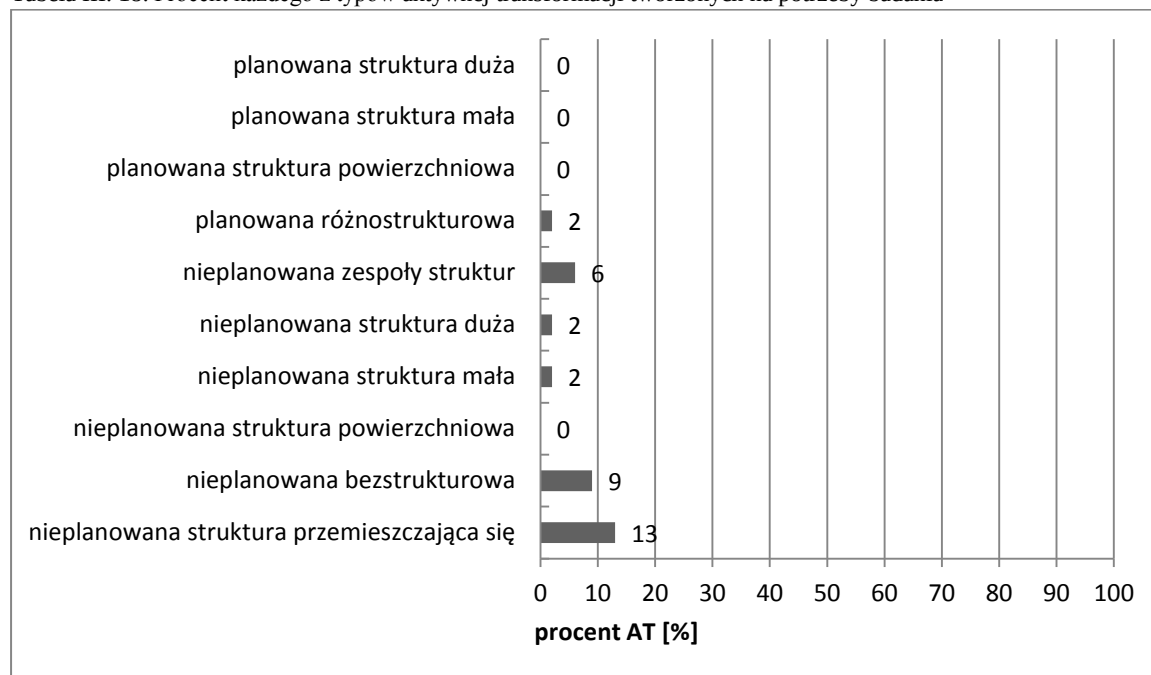
Rola użytkowników jest znacząca jako współtwórców prototypów rozwiązań dla danego miejsca.

III.II.VIII. Badanie

Proces badawczy zachodzi w przestrzeni publicznej kiedy badaniu poddawany jest określony jej obszar, ale też kiedy rozpoznawana jest opinia i potrzeby ludzi tam przebywających. Funkcja badania dotyczy ok. 3% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 18. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby badania

Źródło: opracowanie własne.

Wśród analizowanych aktywnych transformacji badanie dotyczy głównie aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez struktury przemieszczające się, rozwiązania bezstrukturalne i zespoły struktur, co stanowi od 6% do 13% każdego z typów. Szczególnie istotne są struktury przemieszczające się, które pozwalają na badanie różnych przestrzeni za pomocą tych samych narzędzi. Dominująca jest potrzeba zapewnienia infrastruktury, która umożliwi przeprowadzenie badań. W mniejszym stopniu cel realizowany jest także poprzez rozwiązania planowane różnostrukturalne i nieplanowane struktury duże i małe, ale każdy z typów odnosi się do celu jedynie w 2% przypadków.

Ilustracja III. 45. a-c) Narzędzie badawcze w strukturze Zobacz czym oddychasz

Źródło: <https://smoglab.pl/bardzo-zle-powietrze-w-malych-miasteczkach-lepiej-jest-nawet-w-krakowie/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 46. a-c) Narzędzie badawcze w strukturze City Cell Prototype

Źródło: <https://www.kogaa.eu/projects/city-cell-prototype> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 47. Konsultacje społeczne w Kopenhadze, 29.04.2019 r.

Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Narzędzie badawcze

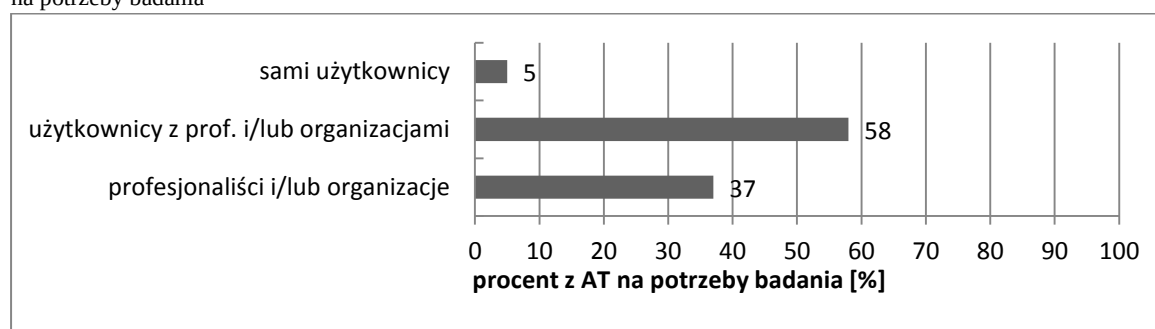
Struktury realizowane w ramach aktywnej transformacji są używane jako narzędzie badawcze. W przypadku polskiego projektu Zobacz czym oddychasz były nim billboardy z symbolicznymi płucami, które zaczerniały się od zanieczyszczeń (Ilustracja III. 45.) (smogLAB, 2020). Zbierały one dane, a jednocześnie przedstawiały problem w ramach kampanii społecznej. Podobnie było w projekcie pawilonu City Cell Prototype (Ilustracja III. 46.), który zbierał dane dotyczące gospodarowania opadami i zielenią miejską w Brnie w Czechach, ale pełnił także funkcję miejsca spotkań (KOGAA, 2018). W obu przypadkach struktury miały charakter społeczno-informacyjny.

Konsultacja

Wprowadzanie struktur nie jest niezbędne do przeprowadzania badań. Jak widać na przykładzie konsultacji społecznych podczas spacerów z lokalnymi władzami w Albertslund (Albertslund Kommune, 2022), badanie może odbywać się poprzez działania bezstrukturalne. Polega to na wspólnym analizowaniu otoczenia i wspólnej dyskusji nad jego potrzebami (Ilustracja III. 47.).

Role aktantów

Tabela III. 19. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby badania

Źródło: opracowanie własne.

Samodzielnie aktywne transformacje użytkowników są jednostkowym procesem związanym z konsultowaniem lokalnych potrzeb.

Procesy badawcze powstają głównie z inicjatywy profesjonalistów i/lub organizacji we współpracy z użytkownikami, co dotyczy ponad ½ przykładów tego rodzaju. Ich działania związane są przede wszystkim z testowaniem rozwiązań.

Samodzielne aktywne transformacje profesjonalistów i/lub organizacji dotyczą prawie połowy rozwiązań tego rodzaju i są przede wszystkim dedykowane tworzeniu narzędzi badawczych wykorzystywanych w miejscu wprowadzania rozwiązań.

Podsumowanie

Aktywna transformacja do celów badawczych jest związana z tworzeniem struktur jako narzędzi badawczych lub z przeprowadzaniem konsultacji.

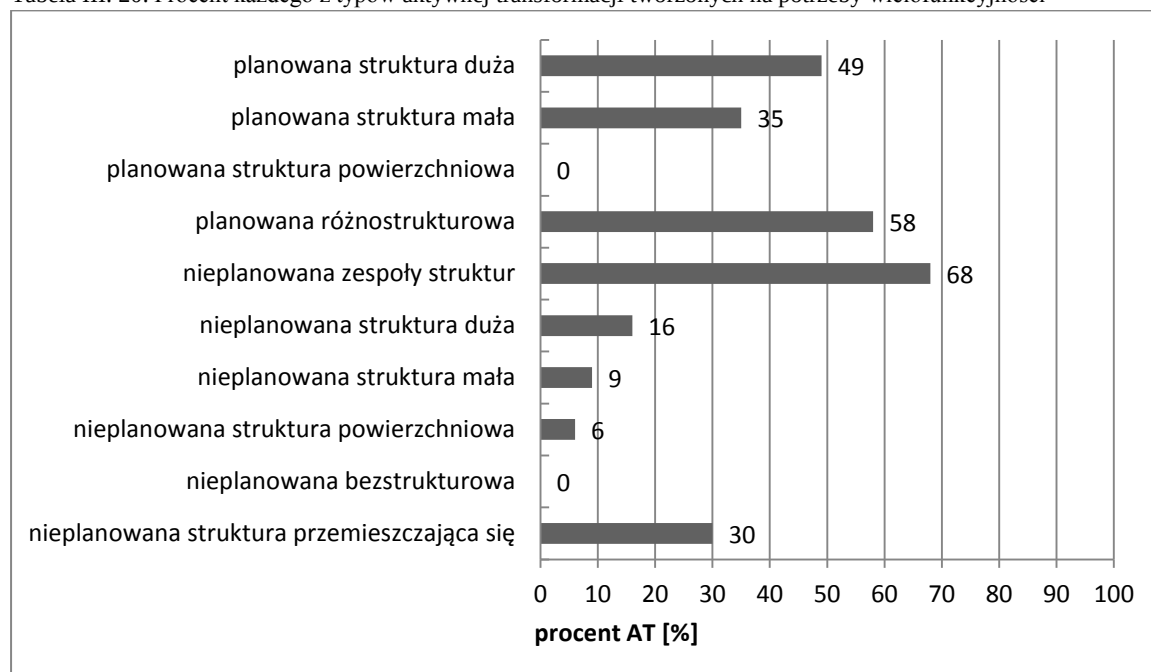
Rola użytkowników jest ograniczona w tym procesie, ale ich wiedza i działania stanowią kluczowe źródło informacji do badań.

III.II.IX. Wielofunkcyjność

Znaczącą część aktywnych transformacji stanowią rozwiązania dedykowane wielofunkcyjności. Odpowiadają one na potrzeby funkcjonalne omówione do tej pory, ale zamiast tworzenia monofunkcyjnej struktury, powstaje miejsce różnorodnych działań. Potrzeba wielofunkcyjności realizowana jest przez ok. 29% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 20. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby wielofunkcyjności

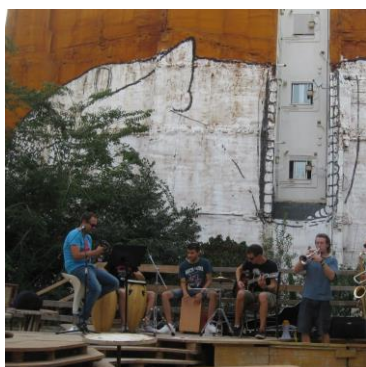
Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje wielofunkcyjne są wspierane przez różnorodne typy struktur. Szczególnie istotne są rozwiązania planowane, dla których wielofunkcyjność jest integralnym aspektem miejsca. Wśród AT planowanych realizacja celu dotyczy ok. połowy struktur dużych i rozwiązań różnostrukturalnych, a także 35% struktur małych. Wśród rozwiązań nieplanowanych wielofunkcyjność najczęściej dotyczy zespołów struktur, które realizują ten cel prawie w 70% przykładów. Związane jest to głównie z zestawieniem wielu struktur o różnej funkcji. W małym stopniu wielofunkcyjność dotyczy także aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez struktury przemieszczające się, duże, małe i powierzchniowe.

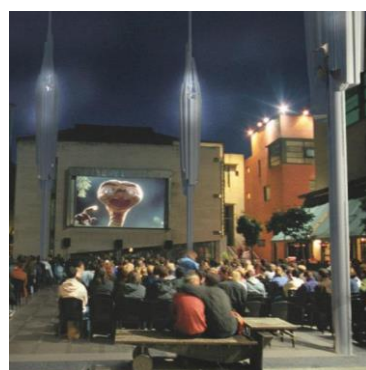
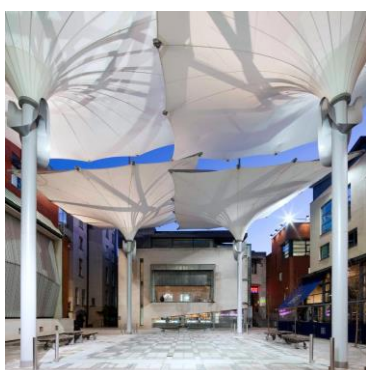
Ilustracja III. 48. a-c) Wielofunkcyjność swobodna na Placu Wolności

Źródło: <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 20.01.2022].

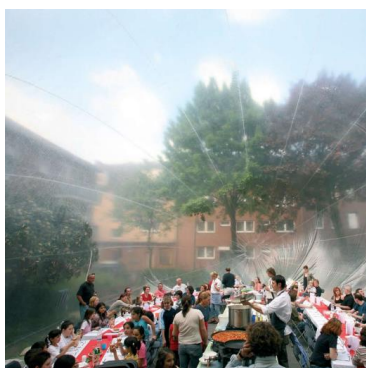
Ilustracja III. 49. a-c) Wielofunkcyjność swobodna w Solar Corona

Źródło: <https://solarcorona.wordpress.com/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 50. a-c) Wielofunkcyjność kontrolowana w Meeting House Square

Źródło: <https://www.facebook.com/meetinghousesquare/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 51. a-c) Wielofunkcyjność przemieszczająca się das Küchenmonument

Źródło: https://raumlabor.net/wp-content/uploads/2006/06/kmo_weba4.pdf [dostęp: 01.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Wielofunkcyjność swobodna

Wielofunkcyjność aktywnych transformacji planowanych wynika ze specyfiki tych rozwiązań architektonicznych, które zazwyczaj odpowiadają na wiele, różnych potrzeb. Otwarta przestrzeń placu Wolności we Wrocławiu pozwala na dowolność odbywających się tam działań, od dużych wydarzeń, protestów, koncertów (Ilustracja III. 48. a-b), po mniejsze inicjatywy, jak rozdawanie żywności potrzebującym (Ilustracja III. 48. c) (PWW, 2022). Wielofunkcyjność jest możliwa poprzez pozostawienie otwartego terenu. W tego typu przestrzeniach szczególnie duże wydarzenia odbywają się we współpracy z organizacjami zarządzającymi danym terenem.

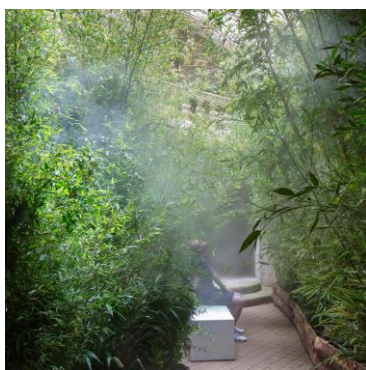
AT związane z wielofunkcyjnością mogą być jednak całkowicie oddolne i powstawać w ramach współpracy lokalnej społeczności, czego przykładem była przestrzeń Solar Corona w Walencji (Solar Corona, 2022b). Różnorodność była rezultatem zgłaszanych, m. in. przez użytkowników, wydarzeń i wspierana przez oddolnie generowaną infrastrukturę (Ilustracja III. 49.). Skuteczność działania tego miejsca była związana ze swobodą ingerowania w miejsce.

Wielofunkcyjność kontrolowana

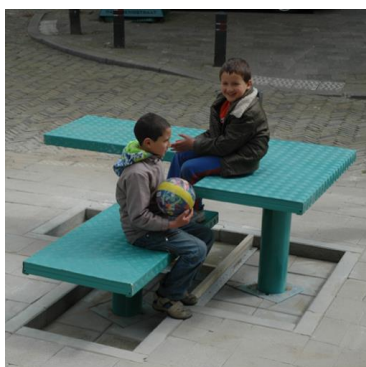
Odwrotnym założeniem charakteryzuje się projekt Meeting House Square, prywatnie zarządzana przestrzeń publiczna w Dublinie, w obrębie której zapewniony jest szereg elementów wspierających wielofunkcyjność (Square, 2022). Znajdują się tam cztery wysokie, rozkładane parasole (Ilustracja III. 50. a), otwierana scena (Ilustracja III. 50. b) i elewacja, na której możliwe jest wyświetlanie filmów (Ilustracja III. 50. c). Pojawia się także dodatkowe wyposażenie np. siedziska, stoiska. Zapewnione jest kompleksowe wsparcie wydarzeń, które wiąże się z większą kontrolą i nakładami finansowymi niż w przypadku swobodnych AT w Solar Corona.

Wielofunkcyjność przemieszczająca się

Wielokrotnie wykorzystywane struktury przemieszczające się takie, jak pawilon das Küchenmonument (raumlaborberlin, 2006), pozwalają na ich różnorodne wykorzystywanie. Pneumatyczna struktura stawiana była na potrzeby m. in. konferencji, koncertów, bankietów (Ilustracja III. 51.). Pawilon wypełniał przestrzeń publiczną, zajmując maksymalny możliwy obszar, dostosowując się do formy otoczenia. Wielokrotne wykorzystywanie tej samej, uniwersalnej struktury zapewniało zróżnicowanie funkcjonalne przy jednoczesnym ograniczeniu zużycia materiałów konstrukcyjnych.

Ilustracja III. 52. a-c) Kilka ze struktur zrealizowanych w ramach Festival des Architectures Vives
 Źródło: <https://festivaldesarchitecturesvives.com/MTP-2016> / [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 53. a-c) Wielofunkcyjność funkcji podstawowych Pop-Up
 Źródło: <http://www.rogiermartens.nl/pop-up> [dostęp: 08.01.2022].

Wiele obiektów o różnej funkcji

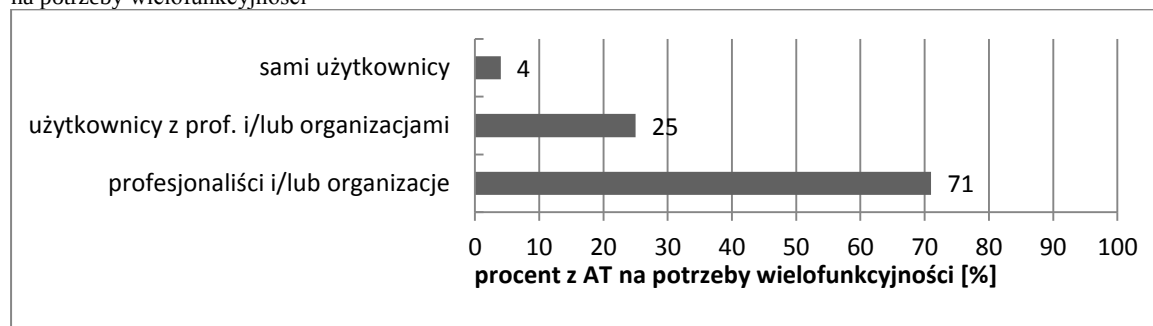
Wielofunkcyjność może być realizowana poprzez utworzenie zespołu struktur o różnych funkcjach. Działanie zaobserwowano w ramach Festival des Architectures Vives w Montpellier, który przede wszystkim promował design i architekturę (FAV, 2022). Podczas edycji Innover z 2016 r. przygotowano serię instalacji pozwalających na komunikację pomiędzy użytkownikami, nagrywanie filmów, relaks, kontemplację miejsca, a przede wszystkim doświadczanie przestrzeni (Ilustracja III. 52.) (FAV, 2016). Tym samym wprowadzono wiele funkcji poprzez jednoczesne, niezależne ingerencje wielu projektantów.

Wielofunkcyjność funkcji podstawowych

Zróznicowanie funkcji podstawowych związane jest ze sposobem kształtowania podstawowego wyposażenia. Przykładem tego jest projekt Pop-Up w Lombok w Holandii, którego aktywne transformacje realizowano jako tymczasową obecność podstawowych funkcji (Rogier Martens Studio, 2010). Poprzez samodzielną kontrolę dźwigni użytkownicy mogli wysuwać platformy schowane w nawierzchni chodnika, uzyskując miejsca do siedzenia, stoliki, przestrzeń komunikacji (Ilustracja III. 53.). Tego typu proste rozwiązania umożliwiają różnorodne użytkowanie nawet małych przestrzeni, co jest szczególnie istotne tam, gdzie miejsce do przebywania ludzi jest ograniczone.

Role aktantów

Tabela III. 21. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby wielofunkcyjności

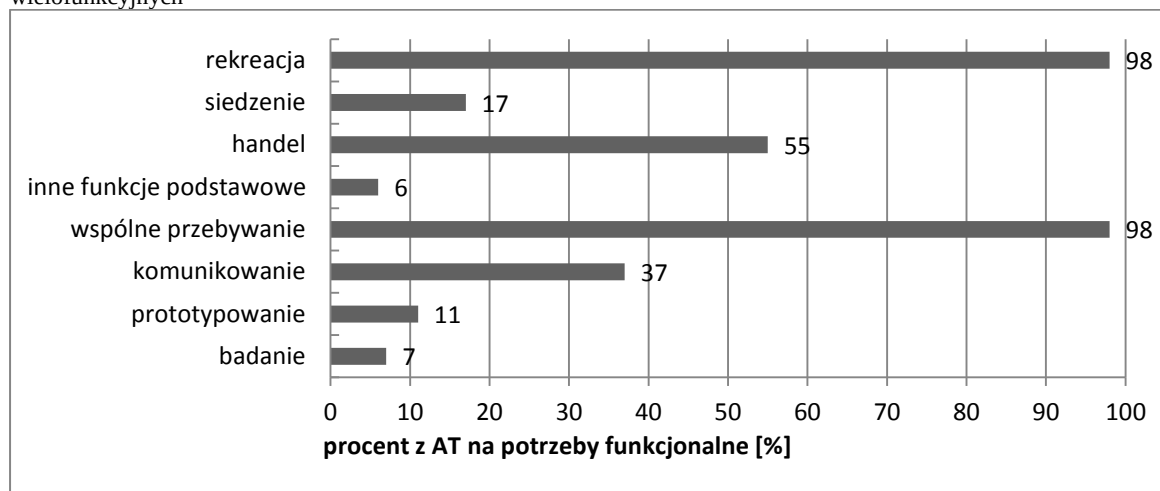
Źródło: opracowanie własne.

Użytkownicy w małym stopniu samodzielnie dokonują aktywnych transformacji na potrzeby wielofunkcyjności. Ich działania są głównie realizowane we współpracy z pozostałymi grupami aktantów, co stanowi $\frac{1}{4}$ przykładów tego rodzaju. Użytkownicy organizują i tworzą wydarzenia samodzielnie, ale zazwyczaj dzieje się to dzięki wsparciu ze strony organizacji zarządzających daną przestrzenią.

Najczęściej potrzeba wielofunkcyjności realizowana jest w ramach aktywnych transformacji generowanych przez samych profesjonalistów i/lub organizacje. Ich dominująca rola dotyczy prawie $\frac{3}{4}$ rozwiązań tego rodzaju.

Podsumowanie

Tabela III. 22. Procent poszczególnych potrzeb funkcjonalnych w ramach realizacji aktywnych transformacji wielofunkcyjnych

Źródło: opracowanie własne.

Wielofunkcyjność dotyczy różnych funkcji, w tym przede wszystkim rekreacji i wspólnego przebywania, które związane są z prawie wszystkimi przykładami tego rodzaju. W mniejszym stopniu jest to także związane z handlem i komunikowaniem, które dotyczą ok. połowy przykładów AT wielofunkcyjnych. Okazjonalnie realizowano także pozostałe wyróżnione funkcje.

Tworzenie miejsc wielofunkcyjnych pozwala na częstsze wykorzystywanie danego miejsca. Wiele obiektów usługowych w mieście funkcjonuje z przerwami. Teatry, kina, szkoły czy nawet kościoły funkcjonują w określonych porach. Każde z nich ma swoje unikatowe potrzeby funkcjonalne, ale infrastruktura może być wykorzystywana także na inne cele. Podobnie można myśleć o przestrzeniach publicznych.

Aktywne transformacje dedykowane wielofunkcyjności związane są głównie z rozwiązaniami planowanymi, które umożliwiają realizację celu poprzez otwartość i uniwersalną infrastrukturę. Duże znaczenie mają także zespoły struktur, które pozwalają na realizację wielu funkcji jednocześnie. Nawet w ramach podstawowych potrzeb przestrzeni może zapewniać różnorodność funkcjonalną.

Rola użytkowników związana jest z generowaniem zróżnicowanych funkcji, co często jest wspierane przez pozostałe grupy aktantów. Szczególnie istotne dla zachodzenia oddolnych działań są obszary swobodnych ingerencji, w których akceptowalne są niekontrolowane, niskokosztowe inicjatywy.

III.III. Potrzeba estetyczna

Znaczącą grupę powodów wprowadzania aktywnej transformacji przestrzeni publicznych stanowią potrzeby estetyczne. Są one realizowane w procesie jako integralne dzieło autora, a także jako wizualna poprawa zastanych elementów. Wśród zaobserwowanych aktywnych transformacji występują takie, dla których potrzeby estetyczne nie są istotne.²²

Wyróżniono następujące rodzaje potrzeb estetycznych:

- tworzenie,
- poprawa estetyki.

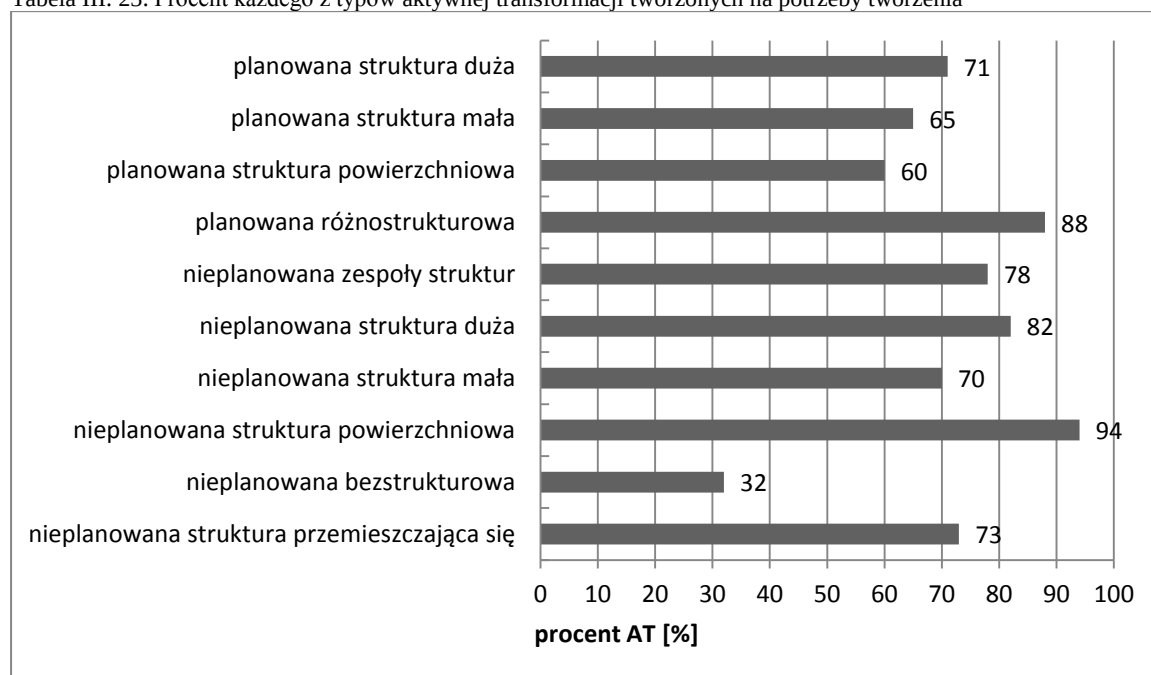
²² Przykładem inicjatywy realizowanej poza potrzebami estetycznymi były głównie aktywności takie, jak dokarmianie zwierząt zaobserwowane na osiedlu we Wrocławiu.

III.III.I. Tworzenie

Wprowadzanie aktywnych transformacji pozwala na realizację potrzeb twórczych aktantów, którzy decydują o ich wyglądzie i sposobie działania. Powstają rozwiązania użytkowe i dedykowane swobodzie kształtowania form. Dotyczy to sposobu ingerowania w miejsce, ale też samej struktury. AT wyróżnione w niniejszej grupie utworzono przy znaczącej roli procesu twórczego. Potrzeba tworzenia realizowana jest przez prawie 75% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

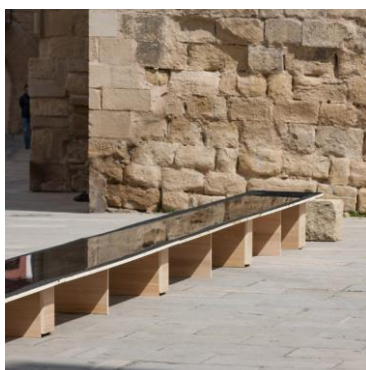
Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 23. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby tworzenia

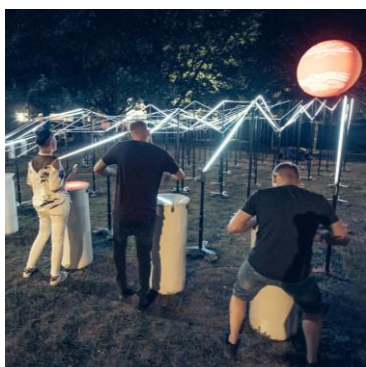

Źródło: opracowanie własne.

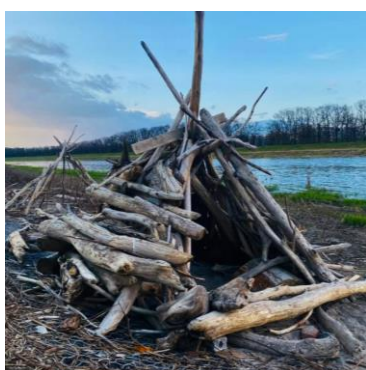
Aktywne transformacje dedykowane potrzebie tworzenia realizowane są poprzez różnorodne struktury. Prawie wszystkie typy związane są z realizacją tej potrzeby w nie mniej niż 60% przypadków. Wyjątek stanowią aktywne transformacje nieplanowane bezstrukturalne, które związane są z tworzeniem jedynie w ok. 30% rozwiązań. Występują struktury unikatowe, a także wykazujące znaczne podobieństwa.

Ilustracja III. 54. a-c) Makrotwórczość wielu niezależnych artystów w ramach Concéntrico 04
 Źródło: <https://concentrico.es/en/concentrico-04/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 55. a-c) Współtworzenie The Lightwaves
 Źródło: <https://pangenerator.com/projects/the-lightwaves/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 56. a-c) Mikrotwórczość mieszkańców we Wrocławiu
 Źródło: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Struktury trwałe i wykorzystywane wielokrotnie stanowią tylko część z zaobserwowanych rozwiązań. Jednorazowy charakter części aktywnych transformacji z jednej strony pozwala na większą swobodę tworzenia, a z drugiej sprawia, że kwestie estetyczne są mniej istotne dla ich generowania.

Makrotwórczość

Realizacja potrzeb twórczych jest w dużej mierze związana z festiwalami promującymi design, architekturę i sztukę, które zmieniają wygląd nawet dużych obszarów miejskich. Podczas festiwalu Concéntrico w Logroño w Hiszpanii powstaje wiele instalacji (Ilustracja III. 54.). Projektowane są struktury, ale także trasa ich zwiedzania, a przez to doświadczania miasta (Concéntrico, 2022). Tymczasowość struktur pozwala projektantom na swobodę tworzenia, a sami autorzy często angażują użytkowników w dalsze przekształcenia przygotowanych form. Tym samym twórczość w obrębie jednej inicjatywy jest procesem złożonym i wieloaspektowym, w który zaangażowanych jest wielu różnych, często niezależnych aktantów.

Współtworzenie

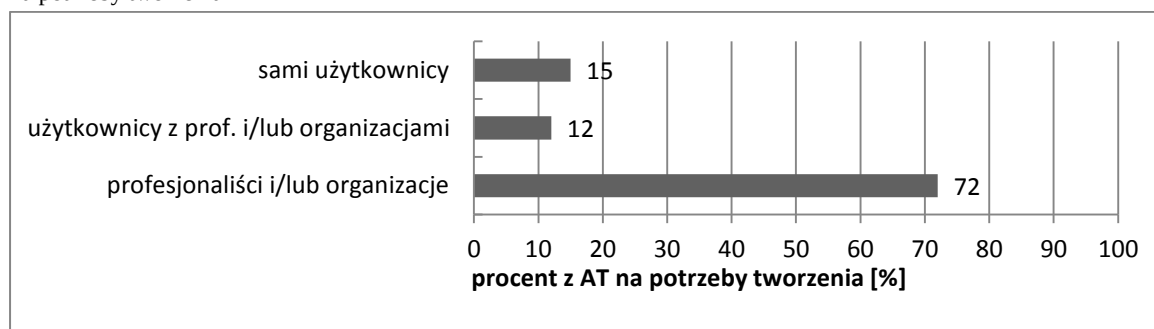
Proces tworzenia dotyczy mniej złożonych rozwiązań, w których kluczowe dla zaistnienia AT jest współtworzenie. Przykładem tego była struktura przemieszczająca się pomiędzy różnymi miastami w Polsce, The Lightwaves (PanGenerator, 2019). Instalacja świetlno-dźwiękowa była sterowana przez uderzenia w bębny. Każdy użytkownik mógł swobodnie grać na przygotowanych instrumentach i współtworzyć pokaz artystyczny (Ilustracja III. 55.). Tym samym realizacja AT spełniała twórcze potrzeby projektantów, ale także użytkowników.

Mikrotwórczość

Twórczość o małej skali ma zazwyczaj charakter oddolny. W przestrzeniach pozbawionych detalu architektonicznego zauważalne jest duże zainteresowanie sztuką miejską (Błeszczyńska, 2013, ss. 23–34). Na Wielkiej Wyspie zaobserwowano tego liczne przykłady (NS, 2022). Użytkownicy wykorzystywali ulicę do malowania obrazów kredą, warstwę śniegu do rysowania serc, otwarte tereny do budowania tipi z patyków (Ilustracja III. 56. a), drzewa do montowania własnoręcznie rzeźbionych i malowanych ptaków (Ilustracja III. 56. b), schody do komentowania postaw społecznych poprzez autorskie instalacje (Ilustracja III. 56. c). Oddolna twórczość realizowana jest z wykorzystaniem elementów zastanych w przestrzeni lub struktur dodanych do miejsca. Pokazanie pracy własnej pozwala na samorealizację twórców i pokazywanie prac w obrębie chwilowych galerii sztuki.

Role aktantów

Tabela III. 24. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby tworzenia

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje generowane przez użytkowników są w dużej mierze niskokosztowe. Duże znaczenie w ich realizacji ma możliwość darmowego wykorzystania przestrzeni i pokazania prac innym użytkownikom. Działania oddolne stanowią ponad $\frac{1}{10}$ z rozwiązań tego rodzaju.

Rzadszym zjawiskiem są AT użytkowników wraz z pozostałymi grupami aktantów, które stanowią porównywalną liczbę przypadków. Dotyczy to zazwyczaj współtworzenia wraz z lokalnymi społecznościami w ramach pracy nad potencjałem ich otoczenia.

Większość aktywnych transformacji realizowanych ze względu na twórcze potrzeby generowana jest przez profesjonalistów i/lub organizacje, stanowiąc prawie $\frac{3}{4}$ przykładów. Dotyczy to zarówno zespołów struktur, jak i pojedynczych obiektów o różnej skali. Tymczasowość architektury pozwala twórcom na swobodę projektową.

Podsumowanie

Poprzez aktywną transformację, jako realizację potrzeb twórczych, oferowana jest użytkownikom możliwość doświadczania unikatowych form architektonicznych, również takich, których stworzenie nie byłoby możliwe w sposób trwały. Dlatego też tymczasowość stanowi istotny aspekt kreatywności w przestrzeni.

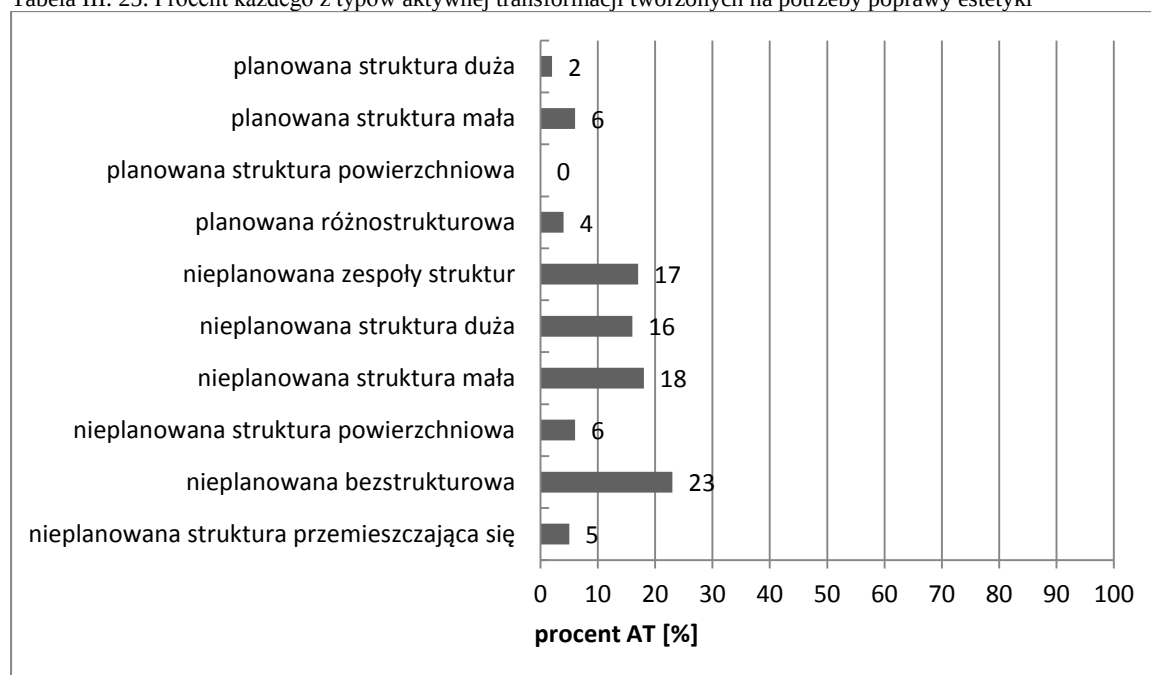
Rola użytkowników jest znacząca przy inicjatywach indywidualnych, o małej skali, a także w ramach korzystania z możliwości twórczego ingerowania w miejsce zapewnionego przez pozostałych aktantów. Korzystają oni z obszarów dostępnych do aktywnej transformacji, a także ingerują w miejsce w sposób niekontrolowany.

III.III.II. Poprawa estetyki

Aktywne transformacje realizowane jako poprawa estetyki miejsca powstają ze względu na słaby stan infrastruktury lub wyglądu przestrzeni, a także jej niedopasowanie do indywidualnych preferencji estetycznych. Poprawa estetyki jest jednak przede wszystkim związana z problemami miejsca, które omówiono w rozdziale: Reakcja na problem (zob. rozdz. III.IV.). Potrzeba poprawy estetyki realizowana jest przez prawie 13% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 25. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzących na potrzeby poprawy estetyki

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje związane z potrzebami estetycznymi związane są z różnymi typami struktur. Najczęściej potrzeba realizowana jest poprzez rozwiązania nieplanowane bezstrukturalne, jako dbanie o miejsce, ale też poprzez nieplanowane zespoły struktur, struktury duże i małe. W każdym z typów potrzeba dotyczy ok. 20% przypadków. W mniejszym stopniu poprawa estetyki związana jest także z pozostałymi typami AT, w nie więcej niż 6%. Wyjątek stanowią aktywne transformacje planowane poprzez struktury powierzchniowe, które nie są związane z realizacją celu.

Ilustracja III. 57. a-b) Poprawa estetyki bez zmiany funkcji w Kopenhadze
Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Ilustracja III. 58. a-c) Poprawa estetyki ze zmianą funkcji X-SÜD LABOR
Źródło: <https://raumlabor.net/x-sud-labor/> [dostęp: 01.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Zachowanie funkcji

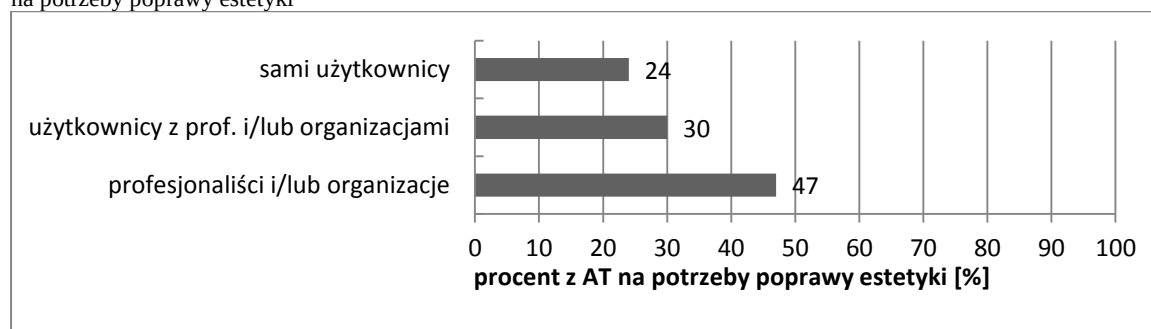
Potrzeba poprawy estetyki miejsca jest przede wszystkim związana z obszarami zaniedbanymi m. in. nieużytkami, strefami śmietników, niszczoną małą architekturą. Przykładem tego było porządkowanie obszarów zielonych w Albertslund (Ilustracja III. 57.) (Albertslund Kommune, 2022; NS, 2022). Mieszkańcy spotykali się, aby zadbać o wygląd miejsc, które były dla nich istotne. Jednocześnie nie zmieniali oni ich funkcji.

Zmiana funkcji

Odmiernym aspektem poprawy estetyki są AT powiązane ze zmianami funkcjonalnymi. W tym przypadku aktanci przekształcają wygląd miejsca, ale także nadają mu nowego znaczenia funkcjonalnego. W projekcie X-SÜD LABOR w Kolonii w Niemczech twórcy aktywnej transformacji przygotowali zespół struktur o artystycznym wyrazie (raumlaborberlin, 2017). Były to malowidła (Ilustracja III. 58. a), instalacje (Ilustracja III. 58. b), urządzenia do zabawy (Ilustracja III. 58. c), które umieszczono na zdegradowanym terenie, aby pokazać jak wyglądałoby miasto tworzone przez artystów. W proces włączono osoby z niepełnosprawnościami. Poprawa estetyki wiązała się z nadaniem miejscu funkcji poprzez działalność artystyczną.

Role aktantów

Tabela III. 26. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby poprawy estetyki

Źródło: opracowanie własne.

Każda z grup aktantów jest w podobnym stopniu zaangażowana w generowanie aktywnych transformacji dedykowanych poprawie estetyki miejsca. Użytkownicy samodzielnie m. in. porządkują otaczającą ich przestrzeń, wprowadzają zieleń, o którą sami dbają. Prace te nie leżą w zakresie ich obowiązków, ale wynikają z chęci poprawy miejsca własnego.

Wspólne działania różnych grup aktantów razem z użytkownikami odbywają się często na większą skalę i przy zaangażowaniu wielu osób.

Sami projektanci i/lub organizacje wykorzystują aktywną transformację do poprawy estetyki m. in. nieużytków, parkingów, obszarów oczekujących na przebudowę. Ich działania zazwyczaj połączone są ze zmianą funkcjonalną miejsca.

Podsumowanie

Aktywna transformacja na potrzeby poprawy estetyki miejsca odbywa się przy zachowaniu zastanej funkcji lub z wprowadzeniem nowej. Działania tego rodzaju mają bardzo zróżnicowaną skalę, ale bardziej ekstensywne inicjatywy realizowane są przy wsparciu projektantów i/lub organizacji.

Rola aktantów jest szczególnie istotna dla poprawy estetyki miejsc im bliskich, przestrzeni którymi w wystarczającym stopniu nie zajmują się odpowiednie instytucje. Lokalna społeczność w znaczącym stopniu angażuje się w prace nad otoczeniem własnym w ramach współpracy.

III.IV. Reakcja na problem

Ostatnią grupą potrzeb wprowadzania aktywnej transformacji jest reagowanie na problem. Jest to bardzo zróżnicowana grupa, która przede wszystkim dotyczy prób odniesienia się lub rozwiązania lokalnych oraz globalnych problemów.

Problemy lokalne często nie są unikatowe dla danej przestrzeni, a raczej stanowią przykład powszechnie obserwowanych trudności. Reakcje na problemy pokazują braki we współczesnej przestrzeni publicznej i potrzebne kierunki jej rozwoju.

Wyróżniono następujące rodzaje reakcji na problem:

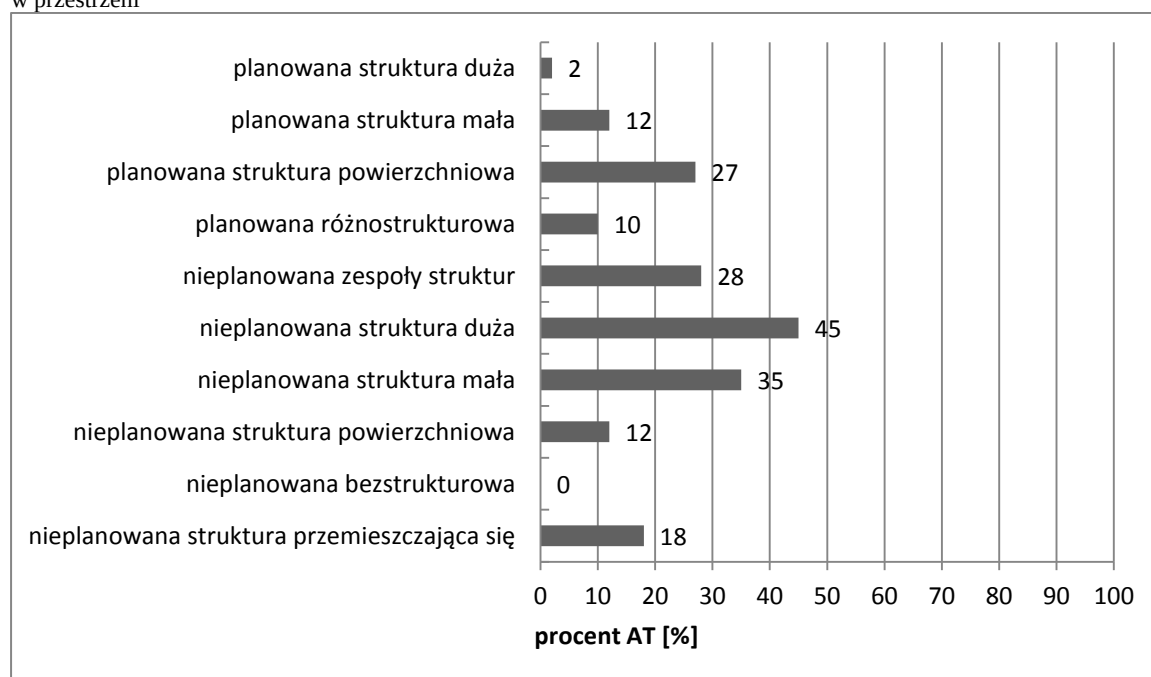
- mała aktywność w przestrzeni,
- problem środowiskowy,
- inne kwestie społeczne,
- sytuacja kryzysowa.

III.IV.I. Mała aktywność w przestrzeni

Pierwsza grupa zaobserwowanych reakcji na problem dotyczy przestrzeni publicznych, które są w małym stopniu wykorzystywane przez użytkowników. Aktywne transformacje pozwalają na powstawanie dodatkowych podstawowych i ponadpodstawowych aktywności i tym samym aktywizację przestrzeni publicznych. Problem małej aktywności w przestrzeni jest przyczyną realizacji ok. 27% wszystkich transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 27. Procent każdego z typów aktywnych transformacji tworzonych ze względu na małą aktywność w przestrzeni

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje wynikające z małej aktywności w przestrzeni realizowane są przez różnorodne typy. Ten rodzaj potrzeb najczęściej dotyczy AT nieplanowanych poprzez struktury duże, które realizują cel w 45% przypadków. W mniejszym stopniu wykorzystywane są AT planowane poprzez struktury powierzchniowe, a także AT nieplanowane poprzez zespoły struktur i struktury duże. Realizują one cel w ok. 30% przypadków. Pozostałe typy związane są z problemem w mniej niż 18%, za wyjątkiem niezwiązanych z nim działań nieplanowanych bezstrukturalnych. Zróżnicowane formy funkcjonują jako aktywatory przestrzeni, mają za zadanie przyciągnąć użytkowników do miejsca.

Ilustracja III. 59. a-c) Reakcja na pustkę urbanistyczną L'èpopée Puget
Źródło: <http://www.collectifetc.com/realisation/la-halle-puget/> [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 60. a-c) Reakcja na pustkę urbanistyczną prototyp Perestrello in festa
Źródło: https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/perestrello-2-0/ [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 61. a-c) Wykorzystanie nieużytku Solar Corona
Źródło: https://torresastaburuaga.com/2014/10/10/solar-corona_-valencia_2011-2013_corona-site/ [dostęp: 08.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Problemy małej aktywności w przestrzeni dotyczą jej różnych aspektów, wpływających na sposób reagowania poprzez aktywne transformacje.

Pustka urbanistyczna

Pustki urbanistyczne, czyli przestrzenie mało wykorzystywane przez użytkowników, wpływają na jakość życia w mieście. Miejsca takie mogą być zagospodarowane, zawierać małą architekturę i zdefiniowane przeznaczenie, ale użytkownicy nie spędzają w nich czasu. Pierwszeństwo inwestycji deweloperskich i potrzeb gospodarczych pozostawia publicznie finansowane przestrzenie pomiędzy budynkami na drugim planie. Dlatego też rozwiązywanie problemu małych aktywności w przestrzeni nie zawsze jest działaniem priorytetowym w procesie kształtowania tkanki miejskiej.

Praca nad przekształceniem takich przestrzeni może być długotrwała. AT odpowiadające na problem małej aktywności zachodzą wtedy wielokrotnie i dotyczą także badania potrzeb i testowania rozwiązań. Proces ten zaobserwowano w projekcie L'épopée Puget, w którym dziedziniec w centrum Marsylii kilkakrotnie poddawano różnorodnym AT (Ilustracja III. 59.) (Collectif Etc, 2015). Stosowano rozwiązania szybkie, proste, tanie i odwracalne, aby łatwo je przetestować i znaleźć odpowiednie rozwiązanie. Projektanci dokonywali wielokrotnych AT tego miejsca, dlatego znajdowało się ono w stanie ciągłej tymczasowości. W ten sposób następowała stopniowa aktywizacja placu.

Istotne jest także projektowanie i budowanie wraz z mieszkańcami jak w projekcie Perestrello in festa w Rzymie, który omówiono w rozdziale: Prototypowanie: Prototypowanie związane z miejscem aktywnej transformacji (zob. rozdz. III.II.VII.) (Orizzontale, 2011). Autorzy inicjatywy przygotowali dla użytkowników „laboratorium autokonstrukcji”, które umożliwiało im samodzielne kreowanie relacji przestrzennych w ramach przygotowanego zestawu elementów (Ilustracja III. 60.). W tym procesie aktywizacja pustki urbanistycznej następowała nie tylko poprzez korzystanie, ale też poprzez umożliwienie tworzenia w systemie DIY – zrób to sam.

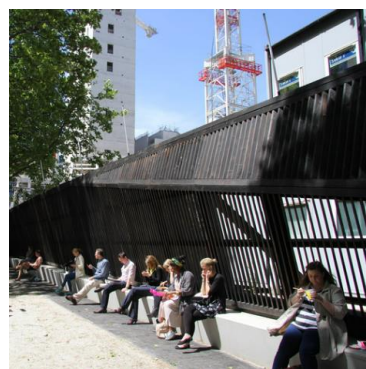
Nieużytek

Szczególnym przykładem przestrzeni mało używanych są nieużytki, czyli tereny, które „nie posiadają lub utraciły swoją wartość użytkową” (Kleszcz, 2017, s. 41). Pojawiają się one często w momencie ustępowania funkcji np. kiedy obszary przemysłowe zastępowane są obszarami mieszkaniowymi (Gawryszewska i Łepkowski, 2016, s. 2). Pomimo braku trwałej funkcji w miejscach takich mogą być realizowane różnorodne inicjatywy (Kleszcz, 2017, s. 41). Przykładem tego był projekt Solar Corona w Walencji, który omówiono w rozdziale: Wielofunkcyjność: Wielofunkcyjność swobodna (zob. rozdz. III.II.IX.) (Torres Astaburuaga, 2014). Teren pozostały po wyburzonej zabudowie (Ilustracja III. 61. a) wykorzystano do wspólnej aktywności lokalnej społeczności m. in. warsztatów, ogrodnictwa miejskiego, budowania struktur (Ilustracja III. 61. b, c). Działania te generowała lokalna społeczność. Było to możliwe dzięki zaangażowaniu ludzi, wsparciu profesjonalistów, ale także dlatego, że zakładano tymczasowe działanie miejsca. Efekty oddolnych inicjatyw nie były więc wiążące.

Ilustracja III. 62. a-c) Wykorzystanie nieużytku Si on essayait pour voir?

Źródło: http://www.collectifetc.com/realisation/croix-rouge-sequipe-_et-si-on-essayait-pour-voir/ [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 63. a-c) Wykorzystanie ogrodzenie rozbudowy Tate Modern do stworzenia relacji przestrzennej

Źródło: <https://peakmorison.org/Skirt-Of-The-Black-Mouth> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 64. a-c) Reakcja na nieużytek poprzez projekt Chuck-a-luck

Źródło: <https://raumlabor.net/chuck-a-luck/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 65. a-c) Reakcja na zamierające miasto poprzez projekt Tejiendo La Calle

Źródło: https://submarina.info/2019/08/14/tejiendo-la-calle-2019_-instalacion/ [dostęp: 01.01.2022].

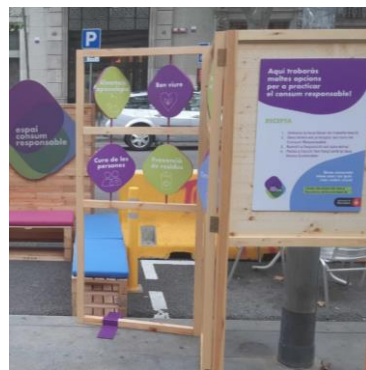
Nieużytki to także przestrzenie, które znajdują się w trakcie przebudowy, opracowywania. W świadomości mieszkańców przestrzeń ulegnie poprawie, jednak czasowo nie spełnia funkcji. Taka przestrzeń znajdowała się w jednej z dzielnic Reims we Francji. Przez kilkanaście miesięcy mieszkańcy mieli oczekiwać na rozpoczęcie budowy obiektu o funkcji kulturalno-społecznej. Przygotowano więc AT, która pozwalała obserwować postęp prac, a także inicjowała aktywności mieszkańców, *Si on essayait pour voir?* (Ilustracja III. 62.) (Collectif Etc, 2013). Tym samym przestrzeń zaczęła funkcjonować zanim zrealizowano docelowy projekt.

Podobne działania zaobserwowano w londyńskim projekcie *Skirt Of The Black Mouth* (Peak Morison, 2012), który oddzielił serią ażurowych paneli teren przebudowy galerii Tate Modern od przestrzeni poruszania się użytkowników (Ilustracja III. 63.). Zamiast całkowicie ukryć proces, pozostawiono możliwość podglądania postępów prac, redefiniując tym samym relacje pomiędzy istniejącym a powstającym.

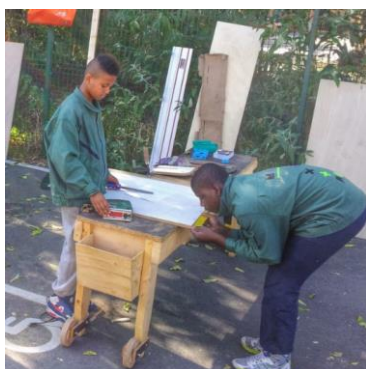
W przypadku procesu budowy zachodzącego etapami, nieużytkami stają się kolejne różne części opracowywanego obszaru. Z tego względu zaprojektowano strukturę przemieszczającą się *Chuck-a-luck*, dzięki której dokonywano AT w Arnheim w Holandii (raumlaborberlin, 2012). Instalacja o formie sześcienną ramy wypełnionej różnymi płaszczyznami z drewna zapewniała różnorodność funkcjonalną poprzez możliwość jej stawiania na dowolnym boku (Ilustracja III. 64.). Obiekt przyciągał mieszkańców, pozwalając im odkrywać kolejne przestrzenie wspólne i etapy budowy. Trwała i wielokrotnie wykorzystywana struktura stanowiła charakterystyczny i integralny element obszaru, równie istotny jak rozwiązania trwałe.

Zamierające miasto

Mała aktywność jest problemem wyludniających się miast. Z tego względu powstał projekt *Tejiendo La Calle*, realizowany co roku w małym hiszpańskim miasteczku Valverde de La Vera (Submarina Estudio, 2022). Nad jego uliczkami rozpinane były szydełkowane zadaszania z tworzywa z recyklingu po plastikowych opakowaniach i torbach (Ilustracja III. 65.). Lokalna społeczność wspólnie wymyślała wzory, szydełkowała i wieszała instalacje, które zapewniały cień przechodniom. W ten sposób pojawiała się większa aktywność w przestrzeni i integracja lokalnej społeczności. Dodatkowo, unikatowe działanie przyciągało turystów, co również zwiększało aktywność. Okazjonalne, ekstensywne AT pozwalały czasowo zwiększyć aktywności różnych użytkowników, nie tylko mieszkańców.

Ilustracja III. 66. a-c) Reakcja na przestrzeń zajęta przez samochody poprzez projekt Park(ing) Day w Barcelonie
Źródło: <https://parkingdaybcn.org/fotos-2020/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 67. a-c) Reakcja na bierną architekturę poprzez projekt Kit en Jeux
Źródło: <http://yaplusk.org/project/miniature-a-completer/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 68. a-c) Reakcja na bierną architekturę poprzez projekt Fountain Hacks
Źródło: <https://www.dezeen.com/2012/08/04/fountain-hacks-by-likearchitects-ricardo-dourado/> [dostęp: 01.01.2022].

Przestrzeń zajęta przez samochody

Mała aktywność w przestrzeni wynika również z globalnych tendencji w kształtowaniu miast. Rozwój ruchu samochodowego i komunikacji indywidualnej, sprawiły, że przestrzeń publiczna zmieniła się i dostosowała przede wszystkim do tych potrzeb (Beim i in., 2010; Wantuch-Matla, 2016, ss. 44–46). Powiększanie arterii komunikacyjnych, budowanie estakad, przeznaczanie przestrzeni publicznej pod parkingi, determinowało kształtowanie miast. Wolność jednostki wpływała na ograniczanie terenów zielonych i rekreacyjnych. Zakładano, że większy ruch oznacza większą obecność ludzi (Rudewicz, 2020).

W miastach Europy wprowadzane są rozwiązania mające na celu ograniczenie obecności samochodów np. sprowadzanie miejsc postojowych pod ziemię, wprowadzane stref płatnego parkowania, ponowne rozbudowywanie publicznych środków transportu, które stopniowo likwidowano w zeszłym stuleciu (Rudewicz, 2020). Te przykładowe rozwiązania ograniczają indywidualną komunikację w mieście. Analogiczny kierunek działań zaobserwowano wśród analizowanych przykładów AT.

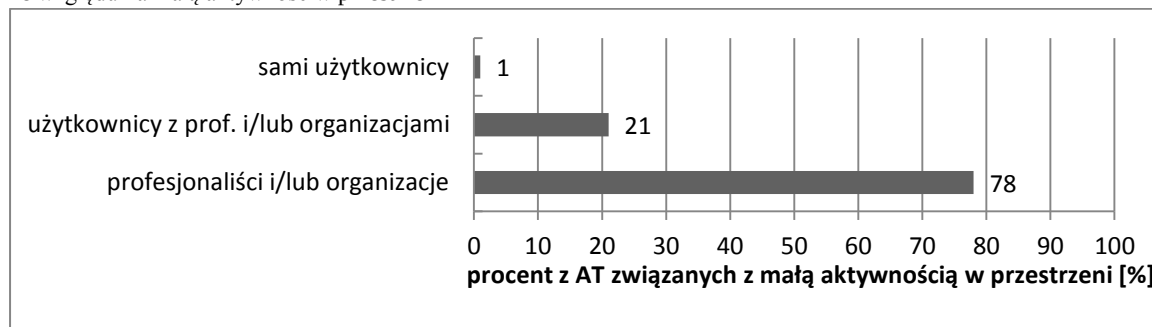
Jedną z największych inicjatyw zajmujących się aktywizacją przestrzeni zajętych przez samochody jest ogólnoswiatowy projekt Park(ing) Day (myparkingday, 2022). Od 2005 r. w inicjatywie brało udział tysiące uczestników, którzy zamieniali wybrane przez siebie miejsca postojowe na przestrzeń społecznych inicjatyw. Wśród rozlicznych instalacji znalazły się trawniki, ławki, hamaki, sceny i wiele innych (Ilustracja III. 66.). Wszystko zależne było od indywidualnych twórców pracujących pod wspólnym hasłem: odzyskiwania przestrzeni publicznej na potrzeby mieszkańców.

Bierna architektura

Problem małej aktywności w przestrzeni dotyczy ponadto wyposażania przestrzeni jedynie w podstawową małą architekturę, która nie angażuje użytkowników. Tak było w przypadku aktywnej transformacji poprzez małą, przenośną strukturę służącą zabawie, Kit en Jeux w Aubervilliers we Francji (Ilustracja III. 67. c) (YA+K, 2014). Profesjoniści wraz z dziećmi i młodzieżą narysowali, wycięli i złożyli ją, aby szybko aktywować nowopowstałą przestrzeń (Ilustracja III. 67. a, b). Podobne rozwiązanie zrealizowano w ramach projektu Fountain Hacks w Guimarães w Portugalii (OTTOTTO, 2012), w którym do fontann wstawiono tanie przedmioty m. in. krzesła, drabinki, parasole (Ilustracja III. 68.). Stały się one aktywatorem przestrzennym, który miał zachęcać użytkowników do wejścia do wody. Problemu małej aktywności w tych miejscach upatrywano w biernej architekturze lub jej braku co miało rozwiązywać umożliwienie aktywności ponadpodstawowych.

Role aktantów

Tabela III. 28. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na małą aktywność w przestrzeni

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje realizowane na potrzeby aktywizacji przestrzeni są w minimalnym stopniu tworzone przez samych użytkowników. Większe znaczenie mają ich działania z pozostałymi grupami aktantów, co dotyczy ok. 1/5 przykładów tego rodzaju. W tych rozwiązaniach użytkownicy angażowani są we wspólne badanie, analizowanie i projektowanie przestrzeni. Dostrzegają oni problem, który próbują rozwiązać przede wszystkim z inicjatywy profesjonalistów.

AT odpowiadające na problem małej aktywności miejsca generowane są przede wszystkim przez projektantów i/lub organizacje, co stanowi prawie 80% przykładów tego rodzaju. Cechują je często unikatowe formy architektoniczne, które aktywizują przestrzeń poprzez wprowadzanie nietypowej struktury.

Podsumowanie

Mała aktywność przestrzeni jest najczęstszym powodem wprowadzania aktywnej transformacji jako reakcji na problem. Dotyczy ona zarówno przestrzeni zaniedbanych, jak i znajdujących się w dobrym stanie technicznym, ale mało używanych. Duże znaczenie mają nieużytki, które pozwalają na swobodę działania wynikającą właśnie z zaniedbania miejsca. Częstym problemem jest również brak odpowiedniego wyposażenia i przeznaczanie znaczących terenów pod parkingi oraz drogi. Rozbudowane systemy komunikacji samochodowej doprowadziły do powstawania ekstensywnych obszarów, w których ludzie nie tylko nie chcą przebywać, ale też nie ma dla nich miejsca.

Zaobserwowane AT związane są z reakcją na problem poprzez wprowadzanie nowej aktywności. Często wyposażano przestrzeń w nietypowe formy skłaniające do zabawy. AT dotyczą miast, osiedli, ale także małych obszarów takich, jak miejsce postojowe. Głównym założeniem jest zazwyczaj przyciągnięcie uwagi, zaangażowanie użytkowników i rozpoczęcie dyskusji o miejscu.

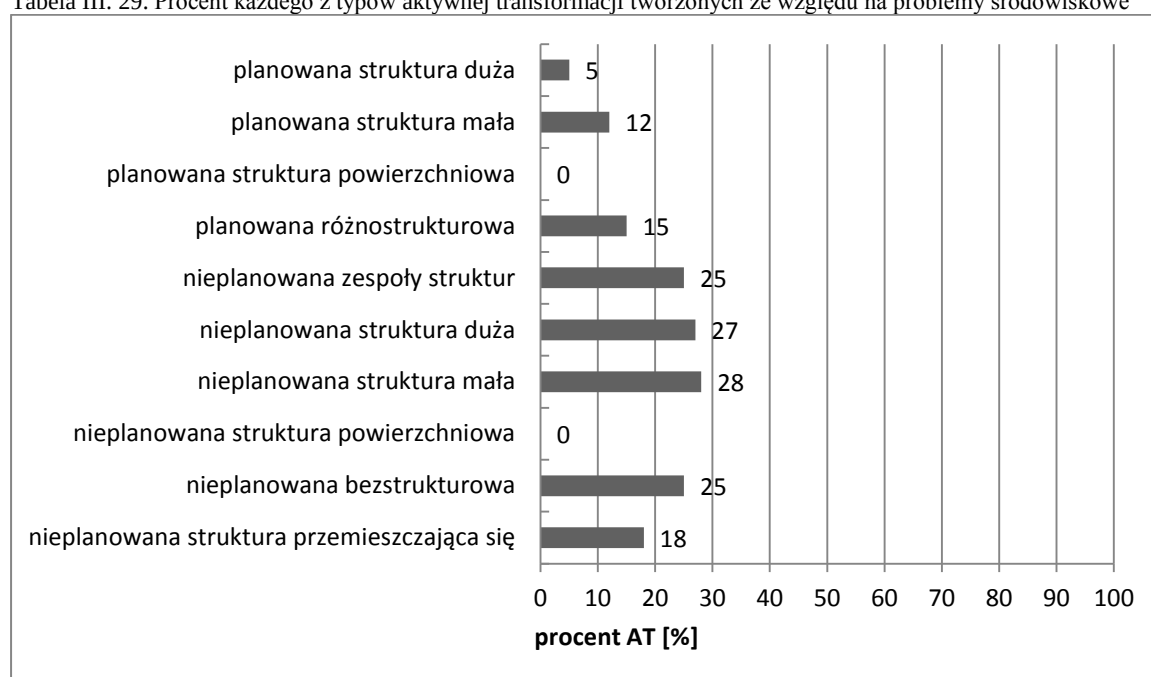
Rola użytkowników w odniesieniu do omawianego problemu jest głównie zależna od współpracy z pozostałymi grupami aktantów. Oddolna aktywność pojawia się w przestrzeniach problemowych, kiedy umożliwiana jest swoboda działania, a użytkownicy angażowani są w realizację aktywnych transformacji.

III.IV.II. Problem środowiskowy

Znaczącą grupę problemów, które generują potrzebę aktywnej transformacji, są kwestie związane ze środowiskiem. Badania dotyczące podejścia Europejczyków do środowiska, wykonane na zlecenie Komisji Europejskiej w 2019 r., wykazały, że dla większości z nich ochrona środowiska jest bardzo istotna. Jako najważniejsze problemy określono zmiany klimatyczne, zanieczyszczenie powietrza, rosnącą ilość odpadów (European Commission, 2020). Co ważniejsze ponad $\frac{3}{4}$ badanych uważa, że problemy środowiskowe mają bezpośredni wpływ na ich życie i zdrowie. Problemy środowiskowe są przyczyną realizacji ok. 21% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 29. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych ze względu na problemy środowiskowe

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje związane z problemami środowiskowymi wspierane są przez różnorodne struktury. W największym stopniu reagowano na problem w ramach AT nieplanowanych poprzez struktury małe, duże, zespoły struktur i rozwiązania bezstrukturalne. Każda dotyczy ok. 25% przykładów danego typu. W mniejszym stopniu powiązane z problemem są także działania poprzez nieplanowane struktury przemieszczające się, a także planowane różnostrukturalne oraz poprzez struktury małe i duże. Zaobserwowane AT stanowią bezpośrednią próbę rozwiązania kwestii środowiskowych, a także tworzone są z ich świadomością.

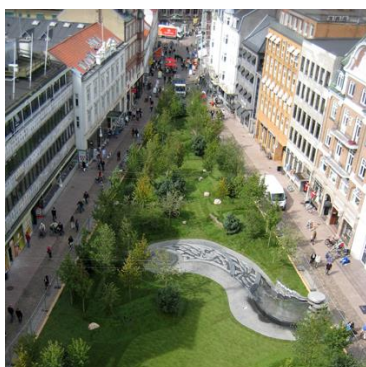
Ilustracja III. 69. a-c) Miejsce pracy nad poprawą środowiska naturalnego Montaña en la Luna
Źródło: https://www.archdaily.com/890308/montana-en-la-luna-enorme-studio?ad_source=searchiad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 70. a-c) Roślinność tymczasowa i dbanie o roślinność w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstehungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustracja III. 71. a-c) Roślinność tymczasowa Pop-Up Green
Źródło: https://www.instagram.com/landscape_biennial_bcn/ [dostęp: 08.01.2022].

Ilustracja III. 72. a-c) Roślinność tymczasowa Med. Skoven Som Nabo
Źródło: <https://schonherr.dk/projekter/> [dostęp: 01.01.2022].

Aspekty realizowania danego celu

Reagowanie na zaobserwowane problemy środowiskowe poprzez aktywną transformację wiąże się z poszukiwaniem ogólnych sposobów ich rozwiązywania, ale także poprawą sytuacji danego miejsca.

Zaburzenia środowiska naturalnego

Podstawowym aspektem reagowania na problemy środowiskowe jest zbieranie danych na ich temat, co omówiono w rozdziale: Badanie, Narzędzie badawcze (zob. rozdz. III.II.VIII.).

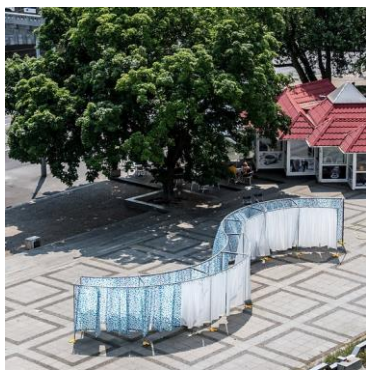
Podobny sposób działania zaobserwowano w przypadku struktury Montaña en la Luna w Madrycie (Ilustracja III. 69.), która zapewniała projektantom miejsce do pracy nad ekologicznymi kierunkami rozwoju, a jednocześnie zapewniała miejsce rekreacji, wspólnego przebywania (Santibañez, 2018). Ta złożoność funkcji pozwalała na łączenie działań koniecznych dla poprawy stanu środowiska z tworzeniem przestrzeni przyjaznych dla użytkowników, pozwalając na budowanie pozytywnych konotacji z inicjatywami.

Brak zieleni

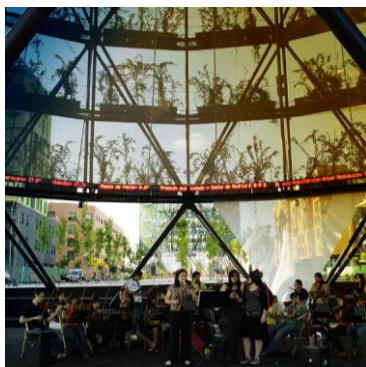
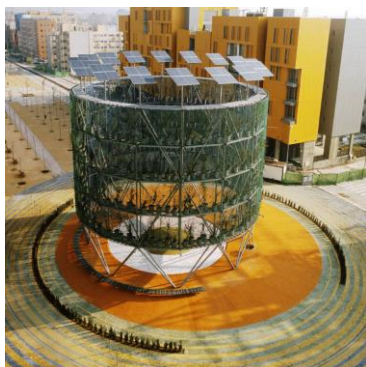
Jednym z najczęściej obserwowanych aspektów problemu jest brak zieleni. Roślinność jest integralną częścią miast. Redukuje hałas, nadmierne ciepło, zanieczyszczenia, a także psychologiczne czynniki stresotwórcze (Sobczyńska, 2014). W Wiedniu, w przestrzeniach, w których tej zieleni brakowało, wykorzystywano AT poprzez m. in. budowę chwilowego parku z roślin w donicach, a także stawianie instalacji z roślinnością (Ilustracja III. 70.). Skala i sposoby działania były bardzo zróżnicowane.

Podczas festiwalu Pop-Up Green w Barcelonie różnorodnie ingerowano zielenią w całe miasto (Bartumeus i in., 2016). Przykładowo przygotowywano instalacje z roślin (Ilustracja III. 71. a,b), które użytkownicy zabierali i zanosili w dowolne miejsca. Później robili im zdjęcia, a czasami także sadzili (Ilustracja III. 71. c).

Ekstensywne AT przeprowadzono w ramach projektu Med. Skoven Som Nabo, w którym 1500 m² placu w Aarhus w Danii zmieniono w tymczasowy las, w którym użytkownicy mogli odpoczywać na trawiastych wzgórzach (Ilustracja III. 72.) (Schønherr, 2010). Powstał radykalny prototyp zielonego miasta, pokazujący, że rekreacja w zieleni jest również potrzebna. Po zakończeniu wydarzenia drzewa posadzono w różnych częściach miasta. Radykalne AT nie są rozwiązaniem uniwersalnym, jednak biuro projektowe wielokrotnie realizowało analogiczne inicjatywy, co wskazuje na atrakcyjność proponowanych rozwiązań.

Ilustracja III. 73. a-c) Parawany i spryskiwacze jako reakcja na przegrzewanie się przestrzeni, projekt Parallel Path
Źródło: <https://www.ottotto.pt/parallelpath> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 74. a-c) Roślinność tymczasowa jako reakcja na przegrzewanie przestrzeni, projekt Eco-boulevard
Źródło: <https://ecosistemaurbano.com/eco-boulevard/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 75. a-c) Reakcja na niską jakość powietrza Zobacz czym oddychasz
Źródło: <https://smoglab.pl/bardzo-zle-powietrze-w-malych-miasteczkach-lepiej-jest-nawet-w-krakowie/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 76. a-b) Reakcja na niską jakość powietrza poprzez pokazy ekonomicznego palenia
Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Przegrzewanie przestrzeni publicznej

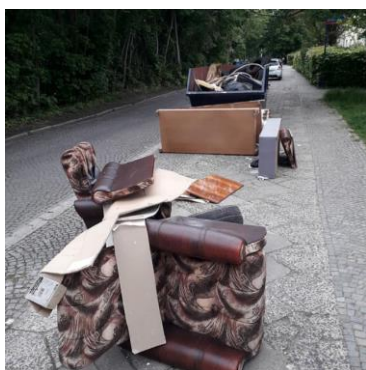
Znaczącym problemem ekologicznym są wyspy ciepła, strefy temperatur wyższych niż poza miastem, które pojawiają się ze względu na m. in. duże ilości betonu i asfaltu, dużą liczbę mieszkańców, gęstą zabudowę, małą ilość zieleni (Wypych i Bokwa, 2022). Wyższe temperatury są szczególnie uciążliwe z poziomu komunikacji pieszej, której to strefy często dotyczą zaobserwowane AT. Przestrzeń publiczna ochładzana jest przez różnorodne, nieplanowane struktury np. spryskiwacze, rośliny, parawany, parasole. Przykładem tego były parawany ze spryskiwaczami wodnymi Parallel Path w Pilźnie w Czechach (Ilustracja III. 73.) (OTTOTTO, 2017), które prowadziły przechodniów przez plac wyznaczoną, ochłodzoną ścieżką.

Wyjątkowe rozwiązanie problemu przeegrzewania wprowadzono w projekcie Eco-boulevard (Ecosistema Urbano, 2022). Jest to osiedle mieszkaniowe w Madrycie z obszarem wspólnej rekreacji, w którym posadzono młode drzewa. W przyszłości staną się one ogrodem miejskim. Zanim to jednak nastąpi na placu brak zieleni i cienia. Problem rozwiązaniu poprzez budowę czasowych instalacji, w których postawiono zieleni w doniczkach (Ilustracja III. 74.). Instalacje oferują ochłodę, cień i miejsce wspólnych spotkań. Kiedy zostaną zdemonstrowane zostawiają fragment wolnej przestrzeni pomiędzy zielenią. Póki jednak to nie nastąpi AT pozwalają nie tracić wartości użytkowej miejsca.

Niska jakość powietrza

Kolejnym problemem jest wysokie zanieczyszczenie powietrza, które wpływa na zdrowie mieszkańców (smogLAB, 2020). Zieleń jest jednym ze sposobów na poprawianie jakości powietrza, ale w tej kwestii raczej jako działania symboliczne. Projekt Zobacz czym oddychasz polegał na testowaniu skali zanieczyszczeń w różnych miastach w Polsce. Przede wszystkim jednak pokazywał przechodniom aktualną jakość powietrza (smogLAB, 2020). Na mobilnym bilbordzie umieszczono symboliczne płuca wykonane z filtra, który zaczerniał się przez kilkanaście dni pod wpływem zanieczyszczeń (Ilustracja III. 75.). Rozwiązanie zostało omówione w rozdziale: Badanie, Narzędzie badawcze (zob. rozdz. III.II.VII.).

Podobne inicjatywy, ale na mniejszą skalę, realizowano przykładowo we Wrocławiu w ramach pokazów ekonomicznego użytkowania pieców, które już są w posiadaniu mieszkańców (Ilustracja III. 76.) (Wyborcza Wrocław i Darluc, 2017). W ten sposób nie tylko informowano o problemie, ale również edukowano lokalną społeczność. AT związana ze słabą jakością powietrza wiąże się więc głównie z funkcją edukacyjno-informacyjną.

Ilustracja III. 77. a-c) Wymiana i oddawanie zasobów we Wrocławiu

Źródło a,b): <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Źródło c): <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Ilustracja III. 78. a-b) Reakcja na marnowanie zasobów w projekcie Concéntrico

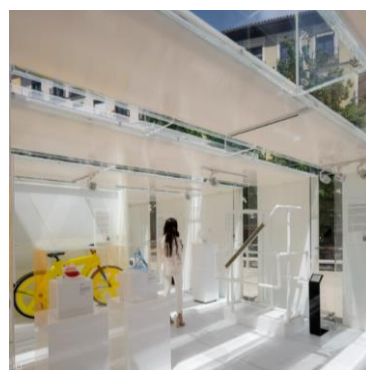
Źródło: <https://concentrico.es/concentrico-05/> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 79. a-c) Reakcja na marnowanie zasobów w projekcie Heureux Evenement

Źródło a): <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Heureux-Evenement-1> [dostęp: 01.01.2022].

Źródło b-c): <https://atelierroberta.com/projets/heureux-evenement> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 80. a-c) Reakcja na marnowanie zasobów w projekcie The Plastic Museum

Źródło: <https://www.archdaily.com/961559/the-plastic-museum-delavegacanolasso> [dostęp: 01.01.2022].

Kolejnym z zaobserwowanych problemów środowiskowych jest współczesny konsumpcjonizm i marnowanie zasobów. Dotyczy to masowo produkowanych i kupowanych przedmiotów, ale także architektury powstającej z nieodnawialnych materiałów i ze znaczącymi odpadami budowlanymi.

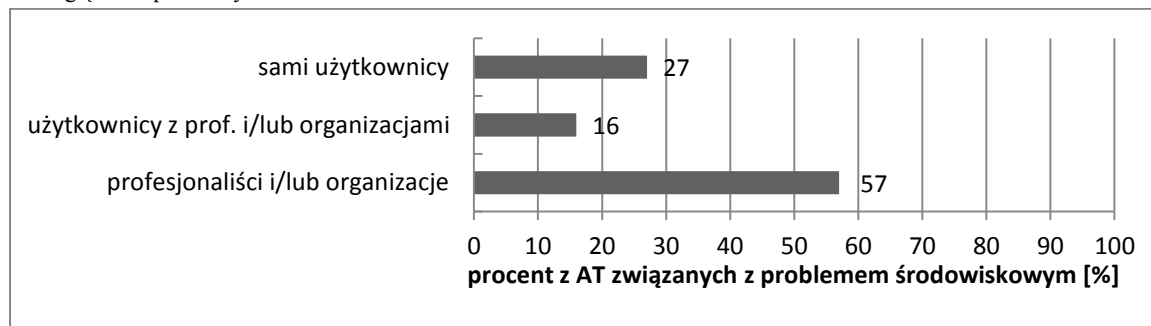
Sposobem rozwiązywania tego problemu jest tworzenie tymczasowych miejsc wymiany np. w ramach Akcji Wystawka, kiedy wybranego dnia mieszkańcy Wielkiej Wyspy wystawiali na chodniki rzeczy, które każdy mógł zabrać (Ilustracja III. 77. a) (NS, 2022). Po zakończeniu akcji pozostałe przedmioty były zabierane przez firmę sprząającą. Stawiane są także struktury do przechowywania różnych przedmiotów, m. in. ogólnodostępne szafy, wieszaki na ciepłe ubrania, lodówki (Ilustracja III. 77. b,c), które omówiono w rozdziale: Handel, Miejsce wymiany. Kupowanie nowych rzeczy częściowo zastąpiono poprzez wykorzystywanie używanych co pozwala na redukcję odpadów. Ponadto działania odbywają się zazwyczaj w obrębie lokalnej społeczności ograniczając skutki produkowania, przewożenia i magazynowania nowych produktów.

Badane AT związane są także z problemem doboru materiałów budowlanych do tworzenia struktur. Rozwiązania tymczasowe generują często znaczące odpady konstrukcyjne. Stoi to w sprzeczności ze współcześnie promowanymi kierunkami kształtowania architektury, w których poszukiwany jest zamknięty obieg dysponowania materiałami budowlanymi, jak np. „od kołyski do kołyski” (Bać, 2014). Podczas festiwalu Concéntrico w Logroño w Hiszpanii jedną z podstawowych wytycznych dla projektantów tymczasowych instalacji jest wykorzystanie płyt pilśniowych (Ilustracja III. 78.) (Concéntrico, 2022). Mogą one być przetworzone po zakończeniu wydarzeń. Alternatywnym podejściem jest wielokrotne wykorzystywanie struktur lub ich fragmentów. Powstają też struktury biodegradowalne np. tort Heureux Evenement, który powstał z okazji urodzin festiwalu Concéntrico (Ilustracja III. 79.) (FAV, 2015). Na zakończenie strukturę z substancji żelujących i nasion pocięto na kawałki i rozdano do zasadzenia. Te i wiele innych rozwiązań powstają ze świadomością współczesnych problemów środowiskowych, jako próba reagowania na nie. Jednocześnie powstawają jednak skomplikowane i wysokokosztowe technologie, których znaczący ślad na środowisku jest zaprzeczeniem proekologicznych założeń.

Innym podejściem charakteryzował się projekt The Plastic Museum w Madrycie, który powstał aby pokazać możliwości i odpowiednie wykorzystanie plastiku (Ilustracja III. 80.). Pokazano jego zastosowania w wielu dziedzinach, w tym modzie, medycynie, budownictwie. Obiekt zaprojektowano tak, aby po wykorzystaniu móc go całkowicie przetworzyć (TPM, 2022). Wątpliwości budziło jednak wykorzystanie materiału, który ulega ciągłemu rozpadowi, a nie rozkładowi, a jego mikrocząsteczki znajdujące się współcześnie w wodzie pitnej i jedzeniu (Kregiel, 2020). Pokazuje to, że aktywne transformacje przestrzeni publicznej pozwalają na promowanie różnorodnych rozwiązań i wartości, nawet jeżeli mogą one mieć dyskusyjny charakter.

Role aktantów

Tabela III. 30. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na problemy środowiskowe

Źródło: opracowanie własne.

Wiele z aktywnych transformacji związanych z problemami środowiskowymi powstaje w wyniku inicjatyw samych użytkowników, stanowiących ok. $\frac{1}{5}$ rozwiązań tego rodzaju. Duża świadomości kwestii ekologicznych i liczne oddolne aktywności pokazują, że ludzie nie tylko dostrzegają problem, ale też angażują się w jego rozwiązywanie. Ich udział dotyczy głównie działań o wymiernym wpływie na otoczenie takich, jak wprowadzanie zieleni w mieście, porządkowanie otoczenia, dbanie o dzikie zwierzęta, tworzenie miejsc wymiany przedmiotów.

Wspólne działania wszystkich aktantów pojawiają się w mniejszym stopniu niż oddolne. Dotyczy to m. in. lokalnych projektów, promowania dobrych praktyk, szukania rozwiązań dla problematycznych obszarów.

AT powstające z inicjatywy projektantów i/lub organizacji stanowią ok. $\frac{3}{5}$ działań. Pozwalają one na realizację zamierzeń badawczych, edukacyjnych i informacyjnych, a także rozwiązywanie problemów trwałych i przejściowych.

Podsumowanie

Problemy środowiskowe są jednym z częstszych powodów wprowadzania aktywnych transformacji. Jest to związane głównie z zaburzeniami środowiska naturalnego, brakiem zieleni, przegrzewaniem przestrzeni publicznej, niską jakością powietrza, marnowaniem zasobów.

Zaobserwowane problemy są rozwiązywane poprzez AT na poziomie badawczym, informacyjnym i edukacyjnym, ale także jako bieżące interwencje poprawiające stan otoczenia. Często do budowy elementów wykorzystywane są materiały z recyklingu bądź nadające się do przetworzenia, ponownego użycia.

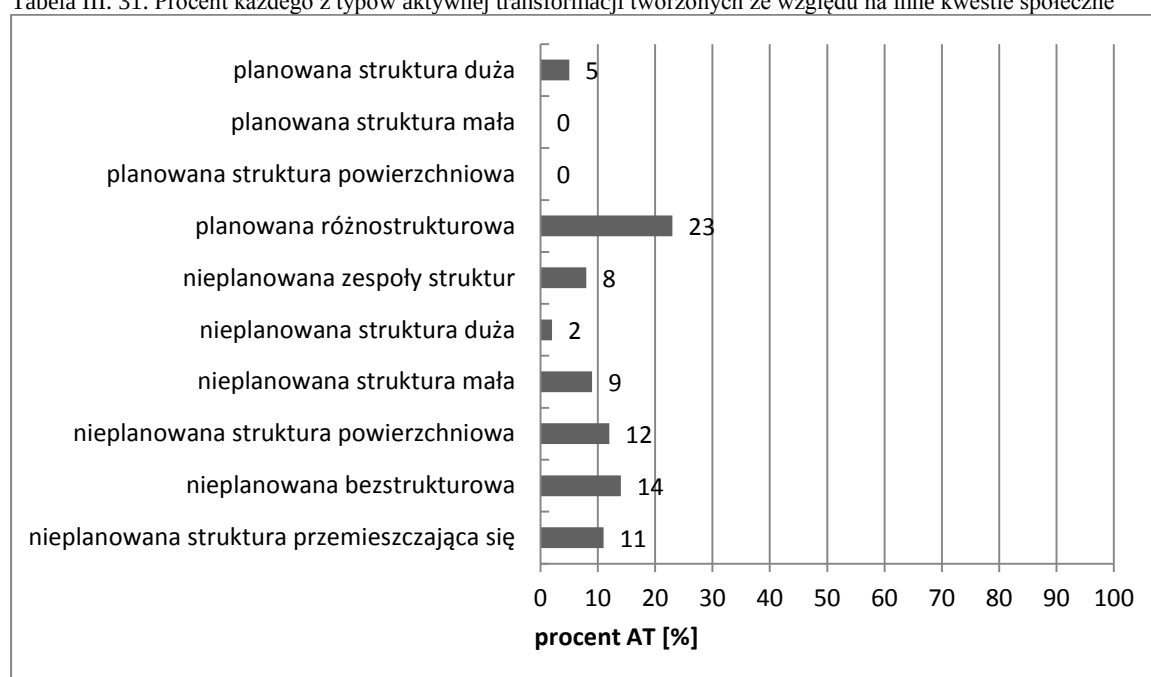
Użytkownicy odgrywają istotną rolę w procesie generowania AT tego rodzaju. W znaczącym stopniu samodzielnie angażują się w poprawę stanu środowiska, dbają o otoczenie, tworzą miejsca wymiany. Poprzez niskokosztowe i szybkie aktywne transformacje tworzą niezobowiązujące inicjatywy, które w niektórych przypadkach są częścią większych inicjatyw o tożsamym charakterze. Współpracują z projektantami i/lub organizacjami, aby opracować jak najlepsze plany dla rozwoju bliskiego im otoczenia.

III.IV.III. Inne kwestie społeczne

Wyróżniającą się grupą powodów wprowadzania aktywnej transformacji są kwestie społeczne. Jak zauważa Piotr Matczak, są one definiowane przez grupy ludzi jako warunki zagrażające ich wartościom i jako takie mogą być relatywne (Matczak, 2000, s. 41). Omówione w poprzednich rozdziałach problemy małej aktywności i ekologiczne również mogą być traktowane jako społeczne. W niniejszym rozdziale omówiono jednak pozostałe zaobserwowane kwestie społeczne, które są rzadziej spotykane i dlatego nie zostają poddane indywidualnej analizie. Inne kwestie społeczne są przyczyną realizacji ok. 8% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 31. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych ze względu na inne kwestie społeczne

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje związane z innymi kwestiami społecznymi realizowane są przede wszystkim w obrębie rozwiązań planowanych różnostrukturalnych, które stanowią ponad 20% przypadków. Są one jednym zazwyczaj jednymi z działań zachodzących w przestrzeni. Duże znaczenie mają także AT nieplanowane bezstrukturalne, a także poprzez struktury powierzchniowe, przemieszczające się, małe i zespoły struktury, które odnoszą się do reakcji na problem w ok. 10%. Cel nie jest realizowany jedynie przez AT planowane poprzez struktury małe i powierzchniowe. Zróżnicowanie rodzajów działań wynika z różnorodności zaobserwowanych kwestii społecznych.

Ilustracja III. 81. Dbanie o otoczenie przez mieszkańców Kopenhagi, 16.05.2019 r.
Źródło: <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].

Ilustracja III. 82. a-b) Niesienie pomocy w Wiedniu
Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustracja III. 83. Rozlewanie zupy dla potrzebujących na Placu Wolności
Źródło: <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 20.01.2022].

Ilustracja III. 84. Miejsca dla osób bezdomnych: a-b) uniemożliwianie siedzenia, c) zapewnianie zadaszenia
Źródło: <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,16248993,przeciwienstwo-kolcow-odstraszajacych-bezdomnych-lawka-z.html> [dostęp: 24.09.2021].

Aspekty realizowania danego celu

Zaobserwowane aktywne transformacje są zróżnicowane, a szczegółowe przyczyny ich wprowadzania mają zazwyczaj charakter jednostkowy. Dotyczy to m. in. braku zaufania wobec policji, bezdomności, ubóstwa, praw kobiet, praw grup LGBT+, ksenofobii, alkoholizmu, niszczenia otoczenia. Reakcje na problem związane są z jednej strony z wyrażaniem poglądów, a z drugiej z próbami ich rozwiązania.

Wyrażanie poglądów

Znaczącą grupę AT stanowią protesty i inne formy sprzeciwu społecznego, które opisano w rozdziałach: Komunikowanie: Protest, Komunikat, prośba, uwaga (zob. rozdz. III.II.VI.). Aspekt ten polega na umożliwieniu konfrontację opinii, a przez to walkę o wartości danej grupy ludzi. Jest to głównie związane z protestami i manifestacjami.

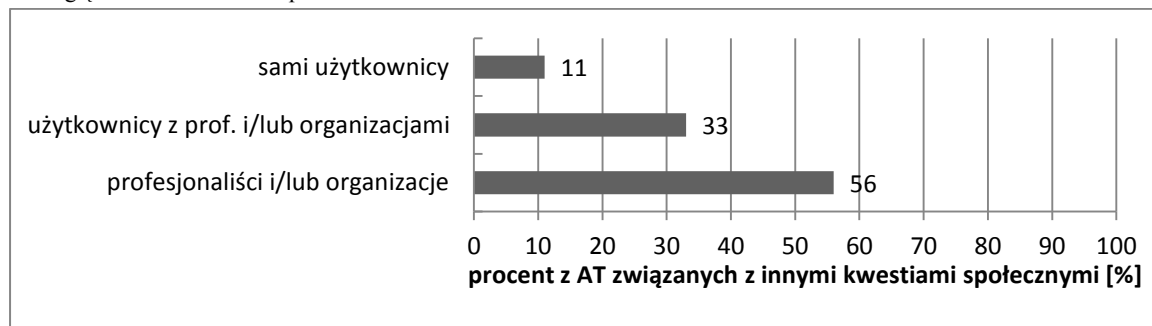
Działanie naprawcze

Drugi aspekt generowania AT ze względu na inne kwestie społeczne dotyczy zróżnicowanych struktur, poprzez które próbowano rozwiązać problemy. Aktanci sprząтали zaśmiecone tereny (Ilustracja III. 81.), oferowali pomoc (Ilustracja III. 82.), posiłek osobom ubogim (Ilustracja III. 83.) (Albertslund Kommune, 2022; PWW, 2022). Inicjatywy zaobserwowano w różnych obszarach. Podobne AT realizowane są także w przypadku problemów niezwiązanych z konkretnym obszarem. Są one próbą dotarcia do jak największej grupy zainteresowanych poprzez działanie w przestrzeni publicznej.

Unikatowe kwestie społeczne są także związane z koniecznością ingerowania w przestrzeń publiczną, działaniem ze względu na potrzeby własne. Tak było w przypadku zagarniania części przestrzeni publicznych w Marsylii przez osoby bezdomne, które w danym okresie nie mogły znaleźć innego schronienia. Ich obecność negatywnie wpływała na odbiór miejsca, jednak dla aktantów był to jedyny, dostępny sposób funkcjonowania, a nie chęć degradacji otoczenia (Anti-K, 2020). Zadaszona przestrzeń zapewniała bezpieczne miejsce do przebywania grupom wykluczonym, dla których przestrzeń publiczna również mogłaby być projektowana. Współcześnie powstają trwałe projekty, które mają na celu ograniczenie obecności osób bezdomnych w przestrzeni publicznej np. poprzez tworzenie ławek nienadających się do spania, kółców uniemożliwiających siedzenie (Ilustracja III. 84. a, b) (WB, 2014). Jednocześnie powstają inicjatywy, które mają umożliwić bezpieczne przebywanie w miejscach wspólnych. Polegają one np. na tworzeniu zadaszeń, pod którymi mogą schować się potrzebujący (Ilustracja III. 84. c) (WB, 2014). Niezależnie od kierunku działania dla niektórych grup aktantów aktywne transformacje są koniecznością, a kwestie społeczne związane z zaobserwowaną aktywnością dotyczą ich własnych problemów. Przestrzenie publiczne można projektować z uwzględnieniem tych unikatowych potrzeb.

Role aktantów

Tabela III. 32. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na inne kwestie społeczne

Źródło: opracowanie własne.

Inne kwestie społeczne są powodem generowania aktywnych transformacji przez samych użytkowników w $\frac{1}{10}$ przypadków. Ich działania dotyczą zarówno potrzeby wyrażania poglądów jak i działania, głównie w skali lokalnej.

Wspólne działania użytkowników z pozostałymi grupami aktantów pojawiają się częściej i stanowią $\frac{1}{3}$ przykładów tego rodzaju. Są one analogiczne do ich indywidualnych działań, ale dotyczą przede wszystkim większej skali ingerencji.

Aktywne transformacje tego rodzaju są przede wszystkim generowane przez pozostałe grupy aktantów jako reakcja na lokalnie występujące przykłady ogólnoswiatowych problemów.

Podsumowanie

Omówione kwestie społeczne stanowią zróżnicowaną grupę. Dotyczą zarówno globalnych, jak i lokalnych problemów.

Aktywne transformacje związane są z wyrażaniem opinii, ale w dużej mierze także działaniem. Są one częścią różnorodności działania w obszarach planowanych AT, a także powodem tworzenia zróżnicowanych nieplanowanych inicjatyw.

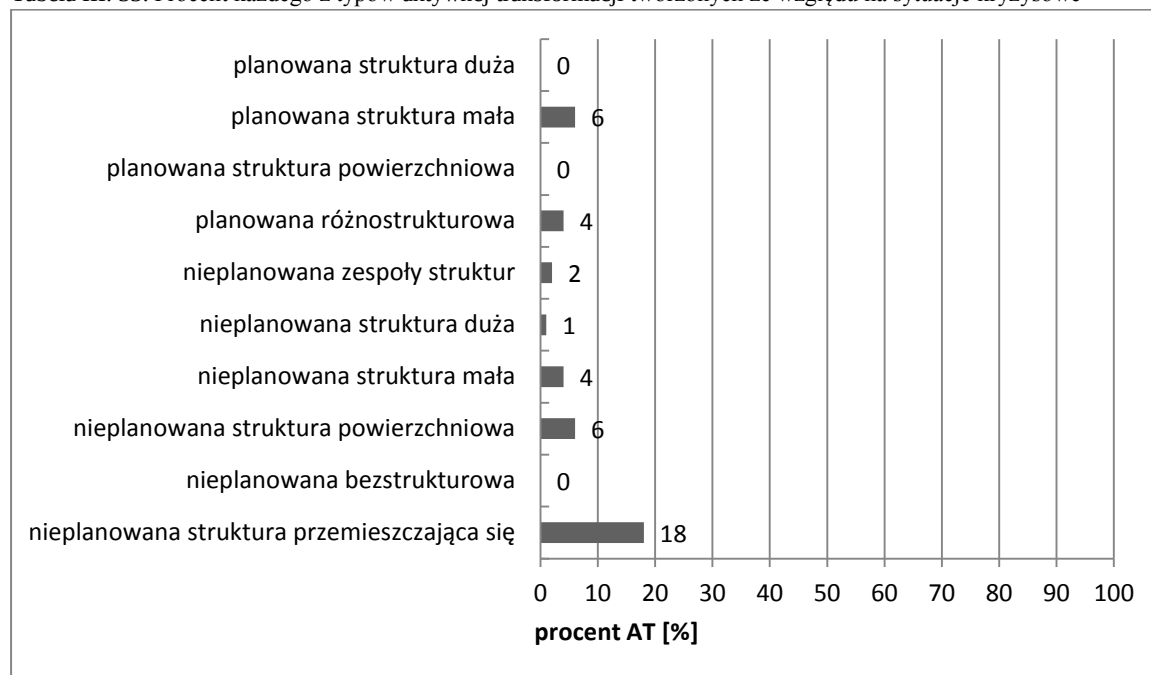
Rola użytkowników jest znacząca dla innych kwestii społecznych, szczególnie ze względu na ich chęć walki o własne wartości. Nie czekają oni jedynie na rozwiązania systemowe, ale również proponują działania i chcą współdecydować o tym co jest istotne w polityce lokalnej i globalnej.

III.IV.IV. Sytuacja kryzysowa

Aktywna transformacja jest reakcją na sytuacje kryzysowe, czyli problemy charakteryzujące się nagłym przebiegiem. Są to takie wydarzenia, jak pandemia, wojna, powódź. Sytuacje kryzysowe są przyczyną realizacji ok. 4% zaobserwowanych aktywnych transformacji.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Tabela III. 33. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych ze względu na sytuacje kryzysowe

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje związane z sytuacją kryzysową są głównie realizowane przez struktury nieplanowane przemieszczające się, co stanowi prawie 20% rozwiązań tego typu. Spełniają one wielokrotnie tę samą funkcję, co oznacza, że w obliczu sytuacji kryzysowych konieczne jest powtarzalne działanie. Z problemem związanych jest także mniej niż 6% rozwiązań nieplanowanych poprzez struktury powierzchniowe, małe, duże i zespoły struktur, a także planowane rozwiązania różnostrukturalne i struktury małe.

Aspekty realizowania danego celu

COVID

Aktywna transformacja jako reakcja na sytuacje kryzysowe pojawia się wśród badanych przykładów głównie podczas analizy osiedli ze względu na pandemię COVID na początku 2020 r. Sposób korzystania z przestrzeni diametralnie zmienił się w tym czasie ze względu na rozliczne restrykcje np. zakaz wychodzenia z domu, konieczność noszenia maseczek i zachowania dystansu społecznego, ograniczoną liczbę użytkowników obiektów użyteczności publicznej. Wszystko to zmieniało panujące dotychczas zasady korzystania z przestrzeni publicznych.

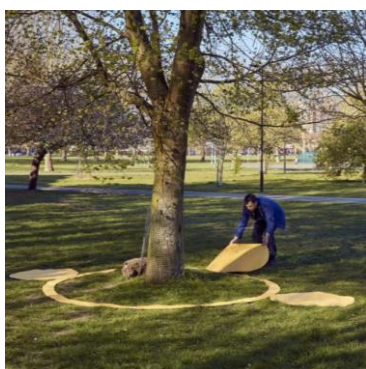
Ilustracja III. 85. Nagrywanie wydarzeń we Wrocławiu

Źródło: https://www.facebook.com/WielkaWyspa/photos/?ref=page_internal [dostęp: 19.01.2022].

Ilustracja III. 86. Mobilne centra testowe na osiedlu Albertslund

Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Ilustracja III. 87. a-c) Instalacja pomagająca zachować bezpieczną odległość podczas siedzenia Here Comes The Sun

Źródło: <http://www.paulcocksedgestudio.com/here-comes-the-sun> [dostęp: 01.01.2022].

Ilustracja III. 88. a-b) Niesienie pomocy w Wiedniu

Źródło: <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].

Rekreacja

Ograniczone możliwości wspólnego przebywania doprowadziły do bardziej zindywidualizowanej rekreacji, użytkownicy częściej spacerowali i ćwiczyli na zewnątrz. W części przestrzeni można było zaobserwować spadek aktywności, a w innych wzrost. W okresach kiedy przebywanie w przestrzeniach publicznych było niemożliwe aktywności przeniosły się na balkony, tarasy. W obrębie Wielkiej Wypsy zaobserwowano koncerty realizowane bez publiczności (Ilustracja III. 85.), które były udostępniane w zasobach internetowych (WW, 2022). Działania takie zastąpiły dotychczasowe formy rekreacji w przestrzeni publicznej, dając mieszkańcom namiastkę wspólnoty i normalizując sytuację kryzysową.

Usługi podstawowe

W okresach kiedy możliwe było korzystanie z przestrzeni publicznej większą rolę zaczęły odgrywać tymczasowe usługi. Przeniosły się one z zamkniętych pomieszczeń i dużych targów na ulice (Lara-Hernandez, 2020). Handel w przestrzeni publicznej wspierany był m. in. przez struktury mobilne, food trucki, które zaobserwowano na Wrocławskim osiedlu (NS, 2022).

Zmienił się także sposób korzystania z istniejących obiektów usługowych. Szczególnie przed urzędami i szpitalami stawiano tymczasowe struktury m. in. namioty, kontenery, które pozwalały dokonywać formalności na zewnątrz, dzieląc i organizując oczekujących na wejście, a nawet umożliwiając im dezynfekcję. Przestrzeń publiczna przejęła znaczącą część funkcji usługowych, aby ograniczyć kontakty między ludźmi.

Pojawiły się potrzeby sanitarno-medyczne realizowane przede wszystkim w ramach mobilnych centrów testowych na potrzeby badania ludzi, co zaobserwowano w Albertslund (Ilustracja III. 86.) (Albertslund Kommune, 2022). Konieczne było zwiększenie infrastruktury dedykowanej opiece medycznej i do tego celu wykorzystano przestrzeń publiczną.

Oznaczenia

Dodatkowo wprowadzane były odpowiednie oznaczenia, aby pomóc użytkownikom realizować wprowadzone restrykcje. Przed sklepami wyznaczano linie, na których powinni stać ludzie oczekujący na wejście, place zabaw zamykano taśmami (Cutieru, 2020). Pojawił się także projekt siedziska wspierającego bezpieczne wspólne przebywanie z zachowaniem odpowiednich odległości, Here Comes The Sun (Ilustracja III. 87.) (Paul Cockledge, 2020). Żółte linie stały się jednym z symboli pandemii.

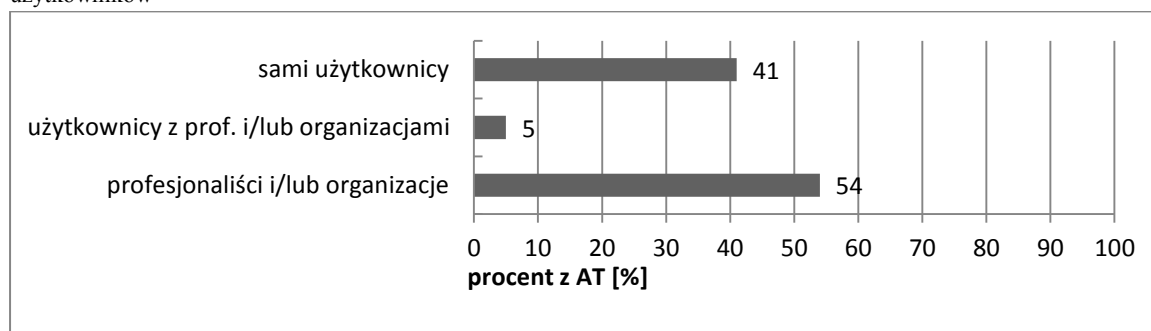
Wsparcie

Inicjatywy pomocowe zaobserwowane w Neubau dotyczyły wykorzystywania ogrodzeń do wieszania ofert pomocy osobom potrzebującym (BN, 2022). Dla osób, które ze względu na pandemię znalazły się w ciężkiej sytuacji finansowej wieszano jedzenie i środki higieny osobistej (Ilustracja III. 88.). Samoorganizacja użytkowników w obliczu kryzysu miała charakter pozytywnych ruchów społecznych, które polegały na wzajemnym wsparciu psychicznym i materialnym.

Całościowy obraz przeobrażeń pokazuje jak wieloaspektowe i złożone są aktywne transformacje w obliczu sytuacji kryzysowej. Konieczne jest redefiniowanie podstawowych założeń przestrzennych i zmiana jej codziennego funkcjonowania co realizowane jest przy wsparciu aktywnych transformacji.

Role aktantów

Tabela III. 34. Procent AT ze względu na sytuacje kryzysowe generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje ze względu na sytuacje kryzysowe są w ok. 40% generowane przez samych użytkowników, którzy głównie próbują poradzić sobie z ograniczeniami. Tworzą mobilne punkty sprzedaży i punkty pomocy.

Małe znaczenie mają inicjatywy wspólne, co w przypadku omawianej sytuacji wynikało z jej specyfiki i wprowadzanych ograniczeń.

Aktywna transformacja jest w dużym stopniu realizowana przez profesjonalistów i/lub organizacje. Są to przede wszystkim niezbędne działania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa w okresie pandemii, ale też tworzeniem alternatywnych form rekreacji jako normalizacji stanu kryzysowego.

Podsumowanie

Pandemia, która pojawiła się na początku 2020 r. była jednym z przykładów sytuacji kryzysowych, która generowała wiele, różnorodnych aktywnych transformacji.

AT służą przede wszystkim jako obsługa medyczna i rozwiązanie problemów bezpieczeństwa. Ponadto pojawiają się nowe, tymczasowe formy rekreacji.

Rola użytkowników jest szczególnie istotna w działaniach związanych z sytuacją kryzysową, ponieważ systemowe działania często nie odnoszą się do indywidualnych problemów. Odgórne działania ograniczają się do kwestii niezbędnych, a wprowadzane regulacje mają skutki psychologiczne i finansowe, z którymi użytkownicy radzą sobie samodzielnie m. in. poprzez aktywne transformacje i wykorzystywanie przestrzeni wspólnych.

III.V. Rodzaje celów wprowadzania aktywnej transformacji w badanych osiedlach

Każde z trzech badanych osiedli charakteryzuje się innymi dominującymi typami aktywnej transformacji. Z tego względu analizie poddano także powody ich powstawania, które są zależne od specyfiki potrzeb i sposobów funkcjonowania każdego z obszarów.

Każde z osiedli zostało omówione poprzez:

- cele generowania aktywnej transformacji,
- role aktantów.

Relacje częstotliwości występowania rodzajów w poszczególnych osiedlach omówiono w podsumowaniu.

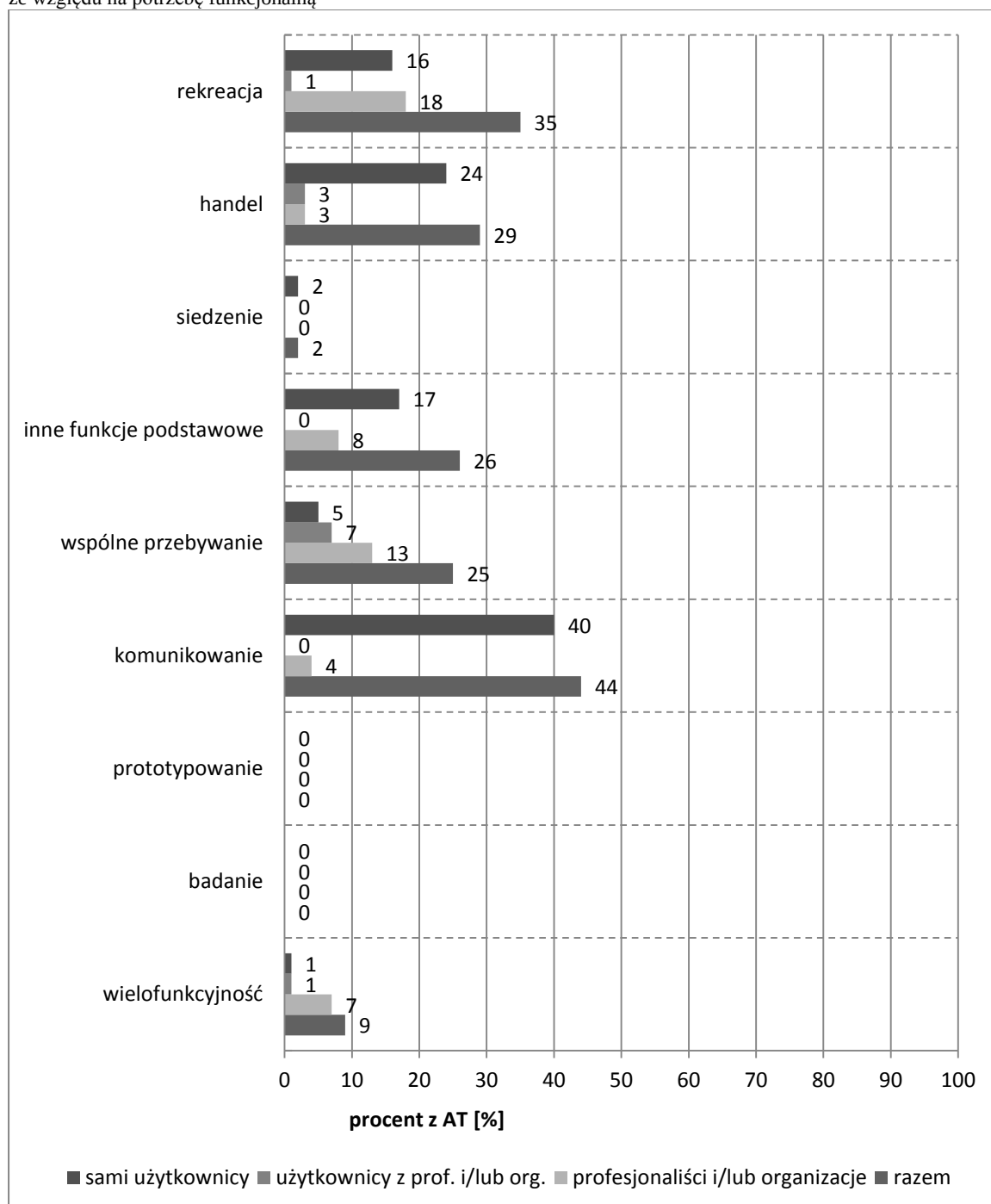
III.V.I. Wrocław – Wielka Wyspa

Na Wielkiej Wyspie we Wrocławiu aktywne transformacje wprowadzano ze względu na potrzeby funkcjonalne, estetyczne i jako reakcje na problem.

Cele generowania aktywnej transformacji

Potrzeba funkcjonalna

Tabela III. 35. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną

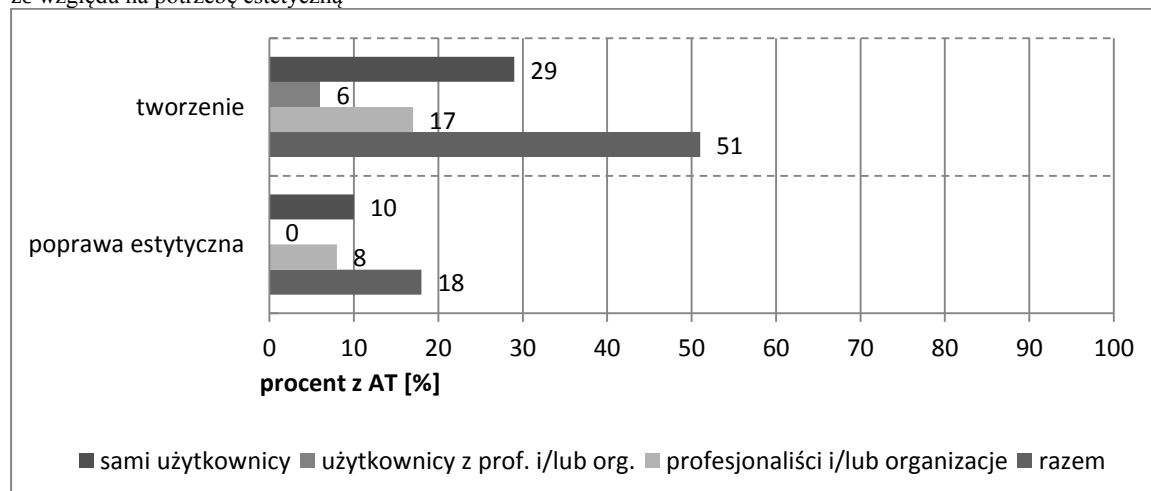
Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje zaobserwowane w obszarze Wielkiej Wypsy spełniają różnorodne funkcje. Najczęściej służą do komunikowania (44%) i rekreacji (35%). Rzadziej związane są z funkcją handlową, inną funkcją podstawową i potrzebą wspólnego przebywania, które dotyczą ok. 25% przykładów. W małym stopniu pojawia się także wielofunkcyjność i siedzenie. AT w obrębie osiedla są głównie nastawione na interakcję pomiędzy użytkownikami, szczególnie jako sposób na budowanie lokalnej społeczności. Służą temu zarówno festyny osiedlowe jak i zostawianie dla sąsiadów wiadomości o lokalnych problemach.

Działania oddolne dotyczą prawie wszystkich przykładów komunikowania i prawie połowy przykładów rekreacji. Wiele AT jest także efektem samodzielnych działań użytkowników w zakresie handlu. Głównie to właściciele lokali usługowych stawiają *potykacze* i sprzedają towary w obrębie ciągów komunikacyjnych. Inne funkcje podstawowe realizowane są przez użytkowników w prawie 20% przykładów. Dotyczy to przechowywania odpadów oraz rzeczy do oddania lub wymiany.

Potrzeba estetyczna

Tabela III. 36. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę estetyczną

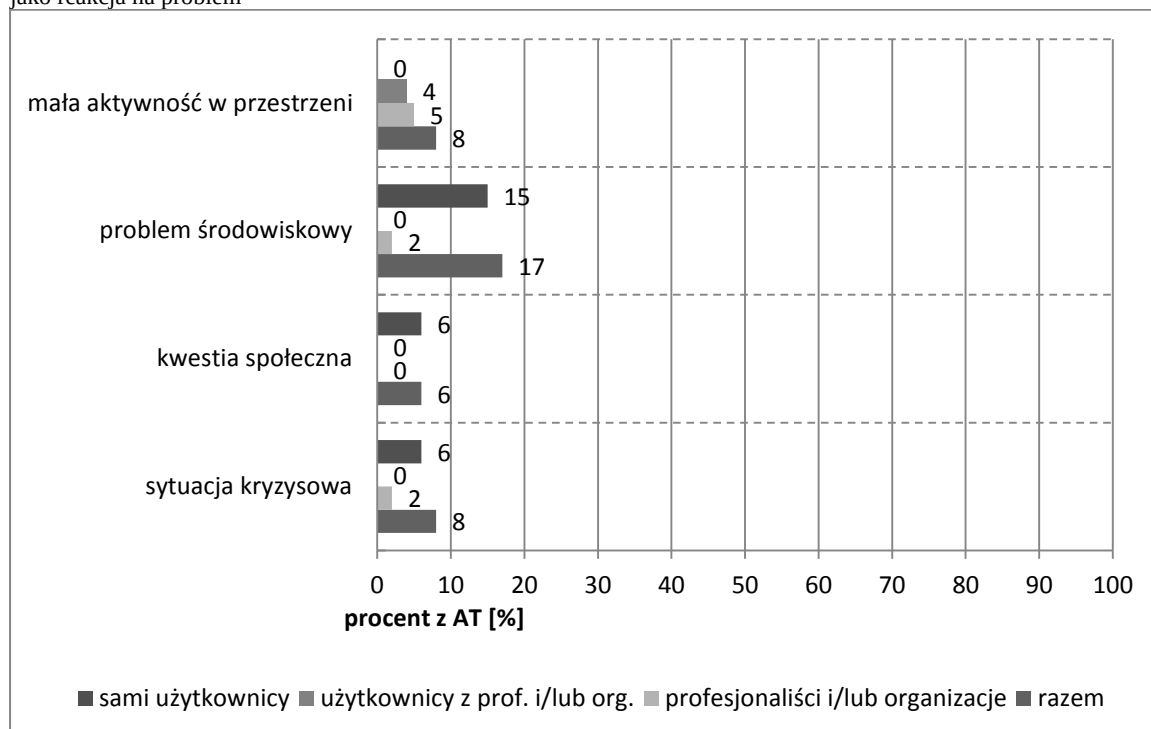
Źródło: opracowanie własne.

Potrzeby estetyczne zaobserwowane na Wielkiej Wypsie dotyczą tworzenia w ok. połowie przypadków. Dominującą rolę w realizacji celu przejmują użytkownicy, którzy m. in. budują własne stoiska do sprzedaży, malują reklamy na ciągach komunikacyjnych, montują ozdoby na drzewach. Ich działania wpływają na wygląd osiedla. Pozostałe grupy aktantów są zaangażowane w proces w mniejszym stopniu i przede wszystkim tworzą wydarzenia na większą skalę m. in. warsztaty, koncerty, pokazy fontann i fajerwerków.

Potrzeba poprawy estetycznej pojawia się rzadziej, ale również jest znacząca i dotyczy prawie 20% przypadków. Ona również jest głównie związana z działaniami oddolnymi. Użytkownicy samodzielnie lub wspólnymi siłami porządkują otaczającą ich przestrzeń. Wprowadzają także tablice informujące pozostałych mieszkańców o konieczności sprzątnięcia po pupilach i dbania o zieleń.

Reakcja na problem

Tabela III. 37. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników jako reakcja na problem

Źródło: opracowanie własne.

AT na Wielkiej Wyspie często pojawiają się jako reakcje na problemy. Głównie są to kwestie środowiskowe, które dotyczą 17% działań m. in. niszczenia środowiska naturalnego, zanieczyszczania powietrza lub zaśmiecania okolicy. Są to największe problemy miejsca, z którymi mieszkańcy próbują sobie radzić samodzielnie prawie we wszystkich przypadkach.

Często aktywna transformacja stanowi reakcją na sytuację kryzysową związaną przykładowo z pandemią. Z jej powodu użytkownicy prowadzili działalność handlową z wykorzystaniem food trucków. Równie istotne są kwestie społeczne związane przede wszystkim z utrzymaniem porządku i norm społecznych. Są to jedynie działania oddolne. Podobną część AT na osiedlu stanowią reakcje na małą aktywność w przestrzeni. Są to przede wszystkim inicjatywy profesjonalistów i/lub organizacji, które realizują wydarzenia dla mieszkańców.

Role aktantów

Rola użytkowników w procesie aktywnej transformacji na Wielkiej Wyspie jest znacząca. Ich działania związane są przede wszystkim z potrzebą interakcji z innymi użytkownikami, handlem i innymi funkcjami podstawowymi (jako porządkowanie przestrzeni). Duże znaczenie ma oddolna potrzeba tworzenia. Użytkownicy angażują się w lokalne problemy środowiskowe i trudności własne związane z przebiegiem pandemii.

Pozostałe grupy aktantów są głównie zaangażowane w aktywne transformacje związane z rekreacją, potrzebą wspólnego przebywania, innymi funkcjami podstawowymi, wielofunkcyjnością, potrzebami estetycznymi i reakcją na małą aktywność w przestrzeni. Ich działania dotyczą wydarzeń na większą skalę.

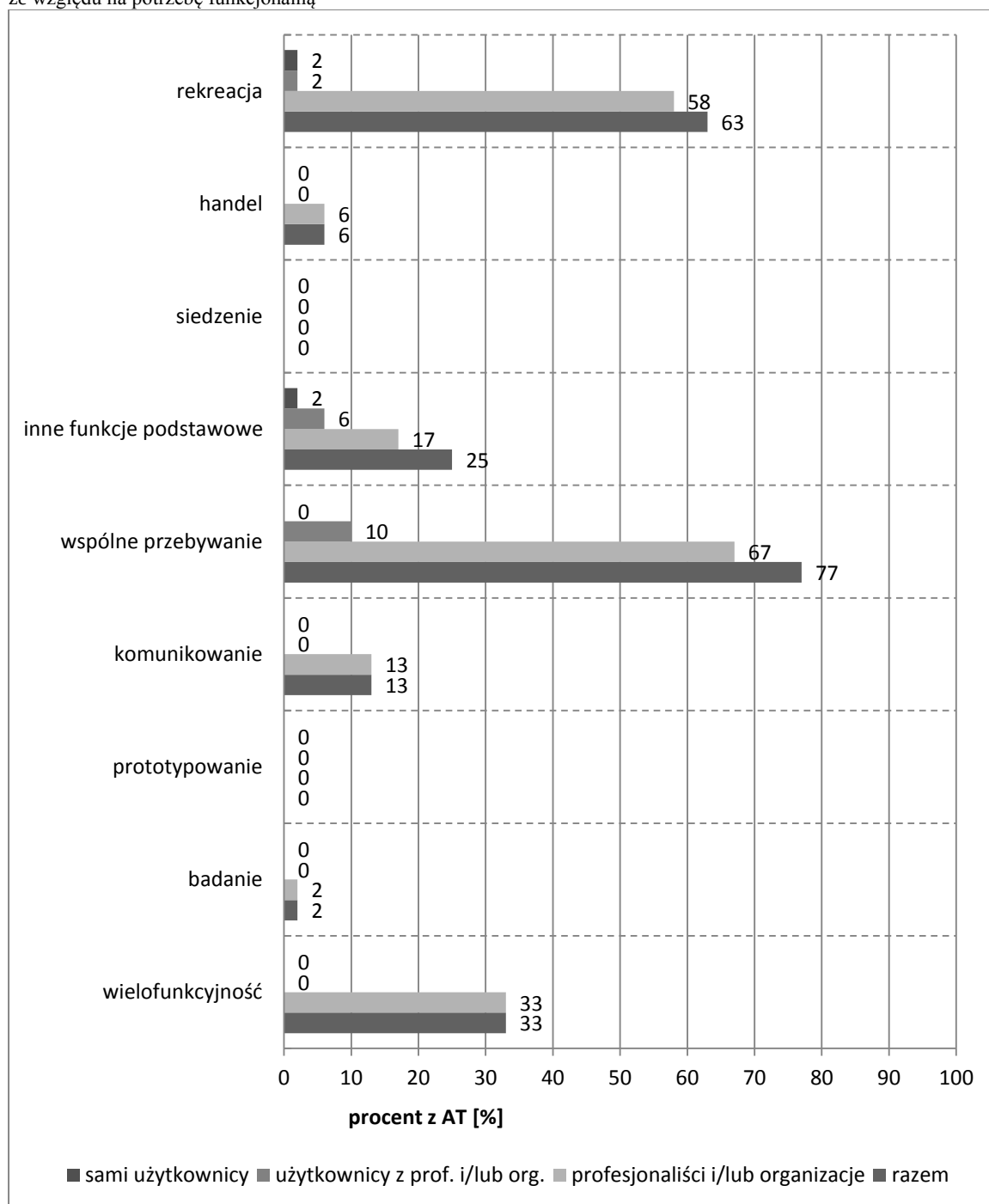
III.V.II. Kopenhaga – Albertslund

W Albertslund w Kopenhadze aktywne transformacje wprowadzano ze względu na potrzeby funkcjonalne i estetyczne. Reakcje na problem stanowią tylko kilka działań.

Cele generowania aktywnej transformacji

Potrzeba funkcjonalna

Tabela III. 38. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną

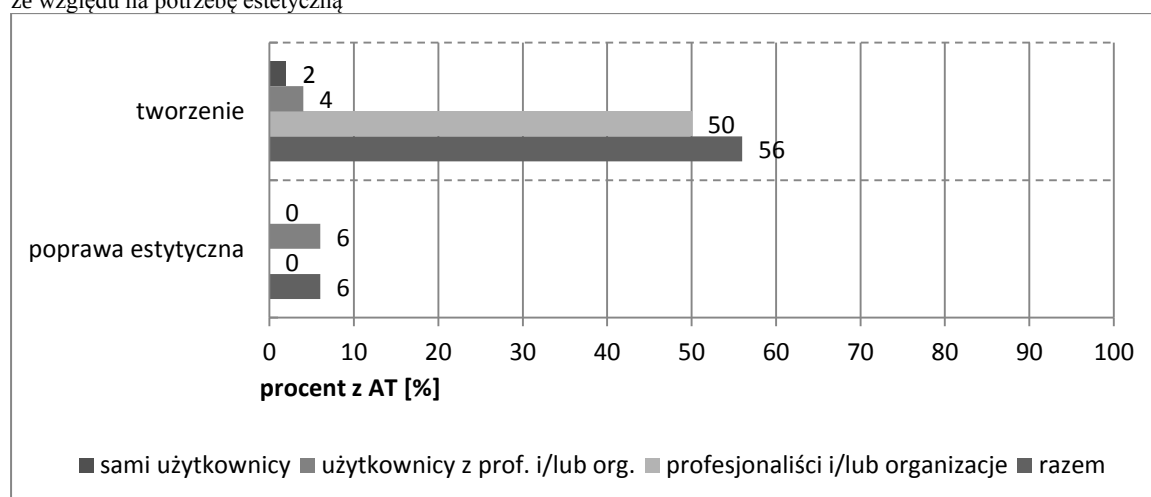
Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje zaobserwowane na osiedlu Albertslund spełniają różnorodne funkcje. Najczęściej związane są z potrzebą wspólnego przebywania co dotyczy 77% inicjatyw. Ponad połowa AT umożliwia rekreację, a 25% wielofunkcyjność. Pojawiają się także AT związane z innymi funkcjami podstawowymi, komunikowania, handlem i w małym stopniu z prowadzeniem badań.

Zaobserwowane AT przede wszystkim umożliwiają różne sposoby wspólnego przebywania użytkowników, które często są powiązane z wielofunkcyjnością lub rekreacją. Organizowane są festiwale, festyny, zawody i wiele innych aktywności, w których biorą udział duże grupy użytkowników. Prawie wszystkie AT, niezależnie od funkcji, są efektem działań profesjonalistów i/lub organizacji. Użytkownicy wykazują dużą aktywność w ramach wydarzeń, co pozwala na kształtowanie aktywnej społeczności.

Potrzeba estetyczna

Tabela III. 39. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę estetyczną

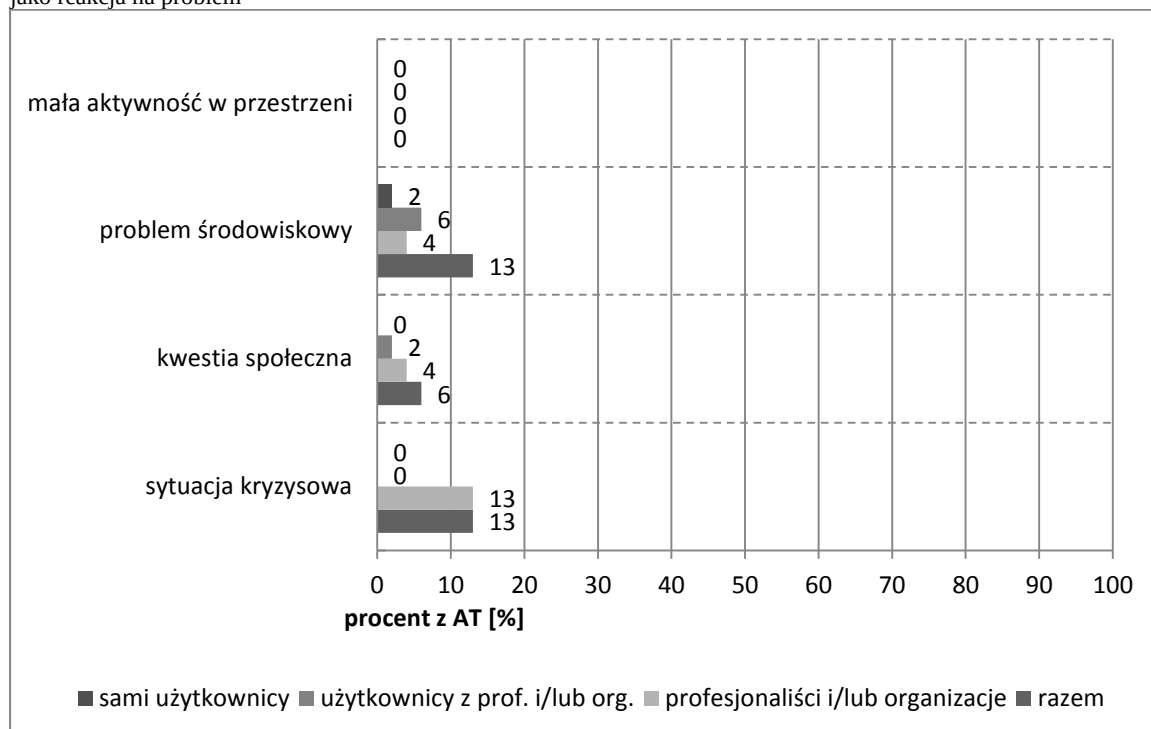
Źródło: opracowanie własne.

Na osiedlu Albertslund tworzenie jest dominujące wśród potrzeb estetycznych i dotyczy ponad połowy AT. Jest to prawie całkowicie zależne od samych profesjonalistów i/lub organizacji i dotyczy wydarzeń, festynów, koncertów świątecznych, dekorowania miasta. Pojedyncze przykłady AT generowanych przez mieszkańców dotyczą budowy gniazda dla ptaków oraz pokazów historycznych, podczas których uczestnicy przebierali się, aby wspólnie stworzyć inscenizację.

Kilka AT stanowi sposób na poprawę estetyki miejsca. Wszystkie dotyczą dbania o przestrzeń przez wspólne porządkowanie.

Reakcja na problem

Tabela III. 40. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników jako reakcja na problem

Źródło: opracowanie własne.

Problemy stanowią małą część powodów powstawania AT w Albertslund. Występują reakcje na kwestie środowiskowe i sytuację kryzysową związaną z pandemią, które dotyczą po 13% działań. Przede wszystkim zapewniane są mieszkańcom mobilne punkty testowania chorych. Oddolne działania są okazjonalne i dotyczą prac porządkowych oraz opieki nad dzikimi zwierzętami. Pojawiają się także reakcje na kwestie społeczne, które stanowią małą część aktywnych transformacji.

Role aktantów

Rola użytkowników w procesie aktywnej transformacji w Albertslund polega głównie na korzystaniu z aktywności oferowanych przez pozostałe grupy aktantów. Wiele użytkowników bierze udział w wydarzeniach związanych z rekreacją i integracją, co świadczy o dużej aktywności lokalnej społeczności i chęci wspólnego przebywania. Jest to możliwe dzięki zaangażowanym profesjonalistom i organizacjom, którzy chcą wspierać ten proces.

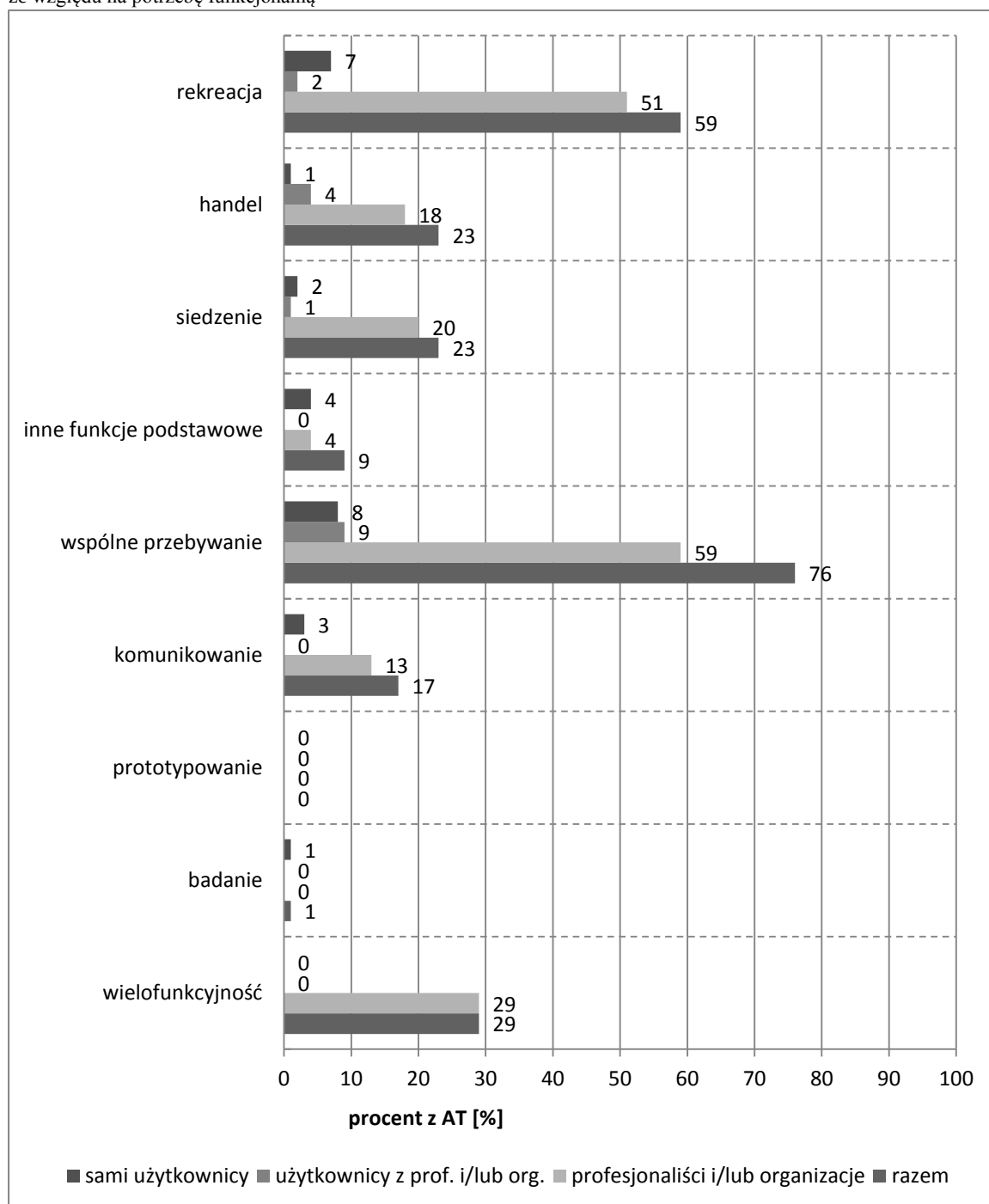
III.V.III. Wiedeń – Neubau

W Neubau w Wiedniu aktywne transformacje wprowadzano ze względu na potrzeby funkcjonalne, estetyczne i jako reakcje na problemy.

Cele generowania aktywnej transformacji

Potrzeba funkcjonalna

Tabela III. 41. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną

Źródło: opracowanie własne.

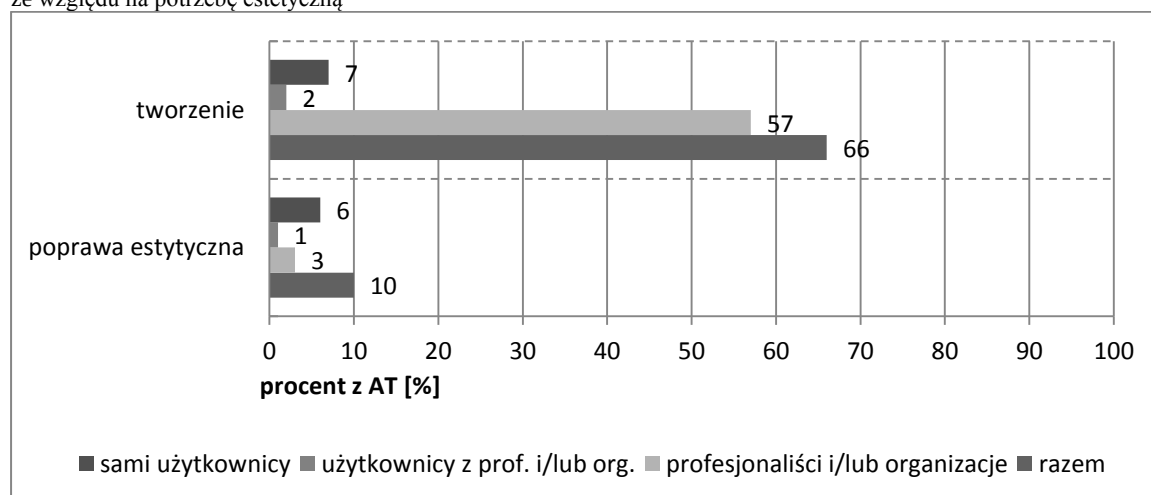
Większość aktywnych transformacji na osiedlu Neubau wynika z potrzeby wspólnego przebywania i rekreacji, które dotyczą odpowiednio 76% i 59% działań. Pozostałe cele realizowane są rzadziej i żaden nie dotyczy więcej niż 30% AT. Prototypowanie na tym osiedlu nie występuje.

Wspólne przebywanie realizowane jest w ramach różnorodnych wydarzeń związanych z rekreacją m. in. kulturalnych, sportowych. Unikatowe dla miejsca są formy spotkań związane ze wspólnym posiłkiem przygotowywanym dla lokalnej społeczności przez organizacje. Inne działania dotyczą stawiania m. in. tymczasowych ogrodów, instalacji zastępujących miejsca postojowe.

Użytkownicy głównie korzystają z oferowanych im aktywności, a ich samodzielne działania stanowią małą część udokumentowanych inicjatyw. Angażują się oni jednak we wspólne dbanie o tymczasową zielen, zbieranie śmieci, prowadzenie warsztaty. Mimo że oddolne AT pojawiają się rzadziej, na osiedlu można zaobserwować aktywną społeczność.

Potrzeba estetyczna

Tabela III. 42. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę estetyczną

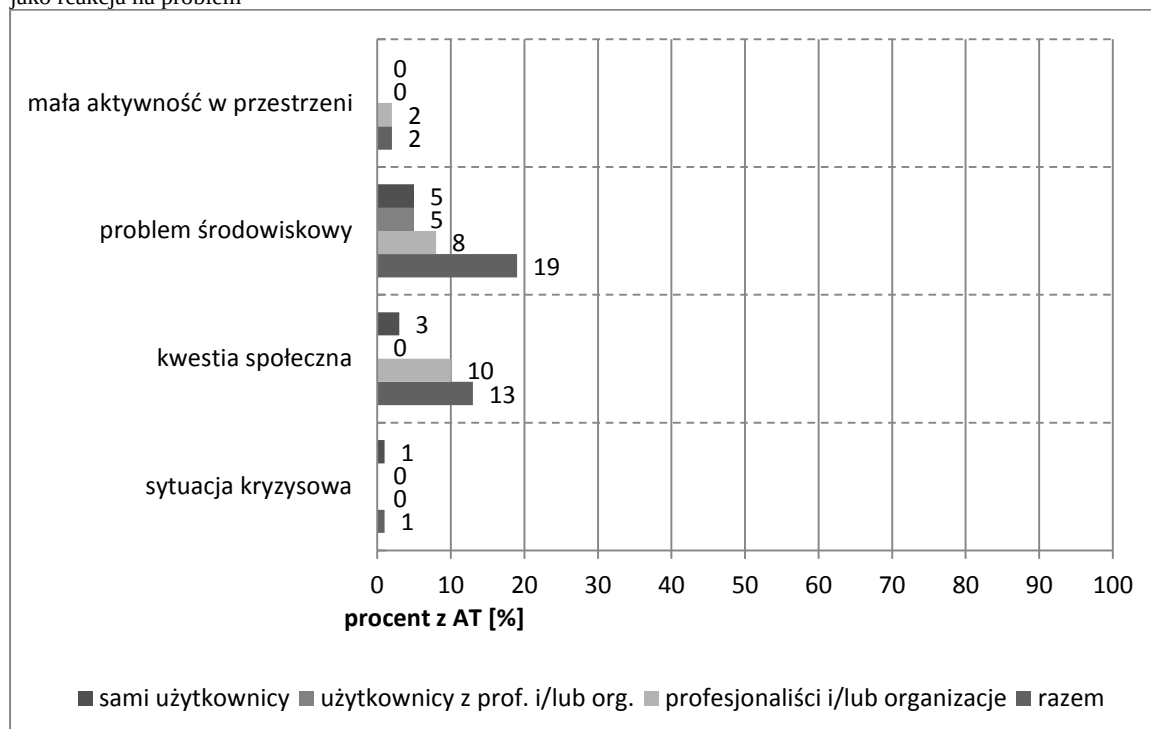
Źródło: opracowanie własne.

Potrzeby estetyczne zaobserwowane na osiedlu Neubau związane są w 66% z tworzeniem, głównie ze strony projektantów i/lub organizacji. Wynika to z dużej liczby organizowanych przez nich wydarzeń. Użytkownicy w kilku przypadkach sami angażują się w twórcze aktywności. Grupy taneczne przygotowują warsztaty, a przechodnie grają na ustawionych pianinach, samodzielnie tworząc chwilowe wydarzenia.

Jedynie 10% AT na osiedlu związanych jest z potrzebą poprawy estetyki, m. in. jako wprowadzaniem zieleni tymczasowej. Użytkownicy są zaangażowani we wprowadzanie większości tych AT.

Reakcja na problem

Tabela III. 43. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników jako reakcja na problem

Źródło: opracowanie własne.

Aktywne transformacje na osiedlu Neubau są częściowo spowodowane problemami środowiskowymi i kwestiami społecznymi. Użytkownicy angażują się w ich rozwiązywanie poprzez dbanie o otoczenie, roślinność. Szczególnie istotne jest ogrodzenie przekształcone przez nich podczas pandemii w miejsce pomocy potrzebującym.

W kilku przypadkach pojawia się także reakcja na małą aktywność w przestrzeni i sytuację kryzysową, są to jednak działania jednostkowe.

Role aktantów

Na osiedlu Neubau użytkownicy są zaangażowani w aktywne transformacje przede wszystkim jako odbiorcy inicjatyw realizowanych przez pozostałe grupy aktantów. Ponadto sami dbają o otoczenie, prowadzą warsztaty, pomagają sobie nawzajem. Ich działania w sytuacji kryzysowej wskazują na duże poczucie wspólnoty wśród lokalnej społeczności. Pozostałe grupy aktantów generują liczne aktywne transformacje, które wpływają na integrację i wspólne przebywanie.

III.V.IV. Podsumowanie

Analiza potrzeb funkcjonalnych, estetycznych i związanych z reakcją na problem w obrębie wybranych osiedli wykazuje, że w miejscach tych różnorodnie wykorzystywana jest aktywna transformacja. Powody ich wprowadzania są ściśle związane z unikatowymi cechami miejsca, pozwalają tym samym określić jego główne problemy, potrzebne kierunki rozwoju, ale też ogólne tendencje aktywnej transformacji.

Cele generowania aktywnej transformacji

Każde z badanych osiedli charakteryzuje się innymi dominującymi potrzebami funkcjonalnymi. Na Wielkiej Wyspie najczęściej występuje potrzeba komunikowania, rekreacji, handlu, innych funkcji podstawowych oraz wspólnego przebywania. Na osiedlu Albertslund $\frac{3}{4}$ aktywnych transformacji związanych jest z potrzebą wspólnego przebywania, a ponad połowa z rekreacją. Ważna jest także wielofunkcyjność i inne funkcje podstawowe. Osiedle Neubau charakteryzuje się podobnym udziałem poszczególnych funkcji z wyróżniającą się rolą handlu i siedzenia. Na każdym osiedlu potrzeby wspólnego przebywania i rekreacji są jednymi z najczęstszych powodów powstawania AT. Jednocześnie we wszystkich osiedlach badanie i prototypowanie prawie nie występuje.

Każde z osiedli jest najbardziej podobne w kwestii realizowania potrzeb estetycznych, w których dominującą rolę ma tworzenie. Użytkownicy są w większym stopniu zaangażowani w realizację tej potrzeby na Wielkiej Wyspie niż na pozostałych osiedlach. Ponadto na Wielkiej Wyspie i w Neubau częściej występuje potrzeba poprawy estetycznej.

Aktywna transformacja związana z problemami również jest zależna od charakteru danego obszaru. Wszędzie w podobnym stopniu występuje reagowanie na problemy środowiskowe, a w mniejszym stopniu także na kwestie społeczne. Na Wielkiej Wyspie i w Albertslund wyróżniają się reakcje na sytuacje kryzysowe związane z pandemią.

Role aktantów

Sami użytkownicy są w różnorodnym stopniu zaangażowani w proces aktywnej transformacji w poszczególnych obszarach. Najczęściej generują AT na Wielkiej Wyspie, jako komunikowanie i realizację potrzeb estetycznych. Na każdym osiedlu użytkownicy często generują AT związane z rekreacją, wspólnym przebywaniem, tworzeniem, a także problemami środowiskowymi. Angażują się oni w integrację, a także radzenie sobie z lokalnymi trudnościami w prosty, niskokosztowy sposób.

Rola profesjonalistów i/lub organizacji jest kluczowa w kontekście zapewniania użytkownikom rekreacji i integracji. Odgórne inicjatywy wspierają budowanie lokalnych społeczności.

III.VI. Podsumowanie pośrednie

Niniejszą typologię celów wprowadzania aktywnej transformacji utworzono na podstawie analizy 559 przykładów. Pozwala ona na zrozumienie potrzeb realizowanych w ramach zjawiska, a także problemów przestrzeni publicznych dostrzeganych przez aktantów. Wypracowaną systematykę podsumowano pod względem:

- celów generowania aktywnych transformacji,
- roli aktantów.

Cele generowania aktywnej transformacji

Autorski podział obejmuje trzy rodzaje aktywnych transformacji: potrzebę funkcjonalną, potrzebę estetyczną i reakcję na problem. Określają one cele wprowadzania zmian.

Rodzaje ogólne podzielono na rodzaje szczegółowe, które omówiono w kontekście wyodrębnionych aspektów każdego z celów. AT realizowane w związku z potrzebą funkcjonalną możliwe są poprzez:

- rekreację (rozpatrywaną w 9 aspektach),
- handel (5),
- siedzenie (2),
- inne funkcje podstawowe (3),
- wspólne przebywanie (5),
- komunikowanie (8),
- prototypowanie (2),
- badanie (2),
- wielofunkcyjność (5).

Natomiast AT realizowane w związku z potrzebą estetyczną możliwe są poprzez:

- tworzenie (3),
- poprawę estetyki (2).

AT realizowane w związku z reakcją na problem możliwe są poprzez:

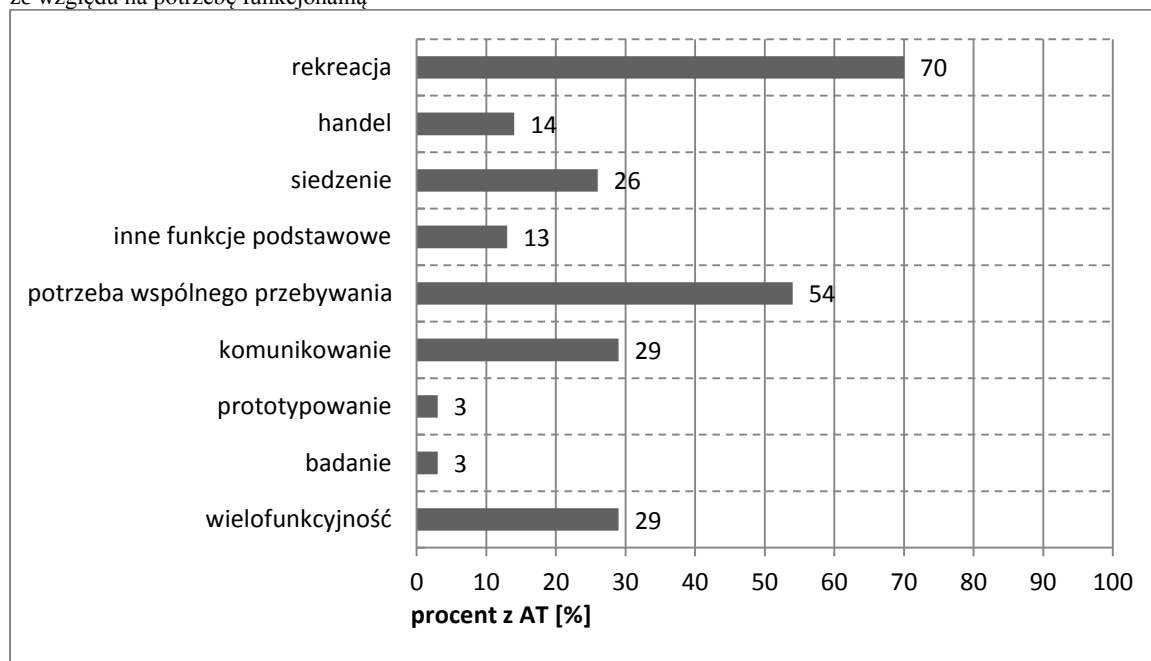
- małą aktywność w przestrzeni (5),
- problem środowiskowy (5),
- inne kwestie społeczne (2),
- sytuację kryzysową (4).

AT wyróżnione jako reakcje na problemy stanowią potencjalną podstawę do zdefiniowania dalszych kierunków rozwoju projektowania przestrzeni publicznych współczesnych miast.

Wśród analizowanych materiałów można wyodrębnić dodatkowy cel działania użytkowników w obrębie aktywnych transformacji. Jest to ich dokumentowanie i publikowanie na portalach społecznościowych.

Potrzeba funkcjonalna

Tabela III. 44. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną

Źródło: opracowanie własne.

Funkcje, które są najczęściej generowane przez AT to rekreacja i potrzeba wspólnego przebywania. Dotyczą one ponad połowy wszystkich zmian. Wiele przykładów związanych jest także z wielofunkcyjnością, komunikowaniem i siedzeniem, stanowiącymi ok. $\frac{1}{4}$ wszystkich struktur. Handel i inne funkcje podstawowe stanowią niewiele ponad $\frac{1}{10}$ przykładów. Prototypowanie i badanie pojawiają się najrzadziej.

Rekreacja związana jest zarówno z kulturą uniwersalną, jak i miejsca. Dotyczy organizacji różnorodnych wydarzeń, w szczególności warsztatów, inicjatyw sportowych, celebracji. Ponadto jest działaniem systemowym jako zastępstwo tymczasowo brakującej funkcji, a także działaniem swobodnym jako zabawa, aktywności *bizarne* i odpoczynek. Wprowadzanie AT pozwala odpowiadać na zapotrzebowanie dużego zróżnicowania w rekreacji. Użytkownicy są szczególnie zaangażowani w tworzenie własnych wydarzeń w ramach struktur dedykowanych planowanemu AT. Wiele działań oddolnych dotyczy zabawy w przestrzeni publicznej zarówno poprzez adaptowanie istniejącej infrastruktury miejskiej, jak i wprowadzanie nietypowych struktur. Wskazuje to na potrzebę projektowania przestrzeni publicznych, w których definiuje się nie tylko komunikację i podstawową zielen, ale także pojawia się potencjał do swobodnej i różnorodnej rekreacji.

Realizacja powyższych potrzeb często umożliwia wspólne przebywanie, szczególnie kiedy przyciąga wielu odbiorców w ramach spotkań globalnych. Zaobserwowano także spotkania lokalne powiązane z unikatowymi inicjatywami, wspólnymi posiłkami, rozwiązywaniem wspólnych problemów. Pozwala to zazwyczaj na integrację lokalnej społeczności. Potrzebą powiązaną jest chęć przebywania wśród ludzi, nastawionej na obserwowanie otoczenia.

Znaczącą grupę AT stanowi potrzeba komunikowania w dużym stopniu generowana przez użytkowników. Ogólną cechą charakterystyczną zjawiska jest przyciąganie uwagi. Wyróżniono także szereg aspektów komunikowania związanych z tworzeniem punktów informacyjnych, komunikatów o różnym charakterze, protestowaniem, pomaganiem i reklamowaniem. Te aspekty, szczególnie oddolnych inicjatyw, wskazują na znaczącą potrzebę posiadania platformy do porozumiewania się w obrębie lokalnych społeczności. Istotna jest także kontrola wprowadzania materiałów reklamowych, również tymczasowych.

Równie często jak komunikowanie występuje wielofunkcyjność. Jest to umożliwianie realizacji różnorodnych działań lub wprowadzanie zróżnicowanych funkcjonalnie struktur. Wielofunkcyjność realizowana jest w sposób swobodny lub kontrolowany. Większość rozwiązań dotyczy powiązania rekreacji, potrzeby wspólnego przebywania oraz handlu. Istotne jest także zapewnienie zmienności w obrębie funkcji podstawowych, np. jako okazjonalne wprowadzanie miejsc do siedzenia.

AT pozwalają często na tymczasowe uzupełnianie podstawowych braków funkcjonalnych. Siedziska tworzone są jako formy podstawowe, ale także w obrębie unikatowych struktur.

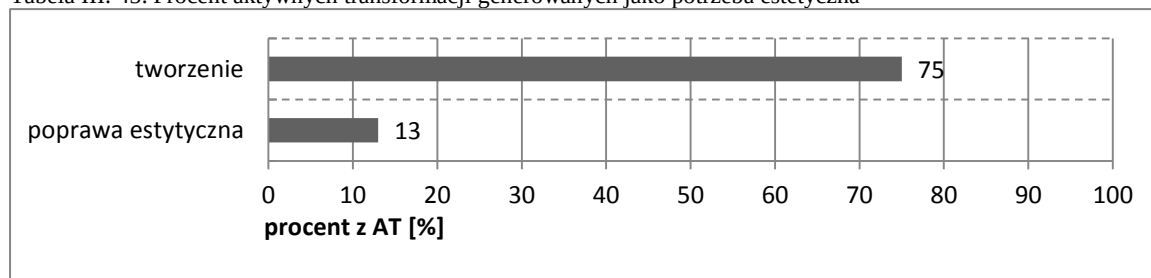
AT w mniejszym stopniu dotyczą handlu, realizowanego na dużą skalę jako targowiska, jarmarki i festyny. Często pojawia się także sprzedaż obwoźna, miejsca wymiany i reklamowanie usług. Są to działania związane z handlem, z których część nabrała na znaczeniu dopiero w ostatnich latach, pokazując zmieniające się sposoby kształtowania tych funkcji w mieście. Stanowią one alternatywę dla budowanych na dużą skalę centrów handlowych. Wskazują także nowe sposoby konsumowania dóbr. Ich uwzględnienie wpłynęłoby na sposób projektowania obiektów usługowych i przestrzeni publicznych, umożliwiających tymczasowy handel bez zaburzania podstawowej komunikacji. Skutkiem ubocznym tworzenia małych i tymczasowych powierzchni usługowych jest generowanie kolejek w przestrzeni publicznej. Jest to zazwyczaj związane z utrudnieniami w użytkowaniu strefy wspólnej.

Równie częstym powodem występowania AT jest realizowanie innych funkcji podstawowych. Dotyczą one różnych potrzeb, które w dużej mierze powinny być realizowane przez rozwiązania trwałe. Są to funkcje przechowywania, sanitarno-medyczne, mieszkaniowe i opiekuńcze. Kluczowe jest tworzenie miejsc wymiany, stanowiących alternatywę dla tradycyjnego sposobu przechowywania rzeczy niepotrzebnych, ale nadających się do wykorzystania. Inicjatywy tego typu wpływają na ograniczenie współczesnego konsumpcjonizmu i jest przede wszystkim efektem inicjatyw oddolnych.

Najrzadziej pojawia się prototypowanie i badanie. Użytkownicy często pomagają przy projektowaniu i budowaniu prototypów, a badanie przestrzeni jest możliwe m. in. dzięki ich chęci dzielenia się swoimi spostrzeżeniami. Rola użytkowników w tych procesach jest znacząca, jednak dominujące jest znaczenie profesjonalistów i/lub organizacji, a same rozwiązania pojawiają się rzadko wśród analizowanych struktur.

Potrzeba estetyczna

Tabela III. 45. Procent aktywnych transformacji generowanych jako potrzeba estetyczna

Źródło: opracowanie własne.

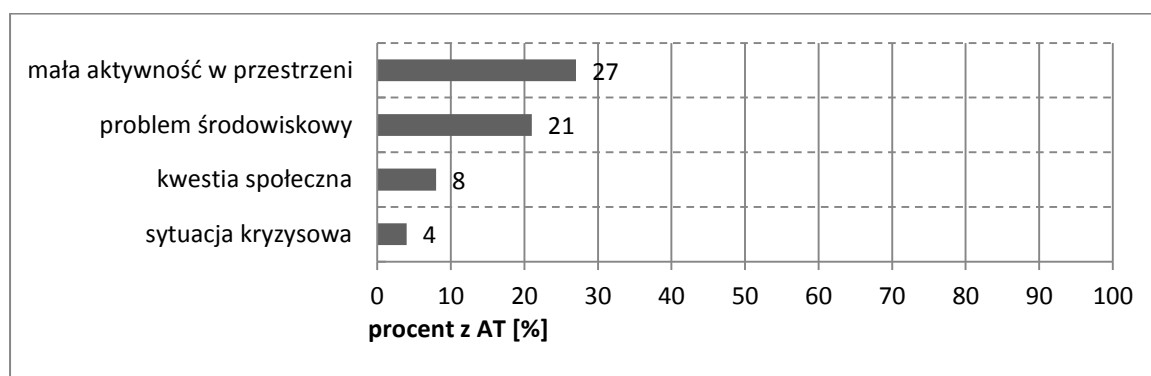
AT wprowadzane są ze względu na potrzeby estetyczne. Wśród nich można wyróżnić potrzebę tworzenia dotyczącą większości struktur, a także, rzadziej spotykaną, potrzebę poprawy estetycznej. Oba rodzaje często występują jako integralny aspekt działania, ale stanowią także główny cel generowania inicjatyw. W obu przypadkach pojawiają się rozwiązania generowane przez użytkowników.

Proces tworzenia związany jest zarówno z makrotwórczością, jak i mikrotwórczością. Profesjonaliści i/lub organizacje są w dużym stopniu zaangażowane w ekstensywne zmiany, obejmujące ich twórczością nawet całe miasta. Użytkownicy działają zazwyczaj na mniejszą skalę, często w obrębie AT rekurencyjnych poprzez m. in. modyfikowanie przygotowanych przez projektantów obiektów. Czasami również współtworzą z nimi projekty. Tego typu zmiany pokazują potrzebę posiadania miejsca do kreatywnych działań oddolnych oraz zasadność angażowania mieszkańców w kształtowanie ich własnej przestrzeni do życia.

Rzadziej występująca potrzeba poprawy estetycznej miejsca jest w dużym stopniu realizowana całkowicie oddolnie lub przy pomocy profesjonalistów i/lub organizacji. Użytkownicy często pielęgnują miejsca zaniedbane. Część działań dotyczy zmiany takich miejsc, jak parkingi oraz nieużytki, na przestrzenie, w których użytkownicy mogliby spędzać czas. Łączy to poprawę estetyczną ze zmianą funkcji danego miejsca.

Reakcja na problem

Tabela III. 46. Procent aktywnych transformacji generowanych jako reakcja na problem

Źródło: opracowanie własne.

Powodem wprowadzania AT są potrzeby reakcji na problemy globalne i lokalne. Ponad $\frac{1}{4}$ AT jest reakcją na małą aktywność w przestrzeni, a ponad $\frac{1}{5}$ reakcją na problemy

środowiskowe. W mniejszym stopniu pojawiają się także reakcje na kwestie społeczne i sytuacje kryzysowe.

Mała aktywność w przestrzeni jest wieloaspektowym problemem, głównie rozwiązywanym przez profesjonalistów i/lub organizacje. Dotyczy ona pustek urbanistycznych, nieużytków, zamierających miast, przestrzeni zajętych przez samochody, a nawet biernej architektury. W ramach AT powstają alternatywne sposoby użytkowania tych miejsc, wprowadzane są dodatkowe funkcje, organizowane wydarzenia. Jest to możliwe głównie dzięki aktywizującym miejsce nieplanowanym AT.

Użytkownicy angażują się w powstawanie i funkcjonowanie AT w obrębie nieużytków. Pozwala im na to stan tych przestrzeni. Istotne jest wykorzystywanie rozwiązań tanich i odwracalnych. Nawet minimalne ingerencje przyciągają użytkowników, nie generując jednocześnie nadmiernych kosztów i odpadów. Również w przypadku ciągłej tymczasowości wprowadzanych rozwiązań kluczowa jest sama aktywność, a nie tworzenie trwałych, dopracowanych i kosztownych zmian.

Kolejną grupę potrzeb stanowią reakcje na problemy środowiskowe. Ich podstawowym aspektem są ogólne zaburzenia środowiska naturalnego, a także brak zieleni, przegrzewanie przestrzeni publicznej, niska jakość powietrza, marnowanie zasobów. AT profesjonalistów i/lub organizacji w dużej mierze odnosi się do tych aspektów w ujęciu globalnym lub na dużą skalę. Angażują się oni także w poprawę jakości miejsca dla użytkowników i ich edukację w kwestiach środowiskowych. Działania oddolne jest często związane z dbaniem o otoczenie oraz tworzeniem miejsc wymiany. Są to kluczowe reakcje na potrzeby otoczenia, ale także na współczesny konsumpcjonizm, wobec którego użytkownicy nie pozostają obojętni. AT jest sposobem na reagowanie, badanie i promowanie rozwiązań problemów.

Zróżnicowaną grupę stanowią reakcje na inne kwestie społeczne związane głównie z brakiem zaufania wobec policji, bezdomnością, ubóstwem, prawami kobiet, prawami grup LGBT+, ksenofobią, alkoholizmem, niszczeniem otoczenia. Część przykładów jest jednostkowa, dlatego też grupa rozpatrywana jest w aspektach sposobów reagowania, które są spójne dla różnych kwestii społecznych. Dotyczą one wyrażania poglądów, a także podejmowania prób rozwiązania problemów.

Wyjątkowym powodem wprowadzania AT są sytuacje kryzysowe takie, jak wojny, kataklizmy, pandemia. Wśród analizowanych przykładów pojawiają się reakcje na pandemię, ze względu na unikatową sytuację globalną w analizowanym okresie. Wprowadzane AT dotyczą rekreacji, usług podstawowych, oznaczeń związanych z bezpieczeństwem, wspierania potrzebujących. Użytkownicy generują AT w relacji do prowadzonych przez nich usług, pomagają potrzebującym i poszukują alternatywnych metod interakcji. AT stanowi alternatywę dla trwałych rozwiązań problemu, które mogą być zbyt kosztowne, czasochłonne i nieprzydatne w przyszłości.

Zaobserwowane powody powstawania AT są w dużej mierze zależne od danego obszaru. Jak wykazuje analiza poszczególnych osiedli różnią się one znacząco zarówno pod względem potrzeb funkcjonalnych, estetycznych jak i występujących problemów. W związku z tym zróżnicowane są także rodzaje AT i zaangażowanie użytkowników. Występują jednak potrzeby ogólnie dominujące: rekreacji, wspólnego przebywania, tworzenia, reagowania na problemy środowiskowe i inne kwestie społeczne.

Manifestacja „Ja”

AT dotyczy wprowadzania zmian w przestrzeniach, które są ogólnodostępne i widoczne dla wszystkich, dlatego też przy ich wprowadzaniu następuje manifestacja „Ja” aktanta, czyli pokazanie unikatowej dla danej jednostki ingerencji w miejsce (Kazanecka-Olejek, 2016). Nadawanie przestrzeni indywidualności (Lose, 2015, ss. 145–153) dotyczy nie tylko ingerencji trwałych i związanych z miejscem własnym. Każda AT odpowiada indywidualnym upodobaniom ze względu na m. in. decyzję o tym czy ingerować w otoczenie, dobór miejsca do ingerencji, sposób działania, typ wprowadzanych struktur. Decyzje te wynikają z tego jaka jest dana osoba, jak chce być odbierana przez otoczenie poprzez swoje działania. Ponadto manifestacja „Ja” jest integralnym aspektem współczesnego świata, w którym ludzie odczuwają potrzebę pokazywania siebie.

Skala występowania oddolnych AT pokazuje, że nie tylko architekci i urbaniści mają potrzebę wpływania na wygląd i sposób funkcjonowania miejsca. Aktywna transformacja planowana jest sposobem na umożliwienie aktantom swobody wyrażania „Ja” w wyniku zaakceptowania jej różnorodnych cech jednostek. Pojawiają się działania, które nie są w pełni zależne od osoby wprowadzającej zmianę. Wyrażanie siebie następuje jednak na różnych poziomach samodzielności, również jako charakterystyczny dla danej osoby sposób współdziałania.

Role aktantów

Tabela III. 47. Procentowy udział poszczególnych celów wśród wszystkich aktywnych transformacji, z wyróżnieniem stopnia zaangażowania użytkowników

powód transformacji		skale zaangażowania [% ze wszystkich AT]			
ogólny	szczegółowy	użytkownicy	użytkownicy z prof. i/lub org.	profesjoniści i/lub organizacje	% realizacji celu wśród wszystkich AT
potrzeba funkcjonalna	rekreacja	9,5	10,4	50,0	70,0
	handel	5,0	2,9	6,1	14,0
	siedzenie	2,0	5,7	17,9	25,6
	inne funkcje podstawowe	5,9	1,6	5,4	12,9
	wspólne przebywanie	5,4	12,3	36,5	54,2
	komunikowanie	10,4	4,3	13,8	28,4
	prototypowanie	0,4	2,0	0,9	3,2
	badanie	0,2	2,0	1,3	3,4
	wielofunkcyjność	1,1	7,3	20,1	29,2
potrzeba estetyczna	tworzenie	11,5	9,3	54,2	75,0
	poprawa estetyki	3,0	3,8	5,9	12,7
reakcja na problem	mała aktywność w przestrzeni	0,2	5,7	21,1	27,0
	problem środowiskowy	5,5	3,4	12,0	20,9
	kwestia społeczna	0,9	2,7	4,5	8,1
	sytuacja kryzysowa	1,6	0,2	2,1	3,9

Źródło: opracowanie własne.

Tabela III. 48. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych skali²³

skala	częstotliwość występowania
0-1/3	małe
1/3-2/3	średnie
2/3-3/3	duże

Źródło: opracowanie własne.

Zaangażowanie użytkowników w proces generowania aktywnych transformacji jest zależne od rodzaju. Ich samodzielne działania zaobserwowano przede wszystkim poprzez tworzenie, komunikowanie i rekreację, które wykazują na duży stopień zaangażowania użytkowników, dotyczący ok. 10% wszystkich AT. W mniejszym stopniu są oni samodzielnymi w tworzeniu innych funkcji podstawowych, problemy środowiskowe, potrzebę wspólnego przebywania i handel, które dotyczą ok. 5% wszystkich AT.

Oddolny charakter AT dotyczy także rozwiązań generowanych wspólnie z profesjonalistami i/lub organizacjami. Dotyczy to przede wszystkim wspólnego przebywania i rekreacji, stanowiących ok. 10% przykładów, a w mniejszym stopniu także tworzenia, wielofunkcyjności, reakcji na małą aktywność w przestrzeni, siedzenia i komunikowania, które stanowią od 4,3% do 9,3% wszystkich AT.

Profesjoniści i/lub organizacje są w największym stopniu zaangażowani w powstawanie AT związanych z tworzeniem, rekreacją i potrzebą wspólnego przebywania. Ta największa skala dotyczy od 36,5% do 54,2% ogółu AT. Średnia skala zaangażowania tej grupy aktantów związana jest z wielofunkcyjnością, komunikowaniem, reakcją na małą aktywność w przestrzeni i siedzeniem, stanowiącymi po ok. 30% przykładów. Rola profesjonalistów i lub organizacji jest zazwyczaj większa niż rola użytkowników.

²³ 1/3, 2/3, 3/3 dotyczą najwyższej wartości w danej kolumnie, aby ułatwić wyróżnienie tendencji.

Tabela III. 49. Procentowy udział poszczególnych stopni zaangażowania użytkowników wśród danych rodzajów aktywnej transformacji

powód transformacji		skale zaangażowania [% ze wszystkich AT]		
ogólny	szczegółowy	użytkownicy	użytkownicy z prof. i/lub org.	profesjonaliści i/lub organizacje
potrzeba funkcjonalna	rekreacja	13,6	14,9	71,4
	handel	35,7	20,7	43,6
	siedzenie	7,8	22,3	69,9
	inne funkcje podstawowe	45,7	12,4	41,9
	wspólne przebywanie	10,0	22,7	67,3
	komunikowanie	36,6	15,1	48,6
	prototypowanie	12,5	62,5	28,1
	badanie	5,9	58,8	38,2
	wielofunkcyjność	3,8	25,0	68,8
potrzeba estetyczna	tworzenie	15,3	12,4	72,3
	poprawa estetyki	23,6	29,9	46,5
reakcja na problem	mała aktywność w przestrzeni	0,7	21,1	78,1
	problem środowiskowy	26,3	16,3	57,4
	kwestia społeczna	11,1	33,3	55,6
	sytuacja kryzysowa	41,0	5,1	53,8

Źródło: opracowanie własne.

Tabela III. 50. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych skali ²⁴

skala	częstotliwość występowania
0-1/3	małe
1/3-2/3	średnie
2/3-3/3	duże

Źródło: opracowanie własne.

Poszczególne rodzaje AT pojawiają się jednak z różną częstotliwością wśród analizowanych przykładów. Istotna jest nie tylko rozpoznanie najczęstszych celów generowania zmian, ale także wyróżnienie tych, w których działalność użytkowników ma największe znaczenie, niezależnie od samej skali celu. Określono więc również w jakim stopniu użytkownicy generują AT w ramach danego rodzaju.

Użytkownicy w największym stopniu samodzielnie generują AT związane z innymi funkcjami podstawowymi, sytuacjami kryzysowymi, komunikowaniem i handlem. W każdym celu są oni odpowiedzialni za powstanie ok. 40% przypadków. Wśród ich działań wspólnych z pozostałymi grupami aktantów dominujące jest prototypowanie i badanie, które stanowią ok. 60% przykładów. Cele te charakteryzują się małym stopniem częstotliwości występowania. Oprócz potrzeby komunikowania są one jednymi z najrzadziej pojawiających się. Mimo to ich pojawianie się w przestrzeni jest związane z dominującą rolą użytkowników. Powala to wnioskować, że potrzeby te są w mniejszym stopniu zauważane przez profesjonalistów i organizacje, a także, że są szczególnie ważne dla pojawiania się inicjatyw oddolnych.

Większość celów aktywnych transformacji związana jest z dominującą rolą profesjonalistów i/lub organizacji, jednak skala działań użytkowników pokazuje, że procesy oddolne również mają duże znaczenie. Możliwe jest także wyróżnienie potrzeb szczególnie istotnych dla użytkowników.

²⁴ 1/3, 2/3, 3/3 dotyczą najwyższej wartości w danej kolumnie, aby ułatwić wyróżnienie tendencji.

III.VII Wnioski pośrednie

Na podstawie omówienia rodzajów aktywnej transformacji zaobserwowano najważniejsze czynniki, które wpływają na zaangażowanie użytkowników w proces. Częstotliwość występowania poszczególnych rodzajów w danym obszarze jest przede wszystkim zależna od jego charakterystyki. Możliwe jest jednak ogólne wnioskowanie odnośnie determinowania i wspierania roli użytkowników. Czynniki omówiono, zgodnie z kolejnością występowania i skalą ich oddziaływania, pod względem:

- aspektów realizowania danego celu, a zaangażowania użytkowników,
- roli użytkowników.

Aspekty realizowania danego celu, a zaangażowanie użytkowników

Każdy z celów realizowania aktywnej transformacji rozpatrywany jest w kilku aspektach unikatowych dla zagadnienia. Są one w różnym stopniu związane z działaniem samych użytkowników. Grupa ta głównie angażuje się w aspekty lokalne, a także istotne dla nich aspekty globalne.

Wśród poszczególnych potrzeb funkcjonalnych kluczowa dla pojawienia się AT generowanych przez użytkowników jest rekreacja, potrzeba wspólnego przebywania i komunikowania. Działają oni w przypadku braków funkcjonalnych, szczególnie związanych z podstawowymi funkcjami, a także kiedy mają możliwość niekontrolowanego działania. Użytkownicy realizują potrzeby funkcjonalne głównie w poniższych aspektach:

- rekreacja – wydarzenia - kultura miejsca, warsztaty, sport, zabawa, odpoczynek,
- handel – targowisko, sprzedaż obwoźna i bezpośrednia, miejsce wymiany, kolejka, reklama,
- siedzenie – forma podstawowa,
- inne funkcje podstawowe – f. przechowywania, f. mieszkaniowa, f. opiekuńcza,
- wspólne przebywanie – spotkania lokalne, wspólny problem, przebywanie wśród ludzi,
- komunikowanie – protest, komunikat - prośba, uwaga, pomoc, reklama, tożsamość,
- prototypowanie – p. związane z miejscem aktywnej transformacji,
- badanie – konsultacja,
- wielofunkcyjność – w. swobodna, w. przemieszczająca się, w. funkcji podstawowych.

Realizowanie celów związanych z potrzebami estetycznymi zachodzi m. in. przy udziale użytkowników. W ramach zjawisk rekurencyjnych korzystają z możliwości twórczego ingerowania w miejsce i transformowania go. Wykorzystują także otwartość przestrzeni do pokazywania własnej twórczości. Zaobserwowano również, że użytkownicy dokonują AT w celu poprawy estetyki miejsc im bliskich. Realizują potrzeby estetyczne głównie w poniższych aspektach:

- tworzenie – współtworzenie, mikrotwórczość,
- poprawa estetyki – zachowanie funkcji.

Występowanie problemów stanowi czynnik motywujący użytkowników do działania w przestrzeni, co często połączone jest z integracją lokalnej społeczności i pozwala na wypracowywanie rozwiązań uwzględniających jej potrzeby. Wśród zaobserwowanych problemów szczególnie istotne dla użytkowników są niniejsze aspekty:

- mała aktywność w przestrzeni – pustka urbanistyczna, nieużytek, zamierające miasto, bierna architektura
- problem środowiskowy – brak zieleni, przegrzewanie przestrzeni publicznej, marnowanie zasobów,
- inne kwestie społeczne – wyrażanie poglądów, działanie naprawcze,
- sytuacja kryzysowa – rekreacja, usługi podstawowe, wsparcie.

Ze względu na zaangażowanie użytkowników w dokonywanie aktywnych transformacji związanych z powyższymi problemami są one szczególnie im bliskie i powinny być podstawą kształtowania miast i przestrzeni publicznych, które będą na nie odpowiadały.

Role użytkowników

Użytkownicy realizują poszczególne cele aktywnych transformacji sami, a także we współpracy z pozostałymi grupami aktantów. Spośród celów tworzenia AT można wyróżnić potrzeby, które są dla użytkowników szczególnie istotne. Stanowią one czynniki generujące powstawanie AT i są to potrzeby:

- rekreacji, w tym rekreacji indywidualnej,
- zarabiania,
- posiadania miejsca prywatnego w przestrzeni publicznej,
- dbania o otoczenie,
- promowania własnej działalności,
- interakcji,
- tworzenia na małą skalę, szczególnie związanego z pokazywaniem twórczości własnej,
- przechowywania rzeczy własnych i wspólnych, w tym do wymiany, oddawania,
- posiadania miejsc niekontrolowanych, zależnych od lokalnych społeczności,
- poprawy zaniedbań w skali lokalnej,
- pomagania innym,
- angażowania się w problemowe kwestie globalne i lokalne.

Na pojawianie się AT użytkowników wpływają także cechy przestrzeni i jej funkcjonowania, które są powiązane z realizacją celów. Wśród nich można wyróżnić następujące czynniki:

- przystosowanie przestrzeni do AT swobodnych lub generowanych przy wsparciu innych grup aktantów,
- angażowanie użytkowników we współtworzenie miejsca,
- angażowanie użytkowników w AT na dużą skalę,
- istnienie twórczych inicjatyw zachęcających użytkowników do udziału,
- istnienie organizacji reagujących na istotne dla użytkowników problemy,
- umożliwienie gromadzenia się i wyrażania opinii,
- brak odgórnie narzuconego sposobu funkcjonowania i estetyki miejsca.

IV. Aktywna transformacja, a kwestie problemowe

Powszechne i zróżnicowane zjawisko aktywnej transformacji posiada rozliczne zalety takie, jak swoboda działania, niskie koszty, możliwość szybkiego reagowania na potrzeby miejsca. Rozpoznając fenomenologię omawianego zjawiska należy jednak mieć świadomość, że nie jest ono pozbawione niekorzystnych aspektów. Wśród badanych przykładów zaobserwowano szereg rozwiązań związanych z aktywną transformacją, które stanowią przedmiot naukowej, a także społecznej debaty. Są one unikatowe dla zjawiska, ale także typowe dla ogółu realizacji architektonicznych. W niniejszym rozdziale ogólnie omówiono problemy rozpoznane w ramach analizowanych przykładów i publikacji. Pozwala to na przedstawienie pełniejszego kontekstu zjawiska.²⁵

Problemy związane z aktywną transformacją rozważano w następujących kontekstach:

- sposoby generowania aktywnych transformacji,
- cele generowania aktywnej transformacji,
- role użytkowników.

Rozdział pośrednio podsumowano i wyciągnięto wnioski pośrednie.

²⁵ Temat problemów związanych z aktywną transformacją mógłby stanowić osobne, kompleksowe badanie. W niniejszej dysertacji spełnia on funkcję uzupełniającą, pozwalając na kompleksowe rozpoznanie fenomenu zjawiska.

IV.I. Zaobserwowane problemy

W kontekście aktywnych transformacji można wyodrębnić szereg podstawowych kwestii problemowych, które jak ww. uporządkowano w trzech zakresach tematycznych pracy.

IV.I.I. Sposoby generowania aktywnych transformacji

Nawierzchnie

Ilustracja IV. 1. Zróżnicowane nawierzchnie dedykowane planowanej AT: a) utwardzone, b-c) zielone

Źródło a): <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 20.01.2022].

Źródło b-c): <https://www.facebook.com/ParkiESK/> [dostęp: 08.01.2022].

Znaczącym problemem współczesnych przestrzeni publicznych w mieście jest deficyt zieleni oraz jej ograniczanie na rzecz nowopowstającej infrastruktury. Przebudowy związane z wycinką drzew dotyczą m. in. rynków i placów w Polsce. W miejsce zieleni powstają utwardzone nawierzchnie i parkingi, które uzupełniane są o podstawową małą architekturę. Proces ten ma swoich zwolenników i przeciwników. Ci pierwsi upatrują w nim przywrócenia dawnej świetności miejsc zgodnie z historycznymi założeniami (Mencwel, 2020, s. 25). Mimo wszystko coraz częściej o zachowanie terenów zielonych walczą sami mieszkańcy miast (Mencwel, 2020, s. 18).

Zaobserwowano, że również miejsca dedykowane planowanym AT powstają przy wykorzystaniu pustych, utwardzonych nawierzchni. Pozwalają one na stawianie dowolnych form i intensywne użytkowanie miejsca (Ilustracja IV. 1. a). Betonowe nawierzchnie nie są jednak niezbędne dla realizacji AT. Przykładem tego są pawilony w Parkach ESK we Wrocławiu (Ilustracja IV. 1. b), Urban Podium w Rotterdamie (Ilustracja IV. 1. c), czy też przestrzenie na osiedlach we Wrocławiu i Kopenhadze. W tych przypadkach to trawniki i parki zapewniają miejsce do AT. Mimo wszystko utwardzone nawierzchnie są kluczowe dla częstych i ekstensywnych inicjatyw, które mogłyby doprowadzić do degradacji zieleni i utrudnić jej utrzymanie. Oznacza to, że dobór nawierzchni powinien odbywać się w kontekście skali i sposobu generowania AT, zgodnie z potrzebami danego miejsca.

Trzeci krajobraz

Ilustracja IV. 2. a-c) Trzeci krajobraz wykorzystany w projekcie Solar Corona

Źródło: https://torresastaburuaga.com/2014/10/10/solar-corona_-valencia_2011-2013_corona-site/ [dostęp: 08.01.2022].

Roślinność w mieście to także czwarta przyroda i trzeci krajobraz (Jakubowski, 2019). W ciągle rozbudowywanych obszarach często brak miejsca na ponadpodstawowe potrzeby, w tym spontaniczną zielen. Te części przyrody można by uznać za miejsca zaniedbane (Clément, 2019), jednak dzięki nim zapewniona jest w mieście bioróżnorodność (Gawryszewska i Łepkowski, 2016, s. 2), wspierana absorpcja dwutlenku węgla, produkcja tlenu, redukcja miejskich wysp ciepła, wchłanianie wód opadowych (Del Tredici, 2014), umożliwiona jest obserwacja lokalnych roślin i zwierząt (Jakubowski, 2019). Rosnąca świadomość znaczenia dzikiej przyrody widoczna jest w społecznej walce o jej zachowanie w zastanej formie, zamiast np. tworzenia parków (Gawryszewska i Łepkowski, 2016; Gurowska i in., 2020). Nie każda przestrzeń musi spełniać konkretną funkcję, aby być pożyteczna dla kształtowania miast, a bezproduktywność może zostać wyniesiona do poziomu polityki miejskiej (Clément, 2019).

Wykorzystywanie nieużytków jako przestrzeni do AT zaobserwowano w projekcie Solar Corona w Walencji (Ilustracja IV. 2.). Brak odgórnej kontroli ułatwiał generowanie AT przez lokalną społeczność. Jednocześnie częste i różnorodne użytkowanie skutkowało stopniowym ograniczaniem spontanicznej zieleni i zastępowaniem jej roślinnością uporządkowaną. Na tej podstawie można wnioskować, że nieużytek, który jest skutecznie wykorzystywany do oddolnych aktywności, ogranicza obecność dzikiej przyrody w mieście. Uwzględnienie miejsc, które nie podlegają kontroli, jest więc kluczowe zarówno dla przyrody jak i ludzi, aby zachować równowagę pomiędzy tymi dwoma potrzebami.

Chaos przestrzenny

Ilustracja IV. 3. a-c) Różnorodność generowanych struktur w przestrzeni Solar Corona

Źródło: https://www.facebook.com/elsolarcorona/photos/?ref=page_internal [dostęp: 08.01.2022].

Kluczowym aspektem projektowania przestrzeni publicznych jest poszukiwanie ładu przestrzennego. Zgodnie z tą myślą powstają „zadbane, estetyczne i przyjazne przestrzenie miejskie” (Rogatka i in., 2018, s. 65). Poszukuje się zasady tworzenia miejsca, która pozwalałaby na osiągnięcie umownego ładu, w ramach ogólnie przyjętych zasad, ale też indywidualnych założeń (Szmidt, 1981, ss. 38–39). Istotne jest celowe i odpowiednie dobranie wszystkich elementów przestrzeni.

Oddolnie powstające AT mogą realizować te założenia w ograniczonym zakresie. Z niekontrolowanym charakterem miejsca związana jest różnorodność i swoboda działań, a przez to także chaos przestrzenny. Wiele niskokosztowych i niezależnych od siebie struktur współtworzyło bardzo zróżnicowaną przestrzeń Solar Corona w Walencji (Ilustracja IV. 3.) (Solar Corona, 2022b). Nietrwale, a często także niedopracowane, ingerencje były decydujące dla powstającej estetyki. Z tego względu kluczowe stają się kształtowanie ładu w różnorodności działań oddolnych i wspieranie AT poprzez strategie przestrzenne ujednolicające charakter miejsca.

Skala

Ilustracja IV. 4. a-c) Struktury długotrwale pozostawiane w przestrzeni publicznej

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Chaos przestrzenny może być rozpatrywany także w kontekście skali realizowanych AT. Dotyczy to zarówno czasu trwania jak i gabarytów struktur. Problem dotyczy m. in. zagarniania przestrzeni wspólnych na rzecz indywidualnego zysku, jak w przypadku okresu świątecznego we Wrocławiu, gdzie w przestrzeni rynkowej stawiane są rozliczne obiekty handlowe. Co roku instalacje zajmują coraz większą powierzchnię, niegdyś stawiane w samym Rynku, z czasem zajęły także przyległy Plac Solny. Wprowadzane

struktury stały się większe i obok małych, parterowych stoisk zaczęły pojawiać się także trzykondygnacyjne obiekty (Jarmark Bożonarodzeniowy, 2022). Za darmowe użyczenie terenu od miasta organizator zapewniał darmowe atrakcje, jednak mieszkańcy wnioskowali o partycypowanie przez miasto w zyskach z wydarzenia (Pajączek, 2019). Swoboda tymczasowego działania zaczęła być postrzegana jako nadużycie.

Wśród analizowanych przykładów AT można wyróżnić inicjatywy o znaczącej skali ingerencji. Są to przede wszystkim zajmujące znaczne obszary festiwale takie, jak Festival des Architectures Vives w Montpellier (FAV, 2022), a także rozwiązania tymczasowe przekształcone na trwałe takie, jak Parki ESK (WCRS, 2022). Inicjatywy te mają jednak przede wszystkim charakter społeczny i nie są nastawione na indywidualny zysk. Problem analogiczny do bożonarodzeniowego jarmarku może natomiast stanowić realizowanie funkcji handlowej zaobserwowane we Wrocławiu jako stawianie *potykaczy*, towaru, stolików, czy też tworzenie usług o minimalnej powierzchni i przekierowywanie obsługi klientów na część wspólną (Ilustracja IV. 4.) (BSWWBD, 2022; NS, 2022; WW, 2022). W porównaniu z jarmarkami i festiwalami te indywidualne potrzeby realizowane są na małą skalę, w znaczeniu powierzchniowym. Jako działania powtarzające się zaczynają jednak przez długi czas wpływać na otoczenie, które często nie zostało zaprojektowane na takie potrzeby. Z tych względów AT należy tworzyć w oparciu o przygotowane regulacje prawne. Pomoże to ograniczyć obszarowe i czasowe nadużycia w przestrzeni publicznej.

Zasoby

Ilustracja IV. 5. a-c) Struktury realizowane przy racjonalizacji wykorzystanych zasobów

Źródło a): <http://www.studiobasar.ro/?p=3015&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].

Źródło b): https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/s-o-s-spazio-open-source/ [dostęp: 01.01.2022].

Źródło c): <https://concentrico.es/pasaje/> [dostęp: 01.01.2022].

Jednym z ważniejszych wyzwań współczesnego świata jest gospodarowanie zasobami. Duże znaczenie dla problemu mają procesy związane z budowaniem i użytkowaniem przestrzeni. Odpady generowane przez sektor budowlany stanowią ok. 1/3 wszystkich wytwarzanych opadów (Skowroński, 2015, s. 16). Same budynki pochłaniają prawie połowę produkowanej energii, a także generują znaczące zużycie wody (Bać, 2016, ss. 9–12). Istotny jest więc sposób projektowania przestrzeni w kontekście wykorzystywanych materiałów.

Dobór odpowiednich materiałów i metod budowania jest szczególnie ważny dla realizacji AT, ponieważ są to często działania krótkotrwałe, a ponadto zaobserwowano wiele struktur wymagających utylizacji po ich jednokrotnym wykorzystaniu. Mimo to powstają także rozwiązania tworzone z myślą o zrównoważonym gospodarowaniu zasobami. Przykładem tego jest wielokrotnie stosowana struktura przemieszczająca się – Step by

Step w Braşov w Rumunii (Ilustracja IV. 5. a) (studioBASAR, 2011), instalacja budowana z odpadów po innej AT - S.O.S. w Rzymie (Ilustracja IV. 5. b) (Orizzontale, 2012), czy też struktura powstała z materiałów nadających się do recyklingu – Pasaje w Logroño w Hiszpanii (Ilustracja IV. 5. c) (Concéntrico, 2019). Uwzględnienie tego typu rozwiązań, ale także tworzenie infrastruktury pozwalającej na planowane AT, może pozwolić na ograniczenie odpadów, będących efektem realizacji tymczasowych inicjatyw.

Bezpieczeństwo

Ilustracja IV. 6. a-c) Struktura Un atoll au Nord!, w której dokonano zmian poprawiających bezpieczeństwo użytkowania

Źródło: <http://www.collectifetc.com/realisation/un-atoll-au-nord/> [dostęp: 01.01.2022].

Jedną z podstawowych potrzeb człowieka jest poczucie bezpieczeństwa, zarówno w odniesieniu do miru domowego, jak i przestrzeni wspólnych. Bezpieczeństwo zapewniane jest pośrednio poprzez szereg regulacji prawnych i norm, które dotyczą stanu technicznego budowanych rozwiązań. W przestrzeni publicznej poczucie bezpieczeństwa zapewniają również rozwiązania planistyczne – związane z dobrymi praktykami projektowymi, a także techniczne – związane z systemami kontroli, oświetlenia, ograniczania barier (Wantuch-Matla, 2016, ss. 108–112).

Problem braku bezpieczeństwa zaobserwowany wśród analizowanych AT dotyczy przede wszystkim stosowanych konstrukcji. Nietrwałe ingerencje są w tym zakresie często generowane z większą swobodą niż rozwiązania trwałe. Tak było w przypadku projektu tymczasowego miejsca zabaw, Un atoll au Nord! w Tromsø w Norwegii (Ilustracja IV. 6.). Zarówno dzieci korzystające z instalacji, jak i ich rodzice przyzwyczajeni byli do otaczającego bezpieczeństwa i swobodnie korzystali ze struktury. Ze względu na tymczasowy charakter rozwiązania próbowano ograniczyć stawiane mu wymagania techniczne, jednak konstrukcja budziła wątpliwości władz. Wyznaczono więc serię poprawek koniecznych, aby ograniczyć ryzyko. Problemy dotyczyły m. in. zbyt niskich balustrad i zbyt ciasnych przestrzeni. Główna korekta związana była z wprowadzeniem czerwonych masek (Ilustracja IV. 6. a), które zablokowały dostęp do niebezpiecznych miejsc. Dowolność i swoboda kształtowania nie zawsze są najlepsze dla potencjalnych użytkowników, którzy mogą nie być świadomi powstających zagrożeń. Istotna jest więc nie tylko swoboda generowania AT, ale także robienie tego w sposób bezpieczny dla otoczenia.

Ilustracja IV. 7. a-c) Degradacja struktury L'épopée Puget : acte 2

Źródło: <http://www.collectifetc.com/realisation/epopeepugetacte2/> [dostęp: 08.01.2022].

Konstrukcje budowlane poddawane są działaniu zróżnicowanych czynników niszczących, które prowadzą do pogorszenia ich właściwości. Trwałość obiektów może być rozpatrywana w kontekście dwóch czynników zależnych od czasu: odporności konstrukcji i oddziaływania środowiska (Broniewicz i in., 2016). Projektowany okres użytkowania danego obiektu wpływa na przyjmowane rozwiązania.

Struktury tymczasowe tworzone na potrzeby aktywnych transformacji często powstają przy małych wymaganiach dotyczących trwałości konstrukcji. Dla części inicjatyw kluczowy jest jednak sposób pielęgnacji i konserwacji, aby zapewnić odpowiednią wytrzymałość struktur. Przykładem tego jest degradacja elementów powstałych w ramach projektu L'épopée Puget: acte 2 w Marsylii (Collectif Etc, 2017). Był to zespół małych form z ziemi i drewna, które uległy rozpadowi ze względu na brak świadomości ich prawidłowej pielęgnacji (Ilustracja IV. 7.). Warstwa gruntu miała z czasem wysuszyć się i usztywnić, jednak deszczowa pogoda, a także czyszczenie elementów wodą przez firmę porządkową, spowodowały, że obiekty kruszały i niszczyły się. Zaobserwowany problem pokazuje, że standardowa opieka nie zawsze odpowiada na unikatowe potrzeby tymczasowych rozwiązań i także te konstrukcje muszą wykazywać odpowiednią trwałość. Dlatego też na etapie projektowym istotne jest rozpoznanie metod konstrukcyjnych oraz sposobów pielęgnowania i konserwowania, a także przekazanie tej specjalistycznej wiedzy służbom porządkowym. Jest to równie istotne w przypadku trwałych, jak i tymczasowych rozwiązań.

Cele generowania aktywnej transformacji

Ukrycie problemu

Ilustracja IV. 8. Przestrzeń uporządkowana przez mieszkańców Wrocławia

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].

Ideologia prezentowana przez J. Gehla znajduje poparcie nie tylko ruchów miejskich, ale i władz (Miessen, 2016, ss. 78–79). Niskie koszty i ograniczony zakres nietrwałych aktywnych transformacji mogą jednak zostać wykorzystane, aby w planowaniu miast skupić się na budownictwie mieszkaniowym i przynoszących „bezpośredni zysk” potrzebach deweloperów (Miessen, 2016, ss. 88–89). Pojawia się więc obawa, że przestrzeń kształtowanie w oparciu o krótkotrwałe inicjatywy powstaną bez ogólnego planu i staną się sposobem ukrycia, a nie rozwiązania problemów.

Wśród analizowanych AT zaobserwowano szereg inicjatyw, które tymczasowo rozwiązywały zastany problem, ale nie generowały długotrwałej poprawy. Przykładem było porządkowanie przestrzeni przez mieszkańców Wrocławia (BSWWBD, 2022; NS, 2022; WW, 2022). Aktywność pozwoliła na integrację społeczności i omówienie lokalnych problemów. Ich interwencje odbywały się jednak przy jednoczesnej bierności organów odpowiedzialnych za opiekę nad miejscem. Po krótkim czasie miejsce wróciło do stanu sprzed interwencji. Z tego względu tworzenie AT związanych z problemem powinno odbywać się przede wszystkim przy jednoczesnym poszukiwaniu docelowych rozwiązań przestrzennych, a nie w ich zastępstwie.

Reklamowanie

Ilustracja IV. 9. Reklamy na Wielkiej Wyspie: a-b) *potykaniec*, c) tymczasowa reklama

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Problematycznym elementem krajobrazu współczesnych miast są ekspansywne formy reklamy. Przykładem tego są elewacje budynków przykrywane wielkoformatowymi billboardami, czy też wieloma, nieskoordynowanymi plakatami i oznaczeniami.

Stopniowo wprowadzane są regulacje prawne, mające na celu kontrolę zjawiska, aby kształtować ład w przestrzeni (Czyński i Ostrowski, 2011).

Reklamy, jako formę AT, realizowano przykładowo na Wielkiej Wyspie m. in. w formie *potykaczy* i wolnostojących konstrukcji (Ilustracja IV. 9.) (NS, 2022). Użytkownicy stawiali je w sposób niekontrolowany w obrębie własnych działalności usługowych. Z tego względu opracowywane normy, dotyczące wykorzystywania krajobrazu miejskiego do reklamowania, powinny uwzględniać również rozwiązania tymczasowe. Istotne jest projektowanie przestrzeni w taki sposób, aby uwzględniać potrzeby komunikowania o usługach, przy zachowaniu spójności architektonicznej.

Role aktantów

Integralność

Ilustracja IV. 10. a-c) Struktura otaczająca pomnik Maksymiliana I Bawarskiego

Źródło: <https://peakmorison.org/I-Will-Be-With-You-Whatever> [dostęp: 01.01.2022].

Transformacje miejsca związane są zazwyczaj z ingerowaniem jednego twórcy w projekt innego. Obszar poddawany zmianom może być traktowany jako integralne dzieło artystyczne, a ingerencja uznana za obniżenie wartości miejsca. Monika Wróbel przeprowadziła badania opinii projektantów na temat interwencji artystycznych. Większość autorów budynków uważa, że interwencje artystyczne w przestrzeni powinny być uzgadniane z autorem miejsca, a ponad 40% deklaruje, że działalność taka jest wandalizmem (Wróbel, 2019). Jednocześnie 70% respondentów dostrzega pozytywny wpływ interwencji artystycznych na przestrzeń publiczną, a prawie wszyscy uważają, że mają one potencjał wspomagać rewitalizację miejsc. Tym samym ich stosunek do interwencji jest zależny od stopnia współpracy pomiędzy twórcami miejsca i transformacji.

Aktywne transformacje charakteryzują się dużą swobodą ingerowania w miejsce zastane. Są one przede wszystkim nieplanowane lub wprowadzane w sposób swobodny w obrębie planowanych AT. Integralność przestrzeni w kontekście AT jest szczególnie istotna w przypadku miejsc o unikatowych walorach historycznych i artystycznych, a także kiedy interwencja bazuje na utworzeniu relacji pomiędzy zastaną przestrzenią, a wprowadzaną strukturą. Przykładem tego był projekt *I Will Be With You, Whatever* w Monachium (Ilustracja IV. 10.) (Peak Morison, 2018). Na placu Wittelsbacherplatz postawiono pawilon, który częściowo zasłonił pomnik Maksymiliana I Bawarskiego. Zależnie od oświetlenia można było go zobaczyć przez ściany tymczasowej instalacji lub nie. Powstała relacja pomiędzy tymczasowym i trwałym, a także widocznym i niewidocznym, zmieniła charakter miejsca i wpływała na jego odbiór. Nieplanowane i niekonsultowane działania transformatywne nie są popierane przez projektantów i stanowią według nich problem dla integralności przestrzeni. Każda ingerencja jest jednak obciążona kontekstem i wartościami zastanymi. Tymczasowość AT pozwala natomiast na swobodne generowanie relacji przestrzennych bez trwałego naruszania integralności dzieła innego twórcy.

Dostępność

Ilustracja IV. 11. Food truck stawiany w sposób degradujący przestrzeń

Źródło: <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Nieplanowane AT w przestrzeni związane są w dużej mierze z wprowadzaniem nowych elementów w miejscu o zdefiniowanych gabarytach. Dodawanie struktur może ograniczać dostępną przestrzeń poprzez m. in. zawężanie ciągów komunikacyjnych, zmniejszanie widoczności. W zależności od dostępności obszaru aspekt ten może stanowić utrudnienie dla użytkowników, a także służb porządkowych i bezpieczeństwa.

Problemy wynikające z ograniczania przestrzeni poprzez AT zaobserwowano m. in. przy stawianiu food trucków, kontenerów na odpady, *potykaczy*, towaru na sprzedaż. Ten aspekt zjawiska jest więc głównie związany z zagarnianiem przestrzeni na indywidualne potrzeby. Przykładem tego było stawianie food trucków na Wielkiej Wyspie we Wrocławiu (Ilustracja IV. 11.) (NS, 2022). Lokalna społeczność uznała wybrane przez sprzedawcę miejsca za nieodpowiednie, ponieważ tymczasowy punkt usługowy utrudniał ruch i doprowadzał do niszczenia zieleni. Mieszkańcy nie tylko zwrócili uwagę sprzedawcy, ale również wspólnie znaleźli miejsce, które w ogólnym odbiorze nie stanowiło utrudnienia. W przestrzeni wspólnej istotna jest zatem wzajemna kontrola użytkowników i reagowanie na zjawiska, które generują utrudnienia. Kooperacja z lokalną społecznością stanowi potencjał dla kształtowania pozytywnie odbieranej AT.

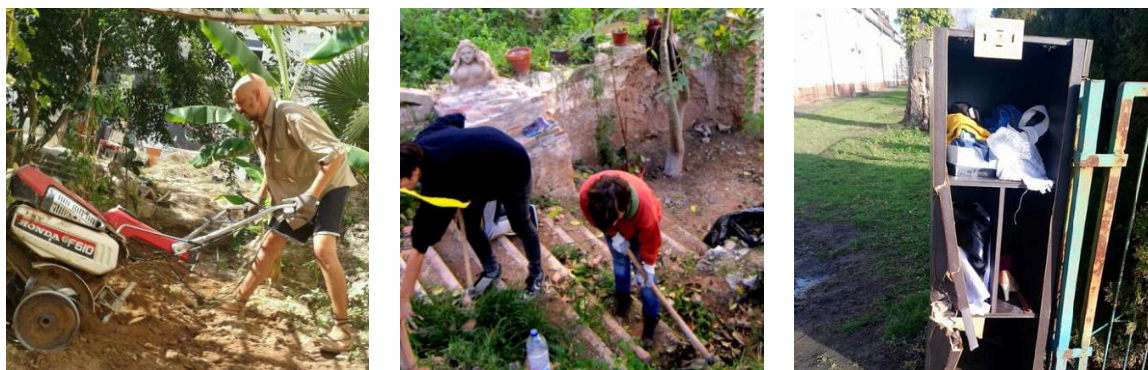

Ilustracja IV. 12. Struktura El Ciempiés wydłużająca komunikację pieszą w obrębie placu
Źródło: <https://concentrico.es/el-ciempies/> [dostęp: 08.01.2022].

Ograniczenia dostępności przestrzeni wpływają w szczególności na osoby z niepełnosprawnościami i ograniczeniami ruchowo-poznawczymi. Niepełnosprawność nie jest związana jedynie z pracą nad indywidualnymi ograniczeniami i jej adaptacją do miejsca, ale także z koniecznością dostosowania projektowanych przestrzeni do potrzeb wszystkich użytkowników (Misiewicz, 2014, s. 2). Włączanie osób ze szczególnymi potrzebami w życie społeczne dotyczy zróżnicowanej grupy odbiorców. Mogą to być zarówno osoby poruszające się na wózku, jak i matki z dziećmi w wózkach. Przestrzeń inkluzywna pozwala na dotarcie do różnych użytkowników i społeczną integrację grup mniejszościowych.

Wśród analizowanych AT występowały rozwiązania, które zmieniały sposób funkcjonowania przestrzeni, a tym samym mogły wpływać na jego dostępność. Przykładem tego była instalacja El Ciempiés w Logroño w Hiszpanii (Concéntrico, 2017b). Był to 100-metrowy, kręty stół, który swoim kształtem ograniczał obszar komunikacji pieszej. Dla osób ze szczególnymi potrzebami mogło to stanowić utrudnienie jako wydłużenie trasy przemieszczania się, a także jako umieszczenie niespodziewanej przeszkody. Projektantom może brakować osobistej perspektywy doświadczania miejsca w sposób, w jaki robią to osoby z niepełnosprawnościami (Dziubiński i Rumińska, 2016, ss. 137–156). Kluczowe jest więc zwiększanie świadomości projektantów i użytkowników w zakresie unikatowych potrzeb ludzi, aby tworzyć dostępne AT. Nie należy jednak unikać działania w przestrzeni, a raczej zapewniać bezpieczne sposoby korzystania z niej. Wprowadzać rozwiązania i oznaczenia umożliwiające inkluzywność przestrzeni, również tych poddawanych AT.

Opieka

Ilustracja IV. 13. Porządkowanie przestrzeni: a-b) Solar Corona, c) Wielkiej Wyspy

Źródło a-b): https://www.facebook.com/elsolarcorona/photos/?ref=page_internal [dostęp: 08.01.2022].

Źródło c): <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].

Integralnym aspektem funkcjonowania przestrzeni publicznych jest opieka nad nimi. Dotyczy to zarówno porządkowania miejsca, jak i reagowania w przypadku działań niepożądanych. Z nietypowymi rozwiązaniami mogą być związane unikatowe potrzeby, które nie leżą w zakresie prac służb porządkowych. W kontekście AT tego typu podstawowe działania mogą nie być realizowane w ramach standardowej obsługi terenu, a jednocześnie mogą być zbyt czasochłonne i kosztowne dla samych aktantów.

Wśród badanych przykładów pojawiły się rozwiązania, w których użytkownicy dbali o miejsca wspólne. Przykładem tego jest przestrzeń Solar Corona w Walencji (Solar Corona, 2022b), którą lokalna społeczność sama budowała, a także porządkowała (Ilustracja IV. 13. a-b). Jej prawidłowe funkcjonowanie było zapewnione dzięki zbiorowej odpowiedzialności. Podobne działania zaobserwowano w projekcie szafki do wymiany we Wrocławiu (BSWWBD, 2022). Mieszkańcy opiekowali się meblem poprzez porządkowanie pozostawianych tam rzeczy, a autorka rozwiązania dokonywała napraw w przypadku zniszczeń (Ilustracja IV. 13. c). Niestety po powtarzających się dewastacjach mebel został zutylizowany. Pokazuje to, że użytkownicy gotowi są dbać o miejsca wspólne. Niezbędnym wsparciem mogą jednak okazać się organizacje miejskie, które przejmą podstawowe obowiązki związane z opieką, a także profesjonaliści, którzy pomogą w doborze rozwiązań łatwiejszych w obsłudze.

IV.II. Podsumowanie i wnioski pośrednie

Wśród analizowanych przykładów aktywnej transformacji przestrzeni publicznych zaobserwowano szereg problemów związanych z ich realizacją. Podsumowanie i wnioski zostały omówione w kontekście:

- sposobów generowania aktywnej transformacji,
- celów generowania aktywnej transformacji,
- roli aktantów.

Ponadto wyróżniono założenia, które mogą pozwolić na ograniczenie problemów.

Sposoby generowania aktywnych transformacji

Rozpoznane aspekty sposobów generowania aktywnej transformacji powiązane z kwestiami problemowymi dotyczą:

- nawierzchni,
- trzeciego krajobrazu,
- chaosu przestrzennego,
- skali,
- zasobów,
- bezpieczeństwa,
- trwałości.

Cele generowania aktywnej transformacji

Zaobserwowano także aspekty celów generowania zjawiska powiązane z kwestiami problemowymi, które dotyczą:

- ukrycia problemu,
- reklamowania.

Role aktantów

Zauważono również aspekty roli aktantów powiązane z kwestiami problemowymi, które dotyczą:

- integralności,
- dostępności,
- inkluzywności,
- opieki.

Markus Miessen, za Jeremym Tillem, wyraża obawę, że partycypację społeczną spotka to samo co ideę zrównoważonego rozwoju (Miessen, 2016, s. 125). Nadużywanie tego pojęcia doprowadziło do dewaluacji znaczenia, a praktyka zaczęła bazować na zdobywaniu odpowiednich certyfikatów i stosowaniu certyfikowanych produktów, których wykonawstwo nie zawsze jest zgodne z realiami (Bać, 2014). Pozwala to utrzymać ideę zrównoważenia przy kluczowej roli konsumpcji i produkcji. Rozpowszechnianie idei jest kluczowe dla jej sukcesu, z czasem jednak podlega ona modyfikacjom i może zatracić swoje podstawowe założenia. Obawa przed zatraceniem sensu partycypacji społecznej jest więc nieuniknionym aspektem upowszechniania procesu. Potrzebne jest dbanie o wartości z nim związane, szczególnie w kontekście omówionych w niniejszym rozdziale kwestii problemowych.

Propozycja sposobów ograniczania problemów

Zdaniem Autorki w procesie aktywnej transformacji możliwe jest uwzględnienie następujących założeń, które wpłyną na ograniczenie potencjalnych problemów:

- dostosowanie rozwiązań do indywidualnych potrzeb miejsca,
- wzbogacanie miejsc AT o zieleń,
- tworzenie AT z poszanowaniem zieleni.
- poddawanie AT regulacjom i planowaniu,
- generowanie AT w sposób zrównoważony, przy minimalizacji odpadów,
- realizowanie bezpiecznych i dostępnych struktur,
- wspieranie użytkowników przy generowaniu AT.

W obliczu różnorodnych problemów kluczowa jest rola użytkowników w procesie aktywnej transformacji, która nie jest równoznaczna z zastępowaniem władz i profesjonalistów. Proces oddolnie generowanych zmian i partycypacji ma na celu tworzenie lepszych przestrzeni do życia, dla których powstawania istotne są działania wszystkich grup aktantów.

V. Strategie wspierania użytkowników w procesie generowania aktywnej transformacji

Efektem analizy fenomenologii zjawiska aktywnej transformacji jest opracowanie przestrzennych i programowych strategii wspierania użytkowników w ich generowaniu. Wyodrębniono:

- cechy ogólne oddolnych aktywnych transformacji,
- strategie przestrzenne,
- strategie programowe.

Opracowane strategie wykazują podobieństwa między sobą, jednak każda z nich podkreśla inny, kluczowy aspekt działania na rzecz wspierania użytkowników w generowaniu aktywnych transformacji w przestrzeniach publicznych miast.

Rozdział pośrednio podsumowano i wyciągnięto wnioski pośrednie.

V.I. Cechy ogólne oddolnych aktywnych transformacji

Oddolne generowanie aktywnych transformacji widoczne jest w trzech stopniach zaangażowania użytkowników: działaniu samodzielnym, współtworzeniu z pozostałymi grupami aktantów lub jedynie korzystaniu z AT. Użytkownicy przyjmują także różne role w procesie. Przede wszystkim generują, projektują, budują i organizują AT, a w mniejszym stopniu organizują działania innych użytkowników i zapewniają informacje dotyczące miejsca. Jak wykazano w niniejszych badaniach, zarówno stopień zaangażowania użytkowników, jak i ich role zależne są od danego typu i rodzaju AT. Tym samym sposób kształtowania architektury przestrzeni publicznych wpływa na występowanie oddolnie generowanych AT.

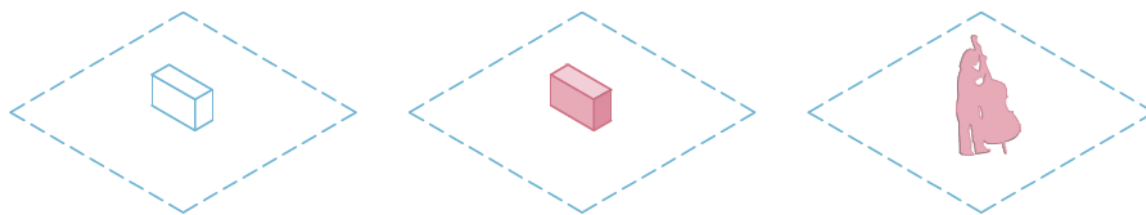
Zaobserwowano ogólne cechy charakterystyczne AT powstających przy znaczącym udziale użytkowników, w kontekście ich stopni zaangażowania i przyjmowanych ról. Są to przede wszystkim AT:

- proste,
- niskokosztowe,
- lokalne,
- odwracalne, łatwe do zmiany,
- powstające w ramach kooperacji.

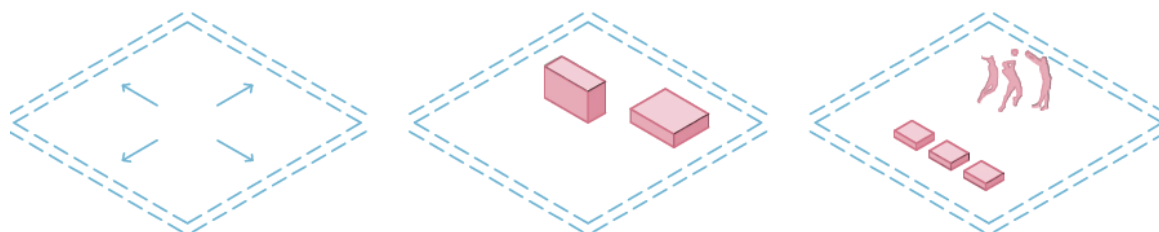
Często są to także AT:

- krótkotrwałe,
- małe,
- z materiałów z odzysku lub nadających się do recyklingu / ponownego wykorzystania,
- pojawiające się zarówno w sposób niekontrolowany, jak i przy wsparciu profesjonalistów i/lub organizacji,
- związane z funkcją rekreacyjną, potrzebami wspólnego przebywania, komunikowania i tworzenia,
- występujące jako reakcje na problem środowiskowy i małą aktywność w przestrzeni.

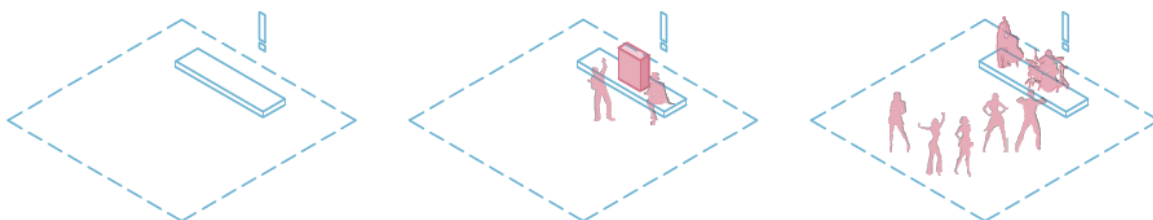
Realizowanie strategii wspierających użytkowników w generowaniu AT powinno więc odbywać się z umożliwieniem działań o powyższych cechach charakterystycznych.

Ilustracja V. 1. Elementy wykorzystane w tworzeniu schematu ideowego: a) obiekty wspierające strategię, b-c) struktury i aktywności stanowiące aktywną transformację
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 2. a-c) Przestrzeń otwarta
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 3. a-c) Platforma
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 4. a-c) Wyróżnik przestrzeni
Źródło: opracowanie własne

V.II. Strategie przestrzenne

Niniejsze strategie przestrzenne dotyczą rozwiązań architektonicznych i urbanistycznych. Ich opisy uzupełniono o schematy, na których pokazano obiekty pozwalające na realizację strategii (Ilustracja V. 1. a), a także bazujące na nich aktywne transformacje realizowane poprzez struktury i aktywności (Ilustracja V. 1. b-c).

Strategie wspierające rolę twórczą użytkowników poprzez rozwiązania architektoniczne:

A. Przestrzeń otwarta (Ilustracja V. 2.)

Stworzenie przestrzeni otwartej polega na zapewnieniu miejsca, w którym użytkownicy mogą realizować dowolne inicjatywy własne oraz kolektywne. Miejsce takie powinno być wielofunkcyjne, ogólnodostępne i rozpoznawalne. Użytkownicy mogą się spodziewać, że zawsze dzieje się tam coś nowego. Nawierzchnia przestrzeni może być utwardzona lub zielona, zależnie od antycypowanej częstotliwości i rodzaju działań. Typy wykorzystywanych struktur nie są istotne dla realizacji zamierzenia. Kluczowe jest natomiast zapewnienie **przestrzeni do społecznej dyspozycji**.

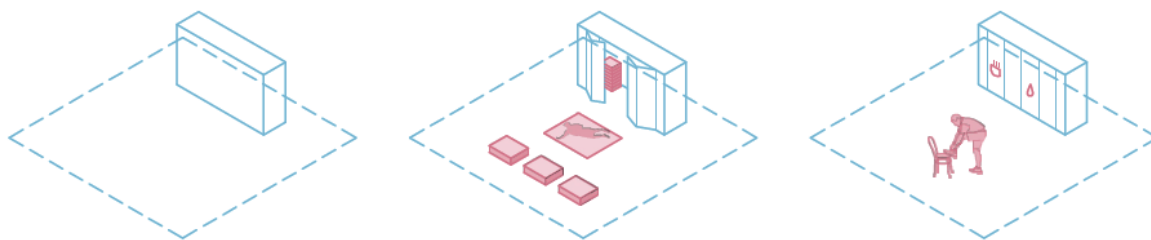
B. Platforma (Ilustracja V. 3.)

Platforma jest strukturą, w której obrębie mogą być realizowane inicjatywy. Jest ona podstawowym, gotowym, dostępnym narzędziem do generowania aktywnych transformacji, a także elementem przestrzeni przyciągającym uwagę odbiorców. Struktura ułatwia oddolne działanie, ponieważ użytkownicy nie muszą wszystkiego tworzyć samodzielnie, a jedynie dostosowywać obiekt do indywidualnych potrzeb. Stanowi to oparcie psychologiczne dla potencjalnych działań użytkowników.²⁶ Struktura może przybierać formę zmiennej lub nieziennej sceny, czy też modułowej scenografii. Kluczowe w ramach tej strategii jest wprowadzenie **struktury, która zapewni podstawę do generowania oddolnych działań**.

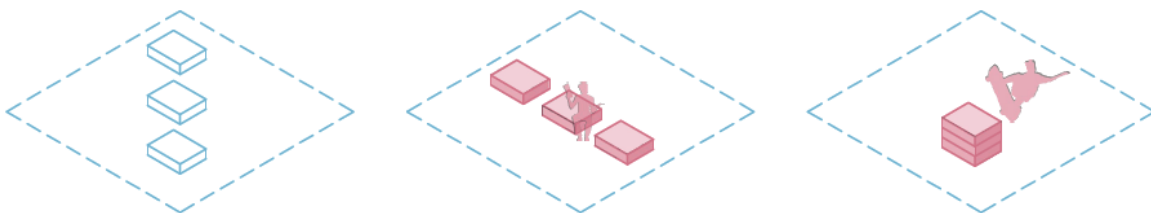
C. Wyróżnik przestrzeni (Ilustracja V. 4.)

Wyróżnik przestrzeni jest strukturą, która przyciąga użytkowników i zachęca ich do generowania AT przez swój charakterystyczny, unikatowy, a nawet dziwny i spektakularny wygląd lub sposób funkcjonowania. Architektura taka nie musi być poważna i racjonalna, ponieważ jej kluczową wartością jest inność rozwiązań, które budzą ciekawość użytkowników. Tak zaprojektowane **aberracje mogą wspierać akumulację aktywności w obrębie wyróżnika i kształtować tożsamość miejsca**.

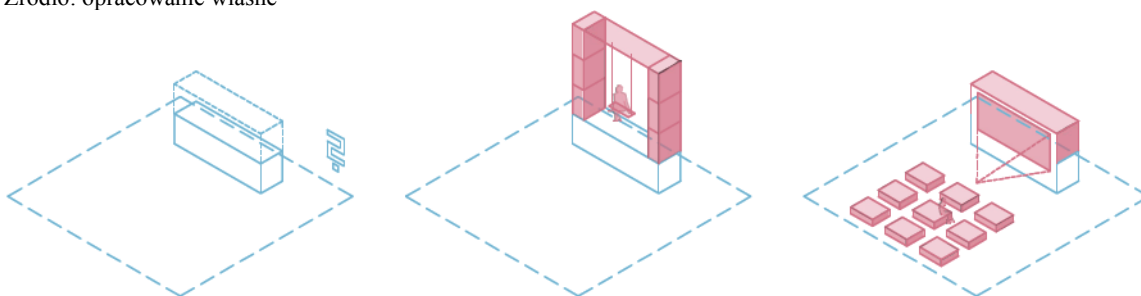
²⁶ Podobną zasadą użytkowania przestrzeni jest „efekt krawędzi” (Gehl, 2011, ss. 148–149). Ludzie częściej przystają w miejscach, w których coś znajduje się za ich plecami i mają możliwość obserwowania otoczenia. Stanowi to dla nich oparcie psychologiczne zapewniając poczucie bezpieczeństwa. Podobnie w przypadku AT, ludzie częściej realizują inicjatywy własne, jeżeli w przestrzeni występuje ogólnodostępna struktura przeznaczona do tego celu.

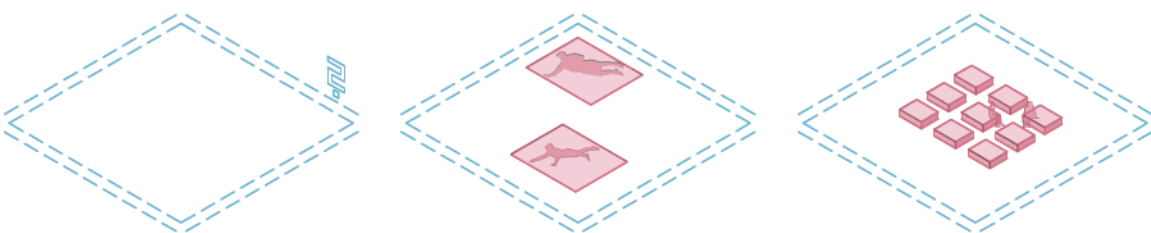
Ilustracja V. 5. a-c) Zaplecze techniczne
Źródło: opracowanie własne

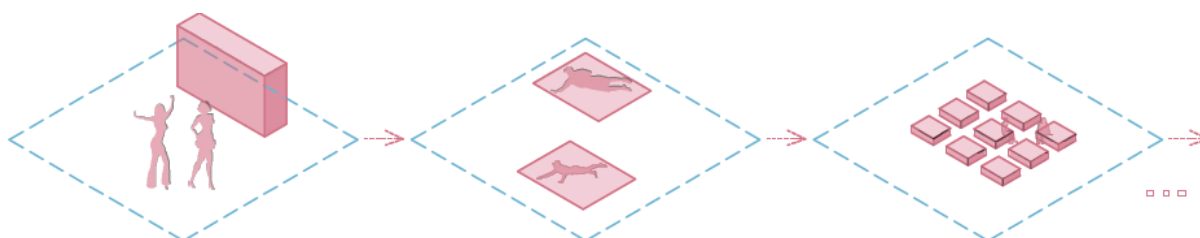
Ilustracja V. 6. a-c) Zestaw narzędzi
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 7. a-c) Nieskończone
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 8. a-c) Niezaprojektowane
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 9. a-c) Stany przejściowe
Źródło: opracowanie własne

D. Zaplecze (Ilustracja V. 5.)

Stworzenie zaplecza polega na zapewnieniu miejsca do przechowywania tymczasowego wyposażenia, a także podłączenia podstawowych mediów. Może to być realizowane w obrębie nawierzchni, struktur lub budynków przyległych do przestrzeni publicznej. Zaplecze pozwala ograniczyć koszty AT, a także ułatwia jej logistykę, poprzez **utworzenie miejsca dla podstawowych potrzeb technicznych i magazynowych**.

E. Zestaw narzędzi (Ilustracja V. 6.)

Obiekty, które mogą być swobodnie wykorzystywane, przestawiane, czy też przekształcane stanowią zestaw narzędzi dla AT. Pozwala to na kształtowanie relacji przestrzennych zgodnie z indywidualnymi potrzebami i zapewnia podstawową infrastrukturę dla generowania inicjatyw. Indywidualny wymiar miejsca opiera się o chwilowe i zmienne potrzeby własne jednostek. Strategia realizowana jest poprzez **indywidualne ustawianie wielu obiektów o małej skali**.

F. Nieskończone (Ilustracja V. 7.)

Alternatywą dla form w pełni zaprojektowanych jest tworzenie miejsc pozostawionych do dokończenia przez użytkowników. Fragmenty przestrzeni są projektowane i budowane oddolnie np. ogródki, siedziska. Te różnorodne, dodatkowe rozwiązania mogą, ale nie muszą powstać. Są zależne od inicjatyw samych użytkowników. Główną zasadą jest **zaprojektowanie jedynie podstawowych elementów przestrzeni, które zostaną uzupełnione o dodatkowe obiekty generowane w ramach AT oddolnych**. Obiekty te mogą być nietrwałe i podlegać późniejszym zmianom.

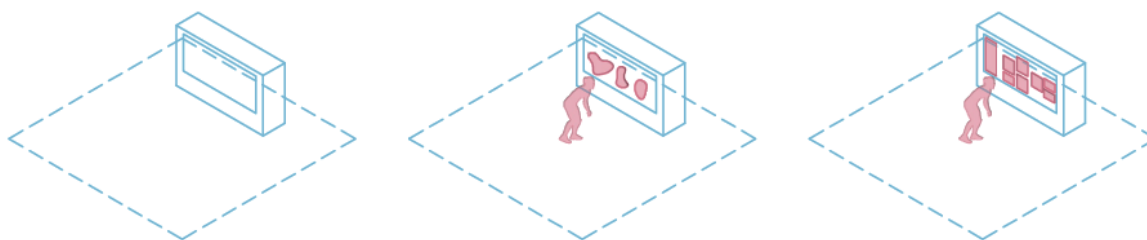
G. Niezaprojektowane (Ilustracja V. 8.)

Nie każda przestrzeń musi być zaprojektowana i nie każdy problem rozwiązany. Brak rozwiązań również stanowi decyzję projektową, która może pozwolić na pojawienie się oddolnych ingerencji. Przestrzenie niezaprojektowane charakteryzują się brakiem kontroli, narzuconych rozwiązań i dlatego nie są obciążone koniecznością poszanowania zastanej architektury. Użytkownikom oferowana jest niezależność poprzez **brak gotowych rozwiązań**.²⁷ Strategia wymaga jednak od użytkowników znaczącego zaangażowania i chęci działania.

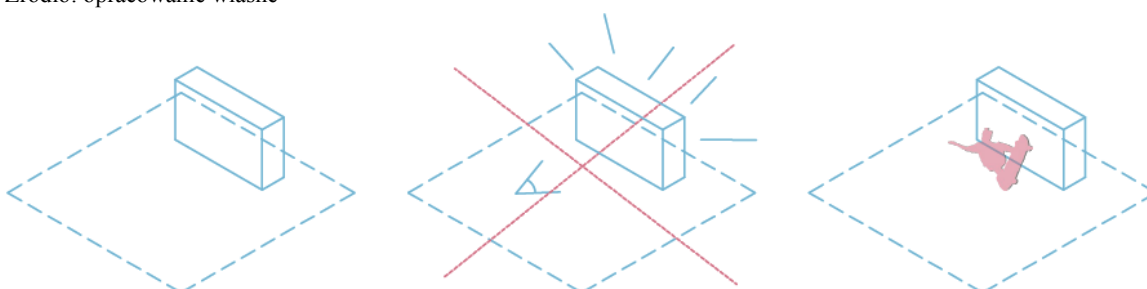
H. Stany przejściowe (Ilustracja V. 9.)

Projektowanie stanów przejściowych może polegać na tworzeniu wielu, ograniczonych czasowo rozwiązań, które następują po sobie, kształtując ciągłą tymczasowość miejsca. Może także dotyczyć jednego ograniczonego czasowo rozwiązania, realizowanego pomiędzy trwałymi działaniami jako jednostkowa tymczasowość. Tego typu działania mogą kształtować długotrwałą lub krótkotrwałą tożsamość miejsca. W obu przypadkach zapewnione jest użytkownikom **miejsce i czas na realizację ograniczonych czasowo AT**, które nie wiążą się z trwałymi konsekwencjami.

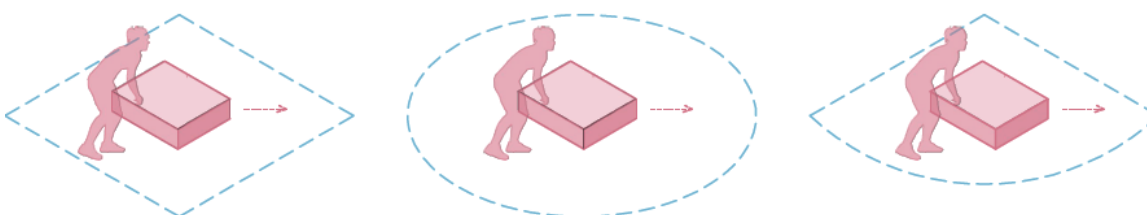
²⁷ Strategia Niezaprojektowane charakteryzuje się dominującą swobodą użytkowników i jako taka powinna przebiegać we współpracy z profesjonalistami i/lub organizacjami. Istotne jest aby nie przenosić odpowiedzialności za projektowanie przestrzeni na użytkowników, ale wspierać ich w oddolnych działaniach i współpracować przy tworzeniu miejsca.

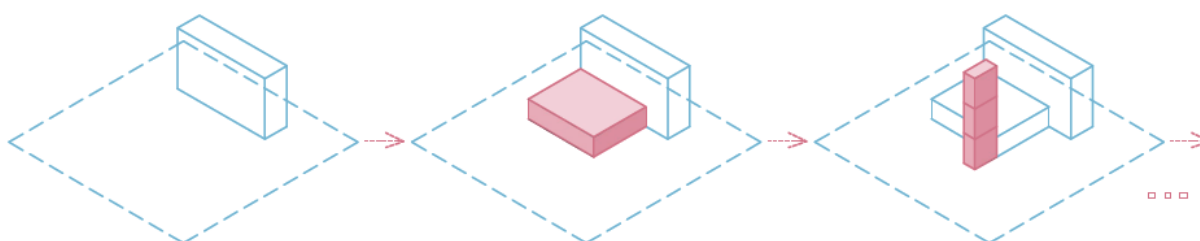
Ilustracja V. 10. a-c) Tablica ogłoszeń
Źródło: opracowanie własne

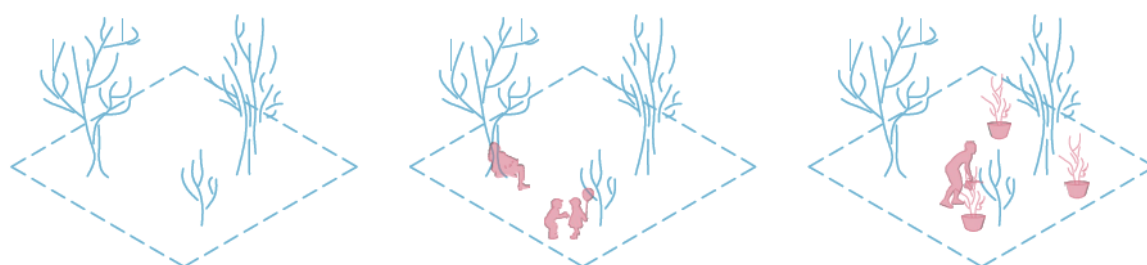
Ilustracja V. 11. a-c) Działać, a nie oglądać
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 12. a-c) Narzędzie w ruchu
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 13. a-c) Praca nigdy nie jest skończona
Źródło: opracowanie własne

Ilustracja V. 14. a-c) Zieleń
Źródło: opracowanie własne

I. Tablica ogłoszeń (Ilustracja V. 10.)

Stworzenie tablicy ogłoszeń polega na zapewnieniu przestrzeni, w której użytkownicy mogą swobodnie i w dowolnej formie zamieszczać informacje o lokalnych kwestiach, a także pokazywać swoje pasje, zainteresowania. Wyposażenie to powinno być traktowane jako podstawowe tak, jak np. ławki, śmietniki, oświetlenie. Ułatwiałoby to komunikowanie, integrację, a także samoorganizowanie się użytkowników. Ogólnodostępne informacje ograniczałyby również wykluczenie społeczne. **Miejsce do darmowego, swobodnego pozostawiania komunikatów i pokazywania twórczości własnej** jest istotne jako wsparcie planowanych AT oraz jako alternatywa dla części nieplanowanych AT.

J. Działać, a nie oglądać (Ilustracja V. 11.)

Strategia dotyczy rodzaju wykorzystywanych elementów i sposobu ich użytkowania. Zieleń miejska może być wynajmowana użytkownikom pod miejskie uprawy, fontanny mogą być projektowane jako elementy angażujące w zabawę, podesty jako miejsca teatrów ulicznych, pagórki jako potencjalne zjeżdżalnie, a gładkie nawierzchnie jako bezpieczne nawierzchnie do malowania kredą. Głównym założeniem jest więc generowanie **rozwiązań przestrzennych, które nie służą jedynie podstawowym aktywnościom, ale oferują możliwość swobodnego działania w ich obrębie**, co może pozwolić także na powstawanie AT.

K. Narzędzie w ruchu (Ilustracja V. 12.)

Narzędzie w ruchu jest obiektem do swobodnego, wielokrotnego wykorzystywania przez użytkowników w wybranych przez nich miejscach. Struktura może być uniwersalna lub powstawać przy współpracy z lokalną społecznością jako dedykowana danemu obszarowi. Struktura stanowi **generator oddolnych inicjatyw**, który wypożyczany jest chętnym aktantom.

L. Praca nigdy nie jest skończona (Ilustracja V. 13.)

Przestrzeń podlega bezustannym przekształceniom, ciągłemu burzeniu, budowaniu, działaniu. Dlatego też sposób projektowania może uwzględniać tę nieuniknioną zmienność i pozwalać antycypować przyszłe przekształcenia przez umożliwienie oddolnych AT. Dotyczy to testowania potencjalnych rozwiązań oraz pozostawiania użytkownikom przestrzeni do niekontrolowanego działania, aby być może na ich podstawie zaproponować trwalsze rozwiązania. Projekty miejsc traktowane są jako **potencjał do improwizacji, testowania i dalszych ingerencji**, będących przeciwieństwem projektowania przestrzeni jako *magnum opus*.

M. Zieleń (Ilustracja V. 14.)

Zieleń zachęca użytkowników do przebywania w przestrzeni publicznej, a tym samym do aktywnego działania i AT. Przestrzeń może być wynajmowana na potrzeby ograniczonego czasowo miejskiego ogrodnictwa. Ponadto w jej obrębie mogą powstawać oddolnie kształtowane strefy m. in. wypoczynku, zabawy, wspólnego przebywania. Miejsca **tymczasowo zakładanej zieleni** mogą podlegać opiece i kształtowaniu przez użytkowników.

Strategie wspierające rolę twórczą użytkowników poprzez rozwiązania urbanistyczne:

N. Sieć

Uwzględnienie w procesach planistycznych miejsc przeznaczonych do aktywnych transformacji może umożliwiać ich systemowe realizowanie w sposób analogiczny do tworzenia systemów zieleni, usług itp.. Strategia polega na zapewnieniu **ciągłości AT w skali miasta czy też jego większych obszarów**.

O. Centra

Miejsca planowanych AT mogą być dedykowane ogólnomiejskim inicjatywom i stanowić centra aktywności. Z tego względu istotne są zarówno ich bezpośrednie relacje przestrzenne, jak i komunikacyjne oraz funkcjonalne powiązania w skali urbanistycznej. Wprowadzanie przestrzeni AT powinno odbywać się wraz z ich planowaniem w szeroko pojętym kontekście, pozwalając na **tworzenie ośrodków AT**.

P. Przestrzenie lokalne

Projektowanie lokalnych przestrzeni planowanych AT dedykowane jest integracji i kooperacji danej społeczności. Wspierane jest w ten sposób budowanie więzi pomiędzy mieszkańcami. Głównym założeniem jest tworzenie **miejsc, które będą dedykowane ich wspólnym działaniom**.

Q. Kooperacja

Różne przestrzenie planowanych AT mogą powstawać z myślą o kooperacji poszczególnych ośrodków przy generowaniu wspólnych inicjatyw. W ten sposób angażowane są większe obszary miejskie, a w szczególności tereny pomiędzy poszczególnymi przestrzeniami. Strategia polega na **planowaniu miejsc oddolnych AT w taki sposób, aby umożliwić współdziałanie** na rzecz generowania inicjatyw.

V.III. Strategie programowe

Strategie wspierające rolę twórczą użytkowników poprzez rozwiązania programowe, związane są ze sposobem generowania aktywnych transformacji, stanowią ich *software*.

1. Partycypacja

Wprowadzanie AT wraz z użytkownikami jest możliwe poprzez ich partycypację w analizowaniu, projektowaniu i budowaniu. Współpraca może być realizowana w ramach warsztatów. Profesjonaliści i organizacje pełnią w tym wypadku rolę ekspertów i są oparciem dla użytkowników, których wiedza o miejscu stanowi znaczący wkład w powstawanie projektu. Strategia realizowana jest przez **włączające praktyki projektowe**, które pomagają uwzględnić potrzeby i wiedzę odbiorców.

2. Wsparcie przy organizacji

Do generowania AT zachęca użytkowników wsparcie. Właściciele miejsc dedykowanych AT, mogą udostępniać przestrzeń, ale także promować działania, oferować wsparcie techniczne i organizacyjne. Pozwala to na kontrolę nad miejscem i ułatwia oddolne działania. Głównym założeniem jest więc **pomaganie użytkownikom** w realizacji AT przez osoby bezpośrednio zajmujące się danym miejscem.

3. System

AT realizowane są w obrębie przyjętych zasad. Bardziej złożone działania związane są z uzyskaniem pozwoleń, ich finansowaniem i promowaniem. AT powstają także w sposób niekontrolowany, bez respektowania istniejących wymogów formalnych. Z tych względów potrzebne są organizacje i programy zajmujące się wspieraniem i edukowaniem w kwestiach możliwości i obowiązków aktanta. Strategia zakłada **usystematyzowanie i ujednolicenie podejścia do realizacji AT**, co będzie stanowiło uproszczenie zarówno dla zarządzających terenem, jak i użytkowników.

4. Platforma komunikacji

Integralnym aspektem generowania AT jest porozumiewanie się różnych aktantów m. in. mieszkańców, aktywistów, organizacji, władz. **Stworzenie platformy do kontaktu** w kwestiach związanych z miastem i jego AT pozwoli na zgłaszanie problemów, potrzeb, chęci działania, a także promowanie inicjatyw i kooperacji. Tym samym ułatwi generowanie oddolnych AT.

5. Spekulacje

Integralnym aspektem wspierania AT jest zaakceptowanie przez profesjonalistów i organizacje potoczności działań oddolnych. Jest to cecha charakterystyczna przestrzeni, w których trwa życie. Wspieranie generowania aktywnych transformacji przez użytkowników powinno więc odbywać się przy świadomości estetyki potoczności i z pokazywaniem realnych aspektów użytkowania miejsca w przygotowywanych opracowaniach branżowych. Dotyczy to m. in. schematów, wizualizacji, programów użytkowania, w których zalecane jest pokazywanie przestrzeni z oddolnymi aktywnościami zamiast przestrzeni sterylnych, pozbawionych tych działań. W ramach procesu projektowego następuje wtedy normalizacja zjawiska i zwiększenie świadomości

na jego temat, aby umożliwić inkorporację strategii wspierających oddolne AT. Dzięki temu w przestrzeni mogą pojawiać się inicjatywy **zakładane i wspierane przez projektanta miejsca**.

6. Wspieranie kreatywności

Aktywni użytkownicy, generujący AT, to m. in. tacy, których kreatywność jest wspierana przez wydarzenia i programy społeczne. Nie są one bezpośrednio związane z powstawaniem oddolnych aktywnych transformacji, ale **kształtują postawy społeczne**, które mogą wpływać na większe zaangażowanie użytkowników w generowanie własnych inicjatyw.

V.IV. Podsumowanie i wnioski pośrednie

Na podstawie analizy klasyfikacji sposobów i celów generowania aktywnych transformacji możliwe jest wyodrębnienie cech charakterystycznych oddolnego ich kształtowania, a także wyodrębnienie strategii wspierania użytkowników w procesie. Istotne jest kształtowanie postaw twórczych i projektowanie miejsc dostępnych do oddolnych działań. Ważne jest także opracowanie zasad tworzenia AT i kontrolowanie zachodzących procesów. W ten sposób oferowana jest użytkownikom wolność pozytywna, „wolność do” działania w ramach przyjętych zasad. Pozwala to zachować równowagę pomiędzy oddolnymi potrzebami, a realizacją miejsca jako dzieła projektanta. Wyodrębniono następujące strategie:

- przestrzenne architektoniczne:

- A. Przestrzeń otwarta
- B. Platforma
- C. Wyróżnik przestrzeni
- D. Zaplecze
- E. Zestaw narzędzi
- F. Nieskończone
- G. Niezaprojektowane
- H. Stany przejściowe
- I. Tablica ogłoszeń
- J. Działać, a nie oglądać
- K. Narzędzie w ruchu
- L. Praca nigdy nie jest skończona
- M. Zieleń

- przestrzenne urbanistyczne:

- N. Sieć
- O. Centra
- P. Przestrzenie lokalne
- Q. Kooperacja

- programowe:

- 1. Partycypacja
- 2. Wsparcie przy organizacji
- 3. System
- 4. Platforma komunikacji
- 5. Spekulacje
- 6. Wspieranie kreatywności

Równie istotna jak wspieranie planowanych aktywnych transformacji, jest akceptacja nieplanowanych. Są one świadectwem potrzeb i problemów, a także stanowią twórczy i kreatywny potencjał, którego realizacja mogłaby nie być możliwa w sposób planowany.

VI. Zakończenie

Przestrzeń publiczna, jako obszar przede wszystkim ogólnodostępny i społeczny, powinna być rozpatrywana w kontekście działań użytkowników. Przyjęty temat uznano za zasadny i bardzo ważny ze względu na ciągłe zmiany przestrzeni, a także rosnące znaczenie tymczasowych ingerencji i oddolnych inicjatyw. Wkład niniejszej pracy w rozwój nauki dotyczy rozpoznania zjawiska aktywnej transformacji, z wyróżnieniem roli i aktywności użytkowników.

VI.I. Realizacja celów badawczych

Przeprowadzenie badań pozwoliło na osiągnięcie celów pracy. Ich efekty zawarto w rozdziale VI.III. Podsumowanie.

Cel główny

Celem głównym pracy było rozpoznanie i zrozumienie fenomenologii aktywnych transformacji w kontekście działań użytkowników. Nie tylko architekci i urbaniści są stroną kształtującą miasto, ale także AT generowane oddolnie stanowią znaczącą część miejskich przeobrażeń.

Przeprowadzone badania pozwoliły na zrealizowanie celu poprzez udokumentowanie zjawiska AT i wykazanie jego różnorodności. Udowodniono, że wśród przeobrażeń przestrzeni miejskich znaczącą część stanowią AT generowane oddolnie. Użytkownicy realizują je samodzielnie, ale także przy wsparciu profesjonalistów i organizacji. Przyjmują przy tym różnorodne role. Ponadto AT omówiono w wybranych obszarach, pozwalając na rozpoznanie zjawiska w kontekście lokalnym. Rozpoznano także kwestie problemowe związane z generowaniem AT. Proces badawczy pozwolił na holistyczne ujęcie tematu pracy.

1. Cel szczegółowy

Pierwszym celem szczegółowym pracy było zebranie i usystematyzowanie dotychczasowych badań dotyczących analizowanego zjawiska, a przez to zebranie podstawowej wiedzy i operacjonalizacja pojęć pozwalających na jego omówienie.

Cel ten osiągnięto prezentując rozległy stan badań dotyczący 4 obszarów badawczych:

- funkcjonowania przestrzeni publicznych,
- transformacji,
- roli użytkowników,
- aktywnych transformacji przestrzeni publicznych, a roli użytkowników.

2. Cel szczegółowy

Kolejnym celem szczegółowym było określenie sposobów i celów generowania AT przestrzeni publicznych, a także związanych z tym ról aktantów, z wyróżnieniem tendencji AT dokonywanych przez użytkowników.

Cel został osiągnięty poprzez autorskie klasyfikacje. Po pierwsze utworzono typologię, w ramach której zjawisko rozpatrywano pod względem zastosowanych form i sposobów wprowadzania zmian. Wyróżniono typy AT, które określają w jaki sposób i poprzez jakie

struktury powstaje zjawisko. Rozpatrywano także aktywności zachodzące w przestrzeni oraz przebieg zmian w czasie, w kontekście częstotliwości i sposobów realizowania AT.

W drugim kroku utworzono autorską systematykę celów, pozwalającą na określenie dlaczego powstają AT. Wyróżniono ich rodzaje, które określają jakie są potrzeby i problemy aktantów. AT rozpatrywano w aspektach unikatowych dla poszczególnych celów.

Klasyfikacje rozpatrywano w kontekście działań aktantów z wyróżnieniem roli użytkowników.

Ogólny cel aplikacyjny

Podstawowym celem aplikacyjnym pracy było stworzenie źródła wiedzy na temat AT, a także narzędzia, które pozwoli architektom i urbanistom podejmować decyzje ze świadomością procesów zachodzących w przestrzeni po jej oddaniu do użytkowania.

Niniejsza praca realizuje ten cel oferując szereg kluczowych, uporządkowanych informacji i stanowiąc kompleksowe narzędzie, pozwalające na praktyczne wykorzystanie wyników. Narzędzie definiuje:

- metody badania przestrzeni aktywnych transformacji,
- sposoby klasyfikowania aktywnych transformacji,
- cechy oddolnych aktywnych transformacji,
- strategie wspierające oddolne aktywne transformacje.

Szczegółowy cel aplikacyjny

Szczegółowym celem było opracowanie strategii wspierających oddolne aktywne transformacje.

Cel zrealizowano poprzez przygotowanie szeregu architektonicznych i urbanistycznych strategii przestrzennych oraz strategii programowych, które wspierają oddolne generowanie AT. Opracowano je na podstawie wniosków pośrednich z poprzedzających je etapów badań.

Potencjał aplikacyjny

Opracowane narzędzie i strategie mogą zostać wykorzystane przede wszystkim przez pracownice zajmujące się projektowaniem przestrzeni publicznych oraz kolektywów działających na rzecz mikrośrodków i lokalnych społeczności. Pozwoli to na projektowanie ze świadomością występowania zjawiska AT, a także na tworzenie miejsc dedykowanych potoczności i inicjatywom użytkowników. W analogiczny sposób wypracowane narzędzie może być wykorzystywane przez studentów w ich pracy teoretycznej i konceptualnej oraz przyszłej pracy zawodowej.

Mimo że praca dedykowana jest przede wszystkim projektantom, może być także wykorzystana przez inne grupy aktantów. Stanowi to uzupełnienie założonych początkowo celów aplikacyjnych.

Opisane badania AT mogą być istotnym źródłem informacji dla lokalnych władz i organizacji. Wymierny wpływ na realizację inicjatyw mają centra rozwoju społecznego, które mogą się zapoznać z architektonicznym spojrzeniem na realizowane, m. in. przez siebie, inicjatywy. Podobnie lokalne zarządy przestrzeni publicznej mogą zweryfikować, pod względem wprowadzanych AT, skuteczność funkcjonowania miejsc projektowanych w oparciu o odgórne wytyczne.

Grupą, która posiada coraz większy wpływ na kształtowanie przestrzeni publicznych są prywatni inwestorzy, którzy mogą zdecydować się na uwzględnienie oddolnych działań w obrębie własnych przedsięwzięć. Niniejsza praca pozwoli im zapoznać się z istnieniem zjawiska AT i możliwością jego inkorporacji.

Autorka ma nadzieję, że pewna forma niniejszej pracy mogłaby także stanowić wsparcie dla samych użytkowników, a w szczególności aktywistów. Ludzie chętni do działania nie zawsze wiedzą jakie mają możliwości. Wspierają ich profesjonaliści i organizacje, ale również niniejsza praca może stanowić dla nich zachętę do działania oraz źródło inspiracji i informacji.

VI.II. Realizacja tez badawczych

Przeprowadzenie niniejszych badań w oparciu o przyjęte metody pozwoliło na potwierdzenie przyjętych tez dysertacji:

- Użytkownik może samodzielnie, lub przy znaczącym wkładzie własnym, generować aktywne transformacje przestrzeni publicznych.
- Możliwa jest klasyfikacja sposobów i celów aktywnego transformowania przestrzeni publicznych przez użytkowników, a przez to rozpoznanie możliwości oddolnego generowania aktywnych transformacji, a także współczesnych potrzeb jednostek w zakresie użytkowania przestrzeni publicznych.
- Na podstawie obserwacji aktywnych transformacji możliwe jest wyróżnienie potencjalnych strategii wspierania oddolnych inicjatyw.

VI.III. Podsumowanie

Rozpoznanie zjawiska aktywnej transformacji

Przeprowadzone badania pozwoliły na holistyczne rozpoznanie zjawiska aktywnej transformacji. Uzyskane dane zebrano w poniższej tabeli.

Tabela VI. 1. Podsumowanie opracowań poznawczych

fenomenologia zjawiska aktywnej transformacji				
dotychczasowe badania				
obszary badawcze	funkcjonowanie przestrzeni publicznych	transformacje	role użytkowników	aktywne transformacje przestrzeni publicznych, a rola użytkowników
terminologia	- przestrzeń publiczna: miejsce powszechnie dostępne, wspólnie użytkowane	- tymczasowe transformacje: ogół ograniczonych czasowo zmian przestrzeni	- grupy aktantów: organizacje, profesjonalisci, użytkownicy - aktywności: podstawowe, ponadpodstawowe	- aktywna transformacja: ograniczone czasowo przekształcenia realizowane przez działanie i ze wsparciem struktur
badania	- życie w przestrzeni publicznej - obserwacje i badania in-situ - gwałtowne zmiany - nowe systemy	- transformacje - rezyliencja	- miara człowieka - ruch - aktywność - partycypacja - przestrzeń demokratyczna - wolność od / wolność do - potoczność - kontrola	- tymczasowy urbanizm, a role użytkowników - podręczniki - grupa odbiorców
klasyfikacja aktywnej transformacji				
sposoby generowania AT		cele generowania AT		
planowana: - struktura duża - struktura mała - struktura powierzchniowa - różnostrukturalna		potrzeby funkcjonalne: - rekreacja: wydarzenia – kultura uniwersalna, wydarzenia – kultura miejsca, warsztaty, sport, celebrowanie, zabawa, aktywność <i>bizarna</i> , odpoczynek, zastępstwo tymczasowo brakującej funkcji - handel: targowisko, sprzedaż obwoźna i bezpośrednia, miejsce wymiany, kolejka, reklama - siedzenie: forma podstawowa, forma alternatywna - inne funkcje podstawowe: przechowywanie, sanitarno-medyczna, mieszkaniowa, opiekuńcza - wspólne przebywanie: spotkanie globalne, spotkanie lokalne, wspólny posiłek, wspólny problem, przebywanie wśród ludzi - komunikowanie: punkt informacyjny, komunikat, komunikat o charakterze politycznym, protest, komunikat – prośba uwaga, pomoc, reklama, tożsamość - prototypowanie: związane z miejscem AT, niezwiązane z miejscem AT - badanie: narzędzie badawcze, konsultacja - wielofunkcyjność: swobodna, kontrolowana, przemieszczająca się, wiele obiektów o różnej funkcji, funkcji podstawowych		
nieplanowana: - zespół struktur - struktura duża - struktura mała - struktura powierzchniowa - bezstrukturalna - str. przemieszczająca się		potrzeby estetyczne: - tworzenie: makrotwórczość, współtworzenie, mikrotwórczość - poprawa estetyki: zachowanie funkcji, zmiana funkcji		
		reakcje na problem: - mała aktywność w przestrzeni: pustka urbanistyczna, nieużytek, zamierające miasto, przestrzeń zajęta przez samochody, bierna architektura - problem środowiskowy: zaburzenia środowiska naturalnego, brak zieleni, przegrzewanie przestrzeni publicznej, niska jakość powietrza, marnowanie zasobów - inne kwestie społeczne: wyrażanie poglądów, działanie naprawcze - sytuacja kryzysowa: rekreacja, usługi podstawowe, oznaczenia, wsparcie		
		manifestacja		

role aktantów		
organizacje	profesjonaliści	użytkownicy
- organizowanie - organizowanie działań - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji	- organizowanie - organizowanie działań - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji	- organizowanie - organizowanie działań - zapewnienie inf. dot. miejsca - projektowanie - budowanie - generowanie transformacji
		- podstawowe - ponadpodstawowe

charakterystyczne cechy aktywnych transformacji na wybranych osiedlach	
unikatowe cechy AT	wspólne cechy AT
- zależne od miejsca - zależne od lokalnej społeczności i organizacji	- w każdej przestrzeni występują miejsca planowanych AT - duże znaczenie mają nieplanowane AT - potrzeba rekreacji i wspólnego przebywania jest najczęstszym powodem generowania AT - często realizowana jest potrzeba tworzenia, - dominujący rodzaj problemów stanowią kwestie środowiskowe i społeczne - w różnych miejscach występują podobne reakcje na globalną sytuację kryzysową

problemy		
sposoby	cele	role aktantów
- nawierzchnie - trzecie krajobraz - chaos przestrzenny - skala - zasoby - bezpieczeństwo - trwałość	- ukrycie problemu - reklamowanie	- integralność - dostępność - inkluzywność - opieka

Źródło: opracowanie własne.

Tabela VI. 2. Poziom zaangażowania użytkowników

zaangażowanie
małe
średnie
duże

Źródło: opracowanie własne.

Opracowania aplikacyjne

Niniejsza praca stanowi narzędzie do pracy nad aktywnymi transformacjami. Wyodrębniono szereg strategii wspierających oddolne generowanie aktywnych transformacji. Kolejne aspekty narzędzia i strategii opisano w poniższej tabeli.

Tabela VI. 3. Podsumowanie opracowań aplikacyjnych

źródło wiedzy i narzędzie		
metody badania aktywnych transformacji w przestrzeni		
- rozpoznanie poprzez metody ilościowe: typów i rodzajów AT, częstotliwości i okresów ich występowania, obszarów planowanych AT, problemów i potrzeb obszaru - studia przypadków: AT szczególnie istotnych dla miejsca - badanie na podstawie materiałów publikowanych przez samych mieszkańców - badanie jakościowe i in-situ dedykowane wybranym obszarom		
sposoby klasyfikowania AT poprzez:		
- typologię aktywnej transformacji - systematykę aktywnej transformacji		
z wyróżnieniem:		
- roli aktantów - stopnia zaangażowania użytkowników		
cechy oddolnych aktywnych transformacji		
dominujące		często występujące
- proste - niskokosztowe - lokalne - odwracalne, łatwe do zmiany		- krótkotrwałe - małe - o minimalnych formach - z materiałów z odzysku lub nadających się do recyklingu/ponownego wykorzystania - pojawiające się w sposób niekontrolowany - pojawiające się przy wsparciu profesjonalistów i/lub organizacji - związane z funkcją rekreacyjną, potrzebami wspólnego przebywania, komunikowania i tworzenia - występujące jako reakcje na problem środowiskowy i małą aktywność w przestrzeni
strategie		
przestrzenne		programowe
architektoniczne	urbanistyczne	
A. Przestrzeń otwarta B. Platforma C. Wyróżnik przestrzeni D. Zaplecze E. Zestaw narzędzi F. Nieskończone G. Niezaprojektowane H. Stany przejściowe I. Tablica ogłoszeń J. Działać, a nie oglądać K. Narzędzie w ruchu L. Praca nigdy nie jest skończona M. Zieleń	N. Sieć O. Centra P. Przestrzenie lokalne Q. Kooperacja	1. Partycypacja 2. Wsparcie przy organizacji 3. System 4. Platforma komunikacji 5. Spekulacje 6. Wspieranie kreatywności

Źródło: opracowanie własne.

VI.IV. Wnioski

Aktywna transformacja powstająca w ramach procesów oddolnych jest nieuniknionym aspektem funkcjonowania przestrzeni publicznych. Niezależnie od zamierzeń projektantów miejsca wspólne podlegają chwilowym zmianom, także tym dokonywanym samodzielnie przez użytkowników. Współcześnie rośnie znaczenie inicjatyw oddolnych i demokratyzacji przestrzeni. Od projektantów zależy czy uwzględnią to w swojej pracy projektowej.

Niniejsza dysertacja stanowi znaczący krok w rozpoznaniu zjawiska AT, będącego nieodłącznym aspektem przestrzeni publicznych. Jest uzupełnieniem stanu badań nad tymi miejscami o wiedzę na temat zmienności przestrzeni oraz potencjału i sposobów kształtowania oddolnych inicjatyw. Wyodrębnienie działań użytkowników wśród ogółu AT stanowi nowe spojrzenie na zmiany zachodzące w przestrzeni. Zarówno relacje pomiędzy użytkownikiem a przestrzenią, jak i użytkownikiem a profesjonalistą oraz organizacją wymagają dalszego badania i kształtowania. Zebrana wiedza i opracowane narzędzie stanowią wsparcie dla rozumienia tych relacji i projektowania przestrzeni ze świadomością potoczności.

Kluczowe są przyjmowane strategie przestrzenne, ponieważ to w kontekście architektury miejsc realizowane są oddolne zamierzenia. Przestrzeń kształtuje użytkowników i użytkownicy kształtują przestrzeń. Nie powstaje ona poza potocznością życia, ale definiuje jego codzienność i chęć aktywnego działania społeczności. Oferowanie „wolności do” wprowadzania AT miejsca poprzez zaprojektowane rozwiązania architektoniczne daje nadzieję na częste i proste ich realizowanie, przy utrzymaniu wysokich walorów przestrzeni i tożsamości miejsca.

Materiały źródłowe

Duże znaczenie dla przeprowadzenia niniejszych badań miały materiały publikowane na portalach społecznościowych przez samych użytkowników. Stanowiły one wartościowe źródło danych o ogóle AT, o poszczególnych przykładach, a także umożliwiły rozpoznanie natężenia inicjatyw w badanych obszarach. Tym samym wykorzystane materiały stanowiły istotne źródło informacji o przestrzeni publicznej.

Napotkane problemy badawcze

Podczas realizacji procesu badawczego napotkano trudności. Największą z nich było pozyskanie materiału badawczego. Istotna w pracy była analiza ogółu AT w celu znalezienia działań użytkowników, a nie poszukiwanie samych działań użytkowników. Dlatego też analizowano przykłady architektury spopularyzowanej i lokalnej. Przykłady architektury spopularyzowanej były w dużej mierze dobrze udokumentowane i posiadały bogaty materiał badawczy, natomiast AT związane z architekturą lokalną, ale także takie o małym zasięgu i skali, były w mniejszym stopniu udokumentowane. Ostatecznie trudność ta nie wpłynęła na możliwość realizacji niniejszej pracy. Bardziej szczegółowa analiza architektury lokalnej mogłaby być przydatnym materiałem do dalszych badań wybranych przestrzeni.

Kluczowy był także sposób definiowania poszczególnych aktywności użytkowników na podstawie pozyskanych materiałów. Możliwe było określenie ogólnego rodzaju aktywności, jak np. chodzenie, jeżdżenie na rowerze, ale nie definiowanie czy była to

czynność opcjonalna czy niezbędna. Takie rozróżnienie wymagałoby dalszych badań, które pozwoliłyby uzyskać bardziej szczegółowe informacje na temat wybranych przestrzeni, ale nie całokształtu zjawiska aktywnej transformacji.

W ramach niniejszych badań role aktantów definiowano w sposób ogólny, nie analizowano szczegółowo narzędzi kooperacji i metod współpracy. Ich analiza wymagałaby osobnych badań, które można by przeprowadzić w oparciu o niniejszą rozprawę.

Ze względu na złożony charakter zagadnienia opracowanie tematu wymagało przeprowadzenia obszernych prac i analizy znaczącej ilości materiału badawczego. Stanowiło to wyzwanie, którego podjęcie pozwoliło jednak na rozpoznanie zjawiska, oferując kompleksową bazę do dalszych badań.

VI.V. Perspektywa dalszych badań

Przeprowadzone prace badawcze pozwoliły na wyznaczenie potencjalnych kierunków dalszych badań związanych z rolą użytkowników w procesie aktywnej transformacji przestrzeni publicznych.

Dalsze badania powinny dotyczyć analizy różnych typów przestrzeni w kontekście zachodzących w nich AT. Celem takich badań byłoby poszukiwanie relacji pomiędzy charakterystycznymi cechami danego miejsca, a rodzajami zachodzących w nim AT i stopniem zaangażowania użytkowników. Pozwoliłoby to również na ujęcie problemu w kontekście mikrośrodowiska.

Ważnym aspektem może być także rozważanie zagadnienia w różnych krajach. Pozwoliłoby to na bardziej szczegółowe rozpoznanie zagadnienia na tle kulturowym, również w kontekście lokalnej polityki demokratyzacji przestrzeni. Sposób wprowadzania AT jest związany nie tylko z architekturą, ale też z przepisami i systemami współpracy z lokalnymi władzami. Analiza porównawcza tych kwestii pozwoliłaby określić ich cechy unikatowe i wspólne, a także wyznaczyć potencjalne kierunki ich dalszego kształtowania.

AT mogą być analizowane w odniesieniu do konkretnych przestrzeni jako próba zrozumienia stanu przed, w trakcie i po zaistnieniu zmian. Takie ujęcie zagadnienia pomogłoby określić skuteczność aktywizacji użytkowników poprzez konkretne rozwiązania projektowe. Rozpoznać w jakim stopniu przestrzenie publiczne zmieniają się pod wpływem różnorodnych rozwiązań. Ten aspekt był częściowo analizowany w niniejszej pracy poprzez szczegółowe studia przypadków. Dla głębszej analizy konieczna byłaby jednak obserwacja danych obszarów również na miejscu i z rozróżnieniem tych trzech okresów.

Streszczenie

Przedmiotem niniejszej pracy byli użytkownicy i aktywne transformacje (AT) przestrzeni publicznych w mieście. Nieustające zmiany tych obszarów wynikają ze znaczących przeobrażeń ich funkcjonowania w ostatnich kilkudziesięciu latach, ciągłego przebudowywania obszarów miejskich, a także codziennego użytkowania przestrzeni i związanej z tym potoczności. W procesach tych znacząca jest rola architektów i urbanistów, którzy przygotowują szczegółowe projekty przestrzeni publicznych. Użytkownicy nie pozostają jednak bierni w tym procesie. Nie tylko oglądają otaczającą architekturę, ale aktywnie działają i sami dokonują AT przestrzeni publicznych.

Celem pracy było rozpoznanie fenomenologii zjawiska AT w kontekście aktywności i roli użytkowników. Nastąpiło to w oparciu o określenie sposobów i celów generowania ograniczonych czasowo przekształceń przestrzeni oraz wyróżnienie w nich działań oddolnych.

Analizie poddano dwie uzupełniające się grupy materiałów badawczych, architekturę spopularyzowaną, czyli powszechnie znaną, a także lokalną, czyli mniej rozpowszechnioną, zaobserwowaną podczas analizy trzech wybranych obszarów miast w Europie. W ich obrębie zidentyfikowano ponad 500 przykładów AT, które poddano analizom ilościowym i jakościowym.

W pierwszym etapie badań określono cechy charakterystyczne AT, które dotyczyły sposobów zachodzenia zmian w czasie i form struktury architektonicznej pozwalającej na te zmiany. Na ich podstawie utworzono kryteria, które przypisano zidentyfikowanym przykładom. Pozwoliło to na utworzenie typologii AT i rozpoznanie zjawiska pod względem architektonicznym. W ramach typologii omówiono role aktantów ze szczególnym wyróżnieniem roli użytkowników.

W drugim etapie badań określono cele wprowadzania AT i utworzono ich systematykę. Wyróżnione cele rozpatrywano w aspektach unikatowych i dominujących dla zjawiska. W ramach systematyki omówiono role poszczególnych aktantów ze szczególnym wyróżnieniem roli użytkowników.

Zarówno typologię jak i systematykę przeanalizowano w kontekście trzech wybranych obszarów w miastach w Europie. Pozwoliło to na rozpoznanie zjawiska AT i roli użytkowników w kontekście miejsca, wyróżnienie jego cech unikatowych dla obszaru, a także ogólnych tendencji.

Następnie na podstawie studiów przypadku omówiono zaobserwowane kwestie problemowe związane z realizacją AT.

Typologia i systematyka pozwoliły na opracowanie przestrzennych i programowych strategii wspierających dokonywanie AT przez użytkowników. Oferowały one użytkownikom „wolność do” oddolnego generowania AT w ramach przyjętych założeń.

Przeprowadzone badania potwierdziły słuszność postawionych tez:

- użytkownik może samodzielnie, lub przy znaczącym wkładzie własnym, generować aktywne transformacje przestrzeni publicznych.
- możliwa jest klasyfikacja sposobów i celów aktywnego transformowania przestrzeni publicznych przez użytkowników, a przez to rozpoznanie możliwości oddolnego generowania aktywnych transformacji, a także współczesnych potrzeb jednostek w zakresie użytkowania przestrzeni publicznych.
- na podstawie obserwacji aktywnych transformacji możliwe jest wyróżnienie potencjalnych strategii wspieranie oddolnych inicjatyw.

Słowa kluczowe: architektura, aktywna transformacja, przestrzeń publiczna, użytkownicy, struktury

Summary

The subject of this study were users and active transformation (AT) of public spaces in the city. Constant changes of those areas are majorly a result of significant urban development in the last several decades, but also an incessant redevelopment of urban areas as well as commonness related to everyday use. The role of architects and urban planners, who prepare detailed projects of public spaces, is significant. At the same time, users are not irrelevant in the process. They do not only observe their surroundings, but also act and generate AT of public spaces.

The aim of this study was to discern the phenomenology of AT in the context of activity and role of users. This was based on identification of ways and purposes for generating temporary transformations of space, and distinguishing bottom-up initiatives among those.

Two complementary groups of research materials were analyzed: recognized, well-known architecture; and local, not widely known architecture, that was observed during the analysis of three selected areas of cities in Europe. Between those two groups, over 500 examples of AT were identified and subjected to quantitative and qualitative analyses.

In the first stage of the research, the characteristics of AT were determined. They concerned the ways in which transformations occur over time and their structural form. Based on that a set of criteria was created and assigned to the identified examples of AT. This allowed for the development of typology of AT and comprehension of the phenomenon in terms of architecture. As part of the typology, the roles of actants were discussed, with particular emphasis on the role of users.

In the second stage of the research, the purposes of creating AT were determined and their classification was developed. The distinguished purposes were considered in terms of their unique and dominant facets. As part of the classification, the roles of actants were discussed, with particular emphasis on the role of users.

Both, the typology and the classification, were analysed in the context of three selected areas in cities in Europe. This allowed for the comprehension of the AT phenomenon and related role of users in the context of the place. Their unique and typical characteristics were differentiated.

Then, on the basis of case studies, the observed problems related to the implementation of AT were discussed.

The identification of ways and purposes of AT allowed for development of spatial and programmatic strategies supporting temporary bottom-up initiatives. Those offered users “freedom to” tamper with public space within predefined rules.

The conducted studies confirmed the initial theses:

- active transformation of public spaces can be generated by users to a significant degree,
- it was possible to distinguish ways and purposes of active transformation of public spaces that were generated by users, and thus to recognize the contemporary needs of individuals in the use of public spaces,
- it was possible to develop strategies supporting bottom-up initiatives based on observations of active transformation.

Key words: architecture, active transformation, public space, users, structures

Słownik

W słowniku przedstawiono pojęcia autorskie związane z tematem, a także te szczególnie istotne dla przedstawionej pracy, zdefiniowane w jej kontekście.

Aktant – osoba działająca w danej przestrzeni.

Aktywatory – struktury generujące aktywność.

Aktywna transformacja (AT) – ograniczone w czasie przekształcenia przestrzeni związane z aktywnością aktantów, realizowane poprzez samo działanie lub ze wsparciem struktur.²⁸

AT planowana – aktywna transformacja przestrzeni publicznej, której możliwość występowania została przewidziana w projekcie danego miejsca lub stała się jego integralnym aspektem.

AT nieplanowana – aktywna transformacja przestrzeni publicznej, która nie została przewidziana jako integralny aspekt miejsca i pojawia się tam jako nietypowe dla niego zdarzenie.

AT bezstrukturalna – aktywna transformacja realizowana przez samą aktywność bez wprowadzania dominujących struktur.

AT poprzez strukturę dużą – aktywna transformacja realizowana przez strukturę o dużych gabarytach.

AT poprzez strukturę małą – aktywna transformacja realizowana przez strukturę o małych gabarytach.

AT poprzez strukturę powierzchniową – aktywna transformacja realizowana przez ingerowanie w powierzchnie obiektów i nawierzchnie przestrzeni.

AT poprzez strukturę przemieszczającą się – aktywna transformacja realizowana przez strukturę przemieszczaną z miejsca na miejsca lub wielokrotnie stawianą w różnych miejscach.

AT poprzez zespół struktur – aktywna transformacja realizowana przez wiele powiązanych ze sobą struktur o indywidualnym charakterze.

AT różnostrukturalna – aktywna transformacja realizowana przez różne struktury, bez dominujących wspólnych cech charakterystycznych.

²⁸ Typy aktywnych transformacji wyodrębniono i omówiono szczegółowo w rozdziale II. W słowniku przedstawiono jej ogólne definicje.

Aktywności podstawowe – aktywności, które są przede wszystkim niezbędne, przykładowo związane z przemieszczaniem się, siedzeniem, staniem.

Aktywności ponadpodstawowe – aktywności, które mają miejsce ze względu na dodatkowe potrzeby, przykładowo związane z jazdą na rowerze, rolkach lub zabawie.

Architektura interaktywna – architektura opierająca się na interakcji między podmiotami, a przestrzenią.

Architektura mobilna – architektura przemieszczanych lub przemieszczających się obiektów.

Architektura potoczności – architektura związana z przebywaniem w przestrzeni i pojawianiem się w niej elementów codzienności.

Ciągła tymczasowość – sposób działania oparty na wielokrotnym wykorzystywaniu tymczasowych rozwiązań.

DIY (zrób to sam) – aktywność związana z samodzielnym tworzeniem zamiast przekazywania tego zadania profesjonalistom.

Oddolna – realizowana przez użytkowników.

Organizacje – grupy ludzi, którzy w sposób zorganizowany i zawodowy generują transformacje przestrzeni publicznych. Są to zarówno grupy prywatne, jak i publiczne np. organizatorzy wydarzeń, centra rozwoju społecznego, uczelnie.

Organizowanie AT – planowanie, koordynowanie procesu wprowadzania AT

Organizowanie działań AT – planowanie, koordynowanie aktywności w procesie AT

Projektowanie AT – opracowywanie obiektów lub aktywności wykorzystywanych do AT

Budowanie AT – konstruowanie obiektów wykorzystywanych do AT

Generowanie AT – tworzenie AT możliwe już na poziomie konceptualizacji, niekoniecznie związane z budowaniem, projektowaniem, czy też projektowaniem.

„Ja” – zespół cech unikatowych dla danej osoby, związany z jej indywidualnością.

Niskobudżetowe – realizowane niskim kosztem ze względu na niski budżet.

Niskokosztowe – realizowane niskim kosztem.

Partycypacja społeczna – uczestnictwo użytkowników w procesie podejmowania decyzji.

POPS (privately owned public spaces) – przestrzenie publiczne w prywatnym posiadaniu.

Postawy twórcze – ogół działań związanych z potencjałem do działania i tworzenia.

Profesjoniści – ludzie, którzy zajmują się transformowaniem przestrzeni publicznej w sposób profesjonalny, związany z zawodem, który wykonują. Są to np. architekci, projektanci, artyści, studenci architektury (jako osoby nie działające z ramienia uczelni).

Przekształcalność – zmienność w zakresie formy i sposobu działania.

Przestrzeń publiczna – miejsce powszechnie dostępne i wspólnie użytkowane.

Przestrzeń otwarta – przestrzeń umożliwiającą wprowadzanie zmian.

Struktury pop-up – struktury pojawiające się niespodziewanie w danym miejscu.

Struktura – złożenie obiektów, o dowolnym charakterze i gabarytach, które są powiązane ze sobą w przestrzeni.

Transformacja – ogół zmian w przestrzeni.

Tymczasowa transformacja – ogół ograniczonych czasowo zmian w przestrzeni.

Użytkownicy – ludzie, którzy korzystają z przestrzeni publicznej i w sposób nieprofesjonalny również mogą transformować przestrzeń publiczną.

Reaktywna – reagująca na zmiany w otoczeniu.

Rekurencyjność – występowanie danej aktywnej transformacji w obrębie innej AT.

Role – zadania realizowane przez poszczególne grupy aktantów, wynikające z ich kompetencji.

Tymczasowy urbanizm – urbanizm oparty o rozwiązania tymczasowe.

Urbanizm taktyczny – ingerowanie w przestrzeń publiczną poprzez różnorodne, niskokosztowe, tymczasowe działania.

Wolność od – wolność negatywna, która realizowana jest poprzez niepodleganie zewnętrznym zasadom.

Wolność do – wolność pozytywna, która realizowana jest poprzez działanie w ramach przyjętych zasad.

Open-ended – ramy projektowe, w których możliwych jest wiele sposobów korzystania z przestrzeni.

End-to-end – ramy projektowe, w których zachodzi określony sposób korzystania z przestrzeni.

Bibliografia

Literatura

1. Adhya, A. (2008). *The Public Realm as a Place of Everyday Urbanism: Learning from Four College Towns*. The University of Michigan.
2. Alexander, C., Sara, S., Siverstein, M., Jacobson, M., Fiksdahl-King, I., i Angel, S. (1977). *A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction*. Oxford University Press.
3. Andres, L., i Zhang, A. Y. (Red.). (2020). *Transforming Cities through Temporary Urbanism: A Comparative International Overview*. Springer.
4. Arnstein, S. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
5. Atakara, C., i Allahmoradi, M. (2021). Investigating the Urban Spatial Growth by Using Space Syntax and GIS—A Case Study of Famagusta City. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 10(10), 638–659.
6. Awtuch, A., Baranowski, A., i Idem, R. (2009). *Miejsce jako mikrośrodowisko*. Katedra Projektowania Środowiskowego WA PG.
7. Bać, A. (2014). Idea zrównowżenia i jej wybrane przejawy. *Architectus*, 2(38), 3–13.
8. Bać, A. (2016). *Zrównowżenie w architekturze. Od idei do realizacji na tle doświadczeń kanadyjskich*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej.
9. Bańka, A. (2016). Architektura psychologicznej przestrzeni życia. Behawioralne podstawy projektowania. W *ARCHITEKTURA PSYCHOLOGICZNEJ PRZESTRZENI ŻYCIA. Behawioralne Podstawy Projektowania*. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura.
10. Baron, M., Bartoszek, A., Blazy, R., Gasidło, K., Janiszek, M., Klasik, A., Markowski, T., Mazur-Belzyt, K., Palmen, L., Pancewicz, A., Pięta-Kanurska, M., Runge, J., Twardoch, A., i Wrana, K. (2019). *Budowanie atrakcyjności przestrzeni miejskich* (T. 194, Numer 2). Polska Akademia Nauk, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju.
11. Bartumeus, S., Bellmunt, J., Cervera, M., Goula, M., Fernández de la Reguera, A., Ruisánchez, M., Sardà, J., i Zahonero, A. (2016). *22 Years of barcelona international biennial of landscape architecture 22*.
12. Beim, M., Modrzewski, B., i Radzimski, A. (2010). Czy przestrzeń publiczna jest jeszcze potrzebna? *Międzynarodowy Przegląd Polityczny*, 25, 78–86.
13. Benjamin, W. (2010). *Pasaże*. Wydawnictwo Literackie.
14. Bieganski, L., Buczek, G., Gzell, S., Kowalewski, A., Markowski, T., i Cichy-Pazder, E. (2009). *Karta Przestrzeni Publicznej*.
15. Bień, M., Piziak, B., i Jarczewski, W. (2020). *Urban lab. Narzędzie poprawy jakości życia mieszkańców miast zgodnie z ideą smart city*. Instytut Rozwoju Miast i Regionów.
16. Błeszczyńska, E. (2013). *Tożsamość miejsca w urbanistyce*. Wydawnictwo Naukowe ExMachina.
17. BMW Guggenheim Lab. (2011). *100 Urban Trends: A Glossary of Ideas from the BMW Guggenheim Lab*. 113.
18. Bojanowski, K., Lewicki, P., Gonzales, L. M., Palej, A., Spaziente, A., i Wicher, W. (1998). *Elementy analizy urbanistycznej*. Politechnika KRAKOWSKA.

19. Bonenberg, W. (2008). Przestrzeń publiczna w osiedlach mieszkaniowych. *Urbanista*, 12, 17–21.
20. Broniewicz, M., Broniewicz, F., i Dec, K. (2016). Trwałość konstrukcji budowlanych poddanych oddziaływaniom środowiskowym. *Ekonomia i Środowisko*, 57(2), 274–286.
21. Bugaj, E. (2015). Kilka uwag na temat antycznej metrologii oraz ceramiki attyckiej okresu geometrycznego i zasad jej dekoracji. *Folia Praehistorica Posnaniensia*, 20, 63–84.
22. Calderon, C. (2009). Interactive Architecture Design. W *Design and Technology Series* (T. 2009–2). Harvard Graduate School of Design.
23. Careri, F. (2017). *Walkscapes: walking as an aesthetic practice*. Culicidae Architectural Press.
24. Cichy-Pazder, E. M. (1998). *Humanistyczne podstawy kompozycji miast. Wybrane aspekty percepcyjne i behawioralne*. Ośrodek Kształcenia Urbanistów Politechniki Krakowskiej.
25. Clément, G. (2019). Manifest trzeciego krajobrazu. *Autoportret: Nieużytki*, 3(66), 2–15.
26. Cooter, J., Meanor, E., Soli, E., i Selbin, J. (2012). Does Sit-Lie Work: Will Berkeley's „Measure S” Increase Economic Activity and Improve Services to Homeless People? *SSRN*, 1–16.
27. Costa, P., Guerra, P., i Soares Neves, P. (2017). *Urban intervention, street art and public space*. DINÂMIA'CET-IUL, IS-UP.
28. Czachor, R. (2019). Koncepcja urban resilience: założenia, treść, możliwość implementacji. *Społeczności Lokalne. Studia Interdyscyplinarne*, 3, 127–148.
29. Czałczyńska-Podolska, M. (2019). *Architektura miejsca zabawy: zabawa jako czynnik integracji (w) przestrzeni miejskiej*. Wydawnictwo Uczelniane Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego.
30. Czyński, M., i Ostrowski, M. (2011). Reklama w przestrzenie publicznej miasta. *Przestrzeń i forma*, 16, 213–228.
31. Del Tredici, P. (2014). The Flora of the Future. *Places Journal*, 198–217.
32. Downs, E. (2017). *The Uses and Usefulness of Participation*. University College London.
33. Drozda, Ł. (2019). *Urbanistyka oddolna: koszmar partycypacji a wytwarzanie przestrzeni*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
34. Dzieszko, P., Bartkowiak, K., i Gieda-Pinas, K. (2013). Modelowanie agentowe – nowoczesna koncepcja modelowania w GIS. *Roczniki Geomatyki*, 11(4(61)), 7–16.
35. Dziubiński, D., i Rumińska, A. (Red.). (2016). *Przestrzeń publiczna Wrocławia*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej.
36. European Commission. (2020). *Special Eurobarometer 501: Attitudes of European citizens towards the Environment*.
37. Ferreri, M. (2015). The seductions of temporary urbanism. *Ephemera: Theory i Politics in Organization*, 15(1), 181–191.
38. Gawryszewska, B. J., i Łepkowski, M. (2016). Estetyka nieużytku we współczesnej architekturze krajobrazu miasta. *Sztuka i Filozofia*, 49, 17–31.
39. Gehl, J. (2011). *Life Between Buildings: Using Public Space*. Island Press.
40. Gehl, J. (2014). *Miasta dla ludzi*. Wydawnictwo RAM.
41. Gehl, J., i Svarre, B. (2013). *How To Study Public Life*. Island Press.
42. Giunta, E. E. (2009). Urban interiors. Artificial territories. designing ‘spatial script’ for relational field. *Idea Journal*, 9(1), 52–61.

43. Glaeser, E. L., Kominers, S., Luca, M., i Naik, N. (2015). Big Data and Big Cities: The Promises and Limitations of Improved Measures of Urban Life. W *NBER Working Paper* (Nr 21778).
44. Graham, S. (2012). *Temporary Uses as Tools for Urban Development*. University of Manitoba Winnipe.
45. Gurowska, M., Rosińska, M., i Szydłowska, A. (Red.). (2020). *ZOEpolis. Budując wspólnotę ludzko-nie-ludzką*. Fundacja Bęc Zmiana.
46. Hall, E. T. (2003). *Ukryty wymiar*. Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA.
47. Haque, U. (2015). Architecture of Participation: Smart Citizens, Not Smart Cities. W B. Kolarevic i V. Parlac (Red.), *Building Dynamics: Exploring Architecture of Change* (ss. 235–252). Routledge.
48. Haupt, P. (2015). Partycypacja społeczna, a obraz przestrzeni publicznej. W M. Malikowski (Red.), *Społeczne i ekonomiczne aspekty urbanizacji i metropolizacji* (T. 7, Numer 1, ss. 105–121). Uniwersytet Rzeszowski.
49. Haupt, P., Mochocka, S., i Wijas, M. (2017). Inicjatywy mieszkańców realizowane dzięki współpracy pomiędzy samorządem, uczelnią a środowiskiem gospodarczym – doświadczenia i szanse. *Przestrzeń - Urbanistyka - Architektura : PUA*, 2, 33–44.
50. Hillier, B., i Hanson, J. (1984). *The Social Logic of Space*. Cambridge University Press.
51. Hollier, D. (1992). *Against Architecture : The Writings of Georges Bataille*. The MIT Press.
52. Idem, R. (2014). *Kształtowanie mikrośrodowiska jako miejsca wspólnoty*. Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej.
53. Iwasiński, Ł. (2015). Społeczeństwo konsumpcyjne w ujęciu Zygmunta Baumana. *Kultura i Społeczeństwo*, 59(4), 3–22.
54. Jacobs, J. (1992). *The Death and Life of Great American Cities*. Vintage Books.
55. Jakubowski, K. (2019). Czwarta przyroda w mieście. *Autoportret: Nieużytki*, 3(66), 24–31.
56. Juruś, D. (2014). *Dzieje własności prywatnej. Od starożytności do współczesności*. Fijorr Publishing.
57. Kazanecka-Olejek, L. (2016). Ja. O jednostce i przejawach personalizacji w procesie kształtowania piękna przestrzeni wspólnych. *Habitaty: mój piękny habitat*, 213–225.
58. Kazanecka-Olejek, L. (2017). Tymczasowe przekształcenia przestrzeni publicznych. *Badania interdyscyplinarne w architekturze : BIWA 2, Tom 1, Zag*, 88–99.
59. Kępkowicz, A. (2019). *Identyfikacja typów przestrzeni publicznej*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
60. Kleszcz, J. (2017). Wykorzystanie nieużytków miejskich jako przestrzeni międzygatunkowych – analiza efektów wprowadzenia. *Budownictwo i Architektura*, 16(2), 39–52.
61. Kochanowska, D. (2010). Przestrzeń publiczna – kluczowy element miasta współczesnego – zintegrowana czy podzielona? W P. Lorens i J. Martyniuk-Pęczek (Red.), *Problemy kształtowania przestrzeni publicznych* (ss. 21–35). Wydawnictwo Urbanista.
62. Kociuba, D. (2013). Gra o przestrzeń publiczną miast. *Studia miejskie*, 12, 95–105.
63. Koetter, F., i Rowe, C. (1978). *Collage City*. The MIT Press.

64. Koo, Y. M. (2009). An Analogy of Palimpsest As a Strategy Transforming Urban Structure Into Architectural Discourse. Focused on Dominique Perrault's Architecture of Strata. W Amsterdam (Red.), *The New Urban Question: Urbanism Beyond Neo-Liberalism - 4th Conference of International Forum on Urbanism* (ss. 829–836). International Forum on Urbanism.
65. Kregiel, D. (2020). Mikroplastik w wodzie . Rozważania na temat ryzyka. *AGROindustry*, 1.
66. Krieg, O., Christian, Z., Correa Zuluaga, D., Menges, A., Reichert, S., Rinderspacher, K., i Schwinn, T. (2017). HygroSkin: Meteorosensitive Pavilion. W F. Garmazio, M. Kohler, i S. Langenberg (Red.), *Fabricate: Negotiating Design i Making* (ss. 272–279). UCL Press.
67. Kwiatkowska, A. (2016). Habitat in flagranti. *Habitaty: mój piękny habitat*, 28–36.
68. Lara-Hernandez, A. (2020). Emmerging Temporary Appropriation. *Tactical urbanism as a crisis response and as mobiliser for systemic change*.
69. Lee, D. (2020). Whose space is privately owned public space? Exclusion, underuse and the lack of knowledge and awareness. *Urban Research and Practice*, 1–15.
70. Lord, C., Schreider, C., Shapiro, A., Marquez, H., Hurr, D., i Michels, D. (1973). *The Inflatocookbook*. Ant Farm.
71. Lose, S. (2015). *Ku urbanologii*. Unpubleashed.
72. Lydon, M., Garcia, T., Flynn, J., Murriente, S., Wall, D., i Simpson, C. (2016). *Tactical Urbanism - Guide to Materials v1.0*.
73. Lynch, K. (1964). *The Image of the City*. The MIT Press.
74. Mameli, M. (2015). Le Corbusier and the American Modulor. W Valencia (Red.), *LC2015 - Le Corbusier, 50 years later*. Polytechnic University of Valencia Congress.
75. Manca, A. R., Benczur, P., i Giovannini, E. (2017). Building a scientific narrative towards a more resilient EU society. Part 1, A conceptual framework. *Publications Office of the European Union*.
76. Matczak, P. (2000). *Problemy ekologiczne jako problemy społeczne*. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydawnictwo Naukowe UAM.
77. Mathews, S. (2005). The Fun Palace: Cedric Price's experiment in architecture and technology. *Technoetic Arts: A Journal of Speculative Research*, 3(2), 73–92.
78. Mehta, V., i Bosson, J. K. (2010). Third places and the social life of streets. *Environment and Behavior*, 42(6), 779–805.
79. Mencwel, J. (2020). *Betonoza. Jak się niszczy polskie miasta*. Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
80. Miessen, M. (2016). *Koszmar partycypacji + Niezależna praktyka*. Fundacja Bęc Zmiana.
81. Misiewicz, M. (2014). Miasto przyjazne niepełnosprawnym? *Niepełnosprawność – zagadnienia, problemy, rozwiązania*, II(11), 80–94.
82. Morawiak, M. (2012). Potrzeba włączenia działań oddolnych w proces planowania miasta. *Kwartalnik Architektury i Urbanistyki*, 1, 63–71.
83. Neves, P. S. (2018). *Performing Public Space: Impact of Artistic Interventions in Public Space*.
84. Niezabitowska, E. D. (2014). *Metody i techniki badawcze w architekturze*. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej.

85. Nisenbaum, M., Hartmann, G., i Jacoby, A. (2008). *Temporary Uses and Creativity: A study on interim appropriations of urban spaces in Berlin*. Anhalt University of Applied Sciences Dessau Institute of Architecture.
86. Oswalt, P., Overmeyer, K., i Misselwitz, P. (2004). *Urban Catalyst - Strategies for Temporary Use: Results of the European Research Project 2001-2003*.
87. Oswalt, P., Overmeyer, K., i Misselwitz, P. (2013). *Urban Catalyst: The Power of Temporary Use*. W *Urban Catalyst: The Power of Temporary Use*. DOM Publishers.
88. Patterson, M. (2010). What Makes Public Space Public? *Michigan Social Theory Conference*.
89. Pazder, D. (2018). *Obszary kreatywności creative syntax jako czynnik ożywiania śródmieść*. Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej.
90. Peak Morison. (2012). *Skirt Of The Black Mouth*. Peak Morison.
91. Pine II, B. J., i Gilmore, J. H. (1998). Welcome to the Experience Economy. *Harvard Business Review*, 98–105.
92. Piskorski, M., Romasiuk, I., Fikus-Wójcik, A., Jaskulska, M., i Bąkiewicz, P. (2012). *Studium Ogólnomiejskich Przestrzeni Publicznych: Metodologia*.
93. Project for Public Spaces. (2009). *Jak przetworzyć Miejsce. Podręcznik kreowania udanych przestrzeni publicznych*. Fundacja Partnerstwo dla Środowiska.
94. Rasmussen, S. E. (2015). *Odczuwanie architektury*. Karakter.
95. Rogatka, K., Starczewski, T., Dąbrowski, L., i Smoliński, P. (2018). Zagadnienie ładu przestrzennego i jego percepcja. *Ekonomia XXI Wieku*, 4(20), 63–73.
96. Rosiak, Ł. (2014). Partycypacyjna metoda projektowania architektonicznego – kazus wstępnej fazy implementacji metody AdLS. W *Przestrzeń jako laboratorium. Perspektywy, studia, interwencje*.
97. Rudewicz, J. (2020). Uwaga, samochodoza! Carmageddon nadchodzi! *Przegląd Uniwersytecki*, 1–3, 65–71.
98. Sanders, E. B.-N. (2005). Information , Inspiration and Co-creation. *Proceedings of the 6th International Conference of the European Academy of Design*.
99. Schlickman, E., i Domlesky, A. (2019). *Field Guide to Life in Urban Plazas - A Study in New York City*.
100. Semeniuk, M. (2012). Forma otwarta w twórczości różnych architektów. *Budownictwo i Architektura*, 11(2), 35–54.
101. Sikorska, P. (2010). Przestrzeń otwarta miasta pod presją rozwoju – przyczyny zjawiska i kierunki działań naprawczych – przypadek Mazowsza. *Mazowsze Studia Regionalne*, 5, 155–182.
102. Skowroński, M. (2015). *Rekonsumpcja materiałowa w architekturze*. Politechnika Wrocławska.
103. Sobczyńska, K. U. (2014). *Zieleń jako element współczesnego miasta i jej rola w przestrzeniach publicznych Poznania*. Politechnika Poznańska.
104. Soneira, B. A. (2014). *Solar Corona (Sub Inglés) Corto-Documental - Sustainability / Sostenibilidad*. BiG Re Area.
105. Stoiński, A. (2013). Wolność „od” i „do” – relacje wzajemne. *Humanistyka I Przyrodoznawstwo*, 19, 315–328.
106. Szczepańska, M. (2010). Fontanny a rekreacyjna funkcja miasta. *Studia Periegetica*, 4 Dziedzic, 149–160.
107. Szmidt, B. (1981). *Ład przestrzeni*. kanon.

108. Thoring, K., Mueller, R., Badke-Schaub, P., i Desmet, P. (2017). A creative learning space development toolkit: Empirical evaluation of a novel design method. *21st International Conference on Engineering Design (ICED17)*, 9(Design Education), 245–254.
109. Tor, P. (2014). OPEN BUILDING jako istotny element projektowania zrównoważonego. *Miasto dla Ludzi 2014*, 279–298.
110. Tschumi, B. (1994). *The Manhattan transcripts*. Academy Editions / St. Martin's Press.
111. Twardzik, M. (2016). Rozwój nowoczesnego handlu w małych miastach i obszarach wiejskich w strefie zewnętrznej metropolii (przykład województwa śląskiego). *Studia Ekonomiczne*, 279, 85–96.
112. van Schaik, L., i Watson, F. (2015). Pavilions, Pop Ups and Parasols: The Impact of Real and Virtual Meeting on Physical Space. *Architectural Design*, 235.
113. Vitruvius Pollio, M. (1999). *O architekturze ksiąg dziesięć*. Prószyński i S-ka.
114. Wantuch-Matla, D. (2016). *Przestrzeń publiczna 2.0: miasto u progu XXI wieku*. Księży Młyn Dom Wydawniczy.
115. Wasilkowska, A., i Nowak, A. (2009). *Warszawa jako struktura emergentna: Em_Wwa 1.0*. Fundacja Bęc Zmiana.
116. Whyte, W. H. (2001). *The Social Life of Small Urban Spaces*. Projects for Public Spaces.
117. Wierzchowska, A. (2015). Kreowanie miejskiej demokratycznej przestrzeni publicznej. *Kwartalnik Naukowy OAP UW „e-Politikon”*, 13.
118. Woźniak-Szpakiewicz, E. (2012). Zdarzenie architektoniczne – nowy element w formowaniu przestrzeni publicznej miasta w przyszłości. *Czasopismo Techniczne. Architektura*, 109(1-A/2), 395–405.
119. Wróbel, M. (2019). Architekci i urbaniści wobec współczesnych interwencji artystycznych w przestrzeni publicznej – badanie opinii warszawskiego środowiska zawodowego. *Architectus*, 4(60), 135–145.
120. Wszolek, M. (2015). *Reklama. Operacjonalizacja pojęcia*. Libron.
121. Zieliński, M. (2013). Aktywność społeczności lokalnych wobec chaosu przestrzennego w miastach. *Teka Komisji Urbanistyki i Architektury o/PAN w Krakowie*, XLI, 183–195.
122. Zielonko-Jung, K. (2008). Architektura nietrwała i mobilna jako próba odzyskania niedostępnych przestrzeni miejskich. *Czasopismo Techniczne*, 105(4-A), 319–325.

Netografia

1. AdgarPoland. (2022). *Adgar Poland*. Facebook. <https://www.facebook.com/AdgarPoland> [dostęp: 01.01.2022].
2. Albertslund Kommune. (2022). *Albertslund Kommune*. Facebook. <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].
3. Anti-K. (2020). *Pas de « nettoyage » à la Halle Puget!* Anti-K. <https://www.anti-k.org/2020/06/02/pas-de-nettoyage-a-la-halle-puget/> [dostęp: 01.01.2022].
4. Apaka. (2022). *Narodowe Forum Muzyki*. Apaka. <https://www.apaka.com.pl/pl/projekty/narodowe-forum-muzyki> [dostęp: 01.01.2022].
5. APICultura. (2019). *Colora la strada*. APICultura. <http://apicultura.studio/projects-item/colora-la-strada/> [dostęp: 01.01.2022].
6. ArchDaily. (2014). *Kiosk / Make Architects*. ArchDaily. https://www.archdaily.com/474940/kiosk-make-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
7. Atelier Kempe Thill. (2022). *0047 Open Air Theatre Grotekerkplein, Rotterdam, NL*. Atelier Kempe Thill. <https://www.atelierkempethill.com/0047-open-air-theatre-grotekerkplein/> [dostęp: 01.01.2022].
8. BN. (2022). *Bezirksvorsteherung Neubau*. Facebook. <https://www.facebook.com/BezirksvorsteherungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].
9. BSWWBD. (2022). *Biskupin Sępólno Wielka Wyspa Bartoszewice Dąbie - grupa dyskusyjna*. Facebook. <https://www.facebook.com/groups/593154014167955> [dostęp: 17.01.2022].
10. Cairns, M. (2018). *Can temporary interventions lead to long term shifts in the identity of a place?* medium. <https://medium.com/@marccairns/can-temporary-interventions-lead-to-long-term-shifts-in-the-identity-of-a-place-17d4eb8b1c8> [dostęp: 08.01.2022].
11. Chlebusik. (2022). *Chlebusik*. Facebook. <https://www.facebook.com/Chlebusik.nieinna/> [dostęp: 01.01.2022].
12. Christojeanneclaude. (2022). *The London Mastaba*. christojeanneclaude. <https://christojeanneclaude.net/artworks/the-london-mastaba/> [dostęp: 01.01.2022].
13. CIAT. (2018). *Kyson 's' Nomadic Treehouse*. architecturaltechnology. <https://architecturaltechnology.com/resource/kyson-s-nomadic-treehouse.html> [dostęp: 01.01.2022].
14. codobrego. (2022). *Nikola Faller i jego obrazy z liści*. codobrego. <https://codobrego.info/nikola-faller-i-jego-obrazy-z-lisci/> [dostęp: 01.01.2022].
15. Collectif Etc. (2013). *Si on essayait pour voir?* Collectif Etc. http://www.collectifetc.com/realisation/croix-rouge-sequipe_-et-si-on-essayait-pour-voir/ [dostęp: 08.01.2022].
16. Collectif Etc. (2015). *L' épopée Puget: acte 1*. Collectif Etc. <http://www.collectifetc.com/realisation/la-halle-puget/> [dostęp: 08.01.2022].
17. Collectif Etc. (2017). *L' épopée Puget: acte 2*. Collectif Etc. <http://www.collectifetc.com/realisation/epopeepugetacte2/> [dostęp: 08.01.2022].
18. Collectif Etc. (2019). *Meccalupino!* Collectif Etc. <http://www.collectifetc.com/realisation/meccalupino/> [dostęp: 01.01.2022].

19. Concéntrico. (2016). *Concéntrico* 02. Concéntrico. <https://concentrico.es/concentrico-02/> [dostęp: 01.01.2022].
20. Concéntrico. (2017a). *Concéntrico* 03. Concéntrico. <https://concentrico.es/concentrico-03/> [dostęp: 01.01.2022].
21. Concéntrico. (2017b). *El Ciempiés*. Concéntrico. <https://concentrico.es/el-ciempies/> [dostęp: 08.01.2022].
22. Concéntrico. (2019). *Pasaje*. Concéntrico. <https://concentrico.es/pasaje/> [dostęp: 01.01.2022].
23. Concéntrico. (2020). *Banquín*. Concéntrico. <https://concentrico.es/en/banquin/> [dostęp: 08.01.2022].
24. Concéntrico. (2022). *Concéntrico*. Concéntrico. <https://concentrico.es/el-festival/> [dostęp: 01.01.2022].
25. Cutieru, A. (2020). *How Has Public Space Changed in 2020?* ArchDaily. <https://www.archdaily.com/953517/how-has-public-space-changed-in-2020> [dostęp: 01.01.2022].
26. Davis, A. (2013). *The Story Tower by RTU International Architecture Summer School*. dezeen. <https://www.dezeen.com/2013/08/31/story-tower-library-by-rtu-international-architecture-summer-school/> [dostęp: 01.01.2022].
27. Ecosistema Urbano. (2022). *Eco-boulevard*. Ecosistema Urbano. <https://ecosistemaurbano.com/eco-boulevard/> [dostęp: 08.01.2022].
28. ESK, P. (2022). *Parki ESK Wrocław Emocje-Sport- Kultura*. Facebook. <https://www.facebook.com/ParkiESK/> [dostęp: 08.01.2022].
29. FAV. (2015). *Heureux Evenement*. Festival des Architectures Vives. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Heureux-Evenement-1> [dostęp: 08.01.2022].
30. FAV. (2016). *Festival des Architectures Vives 2016*. FAV. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/MTP-2016> [dostęp: 01.01.2022].
31. FAV. (2021). *Bloom*. Festival des Architectures Vives. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Bloom> [dostęp: 08.01.2022].
32. FAV. (2022). *FAV 2022*. FAV. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/> [dostęp: 01.01.2022].
33. Fayos, E. (2019). *L ' espai autogestionat Solar Corona es convertirà en un hotel de quatre estrelles en el centre històric de València*. Urbanisme. <https://directa.cat/lespai-autogestionat-solar-corona-es-convertira-en-un-hotel-de-quatre-estrelles-en-el-centre-historic-de-valencia/> [dostęp: 08.01.2022].
34. Frearson, A. (2013). *The Shed at the National Theatre by Haworth Tompkins*. dezeen. <https://www.dezeen.com/2013/04/06/the-shed-at-the-national-theatre-by-haworth-tompkins/> [dostęp: 01.01.2022].
35. Friedman, Y. (2022). *Ville Spatiale*. Yona Friedman. http://www.yonafriedman.nl/?page_id=78 [dostęp: 07.10.2021].
36. GCR. (2021). *Anne Lacaton and Jean-Philippe Vassal win 2021 Pritzker Prize*. Global Construction Review. <https://www.pritzkerprize.com/laureates/anne-lacaton-and-jean-philippe-vassal> [dostęp: 01.01.2021].
37. GIC. (2022). *The Greening Permit In Paris*. Green Infrastructure Consultancy. <https://greeninfrastructureconsultancy.com/the-greening-permit-in-paris/> [dostęp: 03.03.2022].
38. Google. (2021). *Mapy Google*. Google. [dostęp: 01.04.2021].
39. Hayes, A. (2021). *Behavioral Modeling*. Investopedia. <https://www.investopedia.com/terms/b/behavioral-modeling.asp> [dostęp: 01.01.2022].

40. hclbox. (2022). *Exchange Box*. hclbox. <http://www.hclbox.org/fr/boxes> [dostęp: 01.01.2022].
41. Instytut Spraw Obywatelskich. (2022). *Obywatele współdecydują*. Instytut Spraw Obywatelskich. <https://instytutsprawobywatelskich.pl/co-robimy/obywatele-decyduja/> [dostęp: 01.01.2022].
42. Interboro. (2022). *Commonplace*. Interboro Partners. <https://www.interboropartners.com/projects/commonplace> [dostęp: 08.01.2022].
43. Jadłodzielnia Szczecin. (2022). *Jadłodzielnia w Szczecinie*. Jadłodzielnia Szczecin. http://www.jadlodzielniaszczecin.pl/?page_id=40 [dostęp: 01.01.2022].
44. Jarmark Bożonarodzeniowy. (2022). *Plan Jarmarku*. Jarmark Bożonarodzeniowy. <https://www.jarmarkbozonarodzeniowy.com/plan-jarmarku/map:pierzeja-poludniowa> [dostęp: 27.03.2022].
45. KOGAA. (2018). *City Cell Prototype*. KOGAA. <https://www.kogaa.eu/projects/city-cell-prototype> [dostęp: 01.01.2022].
46. LAF. (2022). *The London Festival of Architecture*. London Festival of Architecture. <https://www.londonfestivalofarchitecture.org/about-us/> [dostęp: 01.01.2022].
47. Lang/Baumann. (2017). *Street Painting #9*. Lang/Baumann. http://www.langbaumann.com/?project_id=378 [dostęp: 01.01.2022].
48. Leroy Merlin. (2022). *Leroy Merlin Planer 3D*. Leroy Merlin. <https://www.leroymerlin.pl/planer-3d.html> [dostęp: 01.02.2022].
49. Lim, L. (2017). *City says steps will cost at least \$65,000; man builds them for \$550*. CNN world. <https://edition.cnn.com/2017/07/20/americas/man-steps-trouble-trnd/index.html?sr=fbCNN072117man-steps-trouble-trnd0212AMVODtopLink> [dostęp: 13.01.2022].
50. Lynch, P. (2015). *At 180 Creative Camp , "Domesticity " Brings Living Space Out Into the Public*. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/777563/at-180-creative-camp-domesticity-brings-living-space-out-into-the-public> [dostęp: 01.01.2022].
51. Marcus, L. (2018). *Giant Jeff Goldblum statue appears in London*. CNN travel. <http://ci.nii.ac.jp/naid/40000493806/> [dostęp: 01.01.2022].
52. McCloy + Muchemwa. (2018). *A Bench For Everyone*. McCloy + Muchemwa. <https://www.mccloymuchemwa.com/A-BENCH-FOR-EVERYONE> [dostęp: 01.01.2022].
53. Mering, P. (2019). *Kąpiel w miejskiej fontannie to kiepski pomysł, który może mieć poważne konsekwencje, także prawne*. bezprawnik. <https://bezprawnik.pl/kapiel-w-fontannie-a-prawo/> [dostęp: 12.12.2020].
54. Mikrogranty. (2022). *Mikrogranty*. Wrocław. <https://www.wroclaw.pl/mikrogranty/> [dostęp: 01.01.2022].
55. MQ. (2022a). *Enzo*. Museum Quartier Wien. <https://www.mqw.at/infoticketsshop/mq-point/mq-moebel/enzo> [dostęp: 08.01.2022].
56. MQ. (2022b). *MQ Außenflächen*. Museum Quartier Wien. <https://www.mqw.at/veranstaltungsraeume/locations-events/aussenflaechen> [dostęp: 08.01.2022].
57. myparkingday. (2022). *Park(ing) Day*. myparkingday. <https://www.myparkingday.org/> [dostęp: 01.01.2022].
58. NS. (2022). *Nasze Sępolno* .. Facebook. <https://www.facebook.com/groups/119909508104823> [dostęp: 18.01.2022].
59. Omri Revesz. (2018). *Street Cinema*. Omri Revesz. <https://www.omrirevesz.com/work/street-cinema> [dostęp: 08.01.2022].

60. Orizzontale. (2010). *Work watching*. Orizzontale. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/work-watching/ [dostęp: 01.01.2022].
61. Orizzontale. (2011). *Perestrello in festa*. Orizzontale. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/perestrello-2-0/ [dostęp: 08.01.2022].
62. Orizzontale. (2012). *S . O . S . – Spazio Open Source*. Orizzontale. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/s-o-s-spazio-open-source/ [dostęp: 01.01.2022].
63. OTTOTTO. (2012). *Fountain hacks*. OTTOTTO. <https://www.ottotto.pt/fountain-hacks> [dostęp: 01.01.2022].
64. OTTOTTO. (2017). *Parallel path*. OTTOTTO. <https://www.ottotto.pt/parallelpath> [dostęp: 01.01.2022].
65. Pajaczek, T. (2019). *Wrocław będzie zarabiać na Jarmarku Bożonarodzeniowym? Apel aktywistów*. wiadomości.onet. <https://wiadomosci.onet.pl/wroclaw/wroclaw-bedzie-zarabiac-na-jarmarku-bozonarodzeniowym-apel-aktywistow/lqq2ft0> [dostęp: 01.01.2022].
66. PanGenerator. (2019). *The Lightwaves*. PanGenerator. <https://pangenerator.com/projects/the-lightwaves/> [dostęp: 08.01.2022].
67. Paul Cocksedg. (2020). *Here Comes The Sun*. Paul Cocksedg. <http://www.paulcocksedgestudio.com/here-comes-the-sun> [dostęp: 08.01.2022].
68. Peak Morison. (2018). *I Will Be With You, Whatever*. Peak Morison. <https://peakmorison.org/I-Will-Be-With-You-Whatever> [data: 08.01.2022].
69. Pereira, M. (2019). *Simulacrum Installation / Pedro Henrique*. ArchDaily. https://www.archdaily.com/918715/simulacrum-installation-pedro-henrique?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
70. Pereira, M. (2020). *Kami in the Whispering Forest Installation / Moradavaga*. ArchDaily. https://www.archdaily.com/940687/kami-in-the-whispering-forest-installation-moradavaga?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
71. Pintos, P. (2019). *Next Gen Park / KOGAA Studio*. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/920928/next-gen-park-kogaa-studio> [dostęp: 01.01.2022].
72. Prewett Bizley. (2019). *Pavement Art Gallery*. Prewett Bizley. <http://www.prewettbizley.com/graham-bizley-blog/2018/4/27/post-3> [dostęp: 08.01.2022].
73. Project for Public Spaces. (2022a). *The Lighter, Quicker, Cheaper Transformation of Public Spaces*. Project for Public Spaces. <http://www.pps.org/reference/lighter-quicker-cheaper/> [dostęp: 01.01.2022].
74. Project for Public Spaces. (2022b). *What is Placemaking?* Project for Public Spaces. <https://www.pps.org/article/what-is-placemaking> [dostęp: 01.01.2022].
75. Public Art Lab. (2004). *Mobile Museums*. Public Art Lab. <https://www.publicartlab-berlin.de/projects-2/public-art/mobile-museums/> [dostęp: 01.01.2022].
76. PWW. (2022). *Plac Wolności Wrocław*. Instagram. <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 08.01.2022].

77. Rachbauer, S. (2020). *Wo das goldene Wienerherz raunzt*. kurier. <https://kurier.at/chronik/wien/wo-das-goldene-wienerherz-raunzt/400751547?fbclid=IwAR0tSXHgNjKw03Tdn7-8NUpPHj-LSNr77HFwxmRxffMyIbQ5BFgNIeS9WQ> [dostęp: 30.01.2022].
78. Rasmussen, S. E. (2015). *Odczuwanie architektury*. Karakter.
79. raumlaborberlin. (2006). *Das Küchenmonument*. raumlaborberlin. <https://raumlabor.net/kuchenmonument/> [dostęp: 01.01.2022].
80. raumlaborberlin. (2012). *Chuck-a-luck*. raumlaborberlin. <https://raumlabor.net/chuck-a-luck/> [dostęp: 01.01.2022].
81. raumlaborberlin. (2014). *EMMA Unter Giesing*. raumlaborberlin. <https://raumlabor.net/emma-unter-giesing/> [dostęp: 01.01.2022].
82. raumlaborberlin. (2015). *Shabbyshabby Apartments*. raumlaborberlin. <https://raumlabor.net/shabbyshabby-apartments/> [dostęp: 01.01.2022].
83. raumlaborberlin. (2017). *X-Süd Labor*. raumlaborberlin. <https://raumlabor.net/x-sud-labor/> [dostęp: 01.01.2022].
84. Ravenscroft, T. (2019). *Architects of Air creates "sense of wonder" with inflatable architecture maze*. dezeen. <https://www.dezeen.com/2019/06/25/inflatable-architecture-maze-architects-of-air-daedalum/> [dostęp: 01.01.2022].
85. RCR Arquitectes. (2022). *La Lira*. RCR Arquitectes. <https://www.rcrarquitectes.es/projects/espai-public-teatre-la-lira-ripoll-girona/> [dostęp: 08.01.2022].
86. Rogier Martens Studio. (2010). *Pop-Up*. Rogier Martens Studio. <http://www.rogiermartens.nl/pop-up> [dostęp: 08.01.2022].
87. Santibañez, D. (2018). *Montaña en la Luna / ENORME Studio*. ArchDaily. https://www.archdaily.com/890308/montana-en-la-luna-enorme-studio?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].
88. Schønherr. (2010). *Aarhus Festuge*. Schønherr. <https://schonherr.dk/projekter/skoven-nabo-aarhus-festuge-2010/> [dostęp: 01.01.2022].
89. Serpentine. (2022). *Serpentine Pavilion*. Serpentine. <https://www.serpentinegalleries.org/about/serpentine-pavilion/> [dostęp: 08.01.2022].
90. SIP. (2022). *System Informacji Przestrzennej Wrocławia*. geoportal. <https://www.geoportal.wroclaw.pl/> [dostęp: 01.04.2022].
91. smogLAB. (2020). *Bardzo złe powietrze w małych miasteczkach. Lepiej jest nawet w Krakowie*. smogLAB. <https://smoglab.pl/bardzo-zle-powietrze-w-malych-miasteczkach-lepiej-jest-nawet-w-krakowie/> [dostęp: 01.01.2022].
92. Solar Corona. (2022a). *Protocolo de usos*. Solar Corona. <https://solarcorona.wordpress.com/protocolo-de-usos/> [dostęp: 08.01.2022].
93. Solar Corona. (2022b). *Solar Corona*. Solar Corona. <https://solarcorona.wordpress.com/> [dostęp: 08.01.2022].
94. Square, M. H. (2022). *The Story of Meeting House Square*. Meeting House Square. http://www.meetinghousesquare.ie/about/the_story/index.html [dostęp: 08.01.2022].
95. Stadspodium. (2022). *Stadspodium*. Stadspodium. https://www.stadspodium-rotterdam.nl/?fbclid=IwAR2fEC_vtgHJqWsVRYkSKocCMt4aPJcAy7nkWEt0RwIjBxNcwUO9UbMuq7k [dostęp: 01.01.2022].

96. studioBASAR. (2011). *Step by Step*. studioBASAR. <http://www.studiobasar.ro/?p=3015&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].
97. studioBASAR. (2012). *Public Bath*. studioBASAR. <http://www.studiobasar.ro/?p=3958&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].
98. studioBASAR. (2015). *The '89 Box*. studioBASAR. <http://www.studiobasar.ro/?p=6291&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].
99. Submarina Estudio. (2022). *Info General*. Submarina Estudio. <https://submarina.info/info-general/> [dostęp: 01.01.2022].
100. Tools for Action. (2016). *The Mirror Barricade // Die Spiegel Barrikade*. Tools for Action. <http://www.toolsforaction.net/mirror-barricade/> [dostęp: 01.01.2022].
101. Torres Astaburuaga, A. (2014). *Solar corona*. Torres Astaburuaga. https://torresastaburuaga.com/2014/10/10/solar-corona_-valencia_2011-2013_corona-site/ [dostęp: 08.01.2022].
102. TPM. (2022). *The Plastic Museum*. The Plastic Museum. <https://www.theplasticmuseum.com/en> [dostęp: 08.01.2022].
103. UCL Space Syntax. (2022). *depthMapX*. spacesyntax. <https://www.spacesyntax.online/software-and-manuals/depthmap/> [dostęp: 01.01.2022].
104. Usman Haque. (2006). *Open Burble*. Usman Haque. <https://haque.co.uk/work/burble/> [dostęp: 08.01.2022].
105. Usman Haque. (2012). *Another Life*. Usman Haque. <https://www.haque.co.uk/work/another-life/> [dostęp: 08.01.2022].
106. Visit Copenhagen. (2021). *Christiania*. Visit Copenhagen. <https://www.visitcopenhagen.com/copenhagen/planning/christiania-gdk957761> [dostęp: 01.12.2021].
107. WB. (2014). *Przeciwieństwo kolców "odstraszających" bezdomnych - ławka z daszkiem*. Gazeta.pl. <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114871,16248993,przeciwienstwo-kolcow-odstraszajacych-bezdomnych-lawka-z.html> [dostęp: 24.09.2021].
108. WBO. (2021). *Wrocławski Budżet Obywatelski*. Wrocław. <https://www.wroclaw.pl/rozmawia/wroclawski-budzet-obywatelski> [01.01.2021].
109. WCRS. (2022). *Parki ESK*. Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego. <https://wcrs.wroclaw.pl/parki-esk/> [dostęp: 08.01.2022].
110. Wikipedia. (2021). *Albertslund*. Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Albertslund> [data dostępu: 01.06.2021].
111. Wikipedia. (2022). *Neubau*. Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Neubau> [data dostępu: 01.06.2021].
112. WW. (2022). *Wielka Wyspa*. Facebook. https://www.facebook.com/WielkaWyspa/?ref=page_internal [dostęp: 19.01.2022].
113. Wyborcza Wrocław, & Darluc. (2017). *Ekonomiczne i ekologiczne palenie w starych piecach? To możliwe*. Wyborcza Wrocław. <https://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/7,35771,21244041,ekonomiczne-i-ekologiczne-palenie-w-starych-pieczach-to-mozliwe.html> [dostęp: 20.01.2022].
114. Wymiana Ciepła. (2022a). *Wymiana Ciepła*. Facebook. <https://www.facebook.com/wymianaciepla/> [dostęp: 01.01.2022].
115. YA+K. (2014). *Kit en jeux*. YA+K. <http://yaplusk.org/project/miniature-a-completer/> [dostęp: 01.01.2022].

Filmografia

1. CUT. (2018). *The Hopscotch Experiment*. CUT.
2. Magnes tv. (2017). *Wymiana ciepła w Białej Podlaskiej*. magnes tv.
3. Wymiana Ciepła. (2022b). *Wymiana Ciepła 2021/2022*. Wymiana Ciepła.

Spis ilustracji

Ilustracja I. 1. Zakres stanu badań	12
Ilustracja I. 2. a) Człowiek witruwiański Leonarda da Vinci b) Moduł Le Corbusiera	20
Ilustracja I. 3. Fragment The Manhattan Transcripts Bernarda Tschumiego	21
Ilustracja I. 4. Rozwój życia publicznego w latach 1880-2005	22
Ilustracja I. 5. Wnętrze the Fun Palace autorstwa Cedrica Price'a i Joan Littlewood	25
Ilustracja I. 6. a-c) Ville Spatiale autorstwa Yony Friedmana	25
Ilustracja I. 7. Ciąg pieszy wydeptany przez użytkowników i ogrodzony przez urzędników	27
Ilustracja I. 8. Schemat prac	33
Ilustracja II. 1. a) Struktury i trasa festiwalu Concentrico 03 b) Instalacja El Ciempiés c) Malowanie kredą na instalacji	36
Ilustracja II. 2. a-c) Parki ESK	37
Ilustracja II. 3. a) Wydarzenia organizowane na placu podczas wyścigów biegowych w Kopenhadze, 06.06.2016 r.	38
Ilustracja II. 4. Przeciwnstawne cechy dotyczące sposobu zachodzenia aktywnych transformacji w czasie	39
Ilustracja II. 5. Cechy dotyczące formy struktury architektonicznej pozwalającej na zmianę	40
Ilustracja II. 6. Elementy wykorzystane w tworzeniu schematu ideowego: a) przestrzeń, b) otoczenie i struktury trwałe, c) struktury i działania stanowiące aktywne transformacje	43
Ilustracja II. 7. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę dużą	48
Ilustracja II. 8. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę dużą w ramach projektu Burble	48
Ilustracja II. 9. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę dużą Urban Podium	48
Ilustracja II. 10. Aktywności w ramach Banquin**: a) siedzenie, b) bujanie, c) skakanie	51
Ilustracja II. 11. Aktywności w ramach Urban Podium: a) koncert, b) rozgrywki szachowe, c) wydarzenie	53
Ilustracja II. 12. Aktywności w ramach Parki ESK / Park Tołpy**: a) koncert, b) zajęcia sportowe, c) warsztaty	54
Ilustracja II. 13. Aktywności w ramach Street Cinema**: a-b) pokazy filmowe, c) spotkania nieformalne	55
Ilustracja II. 14. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę małą	56
Ilustracja II. 15. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę małą w ramach projektu Commonplace	56
Ilustracja II. 16. a-c) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę małą w ramach projektu Bloom	56
Ilustracja II. 17. Aktywności w ramach Pop-Up: a) kontrola mechanizmu dźwigni, b) poruszanie się, c) siedzenie	59
Ilustracja II. 18. Aktywności w ramach Museums Quartier / Enzi, Enzo: a) siedzenie i leżenie na czerwonych elementach, b) siedzenie i leżenie na turkusowych elementach, c) wydarzenie przy fioletowych elementach	61
Ilustracja II. 19. Aktywności w ramach Here Comes The Sun*: a-c) siedzenie	62

Ilustracja II. 20. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę powierzchniową	64
Ilustracja II. 21. a-b) Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę powierzchniową w ramach projektu El Ciempiés	64
Ilustracja II. 22. Aktywna transformacja planowana poprzez strukturę powierzchniową instalacji wodnej w Wiedniu	64
Ilustracja II. 23. Aktywności w ramach The Pavement Gallery*: a-b) malowanie	67
Ilustracja II. 24. Aktywności w ramach Another Life: a-b) zabawy, c) poruszanie się	68
Ilustracja II. 25. Aktywności w ramach parku wodnego* we Wrocławiu: a) zabawa	68
Ilustracja II. 26. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji planowanej różnostrukturalnej	70
Ilustracja II. 27. a-c) Aktywna transformacja planowana różnostrukturalna w ramach Placu Wolności	70
Ilustracja II. 28. a-c) Aktywna transformacja planowana różnostrukturalna w ramach La Lira Theatre	70
Ilustracja II. 29. Aktywności w ramach Amfiteatru w Służewcu: a) spotkanie, b) przedstawienie, c) koncert	73
Ilustracja II. 30. Aktywności w ramach Solar Corona*: a) wystawa, b-c) wydarzenie	75
Ilustracja II. 31. Aktywności w ramach Placu Wolności: a) pokaz tańca, b) koncert, c) uroczystość wojskowa	77
Ilustracja II. 32. Aktywności w ramach Serpentine Pavilion* w 2018 r.: a) prywatne oglądanie, b) koncert, b) zabawa	78
Ilustracja II. 33. a-f) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez zespół struktur	80
Ilustracja II. 34. Aktywna transformacja nieplanowana poprzez zespół struktur w ramach Park(ing) Day	80
Ilustracja II. 35. Aktywna transformacja nieplanowana poprzez zespół struktur w ramach Festival des Architectures Vives	80
Ilustracja II. 36. Lokalizacja skrzynek Exchange Box postawionych w Europie	83
Ilustracja II. 37. Lokalizacja szafek Jadłodzielnii postawionych w Szczecinie	84
Ilustracja II. 38. Lokalizacja struktur Meccalupino! postawionych w Bastii	85
Ilustracja II. 39. Lokalizacja struktur w ramach festiwalu Concentrico 02 postawionych w Logroño	86
Ilustracja II. 40. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez struktury duże	88
Ilustracja II. 41. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę dużą Simulacrum Installation	88
Ilustracja II. 42. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę dużą The London Mastaba	88
Ilustracja II. 43. Aktywności w ramach budowania gniazda w Kopenhadze: a) budowanie	91
Ilustracja II. 44. Aktywności w ramach Public Bath*: a) kąpiele, b) pokazy filmowe	92
Ilustracja II. 45. Aktywności w ramach The Daedalus*: a) chodzenie, oglądanie, b) spożywanie, c) fotografowanie	93
Ilustracja II. 46. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez struktury małe	94
Ilustracja II. 47. a-b) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez struktury małe, tabliczki na Wielkiej Wyspie	94
Ilustracja II. 48. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę małą Domesticity	94

Ilustracja II. 49. Aktywności w ramach Wymiany Ciepła*: a) stawianie struktury w Białej Podlaskiej, b) stawianie struktury w Olsztynie	97
Ilustracja II. 50. Aktywności w ramach Kit en Jeux: a) projektowanie, b) budowanie, c) zabawa	98
Ilustracja II. 51. Aktywności w ramach Work Watching: a-c) obserwacja prac, siedzenie, rozmowy, dyskusje	99
Ilustracja II. 52. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę powierzchniowej	100
Ilustracja II. 53. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę powierzchniową The Floating Piers	100
Ilustracja II. 54. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę powierzchniową Grabljanje lišća	100
Ilustracja II. 55. Aktywności w ramach malowanie kredą we Wrocławiu: a) malowanie	103
Ilustracja II. 56. Aktywności w ramach Colora la strada: a) projektowanie, b) testowanie, c) zabawa	104
Ilustracja II. 57. Aktywności w ramach Street Painting #9: a) wydarzenie, b) komunikacja	105
Ilustracja II. 58. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej bezstrukturalnej	106
Ilustracja II. 59. Aktywna transformacja nieplanowana bezstrukturalna zabawy w kałuży 2 we Wrocławiu	106
Ilustracja II. 60. Aktywności w ramach sportu miejskiego w Kopenhadze: a) uprawianie sportu	109
Ilustracja II. 61. Aktywności w ramach zbierania śmieci 1 w Kopenhadze: a) zbieranie odpadów	110
Ilustracja II. 62. Aktywności w ramach konsultacji społecznych w Kopenhadze: a) konsultacje społeczne	110
Ilustracja II. 63. a-c) Powstawanie aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę przemieszczające się	112
Ilustracja II. 64. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę przemieszczającą się Aeropolis	112
Ilustracja II. 65. a-c) Aktywna transformacja nieplanowana poprzez strukturę przemieszczającą się Step by Step	112
Ilustracja II. 66. Aktywności w ramach food truck 3 we Wrocławiu: a) sprzedaż chleba	115
Ilustracja II. 67. Aktywności w ramach warsztatów Emma unter Giesing: a) budowanie, b-c) przemieszczanie	116
Ilustracja II. 68. Aktywności w ramach Das Küchenmonument: a-c) warsztaty	116
Ilustracja II. 69. Obszar Wielkiej Wyspy we Wrocławiu z lokalizacjami planowanych aktywnych transformacji	119
Ilustracja II. 70. Obszar Albertslund w Kopenhadze z lokalizacjami planowanych aktywnych transformacji	123
Ilustracja II. 71. Obszar Neubau w Wiedniu z lokalizacjami planowanych aktywnych transformacji	126

Ilustracja III. 1. a-c) Wieloaspektowość w ramach Urban Podium	140
Ilustracja III. 2. a-c) Kultura uniwersalna promowana w różnych miastach w ramach wystawy The Mobile Museums	148
Ilustracja III. 3. a-c) Kultura miejsca promowana w ramach Tejiendo la Calle	148
Ilustracja III. 4. a-c) Warsztaty w Parkach ESK	148
Ilustracja III. 5. a-b) Zawody biegowe podczas zawodów biegowych Fairness Run w Wiedniu	150
Ilustracja III. 6. a-c) Celebracja Rumuńskiej Rewolucji w ramach instalacji The '89 Box	150
Ilustracja III. 7. a-c) Celebracja Świąt Bożego Narodzenia poprzez instalację Kami in the Whispering Forest Installation	150
Ilustracja III. 8. Celebracja 25-lecia filmu Jurassic Park poprzez rzeźbę Jeffa Goldbluma	150
Ilustracja III. 9. Gra w klasy w ramach The Hopscotch Experiment	152
Ilustracja III. 10. a-c) Zabawa poprzez różnorodne instalacje w ramach fontann Fountain Hacks	152
Ilustracja III. 11. Aktywność <i>bizarna</i> w ramach toalety Wiener Beschwerdeklo	152
Ilustracja III. 12. Miejsce wyciszenia i odpoczynku Nomadic Treehouse	154
Ilustracja III. 13. a-b) Tymczasowa sala teatralna The Shed w zastępstwie Cottesloe Theatre	154
Ilustracja III. 14. a-b) Story Tower w zastępstwie biblioteki	154
Ilustracja III. 15. Targowiska w Wiedniu: a) pchli targ osiedlowy, b) targ kwiatowy, c) market warzywny	158
Ilustracja III. 16. a-c) Pawilony sprzedażowe Kiosk	158
Ilustracja III. 17. Food truck we Wrocławiu	158
Ilustracja III. 18. Dzieci sprzedające lemoniadę we Wrocławiu	158
Ilustracja III. 19. Miejsca wymiany: a) Exchange Box, b) Jadłodzielnia, c) Wieszak – wymiana ciepła w Olsztynie,	160
Ilustracja III. 20. Kolejka na wydarzenie we Wrocławiu	160
Ilustracja III. 21. a-b) Miejsce siedzenia na ławce A Bench for Everyone	164
Ilustracja III. 22. Leżak we Wrocławiu	164
Ilustracja III. 23. a-c) Wypoczynek w The Daedalum	164
Ilustracja III. 24. Kontener do przechowywania odpadów we Wrocławiu	168
Ilustracja III. 25. Tymczasowa toaleta w Wiedniu	168
Ilustracja III. 26. a-c) Miejsca noclegowe w ramach projektu Shabby Shabby Apartments	168
Ilustracja III. 27. Dbanie o otoczenie: a) porządkowanie, b) dbanie o rośliny, c) dbanie o zwierzęta	168
Ilustracja III. 28. a-c) Spotkania w przestrzeni Subtle Shifts	172
Ilustracja III. 29. Wspólny posiłek w Wiedniu	172
Ilustracja III. 30. Sprzątanie wokół śmietników we Wrocławiu	172
Ilustracja III. 31. Miejsca przebywania wśród ludzi, ławka w Wiedniu	172
Ilustracja III. 32. Tablice informacyjne w Subtle Shifts	176
Ilustracja III. 33. Reprezentacja objętości 1 tony CO ₂ w ramach Next Gen Park	176
Ilustracja III. 34. a-c) Ruchomy lokal wyborczy w Wiedniu	176
Ilustracja III. 35. Protest The Mirror Barricade	178
Ilustracja III. 36. Protest na Placu Wolności	178
Ilustracja III. 37. a-c) Komunikaty we Wrocławiu	178
Ilustracja III. 38. Miejsce pomocy w Wiedniu	178

Ilustracja III. 39. <i>Potykaç</i> we Wrocławiu	180
Ilustracja III. 40. Drogowskaz do pubu we Wrocławiu	180
Ilustracja III. 41. Reklama ambientowa, rzeźba Jeffa Goldbluma	180
Ilustracja III. 42. a-c) Prototypowanie rozwiązań w Meccalupino!	184
Ilustracja III. 43. a-c) Prototypowanie rozwiązań w Perestrello in festa	184
Ilustracja III. 44. a-c) Prototyp ICD Research Building HygroSkin	184
Ilustracja III. 45. a-c) Narzędzie badawcze w strukturze Zobacz czym oddychasz	188
Ilustracja III. 46. a-c) Narzędzie badawcze w strukturze City Cell Prototype	188
Ilustracja III. 47. Konsultacje społeczne w Kopenhadze, 29.04.2019 r.	188
Ilustracja III. 48. a-c) Wielofunkcyjność swobodna na Placu Wolności	192
Ilustracja III. 49. a-c) Wielofunkcyjność swobodna w Solar Corona	192
Ilustracja III. 50. a-c) Wielofunkcyjność kontrolowana w Meeting House Square	192
Ilustracja III. 51. a-c) Wielofunkcyjność przemieszczająca się das Küchenmonument	192
Ilustracja III. 52. a-c) Kilka ze struktur zrealizowanych w ramach Festival des Architectures Vives	194
Ilustracja III. 53. a-c) Wielofunkcyjność funkcji podstawowych Pop-Up	194
Ilustracja III. 54. a-c) Makrotwórczość wielu niezależnych artystów w ramach Concéntrico 04	200
Ilustracja III. 55. a-c) Współtworzenie The Lightwaves	200
Ilustracja III. 56. a-c) Mikrotwórczość mieszkańców we Wrocławiu	200
Ilustracja III. 57. a-b) Poprawa estetyki bez zmiany funkcji w Kopenhadze	204
Ilustracja III. 58. a-c) Poprawa estetyki ze zmianą funkcji X-SÜD LABOR	204
Ilustracja III. 59. a-c) Reakcja na pustkę urbanistyczną L'épopée Puget	210
Ilustracja III. 60. a-c) Reakcja na pustkę urbanistyczną prototyp Perestrello in festa	210
Ilustracja III. 61. a-c) Wykorzystanie nieużytku Solar Corona	210
Ilustracja III. 62. a-c) Wykorzystanie nieużytku Si on essayait pour voir?	212
Ilustracja III. 63. a-c) Wykorzystanie ogrodzenie rozbudowy Tate Modern do stworzenia relacji przestrzennej	212
Ilustracja III. 64. a-c) Reakcja na nieużytek poprzez projekt Chuck-a-luck	212
Ilustracja III. 65. a-c) Reakcja na zamierające miasto poprzez projekt Tejiendo La Calle	212
Ilustracja III. 66. a-c) Reakcja na przestrzeń zajęta przez samochody poprzez projekt Park(ing) Day w Barcelonie	214
Ilustracja III. 67. a-c) Reakcja na bierną architekturę poprzez projekt Kit en Jeux	214
Ilustracja III. 68. a-c) Reakcja na bierną architekturę poprzez projekt Fountain Hacks	214
Ilustracja III. 69. a-c) Miejsce pracy nad poprawą środowiska naturalnego Montaña en la Luna	218
Ilustracja III. 70. a-c) Roślinność tymczasowa i dbanie o roślinność w Wiedniu	218
Ilustracja III. 71. a-c) Roślinność tymczasowa Pop-Up Green	218
Ilustracja III. 72. a-c) Roślinność tymczasowa Med. Skoven Som Nabo	218
Ilustracja III. 73. a-c) Parawany i spryskiwacze jako reakcja na przegrzewanie się przestrzeni, projekt Parallel Path	220
Ilustracja III. 74. a-c) Roślinność tymczasowa jako reakcja na przegrzewanie przestrzeni, projekt Eco-boulevard	220
Ilustracja III. 75. a-c) Reakcja na niską jakość powietrza Zobacz czym oddychasz	220
Ilustracja III. 76. a-b) Reakcja na niską jakość powietrza poprzez pokazy ekonomicznego palenia	220
Ilustracja III. 77. a-c) Wymiana i oddawanie zasobów we Wrocławiu	222
Ilustracja III. 78. a-b) Reakcja na marnowanie zasobów w projekcie Concéntrico	222

Ilustracja III. 79. a-c) Reakcja na marnowanie zasobów w projekcie Heureux Evenement	222
Ilustracja III. 80. a-c) Reakcja na marnowanie zasobów w projekcie The Plastic Museum	222
Ilustracja III. 81. Dbanie o otoczenie przez mieszkańców Kopenhagi, 16.05.2019 r.	226
Ilustracja III. 82. a-b) Niesienie pomocy w Wiedniu	226
Ilustracja III. 83. Rozlewanie zupy dla potrzebujących na Placu Wolności	226
Ilustracja III. 84. Miejsca dla osób bezdomnych: a-b) uniemożliwianie siedzenia, c) zapewnianie zadaszania	226
Ilustracja III. 85. Nagrywanie wydarzeń we Wrocławiu	230
Ilustracja III. 86. Mobilne centra testowe na osiedlu Albertslund	230
Ilustracja III. 87. a-c) Instalacja pomagająca zachować bezpieczną odległość podczas siedzenia Here Comes The Sun	230
Ilustracja III. 88. a-b) Niesienie pomocy w Wiedniu	230

Ilustracja IV. 1. Zróżnicowane nawierzchnie dedykowane planowanej AT: a) utwardzone, b-c) zielone	258
Ilustracja IV. 2. a-c) Trzeci krajobraz wykorzystany w projekcie Solar Corona	259
Ilustracja IV. 3. a-c) Różnorodność generowanych struktur w przestrzeni Solar Corona	260
Ilustracja IV. 4. a-c) Struktury długotrwale pozostawiane w przestrzeni publicznej	260
Ilustracja IV. 5. a-c) Struktury realizowane przy racjonalizacji wykorzystanych zasobów	261
Ilustracja IV. 6. a-c) Struktura Un atoll au Nord!, w której dokonano zmian poprawiających bezpieczeństwo użytkowania	262
Ilustracja IV. 7. a-c) Degradacja struktury L'épopée Puget : acte 2	263
Ilustracja IV. 8. Przestrzeń uporządkowana przez mieszkańców Wrocławia	264
Ilustracja IV. 9. Reklamy na Wielkiej Wyspie: a-b) <i>potykacz</i> , c) tymczasowa reklama	264
Ilustracja IV. 10. a-c) Struktura otaczająca pomnik Maksymiliana I Bawarskiego	266
Ilustracja IV. 11. Food truck stawiany w sposób degradujący przestrzeń	267
Ilustracja IV. 12. Struktura El Ciempiés wydłużająca komunikację pieszą w obrębie placu	268
Ilustracja IV. 13. Porządkowanie przestrzeni: a-b) Solar Corona, c) Wielkiej Wyspy	269
Ilustracja V. 1. Elementy wykorzystane w tworzeniu schematu ideowego: a) obiekty wspierające strategię, b-c) struktury i aktywności stanowiące aktywną transformację	274
Ilustracja V. 2. a-c) Przestrzeń otwarta	274
Ilustracja V. 3. a-c) Platforma	274
Ilustracja V. 4. a-c) Wyróżnik przestrzeni	274
Ilustracja V. 5. a-c) Zaplecze techniczne	276
Ilustracja V. 6. a-c) Zestaw narzędzi	276
Ilustracja V. 7. a-c) Nieskończone	276
Ilustracja V. 8. a-c) Niezaprojektowane	276
Ilustracja V. 9. a-c) Stany przejściowe	276
Ilustracja V. 10. a-c) Tablica ogłoszeń	278
Ilustracja V. 11. a-c) Działać, a nie oglądać	278
Ilustracja V. 12. a-c) Narzędzie w ruchu	278
Ilustracja V. 13. a-c) Praca nigdy nie jest skończona	278
Ilustracja V. 14. a-c) Zieleń	278

Spis tabel

Tabela II. 1. Zestawienie kryteriów dla poszczególnych typów aktywnej transformacji	41
Tabela II. 2. Schemat omówienia typu	44
Tabela II. 3. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych ról aktantów	44
Tabela II. 4. Schemat omówienia typów w obrębie osiedla	46
Tabela II. 5. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych ról aktantów	46
Tabela II. 6. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę dużą	49
Tabela II. 7. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę dużą	50
Tabela II. 8. Procent aktywnych transformacji planowanych poprzez strukturę dużą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	51
Tabela II. 9. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Banquin**	51
Tabela II. 10. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Urban Podium	52
Tabela II. 11. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Parki ESK / Park Tołpy**	54
Tabela II. 12. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Street Cinema**	55
Tabela II. 13. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę małą	57
Tabela II. 14. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę małą	58
Tabela II. 15. Procent aktywnych transformacji planowanych poprzez strukturę małą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	59
Tabela II. 16. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Pop-Up	59
Tabela II. 17. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Museums Quartier / Enzi, Enzo	60
Tabela II. 18. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Here Comes The Sun*	62
Tabela II. 19. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę powierzchniową	65
Tabela II. 20. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę powierzchniową	66
Tabela II. 21. Procent aktywnych transformacji planowanych poprzez strukturę powierzchniową generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	67
Tabela II. 22. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy The Pavement Gallery*	67
Tabela II. 23. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Another Life	68
Tabela II. 24. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy parku wodnego*	68
Tabela II. 25. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej różnostrukturalnej	71
Tabela II. 26. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez rozwiązywanie różnostrukturalne	72

Tabela II. 27. Procent aktywnych transformacji planowanych różnostrukturowych generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	73
Tabela II. 28. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Amfiteatru na Służewcu	73
Tabela II. 29. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Solar Corona*	74
Tabela II. 30. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Placu Wolności	76
Tabela II. 31. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Serpentine Pavilion*	78
Tabela II. 32. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez zespół struktur	81
Tabela II. 33. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez zespół struktur	82
Tabela II. 34. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez zespół struktur generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	83
Tabela II. 35. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Exchange Box	83
Tabela II. 36. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Jadłodzielni	84
Tabela II. 37. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Meccalupino!	85
Tabela II. 38. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Concéntrico 02	86
Tabela II. 39. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę dużą	89
Tabela II. 40. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację planowaną realizowaną poprzez strukturę dużą	90
Tabela II. 41. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę dużą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	91
Tabela II. 42. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy budowania gniazda	91
Tabela II. 43. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Public Bath*	92
Tabela II. 44. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy The Daedalum*	93
Tabela II. 45. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę małą	95
Tabela II. 46. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez strukturę małą	96
Tabela II. 47. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę małą generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	97
Tabela II. 48. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Wymiany Ciepła*	97
Tabela II. 49. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Kit en Jeux	98
Tabela II. 50. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Work Watching	99
Tabela II. 51. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę powierzchniową	101

Tabela II. 52. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez strukturę powierzchniową	102
Tabela II. 53. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę powierzchniową generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	103
Tabela II. 54. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy malowania kredą	103
Tabela II. 55. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Colora la strada	104
Tabela II. 56. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy Street Painting #9	105
Tabela II. 57. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej bezstrukturalnej	107
Tabela II. 58. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez rozwiązanie bezstrukturalne	108
Tabela II. 59. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych bezstrukturalnych generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	109
Tabela II. 60. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy sportu miejskiego	109
Tabela II. 61. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy zbierania śmieci 1	110
Tabela II. 62. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy konsultacji społecznych	110
Tabela II. 63. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę przemieszczającą się	113
Tabela II. 64. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację nieplanowaną realizowaną poprzez strukturę przemieszczającą się	114
Tabela II. 65. Procent aktywnych transformacji nieplanowanych poprzez strukturę przemieszczającą się generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	115
Tabela II. 66. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food truck 3	115
Tabela II. 67. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy warsztatów Emma unter Giesing	116
Tabela II. 68. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy das Küchenmonument	116
Tabela II. 69. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food trucków	120
Tabela II. 70. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnej transformacji zaobserwowanych na Wielkiej Wyspie w latach 2015-2021	120
Tabela II. 71. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację na Wielkiej Wyspie poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów	121
Tabela II. 72. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food trucków	124
Tabela II. 73. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnej transformacji zaobserwowanych w Albertslund w latach 2015-2021	124
Tabela II. 74. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację w Albertslund poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów	125
Tabela II. 75. Aktywności i transformacje zaobserwowane w ramach analizy food trucków	127

Tabela II. 76. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnej transformacji zaobserwowanych w Neubau w latach 2015-2021	127
Tabela II. 77. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację w Neubau poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów	128
Tabela II. 78. Procentowy udział poszczególnych typów aktywnych transformacji zaobserwowanych w architekturze spopularyzowanej i lokalnej	131
Tabela II. 79. Zaangażowanie aktantów w aktywną transformację w Neubau poprzez wyodrębnione typy, z uwzględnieniem ról aktantów	132
Tabela II. 80. Procentowy udział 3 stopni zaangażowania użytkowników w poszczególnych typach aktywnej transformacji	134
Tabela III. 1. Zestawienie rodzajów celów aktywnej transformacji	141
Tabela III. 2. Schemat omówienia rodzaju	142
Tabela III. 3. Schemat omówienia rodzajów w obrębie osiedla	143
Tabela III. 4. Procent każdego z typów aktywnych transformacji tworzonych na potrzeby rekreacji	147
Tabela III. 5. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby rekreacji	155
Tabela III. 6. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby handlu	157
Tabela III. 7. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby handlu	162
Tabela III. 8. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby siedzenia	163
Tabela III. 9. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby siedzenia	166
Tabela III. 10. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby innych funkcji podstawowych	167
Tabela III. 11. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby innych funkcji podstawowych	170
Tabela III. 12. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby wspólnego przebywania	171
Tabela III. 13. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby wspólnego przebywania	174
Tabela III. 14. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby komunikowania	175
Tabela III. 15. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby komunikowania	182
Tabela III. 16. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby prototypowania	183
Tabela III. 17. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby prototypowania	186
Tabela III. 18. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby badania	187
Tabela III. 19. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby badania	189
Tabela III. 20. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby wielofunkcyjności	191

Tabela III. 21. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby wielofunkcyjności	195
Tabela III. 22. Procent poszczególnych potrzeb funkcjonalnych w ramach realizacji aktywnych transformacji wielofunkcyjnych	196
Tabela III. 23. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby tworzenia	199
Tabela III. 24. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby tworzenia	202
Tabela III. 25. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych na potrzeby poprawy estetyki	203
Tabela III. 26. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników na potrzeby poprawy estetyki	205
Tabela III. 27. Procent każdego z typów aktywnych transformacji tworzonych ze względu na małą aktywność w przestrzeni	209
Tabela III. 28. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na małą aktywność w przestrzeni	216
Tabela III. 29. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych ze względu na problemy środowiskowe	217
Tabela III. 30. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na problemy środowiskowe	224
Tabela III. 31. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych ze względu na inne kwestie społeczne	225
Tabela III. 32. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na inne kwestie społeczne	228
Tabela III. 33. Procent każdego z typów aktywnej transformacji tworzonych ze względu na sytuacje kryzysowe	229
Tabela III. 34. Procent AT ze względu na sytuacje kryzysowe generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników	232
Tabela III. 35. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną	234
Tabela III. 36. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę estetyczną	235
Tabela III. 37. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników jako reakcja na problem	236
Tabela III. 38. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną	238
Tabela III. 39. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę estetyczną	239
Tabela III. 40. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników jako reakcja na problem	240
Tabela III. 41. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną	242
Tabela III. 42. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę estetyczną	243
Tabela III. 43. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników jako reakcja na problem	244
Tabela III. 44. Procent aktywnych transformacji generowanych w ramach trzech stopni zaangażowania użytkowników ze względu na potrzebę funkcjonalną	248
Tabela III. 45. Procent aktywnych transformacji generowanych jako potrzeba estetyczna	250

Tabela III. 46. Procent aktywnych transformacji generowanych jako reakcja na problem	250
Tabela III. 47. Procentowy udział poszczególnych celów wśród wszystkich aktywnych transformacji, z wyróżnieniem stopnia zaangażowania użytkowników	253
Tabela III. 48. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych skali	253
Tabela III. 49. Procentowy udział poszczególnych stopni zaangażowania użytkowników wśród danych rodzajów aktywnej transformacji	254
Tabela III. 50. Stopień częstotliwości występowania poszczególnych skali	254
 Tabela VI. 1. Podsumowanie opracowań poznawczych	 287
Tabela VI. 2. Poziom zaangażowania użytkowników	288
Tabela VI. 3. Podsumowanie opracowań aplikacyjnych	289

Katalog aktywnych transformacji
Catalogue of active transformation

Tom II

mgr. inż. arch. Lea Kazanecka-Olejek

Praca napisana pod kierunkiem

dr hab. mgr. inż. arch. Anny Bać, prof. PWr

Wrocław, 2022

schemat omówienia typów aktywnej transformacji

1. Katalog podzielony jest na 10 części tożsamyh ze szczegółowymi typami aktywnej transformacji omówionymi w: Tom I. Rozdz. II. Wyróżniono:

- aktywne transformacje planowane poprzez:

- strukturę dużą,
- strukturę małą,
- rozwiązanie różnostrukturalne,
- strukturę powierzchniową.

- aktywne transformacje nieplanowane poprzez:

- zespół struktur,
- strukturę dużą,
- strukturę małą,
- strukturę powierzchniową,
- rozwiązanie bezstrukturalne,
- strukturę przemieszczającą się.

2. Przedstawienie danych dla każdego typu szczegółowego rozpoczyna się od schematu i zestawienia kryteriów tożsamego z danymi przedstawionymi w: Tom I. Rozdz. II.

3. Dane w katalogu zaprezentowane są w trzech częściach:

- metryczka,
- role aktantów w procesie aktywnej transformacji,
- cele aktywnej transformacji.

3.1. Metryczka zawiera podstawowe dane porządkowe, pozwalające na identyfikację poszczególnych aktywnych transformacji. Podano:

- numer porządkowy,
- zdjęcie aktywnej transformacji,
- nazwę, autora, miejsce aktywnej transformacji,
- czas aktywnej transformacji.

Dla uproszczenia wykorzystano poniższe oznaczenia:

- nazwa AT */** – nazwy działań rekurencyjnych, przekształconych lub części złożonych AT zakończono niniejszym oznaczeniem. Każdy dodany po nazwie symbol dotyczy kolejnego etapu AT,
- autor AT (o) organizacje, (p) profesjonaliści, (u) użytkownicy – autorów AT podano w sposób ogólny, chyba że dostępne były dane szczegółowe. W takim wypadku nazwę aktanta zakończono niniejszym oznaczeniem, aby umożliwić rozróżnienie grupy, do której przynależy,
- autor AT¹ – w przypadku zamieszczania szczegółowych nazw aktantów podano informacje o głównym twórcy z danej grupy zgodnie z danymi podanymi w analizowanym źródle.

3.2. Role aktantów w procesie aktywnej transformacji dotyczą sposobu w jaki ludzie ingerują w powstawanie i funkcjonowanie inicjatyw. Przedstawione dane wykorzystano do badań opisanych w niniejszej pracy w: Tom I. Rozdz. II.

Wyróżniono szczegółowe role aktantów:

- organizowanie,
- organizowanie działań,
- zapewnianie informacji dotyczących miejsca (jedynie użytkownicy),
- projektowanie,
- budowanie,
- generowanie transformacji.

Wyróżniono także aktywności użytkowników:

- podstawowe,
- ponadpodstawowe.

3.3. Cele aktywnej transformacji opisują potrzeby i powody realizowania inicjatyw. Przedstawione dane wykorzystano do badań opisanych w niniejszej pracy w: Tom I. Rozdz. III.

Wyróżniono:

- potrzebę funkcjonalną:
 - rekreację,
 - handel,
 - siedzenie,
 - inne funkcja podstawowe,
 - wspólne przebywanie,
 - komunikowanie,
 - prototypowanie,
 - badanie,
 - wielofunkcyjność,
- potrzebę estetyczną:
 - tworzenia,
 - poprawy estetyki,
- reakcji na problem:
 - małą aktywność w przestrzeni,
 - problem środowiskowy,
 - inne kwestie społeczne,
 - sytuację kryzysową.

aktywna transformacja planowana

struktura duża

Tabela 1. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę dużą

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	struktura duża	integralna	trwała	wielokrot	obiett.	duża	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT ¹ miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
1.		Banquín** użytkownicy Logroño, Hiszpania	2020					
2.		Burple** użytkownicy Londyn, Wielka Brytania	2007					
3.		Caja Mágica** organizacje, Blurarquitectura (p) Logroño, Hiszpania	2015	x	x			x
4.		Digital Water Pavilion* użytkownicy Saragossa, Hiszpania	2008					
5.		Folly Kometenplein Pavilion organizacje, użytkownicy Hoofddorp, Holandia	2019-...	x	x			x
6.		HygroSkin** użytkownicy Stuttgart, Niemcy	2013					
7.		L'effet Boule de Neige** użytkownicy Montpellier, Francja	2013					
8.		Meeting House Square organizacje Dublin, Irlandia	2012-...	x	x	x	x	x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
9.		Montaña en la Luna* MINI (p), Enorme Studio (p) Hiszpania	2018					
10.		nautilus* City Creative Network (o), TEN Association (p) Skopje, Macedonia	2015-?	x	x	x	x	x
11.		Origami** organizacje Logroño, Hiszpania	2017	x	x			x
12.		Parki ESK / Park Tołpy** WCRS (o), użytkownicy Wrocław, Polska	2016-...	x	x	x	x	x
13.		Si on essayait pour voir?* organizacje, Collectif Etc (p), użytkownicy Reims, Francja	06.2013-2015	x	x		x	x
14.		Street Cinema** V-A-C Foundation (o) Wenecja, Włochy	2017	x	x	x	x	x
15.		Sunwheel ** użytkownicy Lizbona, Portugalia	06.2016					
16.		The Lightwaves** użytkownicy Gdynia, Katowice, Kraków, Poznań, Warszawa, Wrocław, Żywiec, Polska	07-08.2019					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
17.		The Pyramid of Garguromin** organizacje, użytkownicy Bukareszt, Rumunia	06.2011	x	x			x
18.		Urban Podium organizacje, użytkownicy Rotterdam, Holandia	2009-...	x	x	x	x	x
19.		dekoracje świąteczne 1* organizacje Kopenhaga- Albertslund	24.11.2016	x		x	x	x
20.		dekoracje świąteczne 2* organizacje Kopenhaga- Albertslund	24.11.2018	x		x	x	x
21.		dekoracje świąteczne 3* organizacje Kopenhaga- Albertslund	20.12.2020	x		x	x	x
22.		dekoracje świąteczne 4* organizacje Kopenhaga- Albertslund	19.11.2021	x		x	x	x
23.		pianino do gry 1* użytkownicy Wiedeń - Neubau	07.06.2019					
24.		pianino do gry 2* użytkownicy Wiedeń - Neubau	28.06.2020					

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
25.		pianino do gry 3* użytkownicy Wiedeń - Neubau	25.08.2020					
26.		plaża miejska organizacje, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	20.06.2019	x				x
27.		przedstawienie* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	31.08.2015	x	x	x	x	x
28.		wydarzenie kulturalne 1* organizacje Kopenhaga- Albertslund	04.09.2015	x	x	x	x	x
29.		wydarzenie kulturalne 2* organizacje Kopenhaga- Albertslund	08.09.2015	x	x	x	x	x
30.		wydarzenie kulturalne 4* organizacje Kopenhaga- Albertslund	13.09.2017	x	x	x	x	x
31.		wydarzenie kulturalne 8* organizacje Kopenhaga- Albertslund	08.05.2019	x	x	x	x	x
32.		wydarzenie kulturalne 9* organizacje Kopenhaga- Albertslund	07.06.2019	x	x	x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
								x		x		x	x				x					x					
		x	x		x	x				x	x	x		x			x										
											x	x	x				x					x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x	x			x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
33.		wydarzenie kulturalne 12* organizacje Kopenhaga- Albertslund	07.12.2019	x	x	x	x	x
34.		wydarzenie kulturalne 13* organizacje Kopenhaga- Albertslund	11.05.2021	x	x	x	x	x
35.		wydarzenie kulturalne 14* organizacje Kopenhaga- Albertslund	08.06.2021	x	x	x	x	x
36.		wydarzenie osiedlowe 6* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	28.09.2019	x	x	x	x	x
37.		wydarzenie szkolne 1* organizacje Kopenhaga- Albertslund	26.06.2015	x	x			x
38.		wydarzenie szkolne 2* organizacje Kopenhaga- Albertslund	28.06.2019	x	x		x	x
39.		wyścigi biegowe 1* organizacje Kopenhaga- Albertslund	01.06.2015	x	x	x	x	x
40.		wyścigi biegowe 2* organizacje Kopenhaga- Albertslund	06.06.2016	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x	x	x				x				x	x					
												x	x				x					x					
												x	x				x					x					
											x	x	x	x							x	x					
											x	x	x				x	x									
												x	x				x	x									
											x	x	x				x	x				x	x				
												x	x				x				x						
													x				x										
													x														
													x														
													x														

metryczka				role aktantów				
				organizacje				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
41.		wyścigi biegowe 3* organizacje Kopenhaga- Albertslund	09.06.2018	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji										
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna					p. estet.	reakcja na prob.				
	organizowanie																			
	organizowanie działań																			
	projektowanie																			
	budowanie																			
	generowanie transformacji																			
	organizowanie																			
	organizowanie działań																			
	zapewnianie inf. dot. miejsca																			
	projektowanie																			
	budowanie																			
	generowanie transformacji																			
	aktywności podstawowe																			
x	aktywności ponadpodstawowe																			
x	rekreacja																			
	handel																			
	siedzenie																			
	inne funkcje podstawowe																			
x	wspólne przebywanie																			
	komunikowanie																			
	prototypowanie																			
	badanie																			
	wielofunkcyjność																			
	tworzenie																			
	poprawa estetyki																			
	mała aktywność w przestrzeni																			
	problem środowiskowy																			
	inne kwestie społeczne																			
	sytuacja kryzysowa																			

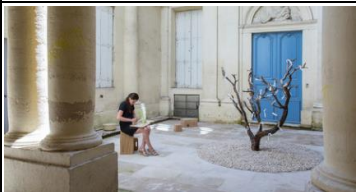
aktywna transformacja planowana

struktura mała

Tabela 2. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę małą

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	struktura mała	integralna	trwała	wielokrot	obiett.	mała	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
42.		(HEXA)Gones** użytkownicy Montpellier, Francja	2018					
43.		À nous le parking* użytkownicy Strasbourg, Francja	17-21.01.2011	x				
44.		Bloom** użytkownicy Montpellier, Francja	2021					
45.		Ciudad Efímera** użytkownicy Logroño, Hiszpania	2017					
46.		Commonplace** użytkownicy Wenecja, Włochy	2012					
47.		ENTRE-TEMPS** użytkownicy Montpellier, Francja	2015					
48.		Gondwana** organizacje, użytkownicy Terni, Włochy	09.2012-...	x	x	x	x	x
49.		Here Comes The Sun* Paul Cockledge Studio (p) Londyn, Wielka Brytania	2020					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
50.		Heureux Evenement** Atelier Roberta (p), organizacje, użytkownicy Montpellier, Francja	2015	x	x		x	x
51.		L'épopée Puget: acte 2* Collectif Etc (p), użytkownicy Marsylia, Francja	2016-?	x				
52.		Love Me Tender** użytkownicy Logroño, Hiszpania	2015					
53.		Museums Quartier / Enzi, Enzo MuseumsQuartier (o), użytkownicy Wiedeń, Austria	2003-...	x	x	x	x	x
54.		Paradigmes** użytkownicy Montpellier, Francja	2016					
55.		Perestrello in festa* użytkownicy Rzym, Włochy	05.2011					
56.		Pop-Up użytkownicy Utrecht, Holandia	2010-...					
57.		Souvenirs D'automne** użytkownicy Montpellier, Francja	2013					

role aktantów												cele aktywnej transformacji																		
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.								
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe		rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa	
	x	x		x	x			x	x	x	x	x	x		x				x									x		
		x	x	x	x			x	x	x	x	x	x		x		x		x		x		x	x			x			
											x	x	x					x									x			
						x					x	x	x		x				x				x	x						
									x	x	x	x	x		x					x				x						
		x								x	x	x	x		x		x		x		x		x	x		x				
	x									x	x	x	x		x		x		x				x							

metryczka				role aktantów				
				organizacje				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
58.		Tournearound** użytkownicy Montpellier, Francja	2012					

role aktantów						cele aktywnej transformacji									
profesjoniści			użytkownicy			potrzeba funkcjonalna						p. estet.	reakcja na prob.		
organizowanie			organizowanie			rekreacja									
organizowanie działań			organizowanie działań			handel									
projektowanie			zapewnianie inf. dot. miejsca			siedzenie									
budowanie			projektowanie			inne funkcje podstawowe									
generowanie transformacji			budowanie			wspólne przebywanie									
			generowanie transformacji		x	komunikowanie									
			aktywności podstawowe		x	prototypowanie									
			aktywności ponadpodstawowe		x	badanie									
						wielofunkcyjność									
						tworzenie									
						poprawa estetyki									
						mała aktywność w przestrzeni									
						problem środowiskowy									
						inne kwestie społeczne									
						sytuacja kryzysowa									

aktywna transformacja planowana

struktura powierzchniowa

Tabela 3. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę powierzchniową

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	struktura powierzchniowa	integralna	trwała	wielokrot	obiekt.	różne	płaszc.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
				organizacje				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
59.		Another Life organizacje, profesjonaliści, użytkownicy Bradford, Wielka Brytania	2011-...	x		x	x	x
60.		Dessine moi un horizon** użytkownicy Montpellier, Francja	2016					
61.		El Ciempiés** użytkownicy Logroño, Hiszpania	2017					
62.		Empr(ei)ntez-vous !** użytkownicy Montpellier, Francja	2013					
63.		Evoke** użytkownicy York, Wielka Brytania	2007					
64.		Marling* użytkownicy Eindhoven, Holandia	2012					
65.		The Pavement Gallery** użytkownicy Londyn, Wielka Brytania	01-30.06.2020					
66.		Urbanimals* użytkownicy Bristol, Wielka Brytania	09-11.2015					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
67.		pokaz fontann* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	25.06.2016	x		x		x
68.		park wodny* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	27.06.2019	x	x			x
69.		warsztaty 1* profesjoniści, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	10.07.2021					
70.		warsztaty 2* profesjoniści, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	11.07.2021					
71.		warsztaty 3* profesjoniści, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	17.07.2021					
72.		warsztaty 4* profesjoniści, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	18.07.2021					
73.		zabawa wodna organizacje Wiedeń - Neubau	25.09.2018	x				x

role aktantów												cele aktywnej transformacji																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
	organizowanie																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							

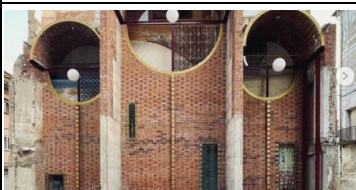
aktywna transformacja planowana

różnostrukturalna

Tabela 4. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej różnostrukturalnej

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
planowana	różnostrukturalna	integralna	trwała	wielokrot.	różne	różne	różne	różne	różne.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
74.		02 + 04 = Alexander Platz** profesjoniści, użytkownicy Logroño, Hiszpania	2016					
75.		Amfiteatr na Służewcu użytkownicy Warszawa, Polska	2020-...		x			
76.		Aquarium* organizacje Aubervilliers, Francja	06.2019-...	x	x			x
77.		ARCHIBOX_BAZA* organizacje, użytkownicy Wrocław, Polska	25.06.2015- 03.10.2016	x	x			x
78.		Can Sau organizacje Olot, Hiszpania	2019-...	x	x	x	x	x
79.		Centro Abierto de Actividades Ciudadanas en Córdoba organizacje, użytkownicy Kordoba, Hiszpania	2010-...	x				x
80.		Dreamhamar* Hamar's Kommune (o), Ecosistema Urbano (p), użytkownicy Hamar, Norwegia	2012-...	x	x	x	x	x
81.		Eco-boulevard* użytkownicy Madryt, Hiszpania	2007-...	x				

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
82.		Finsbury Avenue Square organizacje, profesjoniści, użytkownicy Londyn, Wielka Brytania	2002-...	x		x	x	x
83.		Frozen Trees* Teresa Otto (p), Diogo Aguiar (p) Lizbona, Portugalia	12.2011- 01.2012					
84.		I Will Be With You, Whatever* BISS (o), Peak Morison (p) Monachium, Niemcy	2018	x	x			x
85.		La Lira Theatre organizacje Ripoll, Hiszpania	2011-...	x	x	x	x	x
86.		La vela del Ebro** L'Ecole Nationale Supérieure d'Architecture de Normandie (o) Logroño, Hiszpania	2019	x	x	x	x	x
87.		ławka Brave Festival* NO studio (p) Wrocław, Polska	07.2015	x				
88.		Nie jesteśmy antycovidowcami* użytkownicy Wrocław, Polska	23.10.2020					
89.		Oslo Medieval Park Exhibition* MMW Architects (p) Oslo, Norwegia	2014	x				

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
90.		Plac Defilad organizacje, profesjonaliści, użytkownicy Warszawa, Polska	-	x	x	x	x	x
91.		Plac Wolności organizacje, profesjonaliści, użytkownicy Wrocław, Polska	2015-...	x	x	x	x	x
92.		Pop-Up GREEN 2012* Oficina Paisatge (o), Escola Tècnica Superior Barcelona (o) Barcelona, Hiszpania	2012	x	x	x	x	x
93.		Pop-Up Green 2016* Oficina Paisatge (o), Escola Tècnica Superior Barcelona (o) Barcelona, Hiszpania	2016	x	x	x	x	x
94.		Pop-Up Green 2018* Oficina Paisatge (o), Escola Tècnica Superior Barcelona (o) Barcelona, Hiszpania	2018	x	x	x	x	x
95.		Serpentine Pavilion Serpentine Galleries (o), profesjonaliści Londyn, Wielka Brytania	2000-...	x	x			x
96.		Serpentine Pavilion* Frida Escobedo (p) Londyn, Wielka Brytania	15.06- 07.10.2018	x	x			
97.		Solar Corona* profesjonaliści, użytkownicy Walencja, Hiszpania	2011-2018					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
98.		Subtle Shifts** New Practice (p), Tenement (p), użytkownicy Londyn, Wielka Brytania	02.06.2018- 01.2020					
99.		II Teatro Continuo organizacje, użytkownicy Mediolan, Włochy	2015-...	x		x	x	x
100.		The Plastic Museum* The Plastic Museum (o), De la Vega Cano Lasso (p) Madryt, Hiszpania	2021	x				x
101.		The Smile* Alison Brooks Architects (p) Londyn, Wielka Brytania	2016	x				
102.		The Wooden Parliament* AMID.cero9 (p) Londyn, Wielka Brytania	2019	x	x			
103.		Un atoll au Nord!* Collectif Etc (p), użytkownicy Tromsø, Norwegia	06.08- 19.08.2018	x				
104.		50-lecie gazety* organizacje Kopenhaga- Albertslund	08.04.2015	x	x	x	x	x
105.		celebracja praw człowieka* organizacje Wiedeń - Neubau	12.12.2016	x	x	x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x			x	x					x	x	x	x		x		x	x			x	x		x			
					x					x	x	x	x				x				x	x					
x		x	x	x							x		x					x				x			x		
x		x	x	x							x		x				x					x					
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x		x		x		x			x					
												x	x				x					x					
													x														

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
106.		sztuka wyświetlana na ulicy* organizacje, profesjonalisci Wiedeń - Neubau	17.12.2020	x				x
107.		targ 1* organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	01.06.2015	x	x	x	x	x
108.		targ 2* organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	03.09.2015	x	x	x	x	x
109.		targ 5* organizacje Wiedeń - Neubau	16.04.2016	x	x	x	x	x
110.		targ 14* organizacje Wiedeń - Neubau	24.04.2020	x	x	x	x	x
111.		targ staroci* organizacje, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	19.05.2018	x	x	x	x	x
112.		wydarzenie kulturalne 2* organizacje Wiedeń - Neubau	08.09.2016	x	x	x	x	x
113.		wydarzenie kulturalne 2* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	25.06.2016	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x								x	x									x				x	
								x	x	x		x		x			x								x		
								x	x	x	x	x		x	x		x										
											x			x			x										
											x	x		x			x										
										x	x			x			x					x					
										x	x	x		x			x					x					
											x	x		x			x					x					
											x	x	x				x					x					
										x	x		x				x					x					
											x	x	x				x					x					
											x	x	x				x					x					

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
114.		wydarzenie kulturalne 3* organizacje Kopenhaga- Albertslund	12.09.2015	x	x	x	x	x
115.		wydarzenie kulturalne 5* organizacje Wiedeń - Neubau	14.06.2018	x	x	x	x	x
116.		wydarzenie kulturalne 6* organizacje Wiedeń - Neubau	03.08.2018	x	x	x	x	x
117.		wydarzenie kulturalne 10* organizacje Wiedeń - Neubau	11.08.2021	x	x	x	x	x
118.		wydarzenie kulturalne i targ* organizacje Wiedeń - Neubau	10.09.2015	x	x	x	x	x
119.		wydarzenie osiedlowe 2* organizacje, użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	03.10.2015	x	x	x	x	x
120.		wydarzenie osiedlowe 3* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	09.09.2017	x	x	x	x	x
121.		wydarzenie osiedlowe 4* organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	17.06.2018	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.	reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
												x	x				x				x	x					
											x	x	x				x					x				x	
												x	x				x					x				x	
											x	x	x				x					x					
											x	x	x	x			x					x	x				
											x	x	x	x	x		x					x	x				
										x	x	x	x	x			x					x	x				
											x	x	x	x													
											x	x	x				x					x	x				
											x	x	x	x								x	x				
											x	x	x	x								x	x				

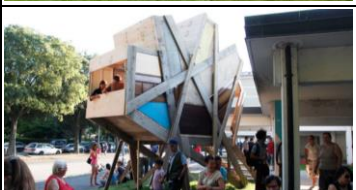
aktywna transformacja nieplanowana

zespół struktur

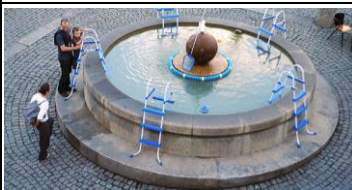
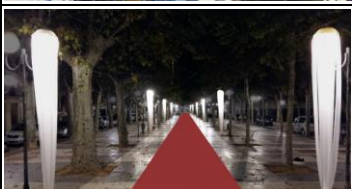
Tabela 5. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez zespół struktur

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	zespół struktur	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	różne	różne	wielostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
122.		A di Citta Collectif Etc (p), użytkownicy Rosarno, Włochy	09.2012-?	x				
123.		ARMADA Collectif Parenthèse (p) Rouen, Francja	06.2019					
124.		Bienal Internacional de Paisaje de Barcelona Escola Tècnica Superior Barcelona (o) Barcelona, Hiszpania	2012-...	x	x	x	x	x
125.		Byparken* Schønher (p) Aarhus, Dania	2012	x				
126.		Cantiere Barca raumlaborberlin (p), użytkownicy Torino, Włochy	2011	x				
127.		Capla YA+K (p), użytkownicy Paryż, Francja	2016					
128.		Concéntrico 02 Fundación Cultural de Arquitectos de La Rioja (o), Colegio de Arquitectos de La Rioja (o) Logroño, Hiszpania	2016	x	x	x		x
129.		Dreamhamar Hamar Kommune (o), Ecosistema Urbano (p), użytkownicy Hamar, Norwegia	2011-2012	x	x	x	x	x

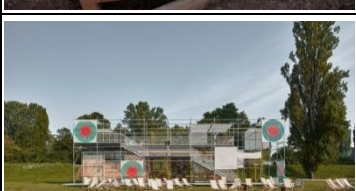
role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy						potrzeba funkcjonalna								p. est.	reakcja na prob.							
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x			x		x	x	x	x	x		x		x				x	x	x	x	x		
	x		x	x							x	x	x		x		x	x			x	x			x		
												x	x				x					x			x		
x		x	x	x							x	x	x		x		x					x	x		x		
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x				x	x				x	x	x	x		
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x			x	x	x	x		
			x								x	x	x		x		x	x				x	x		x		
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x									x	x	x	x		

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
130.		Eco-boulevard Ecosistema Urbano (p) Madryt, Hiszpania	2007-...	x				
131.		Exchange Box użytkownicy Francja, Szwajcaria	2012-...	x				
132.		Festival des Architectures Vives Champ Libre (p) Montpellier, Francja	2006-...	x	x	x		x
133.		Fountain Hacks Teresa Otto (p), Diogo Aguiar (p), Ricardo Dourado (p) Guimarães, Portugalia	06.2012- 08.2012					
134.		Jadłodzielnia Foodsharing Wrocław (o), profesjonaliści, użytkownicy Wrocław, Polska	2017-...	x			x	x
135.		jarmark świąteczny użytkownicy Wrocław, Polska	12-13.12.2020 19-20.12.2020					
136.		KA NO / What Now? organizacje, raumlaborberlin (p) Tromsø, Norwegia	2017	x				x
137.		Lluèrnia Festival Lluèrnia Festival (o) Olot, Hiszpania	2012-...	x	x	x		x

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x	x	x		x		x				x	x			x		
					x			x	x	x	x	x				x		x				x			x		
											x	x	x		x		x				x	x		x			
x		x	x	x							x	x	x		x		x				x	x		x			
			x	x					x	x		x				x		x							x	x	
					x			x	x	x	x	x		x			x										x
x	x	x	x	x			x		x		x	x	x				x	x	x	x	x	x					
																			</								

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
138.		London Festival of Architecture London Festival of Architecture (o) Londyn, Wielka Brytania	2004-...	x	x	x		x
139.		ławki Brave Festival NO studio (p) Wrocław, Polska	07.2016	x				
140.		Made in Vitrolles miasto Vitrolles (o), Bellastock Association (p), użytkownicy Vitrolles, Francja	2013	x		x	x	x
141.		Meccalupino! organizacje, Collectif Etc (p), użytkownicy Bastia, Francja	06.2019-...?	x		x	x	x
142.		Mermoz YA+K (p), użytkownicy Avranches, Francja	2016	x				
143.		On A Sauv� Les Murs Collectif Parenthese (p) Montpellier, Francja	05-06.2014	x				
144.		Parc du Cirque studioBASAR (p) Genewa, Szwajcaria	09.10.2011					
145.		Park(ing) Day profesjonaliści, użytkownicy Ameryka, Europa	2005-...	x				

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy						potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.				
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x	x	x				x	x			x	x					
x	x	x	x	x							x				x			x				x				x	
x	x	x	x	x			x			x	x	x	x		x		x	x			x	x	x	x			
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x		x		x		x	x	x	x	x	x			
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x				x	x	x	x	x	x	x	x			
x		x	x	x			x				x		x		x		x			x	x	x		x			
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x		x			
x	x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x		x												

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
146.		Parki ESK WCRS (o), profesjonaliści Wrocław, Polska	2016-...	x	x			x
147.		Place du Géant Collectif Etc (p), użytkownicy Saint-Étienne, Francja	2011-2013	x				
148.		Place du Géant 2* Collectif Etc (p) Saint-Etienne, Francja	03.2013	x				
149.		playLAND* LIKEarchitects (p) Paredes de Coura, Portugalia	2014	x				
150.		S.O.S. – Spazio Open Source Universität “Sapienza” (o), Orizzontale (p) Rzym, Włochy	05.2012-?	x		x	x	x
151.		Sava Installation Openact Architecture (p), Sara Palomar Studio (p) Zagrzeb, Chorwacja	2019	x				
152.		Shabbyshabby Apartments organizacje, raumlaborberlin (p) Monachium, Niemcy	2015	x	x			x
153.		Solar Corona profesjonaliści, użytkownicy Walencja, Hiszpania	2011-2018					

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy						potrzeba funkcjonalna										p. estet.	reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x	x	x		x		x	x			x	x					
	x		x	x			x	x	x	x	x	x	x		x		x				x		x	x			
		x	x	x			x				x	x	x		x		x				x		x	x			
			x	x							x	x	x				x				x	x					
	x	x	x	x			x				x	x	x		x		x		x		x	x		x	x		
		x	x	x							x	x	x		x		x		x								
	x		x	x							x	x	x		x	x	x		x		x	x		x	x	x	
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x		x		x	x			

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
154.		Street Crossings* Yinka Ilori (p) Londyn, Wielka Brytania	2021	x				
155.		the built, the unbuilt and the unbuildable organizacje, raumlaborberlin (p) Milton Keynes, England	26.09-13.10.2019	x	x			x
156.		The Yellow Pavilion Architecture for Humans (p) Prisztina, Kosowo	2019					
157.		Un lugar, un banco, un árbol* Blurarquitectura (p) Logroño, Hiszpania	2018	x				
158.		Volo* Studio Go Go (p) Londyn, Wielka Brytania	06.2019-?	x				
159.		Wymiana Ciepła użytkownicy różne, Polska	2017-...					
160.		X-SÜD LABOR Raumlaborberlin (p), X-SÜD (p), Kunsthau KAT18 (p) Kolonja, Niemcy	04-09.2017					
161.		akcja wystawka 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	19.05.2018	x				

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x		x					x				x					x
	x	x	x	x							x	x	x		x	x	x	x			x	x				x	
	x		x	x							x	x	x		x		x				x	x		x			
	x		x	x							x		x		x							x		x	x		
	x		x	x							x	x	x									x					
					x			x	x	x	x	x				x		x							x	x	
x	x	x	x	x							x	x	x				x					x	x	x		x	
									x	x		x				x		x							x		

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
162.		akcja wystawka 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	17.04.2021	x				
163.		inauguracja inwestycji 2 organizacje Wiedeń - Neubau	04.09.2020	x	x	x	x	x
164.		kręcenie filmu 1 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	12.08.2021	x	x	x	x	x
165.		kręcenie filmu 2 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	24.08.2021	x	x	x	x	x
166.		miejski piknik organizacje Wiedeń - Neubau	18.09.2017	x	x	x	x	x
167.		siedziska i zieleń zamiast miejsca postojowego organizacje Wiedeń - Neubau	03.07.2019	x		x	x	x
168.		targ 3 organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	05.09.2015	x	x	x	x	x
169.		targ 4 organizacje Wiedeń - Neubau	03.10.2015	x	x	x	x	x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
170.		targ 6 organizacje Wiedeń - Neubau	02.07.2016	x	x	x	x	x
171.		targ 7 organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	03.09.2016	x	x	x	x	x
172.		targ 8 organizacje Wiedeń - Neubau	24.06.2017	x	x	x	x	x
173.		targ 9 organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	01.09.2017	x	x	x	x	x
174.		targ 10 organizacje Wiedeń - Neubau	23.06.2018	x	x	x	x	x
175.		targ 11 organizacje Wiedeń - Neubau	31.08.2019	x	x	x	x	x
176.		targ 12 organizacje Wiedeń - Neubau	06.12.2019	x	x	x	x	x
177.		targ 13 organizacje Wiedeń - Neubau	20.03.2020	x	x	x	x	x

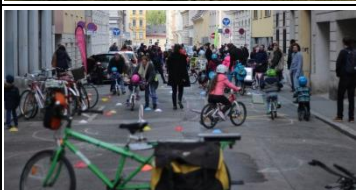
[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
178.		warsztaty ogrodnicze organizacje Wiedeń - Neubau	01.06.2017	x	x			x
179.		wspólne granie organizacje Wiedeń - Neubau	31.08.2016	x	x	x	x	x
180.		wydarzenie kulturalne 1 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	20.06.2015	x	x	x	x	x
181.		wydarzenie kulturalne 3 organizacje Wiedeń - Neubau	09.09.2016	x	x	x	x	x
182.		wydarzenie kulturalne 5 organizacje Kopenhaga- Albertslund	07.05.2018	x	x	x	x	x
183.		wydarzenie kulturalne 6 organizacje Kopenhaga- Albertslund	26.08.2018	x	x	x	x	x
184.		wydarzenie kulturalne 7 organizacje Kopenhaga- Albertslund	04.05.2019	x	x	x	x	x
185.		wydarzenie kulturalne 7 organizacje Wiedeń - Neubau	15.09.2018	x	x	x	x	x

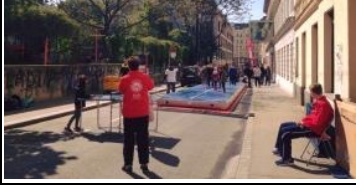
role aktantów												cele aktywnej transformacji																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																					
organizowanie																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
186.		wydarzenie kulturalne 8 organizacje Wiedeń - Neubau	20.05.2019	x	x	x	x	x
187.		wydarzenie kulturalne 9 organizacje Wiedeń - Neubau	14.09.2020	x	x	x	x	x
188.		wydarzenie kulturalne 10 organizacje Kopenhaga- Albertslund	19.06.2019	x	x	x	x	x
189.		wydarzenie kulturalne 11 organizacje Wiedeń - Neubau	11.08.2021	x	x	x	x	x
190.		wydarzenie kulturalne 12 organizacje Wiedeń - Neubau	13.09.2021	x	x	x	x	x
191.		wydarzenie kulturalne 15 organizacje Kopenhaga- Albertslund	07.08.2021	x	x	x	x	x
192.		wydarzenie osiedlowe 1 organizacje Wiedeń - Neubau	06.06.2016	x	x	x	x	x
193.		wydarzenie osiedlowe 1 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	27.06.2021	x	x	x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x	x	x				x				x	x			x		
											x	x	x	x			x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
												x	x														

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
194.		wydarzenie osiedlowe 2 organizacje Wiedeń - Neubau	10.06.2016	x	x	x	x	x
195.		wydarzenie osiedlowe 3 organizacje Wiedeń - Neubau	02.06.2017	x	x	x	x	x
196.		wydarzenie osiedlowe 4 organizacje Wiedeń - Neubau	25.05.2018	x	x	x	x	x
197.		wydarzenie osiedlowe 5 organizacje Wiedeń - Neubau	15.06.2018	x	x	x	x	x
198.		wydarzenie osiedlowe 5 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	25.06.2018	x	x	x	x	x
199.		wydarzenie osiedlowe 6 organizacje Wiedeń - Neubau	08.09.2018	x	x	x	x	x
200.		wydarzenie osiedlowe 7 organizacje Wiedeń - Neubau	12.04.2019	x	x	x	x	x
201.		wydarzenie osiedlowe 7 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	23.08.2020	x	x	x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x	x	x		x		x				x	x					
											x	x	x		x	x	x				x	x					
											x	x	x		x		x				x	x					
											x	x	x	x	x		x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x	x			x				x	x					
											x	x	x	x			x				x	x					
											x	x	x	x			x				x	x					
											x	x	x	x			x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					
											x	x	x				x				x	x					

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
202.		wydarzenie osiedlowe 8 organizacje Wiedeń - Neubau	27.05.2019	x	x	x	x	x
203.		wydarzenie osiedlowe 8 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	31.05.2021	x	x	x	x	x
204.		wydarzenie osiedlowe 9 organizacje Wiedeń - Neubau	20.08.2019	x	x	x	x	x
205.		wydarzenie osiedlowe 10 organizacje Wiedeń - Neubau	02.09.2019	x	x	x	x	x
206.		wydarzenie osiedlowe 11 organizacje Wiedeń - Neubau	24.08.2020	x	x	x	x	x
207.		wydarzenie sportowe 1 organizacje Wiedeń - Neubau	07.05.2015	x	x	x	x	x
208.		wydarzenie sportowe 2 organizacje Wiedeń - Neubau	10.05.2017	x	x	x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji																
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna						p. est.		reakcja na prob.								
	organizowanie																											
	organizowanie działań																											
	projektowanie																											
	budowanie																											
	generowanie transformacji																											
	organizowanie																											
	organizowanie działań																											
	zapewnianie inf. dot. miejsca																											
	projektowanie																											
	budowanie																											
	generowanie transformacji																											
x	aktywności podstawowe										x																	
x	aktywności ponadpodstawowe										x																	
x	rekreacja										x																	
	handel																											
	siedzenie																											
	inne funkcje podstawowe																											
x	wspólne przebywanie																											
	komunikowanie																											
	prototypowanie																											
	badanie																											
x	wielofunkcyjność																											
	tworzenie																											
	poprawa estetyki																											
	mała aktywność w przestrzeni																											
	problem środowiskowy																											
	inne kwestie społeczne																											
	sytuacja kryzysowa																											

aktywna transformacja nieplanowana

struktura duża

Tabela 6. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę dużą

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura duża	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	duża	kubat.	jednostr.	jednorod.

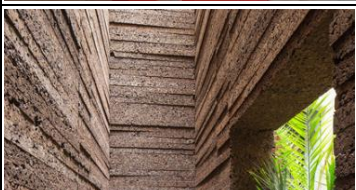
Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
209.		(HEXA)Gones* Anaïs Cornu (p), Logan Rainon (p), Mylène Serra (p) Montpellier, Francja	2018	x				
210.		02 + 04 = Alexander Platz* Javier Dulín (p) Logroño, Hiszpania	2016	x				
211.		3x3* Vaumm (p) Logroño, Hiszpania	2019	x				
212.		A través de los límites* Taneli Mansikkamäki (p) Logroño, Hiszpania	2020	x				
213.		Amanita Muscaria* Patricia Ramos Mateos (p), Miriam Alonso Barrio (p), Paula Mena Albarrán (p) Logroño, Hiszpania	2018	x				
214.		Aquarium Collectif Parenthèse (p), użytkownicy Aubervilliers, Francja	06.2019-...	x				
215.		ARCHIBOX_BAZA NO studio (p) Wrocław, Polska	25.06.2015- 03.10.2015	x				
216.		Arch-play* Silvia Bachetti (p), Agnese Casadio (p) Logroño, Hiszpania	2020	x				

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x								x	x									x		x			
											x	x	x		x		x				x	x					
		x	x	x							x		x									x		x			
			x	x							x		x								x			x			
		x	x	x							x		x		x							x			x	x	
			x	x							x		x		x		x	x			x	x			x		
		x	x	x				x	x	x	x	x	x		x		x	x			x	x				x	
											x	x	x								x	x					
x																											
	x																										
		x	x																								
				x																							

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
217.		Banquín* Mecanismo (p) Logroño, Hiszpania	2020	x				
218.		Belvedere Pavilion* Kawahara Krause Architects (p) Hamburg, Niemcy	2019	x				
219.		Bergen Safe House* Max Rink (p), Simon de Jong (p), Rachel Griffin (p) Bergen Norwegia	2012	x				
220.		Bluetube Bar* DOSE (p) Porto, Portugalia	2010	x				
221.		Bosque Urbano* Adrián Torres (p), Lea Chave (p), użytkownicy Walencja, Hiszpania	2013-?					
222.		Building Site* Sigita Simona Paplauskaitė (p) Londyn, Wielka Brytania	06.2018	x	x			
223.		Cada Cuba Huele al Vino que Tiene* DP Architects (p), Kyle Futon (p), Takanao Todo (p) Logroño, Hiszpania	2017	x				
224.		Caja Mágica* Blurarquitectura (p) Logroño, Hiszpania	2015	x				

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x	x	x		x		x						x		x		
		x	x	x							x		x		x		x						x			x	

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
225.		Chrisalid Van* YA+K (p), Dedale (p) Paryż, Francja	2010					
226.		Kami in the Whispering Forest Installation Zukunft Neumarkt (o), Moradavaga (p) Neumarkt/Egna, Włochy	2018	x				x
227.		Cine Slum* Teresa Otto (p), Thibaud Stelmaszyk (p) Porto, Portugalia	07.2017- 09.2017	x				
228.		City Cell Prototype KOGAA Studio (p) Brno, Czechy	06.2018					
229.		Ciudad Efímera* Arquitect (p) Logroño, Hiszpania	2017	x				
230..		Commonplace* Interboro (p) Wenecja, Włochy	2012	x				
231.		Cortiça* FLCDA (p) Montpellier, Francja	2016	x				
232.		El Ciempiés* Picado de Blas (p) Logroño, Hiszpania	2017	x				

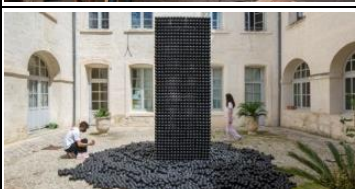
role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x								x	x				x					x	x	x	x		
	x		x	x							x	x	x	x		x	x					x					
	x	x	x	x								x	x									x					
	x		x	x							x				x		x	x	x	x		x			x		
	x		x	x							x	x	x		x		x					x		x			
	x		x	x							x	x	x		x		x					x					
	x		x	x							x		x									x		x	x		
x		x	x	x							x	x	x				x	x				x		x			

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
233.		Empr(ei)ntez-vous !* Arga (p) Montpellier, Francja	2013	x				
234.		Endesa World Fab Condenser Institute for Advanced Architecture of Catalonia (o), Margen-Lab (p) Barcelona, Hiszpania	2014	x		x	x	x
235.		Ensaio 04 FAHR 021.3 (p) Póvoa de Varzim, Portugalia	2018					
236.		Festival International du Film des Métiers d'Arts Collectif Parenthese (p) Montpellier, Francja	2014	x				
237.		Fiesta Attila Kim (p), Bogdan Ciocodeica (p) Logroño, Hiszpania	2020	x				
238.		Forêt* Mecanismo (p) Logroño, Hiszpania	2019	x				
239.		Frame Pavilion* Menthol Architects (p) Mińsk, Białoruś	2019	x				
240.		Garage Screen Cinema SNKH Studio (p) Moskwa, Rosja	2020	x	x			x

role aktantów												cele aktywnej transformacji																
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.						
organizowanie													rekreacja															
organizowanie działań													handel															
projektowanie													siedzenie															
budowanie													inne funkcje podstawowe															
generowanie transformacji													wspólne przebywanie															
organizowanie													komunikowanie															
organizowanie działań													prototypowanie															
zapewnianie inf. dot. miejsca													badanie															
projektowanie													wielofunkcyjność															
budowanie													tworzenie															
generowanie transformacji													poprawa estetyki															
aktywności podstawowe													mała aktywność w przestrzeni															
aktywności ponadpodstawowe													problem środowiskowy															
													inne kwestie społeczne															
													sytuacja kryzysowa															

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
241.		Hybrid Tower The Royal Danish Academy of Fine Arts (o) Guimarães, Portugalia	2016	x		x	x	x
242.		HygroSkin* Institute for Computational Design and Construction (o) Stuttgart, Niemcy	2013	x		x	x	x
243.		I Lost Her Near Fantasy Island. Life Has Not Been The Same Peak Morison (p) Bristol, Wielka Brytania	2006					
244.		ICD Research Buildings Institute for Computational Design and Construction (o) Stuttgart, Niemcy	2010-...	x		x	x	x
245.		ICD/ITKE Research Pavilion 2013-14 Institute for Computational Design and Construction (o), Institute of Building Structures and Structural Design (o) Stuttgart, Niemcy	2013-2014	x		x	x	x
246.		ICD-ITKE Research Pavilion 2016-17 Institute for Computational Design and Construction (o), Institute of Building Structures and Structural Design (o) Stuttgart, Niemcy	2016-2017			x	x	x
247.		Instalación crasas garden Adrián Torres Astaburuaga (p) Walencja, Hiszpania	2017	x				
248.		Jeff Goldblum Now TV (o) Londyn, Wielka Brytania	2018	x		x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji																
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.							
organizowanie													rekreacja															
organizowanie działań													handel															
projektowanie											x		siedzenie															
budowanie													inne funkcje podstawowe															
generowanie transformacji													wspólne przebywanie															
organizowanie													kommunikowanie															
organizowanie działań													prototypowanie															
zapewnianie inf. dot. miejsca													badanie															
projektowanie													wielofunkcyjność															
budowanie													tworzenie															
generowanie transformacji													poprawa estetyki															
aktywności podstawowe											x		mała aktywność w przestrzeni															
aktywności ponadpodstawowe											x		problem środowiskowy															
													inne kwestie społeczne															
													sytuacja kryzysowa															

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
249.		Karl Mark Bonsai* Plastique Fantastique (p), Architettura Sonora (p) Berlin, Niemcy	06.2008	x				
250.		Khor I* TAAT (p) Venlo, Holandia	2012	x				
251.		Kiosk* Make Architects (p) Londyn, Wielka Brytania	2014	x				x
252.		Kreuzweg* Gregor Schneider (p) Logroño, Hiszpania	2020	x				
253.		KulturPaLupe Uniwersytet Techniczny w Dreźnie (o), Plastique Fantastique (p) Drezno, Niemcy	31.08- 01.09.2018	x	x	x	x	x
254.		L'effet Boule de Neige* Collectif Archicool (p) Montpellier, Francja	2013	x				
255.		L'épopée Puget: acte 1 Collectif Etc (p), użytkownicy Marsylia, Francja	2015	x				
256.		L'esthetique du Mal* Hugues Hernandez (p), Morgan Baufils (p), Ariane Marty (p) Montpellier, Francja	2021	x				

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x		x		x							x					
x		x	x	x							x	x	x				x					x					
x		x	x	x							x			x								x					
x		x	x	x							x		x									x		x			
x		x	x	x							x		x				x					x					
x		x	x	x							x	x	x				x					x		x			
x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x		x		x	x	x	x	x	x		x			
x		x	x	x							x		x					x				x		x	x		

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
257.		La Ciudad Itinerario* Domingo García-Pozuelo (p), Antonio García-Pozuelo (p) Logroño, Hiszpania	2017	x				
258.		La Madeleine* Atelier Microméga (p) Montpellier, Francja	2017	x				
259.		La vela del Ebro* L'Ecole Nationale Supérieure d'Architecture de Normandie (o) Logroño, Hiszpania	2019	x	x	x	x	x
260.		La Venelle Gardiane* Atelier MICROMEGA (p) Montpellier, Francja	2021	x				
261.		La Ville des Plateaux* organizacje, Les Saprophytes (p), użytkownicy Vitrolles, Francja	2013	x		x	x	x
262.		Lantern* Mjölkl (p) Logroño, Hiszpania	2018	x				
263.		Le Manege* Collectif Etc (p), Collectif Parenthèse (p), organizacje Vitrolles, Francja	2013	x		x	x	x
264.		Love Me Tender* Guillermo Trapiello (p) Logroño, Hiszpania	2015	x				

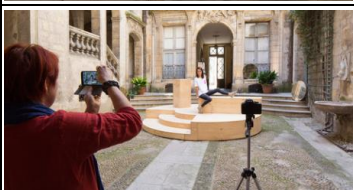
role aktantów												cele aktywnej transformacji																
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.						
organizowanie													rekreacja															
organizowanie działań													handel															
projektowanie													siedzenie															
budowanie													inne funkcje podstawowe															
generowanie transformacji													wspólne przebywanie															
organizowanie													komunikowanie															
organizowanie działań													prototypowanie															
zapewnianie inf. dot. miejsca													badanie															
projektowanie													wielofunkcyjność															
budowanie													tworzenie															
generowanie transformacji													poprawa estetyki															
aktywności podstawowe													mała aktywność w przestrzeni															
aktywności ponadpodstawowe													problem środowiskowy															
													inne kwestie społeczne															
													sytuacja kryzysowa															

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
265.		Med. Skoven Som Nabo* Schønherr (p) Aarhus, Dania	2010	x				
266.		Montaña en la Luna MINI (p), Enorme Studio (p) Madryt, Hiszpania	2018					
267.		Mur du mou* YokYok (p) Montpellier, Francja	2011	x				
268.		Nature en Transition* Agreste (p) Montpellier, Francja	2021	x				
269.		nautilus City Creative Network (o), TEN Association (p), użytkownicy Skopje, Macedonia	2015-...?	x	x	x	x	x
270.		Nieskończone Zielone Adam Kalinowski (p) Wrocław, Polska	2015	x				
271.		Origami* Manuel Bouzas Cavada (p), Manuel Bouzas Barcala (p), Clara Álvarez García (p) Logroño, Hiszpania	2017	x				
272.		Otravisión* Noumena (p) Logroño, Hiszpania	2018	x				

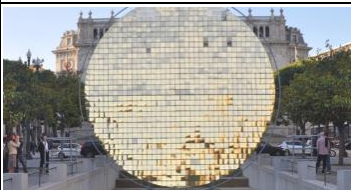
role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x		x		x		x						x			x	
																				</							

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
273.		Party Animal OTTOTTO (p), Diogo Aguiar (p) Lizbona, Portugalia	06.2011	x				
274.		Pasaje* Alfredo Baladron Carrizo (p) Logroño, Hiszpania	2019	x				
275.		Pavillon Festival des Architectures Vives 2011* Guillaume Girod (p) Montpellier, Francja	2011	x				
276.		Parki ESK / Park Tołpy* WCRS (o), użytkownicy Wrocław, Polska	2016-...	x	x	x	x	x
277.		Pieges de Souvenirs* Yolanda Ortega Sanz (p), Jaime J. Ferrer Fores (p) Montpellier, Francja	2013	x				
278.		Pipeline Dosis (p) Paryż, Francja	12.2020	x				
279.		Poczekalnia* NO studio (p) Wrocław, Polska	2016?	x				
280.		Prismarium* Ignacio Hornillos (p), Javier F. Contreras (p) Logroño, Hiszpania	2020	x				

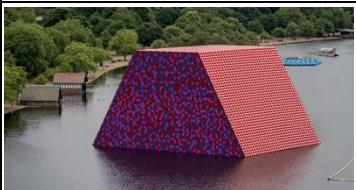
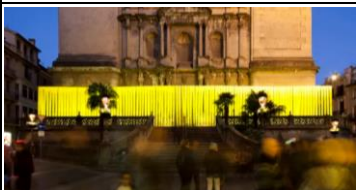
role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x	x	x				x					x		x			
x		x	x	x							x		x									x		x			
x		x	x	x							x	x	x					x			x	x		x	x		
					x	x		x	x	x	x	x	x		x		x	x			x	x					
x		x	x	x							x	x	x									x		x	x		
x		x	x	x							x		x					x				x					
x		x	x	x							x				x							x	x	x			
x		x	x	x								x	x									x		x			

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
281.		Public Bath* studioBASAR (p), użytkownicy Bukareszt, Rumunia	06.2012	x				
282.		Sel sur cour* Obione (p) Montpellier, Francja	2019					
283.		Si on essayait pour voir? organizacje, Collectif Etc (p), użytkownicy Reims, Francja	06.2013- 2015?	x	x		x	x
284.		Simulacrum Installation Pedro Henrique (p) Santa Maria da Feira, Portugalia	2019					
285.		Sinestesia Plastique Fantastique (p) Madryt, Hiszpania	01.03.2013	x		x	x	x
286.		Skirt Of The Black Mouth Tate Modern (o), Studio Morison (p) Londyn, Wielka Brytania	2012-2014	x				x
287.		Souriez vous êtes filmés* Pseudonyme Architecture (p) Montpellier, Francja	2016	x				
288.		Start Diogo Aguiar Studio (p) Porto, Portugalia	2017					

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x	x				x	x	x	x	x		x		x		x		x		x	x	x		
																			</								

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
289.		Story Tower RTU International Architecture Summer School (o) Kieś, Litwa	2013-?	x		x	x	x
290.		Street Cinema* V-A-C Foundation (o), Omni Revesz (p) Wenecja, Włochy	2017	x	x	x	x	x
291.		Subtle Shifts* New Practice (p), Tenement (p), użytkownicy Londyn, Wielka Brytania	02.06.2018- 01.2019	x				
292.		Sunwheel* Moradavaga (p) Lizbona, Portugalia	06.2017					
293.		Tallinn Architecture Biennale profesjoniści Tallinn, Estonia	2011-...	x				
294.		Tallinn Architecture Biennale 2015 PART - Practice for Architecture, Research and Theory (p) Tallinn, Estonia	2015	x				
295.		Tallinn Architecture Biennale 2017 Gilles Retsin (p) Tallinn, Estonia	2017	x				
296.		Tejiendo la Calle Marina Fernández Ramos (p), użytkownicy Valverde de La Vera, Hiszpania	2013-...					

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x	x	x									x			x		
x		x	x	x							x	x	x			x	x				x	x					
x	x	x	x	x							x	x	x		x		x	x			x	x		x			
x		x	x	x							x	x	x									x					
x		x	x	x							x		x									x					
x		x	x	x							x		x									x					
x		x	x	x							x		x									x			x		
x	x	x	x	x	x						x	x	x									x		x	x		

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
297.		The Daedalum* Architects of Air (p) Londyn, Wielka Brytania	21-23.06.2019	x				
298.		The London Cablet* Fatkin (p) Londyn, Wielka Brytania	2019	x				
299.		The London Mastaba Christo i Jeanne-Claude (p) Londyn, Wielka Brytania	04-23.06.2018					
300.		The Pyramid of Garguromin* organizacje, studioBASAR (p), użytkownicy Bukareszt, Rumunia	06.2011	x	x			x
301.		The Shadows of Sant Esteve* Anna & Eugeni Bach (p) Girona, Hiszpania	2015	x				
302.		The Shed Haworth Tompkins (p) Londyn, Wielka Brytania	2013	x	x			
303.		The Wooden Covering Over Cars* Benedetto Bufalino (p) Logroño, Hiszpania	2019	x				
304.		Thin Green* Belle Ville Atelier d'Architecture (p) Montpellier, Francja	2016	x				

role aktantów												cele aktywnej transformacji																
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.						
organizowanie													rekreacja															
organizowanie działań													handel															
projektowanie													siedzenie															
budowanie													inne funkcje podstawowe															
generowanie transformacji													wspólne przebywanie															
													komunikowanie															
													prototypowanie															
													badanie															
													wielofunkcyjność															
													tworzenie															
													poprawa estetyki															
													mała aktywność w przestrzeni															
													problem środowiskowy															
													inne kwestie społeczne															
													sytuacja kryzysowa															

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
305.		Vacío encerrado* Escuela Técnica Superior de Arquitectura de San Sebastián (o) Logroño, Hiszpania	2018	x		x	x	x
306.		Viaje alrededor del Castaño* Pablo Losa (p), Gadea Burgaz (p) Logroño, Hiszpania	2019	x	x			
307.		Wicker Pavilion* DJA (p) Annecy, Francja	2020	x				
308.		Zur Feinsten Seide* organizacje, Veronika Schwaninger (p), Josepha Krüger (p), Laurin Döpfner (p) Monachium, Niemcy	2015	x	x			x
309.		budka informująca o historii osiedla organizacje Wiedeń - Neubau	13.12.2016	x		x	x	x
310.		budowanie gniazda użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	26.06.2018					
311.		food truck 4 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	10.11.2020					
312.		jasełka organizacje Kopenhaga- Albertslund	13.12.2021	x	x	x	x	x

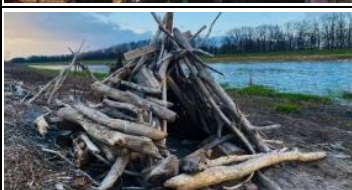
role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna								p. est.		reakcja na prob.							
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x		x									x		x	x		
x		x	x	x							x		x				x	x				x		x			
x		x	x	x							x		x									x			x		
x		x	x	x								x		x		x			x			x		x	x	x	
											x		x					x				x					
									x	x		x				x						x			x		
					x			x	x	x	x			x				x				x					
											x		x														
											x		x				x										
											x		x									x					

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
313.		kontener 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	06.11.2018					
314.		kontener 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	20.11.2018					
315.		kontener 3 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	14.05.2019					
316.		kontener 4 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	10.08.2019					
317.		kontener 5 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	18.09.2019					
318.		kontener 6 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	25.10.2019	x			x	x
319.		kontener 7 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	01.12.2019	x			x	x
320.		kontener 8 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	26.03.2020	x			x	x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
321.		kontener 9 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	18.07.2020	x			x	x
322.		kontener 10 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	30.08.2020					
323.		kontener 11 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	17.11.2020	x			x	x
324.		kontener 12 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	12.02.2021	x			x	x
325.		kontener 13 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	27.02.2021	x			x	x
326.		kontener 14 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	04.06.2021	x			x	x
327.		kontener 15 organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	07.09.2021	x			x	x
338.		sprzedaż choinek i karpia 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	20.12.2016					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
329.		sprzedaż choinek i karpia 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	15.12.2017					
330.		sprzedaż choinek i karpia 3 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	18.12.2018					
331.		sprzedaż choinek i karpia 4 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	21.12.2019					
332.		tipi z patyków użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	06.04.2021					
333.		toaleta tymczasowa organizacje Wiedeń - Neubau	30.03.2019	x		x	x	x
334.		Wiener Beschwerdeklo organizacje Wiedeń - Neubau	12.02.2020	x		x	x	x
335.		wspólny posilek 1 organizacje Wiedeń - Neubau	30.06.2015	x	x	x	x	x
336.		wspólny posilek 2 organizacje Wiedeń - Neubau	21.09.2015	x	x	x	x	x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
337.		wspólny posiłek 3 organizacje Wiedeń - Neubau	31.08.2019	x	x	x	x	x
338.		wspólny posiłek 4 organizacje Wiedeń - Neubau	31.07.2020	x	x	x	x	x
339.		wydarzenie sportowe 3 organizacje Wiedeń - Neubau	28.07.2020	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji									
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna					p. estet.		reakcja na prob.		

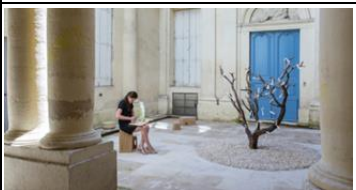
aktywna transformacja nieplanowana

struktura mała

Tabela 7. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę małą

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura mała	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	mała	kubat.	jednostr.	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
340.		4harps* YESOBAZA (p) Montpellier, Francja	2021	x				
341.		A Bench for Everyone* McCloy + Muchemwa (p) Londyn, Wielka Brytania	2018	x				
342.		À nous le parking Collectif Etc (p), użytkownicy Strasburg, Francja	17.01.2011-?	x				
343.		An-4000* Atelier AJO (p) Montpellier, Francja	2021	x				
344.		Bloom* Vigouroux Mathilde (p) Montpellier, Francja	2021	x				
345.		BUS STOP SYMBIOSIS Teresa Otto (p), Diogo Aguiar (p) Porto, Portugalia	05.2010					
346.		Cache-Cache* Marie Béniguel (p), Johana Boktor (p), Frédéric Madre (p) Montpellier, Francja	2014	x				
347.		Called Upgrade* Richard Woods (p) Londyn, Wielka Brytania	06.2018	x				

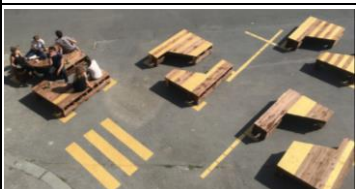
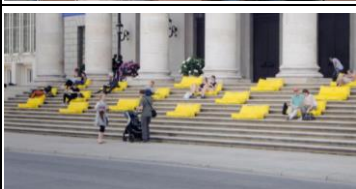
role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.	reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x								x	x									x		x			
x		x	x	x							x				x		x					x					
x	x	x	x	x			x	x	x	x	x	x	x		x		x				x	x		x			
x		x	x	x							x	x	x									x		x	x		
x		x	x	x							x	x	x									x		x			
x		x	x	x							x				x							x					
x		x	x	x								x	x									x		x	x		
x		x	x	x							x							x				x				x	

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
348.		Cite Surprise Cite Surprenante* Tri-Oh! Ateliers (p) Montpellier, Francja	2012	x				
349.		City Parklet* PARTI (p) Londyn, Wielka Brytania	2019	x				
350.		Colibri* Reset Studio (p) Montpellier, Francja	2014	x				
351.		Dessine moi un horizon* Atelier Sauvage (p) Montpellier, Francja	2016	x				
352.		DomestiCITY* María Mazzanti (p), Martin Ramirez (p) Abrantes, Portugalia	2015	x				
353.		Embruns* Arnaud Malthieu (p), Amandine Romanet (p), Matthieu Thuillier (p) Montpellier, Francja	2015	x				
354.		ENTRE-TEMPS* Clémence Durupt (p), Gabrielle Vinson (p) Montpellier, Francja	2015	x				
355.		Exchange Box* użytkownicy Meyrin, Szwajcaria	-	x				

role aktantów													cele aktywnej transformacji														
profesjoniści					użytkownicy								potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x								x	x					x				x			x		
		x	x	x							x				x								x		x		
		x	x	x								x	x									x		x			
												x	x									x					
	x																										
																							</				

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
356.		Gondwana* Orizzontale (p) Terni, Włochy	09.2012	x				
357.		Here Comes The Sun Paul Cocksedg Studio (p) Londyn, Wielka Brytania	2020					
358.		Heureux Evenement* Atelier Roberta (p) Montpellier, Francja	2015	x				
359.		IN-N-OVER Maxime Derrouch (p), Typhaine Le Goff (p), Emeline Marty (p) Montpellier, Francja	2016	x				
360.		Jadłodzielnia* organizacje, profesjonaliści, użytkownicy Wrocław, Polska	2017-...	x			x	x
361.		Kit en Jeux YA+K (p), użytkownicy Aubervilliers, Francja	05-11.2014					
362.		L'épopée Puget: acte 2 Collectif Etc (p), użytkownicy Marsylia, Francja	2016-...	x				
363.		la Halle Puget użytkownicy Marsylia, Francja	2020					

role aktantów												cele aktywnej transformacji																				
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.										
	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji		organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe		rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie		komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa	
	x		x	x	x								x	x		x		x		x					x	x						
																		x		x						x					x	
			x	x	x								x			x										x			x	x		
				x	x								x			x										x			x			
	x			x	x		x	x			x	x		x					x			x								x	x	
	x	x	x	x	x				x	x	x	x	x	x		x				x							x					
	x	x	x	x	x				x	x	x	x	x	x		x		x		x							x		x			

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
364.		La Hoja* FAHR 021.3 (p) Logroño, Hiszpania	2019	x	x			
365.		La Petite Motte* C.A.M.E. (p) Montpellier, Francja	2015	x				
366.		La Plaza* Lucas Seré Paltzer (p), Sebastián Andrés Podestá (p) Logroño, Hiszpania	2018	x				
367.		La tête dans les nuages* Mickaël Martins Afonso (p), Caroline Escaffre-Faure (p) Montpellier, Francja	2016	x				
368.		Le Festival Made in Vitrolles* Organizacje, Bellastock (p) Vitrolles, Francja	2013	x		x	x	x
369.		Le Génie d'Alex YA+K (p) Paryż, Francja	2017					
370.		Le Orecchie di Giussano Orizzontale (p) Rzym, Włochy	03.2010					
371.		Loungers ASK (p) Monachium, Niemcy	2019					

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x							x	x	x				x				x	x		x			
													x														

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
372.		Medusa* Alban Guecho (p) Paryż, Francja	2014	x				
373.		Mikroinstalacje* NO studio (p) Wrocław, Polska	2016	x				
374.		Nature electrique* 1 WEEK 1 PROJECT (p) Montpellier, Francja	2018	x				
375.		Ne dérangez pas mes cercles* Julie Biron (p) Montpellier, Francja	2012	x				
376.		Paradigmes* Judith Chatain (p), Gabrielle Doublet (p), Audrey Farinole (p) Montpellier, Francja	2016	x				
377.		Parallel path OTTOTTO (p), Ane Elizegi (p) Plzeň, Czechy	2017					
378.		Perestrello in festa Orizzontale (p) Rzym, Włochy	05.2011					
379.		Photo Souvenir* Camille Saucereau (p), Alice Foulon (p) Montpellier, Francja	2015	x				

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x		x	x	x							x		x										x		x		
															x												
		x	x	x							x												x	x	x		
												x	x														
																	x										
																			</								

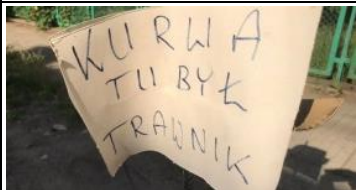
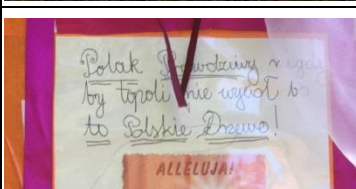
metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
380.		Première Neige* Le Collectif de la Fourchette (p) Montpellier, Francja	2012	x				
381.		Souvenirs D'automne* Frame² (p) Montpellier, Francja	2013	x				
382.		Summit* Miguel Angel Lopez Carro (p), Alberto Vallejo Puntero (p) Montpellier, Francja	2018	x				
383.		Texus* Amandine Car (p), Guillaume Rangheard (p) Montpellier, Francja	2014	x				
384.		The 12 Thousand Pairs of Shoes from Abrantes* Victor Lledó Garcia (p), Juan José Pérez Moncho (p), Mateo Fernández-Muro (p) Abrantes, Portugalia	13-20.06.2014	x				
385.		The Generator* raumlaborberlin (p), użytkownicy Wenecja, Włochy	2010-?	x				
386.		The Make Blood Cancer Visible Campaign* Paul Cocksedge (p) Londyn, Wielka Brytania	04-30.09.2017	x				
387.		The Pavement Gallery* Patrick McEvoy (p) Londyn, Wielka Brytania	01-30.06.2019	x				

role aktantów												cele aktywnej transformacji																			
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.									
organizowanie													rekreacja																		
organizowanie działań													handel																		
projektowanie													siedzenie																		
budowanie													inne funkcje podstawowe																		
generowanie transformacji													wspólne przebywanie																		
													komunikowanie																		
													prototypowanie																		
													badanie																		
													wielofunkcyjność																		
													tworzenie																		
													poprawa estetyki																		
													mała aktywność w przestrzeni																		
													problem środowiskowy																		
													inne kwestie społeczne																		
													sytuacja kryzysowa																		

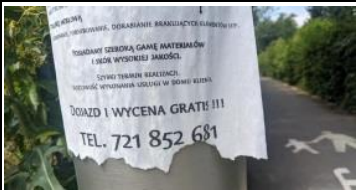
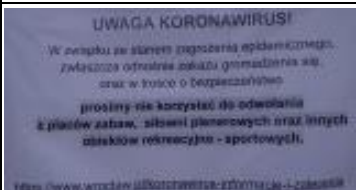
metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
388.		Topographie de la Surprise* UrbanB's (p) Montpellier, Francja	2012	x				
389.		Tournearound* Dondecabentres (p) Montpellier, Francja	2012	x				
390.		U.S.I.N.E* Louis Caux et Margaux Limon (p) Montpellier, Francja	2018	x				
391.		Un Dixième Printemps* Margaux Rodot (p), Mickaël Martin (p), Benoit Tastet (p) Montpellier, Francja	2015	x				
392.		Urban Living Room* Department Architecture and Design in Genoa (o) Montpellier, Francja	2018	x		x	x	x
393.		Where is my beach umbrella* M³ (p) Montpellier, Francja	2016	x				
394.		Work Watching Orizzontale (p) Rzym, Włochy	2010					
395.		Wymiana Ciepła* użytkownicy Biała Podlaska, Polska	2017					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
396.		Wymiana Ciepła* użytkownicy Olsztyn, Polska	2018					
397.		budowa budek lęgowych użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	15.06.2019	x	x			
398.		budowanie ze śniegu użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	31.03.2020					
399.		celebracja bohaterów ekologicznych organizacje Wiedeń - Neubau	02.07.2020	x	x	x	x	x
400.		dokarmianie zwierząt użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	27.11.2019					
401.		fajerwerki 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	01.01.2018					
402.		fajerwerki 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	29.06.2019					
403.		inauguracja inwestycji 1 organizacje Wiedeń - Neubau	12.06.2015	x	x	x	x	x

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
404.		informacja - dbanie o zielen użytkownicy Wiedeń - Neubau	06.04.2017					
405.		informacja - niechciane nasadzenia użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	29.03.2021					
406.		informacja - niszczenie trawników użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	27.06.2021					
407.		informacja - prace remontowe organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	16.05.2021	X	X	X	X	X
408.		informacja - prośba o nieparkowanie użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	09.12.2021					
409.		informacja - prośba o ratowanie drzew użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	07.09.2020					
410.		informacja - sprzątaj po psie 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	30.09.2016					
411.		informacja - sprzątaj po psie 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	02.10.2016					

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy						potrzeba funkcjonalna								p. est.	reakcja na prob.							
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
					x			x	x	x		x						x					x		x		
					x			x	x	x		x						x					x				
					x			x	x	x		x						x					x		x		
												x						x									
					x			x	x	x		x						x									
					x	x		x	x	x		x						x							x		
								x	x	x		x						x					x		x	x	
					x			x	x	x		x						x					x		x	x	

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
412.		informacja - sprzątanie użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	27.04.2019					
413.		informacja - sprzedaż użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	29.07.2021					
414.		informacja - uwaga odnośnie pielęgnacji zieleni użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	03.08.2020					
415.		informacja - wspieranie się mieszkańców użytkownicy Wiedeń - Neubau	27.03.2020					
416.		informacja - zamknięcie placów zabaw organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	20.03.2020	x	x	x	x	x
417.		informacja - znaleziono kota użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	09.10.2020					
418.		informacja -miejsce jeży użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	07.11.2019					
419.		koncert streamowany organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	20.05.2020	x	x	x	x	x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
420.		leżak na drzewie użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	22.08.2021					
421.		ławka i zieleń użytkownicy Wiedeń - Neubau	11.10.2016					
422.		manifest antyalkoholowy 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	31.03.2018					
423.		manifest antyalkoholowy 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	14.06.2020					
424.		miejsce wymiany rzeczy - Wiedeń - Neubau	04.08.2015					
425.		ogród osiedlowy 1 użytkownicy Wiedeń - Neubau	06.07.2020					
426.		ogród osiedlowy 2 użytkownicy Wiedeń - Neubau	14.05.2015	x				
427.		ozdoby na drzewach użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	04.12.2021					

role aktantów												cele aktywnej transformacji															
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	komunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
					x	x		x	x	x		x	x									x					
					x			x	x	x	x	x			x			x						x			
					x					x		x						x					x			x	
					x			x	x	x		x						x					x			x	
											x					x											
																				</							

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
428.		ozdoby świąteczne organizacje Wiedeń - Neubau	26.12.2018	x	x	x	x	x
429.		pikniki na wałach użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	22.06.2020					
430.		pokaz ekonomicznego palenia organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	14.01.2017	x		x	x	x
431.		potykaç 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	01.05.2017					
432.		potykaç 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	05.12.2019					
433.		potykaç 3 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	13.11.2020					
434.		potykaç 4 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	25.06.2021					
435.		potykaç polityczny organizacje Wiedeń - Neubau	02.03.2019	x		x	x	x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
436.		potykacz, siedziska kawiarni użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	28.04.2018					
437.		promocja polityczna 1 organizacje Wiedeń - Neubau	26.05.2020	x	x	x	x	x
438.		promocja polityczna 2 organizacje Wiedeń - Neubau	06.07.2020	x	x	x	x	x
439.		promocja polityczna 3 organizacje Wiedeń - Neubau	29.06.2021	x		x	x	x
440.		promocja polityczna 4 organizacje Wiedeń - Neubau	15.09.2021	x		x	x	x
441.		promocja usług organizacje Kopenhaga- Albertslund	02.09.2019	x	x	x	x	x
442.		przedmioty do oddania 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	19.05.2021					
443.		przedmioty do oddania 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	23.09.2021					

role aktantów												cele aktywnej transformacji																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
444.		przedmioty do oddania/sprzedaży użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	02.10.2021					
445.		sadzenie roślin organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	19.05.2018	x	x	x	x	x
446.		sprzedaż lemoniady 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	04.06.2021					
447.		sprzedaż lemoniady 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	15.08.2021					
448.		sprzedaż przed sklepem użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	13.07.2017					
449.		sprzedaż zniczy użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	31.10.2018					
450.		stoły przed kawiarnią użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	26.07.2021					
451.		szafka do wymiany 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	31.10.2019					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
452.		szafka do wymiany 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	21.05.2020					
453.		szkolenie psów użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	09.12.2020					
454.		sztuka na ścieżkach organizacje, użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	12.06.2015	x	x	x	x	x
455.		sztuka z doniczek użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	26.04.2018					
456.		urodziny restauracji użytkownicy Wiedeń - Neubau	02.03.2021					
457.		warsztaty 1 profesjoniści Wrocław - Wielka Wyspa	10.07.2021	x				
458.		warsztaty 2 profesjoniści Wrocław - Wielka Wyspa	11.07.2021	x				
459.		warsztaty 3 profesjoniści Wrocław - Wielka Wyspa	17.07.2021	x				

role aktantów												cele aktywnej transformacji																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna							p. estet.		reakcja na prob.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
organizowanie					x																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
460.		warsztaty 4 profesjonaliści Wrocław - Wielka Wyspa	18.07.2021	x				
461.		warsztaty graffiti użytkownicy Wiedeń - Neubau	30.07.2018	x				
462.		węgiel na ulicy użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	26.06.2018					
463.		wybory organizacje Kopenhaga- Albertslund	10.11.2021	x	x	x	x	x
464.		wydarzenie osiedlowe 12 organizacje Wiedeń - Neubau	02.07.2021	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji									
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna					p. est.		reakcja na prob.		
organizowanie	x				organizowanie					rekreacja									
organizowanie działań	x				organizowanie działań					handel									
projektowanie	x				zapewnianie inf. dot. miejsca					siedzenie									
budowanie	x				projektowanie					inne funkcje podstawowe									
generowanie transformacji	x				budowanie					wspólne przebywanie									
					generowanie transformacji					komunikowanie									
					aktywności podstawowe					prototypowanie									
					aktywności ponadpodstawowe					badanie									
										wielofunkcyjność									
										tworzenie									
										poprawa estetyki									
										mała aktywność w przestrzeni									
										problem środowiskowy									
										inne kwestie społeczne									
										sytuacja kryzysowa									

aktywna transformacja nieplanowana

struktura powierzchniowa

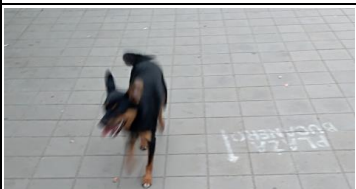
Tabela 8. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę powierzchniową

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura powierzchniowa	dodana	czasowa	jednokrot	obiekt.	różne	płaszc.	jednostr..	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
465.		All is ok; we are designing* Escuela Superior de Diseño de La Rioja (o) Logroño, Hiszpania	2019	x		x	x	x
466.		Colora la strada Apicultura Studio (p), użytkownicy Mediolan, Włochy	2019-...	x				
467.		Evoke* Usman Haque (p) York, Wielka Brytania	2007	x				
468.		Grabljanje lišća Slama Land Art. (p) Osijek, Chorwacja	2021					
469.		Street Crossings** Yinka Ilori (p) Londyn, Wielka Brytania	2021	x				
470.		Street Painting # 9 Lang/Baumann (p) Lucerna, Szwajcaria	2017	x	x			
471.		The Floating Piers Christo i Jeanne-Claude (p) Sulzano, Monte Isola, Wyspa San Paolo, Włochy	18.06-03.07.2016					
472.		Urbanimals LAX (p) Bristol, Wielka Brytania	09-11.2015					

role aktantów												cele aktywnej transformacji																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						
organizowanie					organizowanie					organizowanie działań					zapewnianie inf. dot. miejsca					projektowanie																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								</

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
473.		malowanie kredą użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	31.10.2015					
474.		malowanie ławki lgbt organizacje Wiedeń - Neubau	05.07.2019	x	x	x	x	x
475.		napis na wiacie śmietnikowej, opinia na temat policji użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	30.07.2021					
476.		napisy reklamowe na ulicy 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	15.05.2019					
477.		napisy reklamowe na ulicy 1 organizacje Wiedeń - Neubau	22.07.2015	x	x	x	x	x
478.		napisy reklamowe na ulicy 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	24.09.2019					
479.		serce w śniegu użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	03.12.2020					
480.		warsztaty taneczne organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	09.09.2021	x				x

[illegible]

metryczka				role aktantów				
				organizacje				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
481.		warsztaty taneczne organizacje Wiedeń - Neubau	30.07.2021	x	x			x

role aktantów										cele aktywnej transformacji									
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna					p. estet.		reakcja na prob.		
	organizowanie				organizowanie					rekreacja									
	organizowanie działań				organizowanie działań					handel									
	projektowanie				zapewnianie inf. dot. miejsca					siedzenie									
	budowanie				projektowanie					inne funkcje podstawowe									
	generowanie transformacji				budowanie					wspólne przebywanie									
					generowanie transformacji					komunikowanie									
					aktywności podstawowe					prototypowanie									
					aktywności ponadpodstawowe					badanie									
										wielofunkcyjność									
										tworzenie									
										poprawa estetyki									
										mała aktywność w przestrzeni									
										problem środowiskowy									
										inne kwestie społeczne									
										sytuacja kryzysowa									

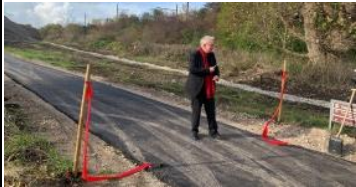
aktywna transformacja nieplanowana

bezstrukturalowa

Tabela 9. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej bezstrukturalowej

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	bezstrukturalowa	dodana	czasowa	jednokrot	bezobiett.	różne	n/a	n/a	jednorod.

Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
482.		inauguracja inwestycji organizacje Kopenhaga- Albertslund	27.10.2021	x	x			x
483.		inauguracja inwestycji 3 organizacje Wiedeń - Neubau	14.10.2021	x	x	x	x	x
484.		kolejka 1 użytkownicy Wiedeń - Neubau	10.06.2015					
485.		kolejka 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	23.02.2017					
486.		kolejka 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	11.02.2021					
487.		kolejka 3 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	15.05.2021					
488.		konsultacje społeczne organizacje Kopenhaga- Albertslund	29.04.2019	x	x			x
489.		sport miejski użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	03.03.2017					

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. estet.	reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
												x					x	x				x					
											x		x				x					x					
										x		x								x							
										x		x		x				x									
										x		x						x									
										x		x		x				x									
										x		x		x				x									
										x		x		x				x									
							x				x					x		x		x						x	
											x		x														

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
490.		pokazy historyczne organizacje, użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	19.09.2019	x	x			x
491.		sadzenie drzew organizacje, użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	24.10.2019	x	x	x		x
492.		spanie na ławce użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	27.06.2018					
493.		warsztaty capoeira użytkownicy Wiedeń - Neubau	04.07.2018					
494.		wydarzenie kulturalne 1 organizacje Wiedeń - Neubau	06.06.2015	x	x	x	x	x
495.		wydarzenie kulturalne 4 organizacje, użytkownicy Wiedeń - Neubau	05.05.2017	x	x	x	x	x
496.		wydarzenie kulturalne 11 organizacje Kopenhaga- Albertslund	07.12.2019	x	x	x	x	x
497.		zabawy w kałuży 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	05.08.2021					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
498.		zabawy w kałuży 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	06.10.2021					
499.		zbieranie śmieci 1 użytkownicy Wiedeń - Neubau	30.04.2018					
500.		zbieranie śmieci 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	19.10.2021					
501.		zbieranie śmieci 1 organizacje, użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	16.05.2019	x	x			x
502.		zbieranie śmieci 2 organizacje, użytkownicy Kopenhaga- Albertslund	15.03.2021	x	x			x
503.		zjeżdżanie z górki na śniegu użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	26.01.2019					

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna								p. est.	reakcja na prob.								
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
					x					x		x	x				x										
											x	x				x	x						x		x		
					x					x		x				x							x		x	x	
											x	x				x	x						x		x		
										x		x				x	x						x		x		
											x	x				x	x						x		x		
x					x					x		x	x														

aktywna transformacja nieplanowana

struktura przemieszczająca się

Tabela 10. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę przemieszczającą się

typ AT		kryteria AT							
ogólny	szczegółowy	A.I.	A.II.	A.III.	B.I.	B.II.	B.III.	B.IV.	B.V.
nieplanowana	struktura przemieszczająca się	dodana	czasowa	wielokrot.	obiekt.	różne	kubat.	różne	różne

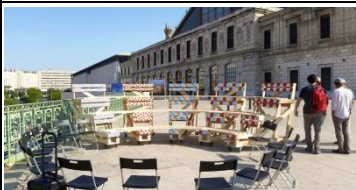
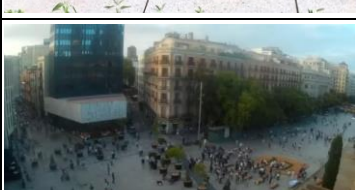
Źródło: opracowanie własne.

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
504.		A Walk* Architectural Association Interprofessional Studio (p) Logroño, Hiszpania	27.04- 01.05.2018	x				
505.		AcUM – Urban Mobile Accumulator studioBASAR (p) Bukareszt, Rumunia	06-09.2014	x				
506.		Aeropolis* Plastique Fantastique (p) Kopenhaga, Dania	2013	x	x			
507.		Burple* Usman Haque (p) Londyn, Wielka Brytania	2007	x				
508.		Chuck-a-luck organizacje, raumlaborberlin (p) Arnhem, Holandia	2012-?	x	x	x	x	x
509.		Cinemar Trafaria E-DA (o), Collectif Etc (p) Trafaria, Portufalia	10.2018-...	x	x	x	x	x
510.		Das Küchenmonument raumlaborberlin (p) Berlin, Niemcy, Duisburg, Niemcy, Giessen, Niemcy, Hamburg, Niemcy, Liverpool, Wielka Brytania, Mülheim, Niemcy, Warszawa, Polska	2006-...	x				
511.		Dome of Visions 1.0 Dome of Visions (p), NCC (p) Kopenhaga, Dania, Aarhus Dania	03.2013, 06.2013- 10.2013, 04.2014- 04.2016					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
512.		Emma unter Giesing raumlaborberlin (p), użytkownicy Monachium, Niemcy	2014					
513.		Eure Vision: Songs am Allesandersplatz der Chor der Statistik (o), Bernadette La Hengst (o), użytkownicy Berlin, Niemcy	2019-...	x	x	x	x	x
514.		Pop-Up Park Hello Wood (p) Budapeszt, Węgry	2018	x				
515.		I Lost Her Near Fantasy Island. Life Has Not Been The Same* użytkownicy Bristol, Wielka Brytania	2006					
516.		Lemon Loft Refunc (p) Berlin, Niemcy	2017-...	x	x			
517.		Les Soleillades organizacje, YA+K (p) Montrouge, Francja	2017	x	x			x
518.		Marling Usman Haque (p) Eindhoven, Holandia, Huddersfield, Wielka Brytania	2012, 2013					
519.		Monuments raumlaborberlin (p) Nantes, Francja	28.06.2013					

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy						potrzeba funkcjonalna										p. estet.		reakcja na prob.				
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x				x	x	x	x	x	x				x	x		x	x	x					
									x	x		x	x				x	x				x					
x		x	x	x							x	x	x		x		x					x		x			
												x				x											
x	x	x	x	x							x	x	x		x		x				x	x					
x		x	x	x							x	x	x	x	x		x				x	x					
x	x	x	x	x								x	x	x	x		x										

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
520.		Next Gen Park KOGAA Studio (p) Brno, Czechy, Logroño, Hiszpania	2019 / 2020	x	x			x
521.		Nomadic Treehouse Studio Kyson (p) Londyn, Wielka Brytania	06.2018	x				
522.		PaPoMo organizacje, Collectif Etc (p) Marsylia, Francja	30.05.2015-...	x	x		x	x
523.		Pimp my cart Orizzontale (p) Rzym, Włochy	03.2014					
524.		Pop-Up Green 2012* użytkownicy Barcelona, Hiszpania	2012					
525.		Pop-Up Green 2016* użytkownicy Barcelona, Hiszpania	2016					
526.		Pop-Up Green 2018* użytkownicy Barcelona, Hiszpania	2018					
527.		Saint-plastic YA+K (p) Genk, Belgia	08.2017	x				

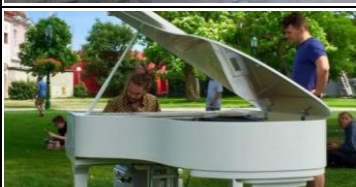
role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.		reakcja na prob.					
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x	x	x	x		
	x		x	x							x		x									x				x	
	x	x	x	x							x	x			x		x	x			x	x					
	x	x	x	x							x		x		x		x				x	x		x	x		
								x	x	x		x	x									x			x		
								x	x	x		x	x									x			x		
								x	x	x		x	x									x			x		
x	x	x	x	x							x	x				x						x			x		

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
528.		Señales 1.0* Tools for Action (p), użytkownicy Logroño, Hiszpania	25-30.04.2019	x				
529.		Step by Step studioBASAR (p) Brasov, Rumunia	10.2011, 10.2014	x				
530.		The '89 Box studioBASAR (p) Kluż, Rumunia, Timișoara, Rumunia	13-14.12.2015 16-18.12.2015	x				
531.		The Lightwaves* panGenerator (p) Gdynia, Katowice, Kraków, Poznań, Warszawa, Wrocław, Żywiec, Polska	07-08.2019	x	x			x
532.		The Mirror Barricade Tools for Action (p), użytkownicy Dortmund, Niemcy	04.06.2016	x				
533.		The Mobile Museums Public Art Lab (o), profesjonaliści Berlin, Niemcy, Wiedeń, Austria, Barcelona, Hiszpania	04-06.2004	x		x	x	x
534.		The Toolbox organizacje, studioBASAR (p) Bukareszt, Rumunia	14-16.06.2013, 18-20.10.2013, 13-15.06.2014, 06-09.2014	x	x		x	x
535.		Trailer for Research and Activation organizacje, studioBASAR (p) Bukareszt, Rumunia	04.2016-...	x	x			x

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy						potrzeba funkcjonalna								p. est.	reakcja na prob.							
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
x	x	x	x	x					x	x	x	x	x				x					x		x			
x	x	x	x	x			x				x	x	x				x	x			x	x					
x	x	x	x	x								x	x				x	x			x					x	
x		x	x	x							x	x	x				x					x					
x	x	x	x	x					x	x	x	x	x				x	x				x				x	
x		x	x	x								x	x									x					
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x					
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x					
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x					
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x					
x	x	x	x	x							x	x	x				x	x			x	x					

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
536.		Zobacz czym oddychasz Oświęcimski Alarm Smogowy (o) Kęty, Krzeszowice, Kraków, Kalwaria Zebrzydowska, Maków Podhalański, Myślenice, Rzepiennik, Polska	13.11- 19.12.2020	x	x	x	x	x
537.		food truck 1 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	12.05.2020					
538.		food truck 2 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	27.06.2020					
539.		food truck 3 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	17.08.2020					
540.		food truck 5 użytkownicy Wrocław - Wielka Wyspa	05.06.2021					
541.		mobilne centrum testowe 1 organizacje Kopenhaga- Albertslund	05.10.2020	x	x	x	x	x
542.		mobilne centrum testowe 2 organizacje Kopenhaga- Albertslund	04.11.2020	x	x	x	x	x
543.		mobilne centrum testowe 3 organizacje Kopenhaga- Albertslund	14.11.2020	x	x	x	x	x

role aktantów												cele aktywnej transformacji																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
profesjoniści					użytkownicy							potrzeba funkcjonalna								p. estet.		reakcja na prob.																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
organizowanie					organizowanie					organizowanie działań			zapewnianie inf. dot. miejsca		projektowanie		budowanie		generowanie transformacji		aktywności podstawowe		aktywności ponadpodstawowe		rekreacja		handel		siedzenie		inne funkcje podstawowe		wspólne przebywanie		komunikowanie		prototypowanie		badanie		wielofunkcyjność		tworzenie		poprawa estetyki		mała aktywność w przestrzeni		problem środowiskowy		inne kwestie społeczne		sytuacja kryzysowa																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																			</

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
544.		mobilne centrum testowe 4 organizacje Kopenhaga- Albertslund	21.12.2020	x	x	x	x	x
545.		mobilne centrum testowe 5 organizacje Kopenhaga- Albertslund	17.01.2021	x	x	x	x	x
546.		mobilne centrum testowe 6 organizacje Kopenhaga- Albertslund	05.05.2021	x	x	x	x	x
547.		pianino do gry 1 organizacje Wiedeń - Neubau	07.06.2019	x		x	x	x
548.		pianino do gry 2 organizacje Wiedeń - Neubau	28.06.2020	x		x	x	x
549.		pianino do gry 3 organizacje Wiedeń - Neubau	25.08.2020	x		x	x	x
550.		ruchomy lokal wyborczy organizacje Wiedeń - Neubau	28.09.2017	x	x	x	x	x
551.		siedzisko i zieleń Park(ing) Day profesjoniści Wiedeń - Neubau	21.09.2018					

[illegible]

metryczka				role aktantów				
nr	zdjęcie AT	nazwa AT autor AT miejsce AT	czas AT	organizacje				
				organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji
552.		wyścigi biegowe 1 organizacje Kopenhaga- Albertslund	01.06.2015	x	x	x	x	x
553.		wyścigi biegowe 1 organizacje Wiedeń - Neubau	19.06.2015	x	x	x	x	x
554.		wyścigi biegowe 2 organizacje Kopenhaga- Albertslund	06.06.2016	x	x	x	x	x
555.		wyścigi biegowe 2 organizacje Wiedeń - Neubau	28.06.2018	x	x	x	x	x
556.		wyścigi biegowe 3 organizacje Kopenhaga- Albertslund	09.06.2018	x	x	x	x	x
557.		wyścigi rowerowe 1 organizacje Kopenhaga- Albertslund	08.08.2016	x	x	x	x	x
558.		wyścigi rowerowe 2 organizacje Kopenhaga- Albertslund	13.09.2019	x	x	x	x	x
559.		zawody biegowe organizacje Wrocław - Wielka Wyspa	28.09.2019	x	x	x	x	x

role aktantów										cele aktywnej transformacji																	
profesjoniści					użytkownicy					potrzeba funkcjonalna										p. est.	reakcja na prob.						
organizowanie	organizowanie działań	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	organizowanie	organizowanie działań	zapewnianie inf. dot. miejsca	projektowanie	budowanie	generowanie transformacji	aktywności podstawowe	aktywności ponadpodstawowe	rekreacja	handel	siedzenie	inne funkcje podstawowe	wspólne przebywanie	kommunikowanie	prototypowanie	badanie	wielofunkcyjność	tworzenie	poprawa estetyki	mała aktywność w przestrzeni	problem środowiskowy	inne kwestie społeczne	sytuacja kryzysowa
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x				x				x		
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										
											x	x					x										

1. <https://concentrico.es/banquin/> [dostęp: 08.01.2022].
2. <https://www.haque.co.uk/burble.php> <https://www.haque.co.uk/skyyear.php> [dostęp: 08.01.2022].
3. <https://concentrico.es/caja-magica/> [dostęp: 08.01.2022].
4. <https://archello.com/project/digital-water-pavilion> [dostęp: 08.01.2022].
5. https://www.archdaily.com/949632/folly-kometenplein-pavilion-bureau-sla?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].
- <https://www.rodi.nl/haarlemmermeer/nieuws/164990/paviljoen-op-kometenplein-is-klaar-> [dostęp: 08.01.2022].
6. <https://www.icd.uni-stuttgart.de/projects/hygroskin-meteorosensitive-pavilion/> [dostęp: 08.01.2022].
7. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/effet-boule-de-neige> [dostęp: 08.01.2022].
8. <http://www.meetinghousesquare.ie/book/index.html> [dostęp: 08.01.2022].
9. https://www.archdaily.com/890308/montana-en-la-luna-enorme-studio?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].
10. <https://www.designboom.com/architecture/nautilus-skopje-macedonia-ten-city-creative-network-12-17-2015/> [dostęp: 08.01.2022].
11. <https://concentrico.es/origami/> [dostęp: 08.01.2022].
12. <https://wcrs.wroclaw.pl/parki-esk/> [dostęp: 08.01.2022].
13. http://www.collectifetc.com/realisation/croix-rouge-sequipe_-et-si-on-essayait-pour-voir/ <https://si-on-essayait.tumblr.com/> [dostęp: 08.01.2022].
14. <https://www.omrievsz.com/work/street-cinema> [dostęp: 08.01.2022].
15. <https://moradavaga.com/SUNWHEEL> [dostęp: 08.01.2022].
16. <https://pangenerator.com/projects/the-lightwaves/> <https://2019.meskiegranie.pl/strefa-fana/#single?filter=2019,gallery> [dostęp: 08.01.2022].
17. <http://www.studiobasar.ro/?p=3048&lang=en> [dostęp: 08.01.2022].
18. <https://www.archdaily.com/228807/urban-podium-in-rotterdam-atelier-kempe-thill> [dostęp: 08.01.2022].
- 19- 22, 28 - 35, 37 - 41, 104, 114, 182 - 184, 191, 310, 312, 441, 454, 463, 482, 488 - 491, 496, 501, 502, 541 - 546, 552, 554, 556 - 558. <https://www.facebook.com/albertslundkommune> [dostęp: 15.01.2022].
- 23 - 25, 73, 105 - 110, 112, 115 - 118, 163, 166 - 179, 181, 185 - 187, 189, 190, 192, 194 - 197, 199, 200, 202, 204 - 208, 309, 333 - 339, 399, 403, 404, 415, 421, 424 - 426, 428, 435 - 440, 445, 456, 461, 464, 474, 477, 480, 481, 483, 484, 493 - 495, 499, 547 - 551, 553, 555 <https://www.facebook.com/BezirksvorstellungNeubau> [dostęp: 16.01.2022].
- 26, 68, 193, 311, 319, 322 - 324, 326, 332, 400, 405 - 408, 413, 414, 418, 420, 423, 427, 424, 442 - 444, 450 - 452, 475, 497, 498, 500. <https://www.facebook.com/groups/593154014167955/about> [dostęp: 17.01.2022].
- 27, 37, 67, 111, 113, 119 - 121, 161, 162, 164, 165, 180, 201, 313 - 318, 320, 321, 325, 327 - 331, 398, 401, 402, 409 - 412, 416, 417, 422, 430 - 433, 436, 446 - 449, 453, 455, 462, 473, 476, 478, 479, 485 - 487, 492, 503, 537 - 540, 559. <https://www.facebook.com/groups/119909508104823/> [dostęp: 18.01.2022].
42. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Hexagone> [dostęp: 08.01.2022].
43. <http://www.collectifetc.com/realisation/a-nous-le-parking-2/> [dostęp: 08.01.2022].
44. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Bloom> [dostęp: 08.01.2022].
45. <https://concentrico.es/ciudad-efimera/> [dostęp: 08.01.2022].
46. <https://www.interboropartners.com/projects/commonplace> [dostęp: 08.01.2022].
47. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/ENTRE-TEMPS-1> [dostęp: 08.01.2022].
48. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/gondwana/ [dostęp: 08.01.2022].
49. <http://www.paulcocksedgestudio.com/here-comes-the-sun> [dostęp: 08.01.2022].
50. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Heureux-Evenement-1> [dostęp: 08.01.2022].
51. <http://www.collectifetc.com/realisation/epopeepugetacte2/> <http://www.collectifetc.com/realisation/la-halle-puget/> [dostęp: 08.01.2022].
52. <https://concentrico.es/love-me-tender/> [dostęp: 08.01.2022].
53. <https://www.mqw.at/> [dostęp: 08.01.2022].
54. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Paradigmes-1> [dostęp: 08.01.2022].
55. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/perestrello-2-0/ [dostęp: 08.01.2022].
56. <http://www.rogiertmartens.nl/pop-up> [dostęp: 08.01.2022].
57. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Souvenirs-d'automne-1> [dostęp: 08.01.2022].
58. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Tournearound-1> [dostęp: 08.01.2022].

59. <https://www.haque.co.uk/anotherlife.php> <https://umbrellium.co.uk/case-studies/city-of-bradford-linguine-os/> [dostęp: 08.01.2022].
60. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Dessine-moi-un-horizon-1> [dostęp: 08.01.2022].
61. <https://concentrico.es/el-ciempies/> [dostęp: 08.01.2022].
62. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Empreintez-vous-1> [dostęp: 08.01.2022].
63. <https://www.haque.co.uk/evoke.php> [dostęp: 08.01.2022].
64. <https://www.haque.co.uk/marling.php> [dostęp: 08.01.2022].
65. <http://www.prewettbizley.com/graham-bizley-blog/2018/4/27/post-3> [dostęp: 08.01.2022].
66. http://lax.com.pl/portfolio_page/urbanimals/ [dostęp: 08.01.2022].
- 69 – 72, 198, 203, 397, 419, 429, 457 – 460. https://www.facebook.com/WielkaWyspa/photos/?ref=page_internal [dostęp: 19.01.2022].
74. <https://concentrico.es/02-04-alexander-platz/> [dostęp: 08.01.2022].
75. <https://www.modelina-architekci.com/project/amfiteatr-brain-embassy/> [dostęp: 08.01.2022].
76. <https://www.collectifparenthese.com/project/show/46> [dostęp: 08.01.2022].
77. https://www.studio.no.pl/?portfolio_page=smash-pop-art-storm [dostęp: 08.01.2022].
78. <https://www.metalocus.es/en/news/building-a-place-can-sau-emergency-scenery-unparelldarquitectes?fbclid=IwAR23IOQxk84g9dyY7RSenb8DxxDMC0Djx-WRr5Vm7BKU69Qd0YEXY6PHudE> <https://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1691598-les-capelletes-obren-la-setmana-del-festival-lluernia-d-olot.html> [dostęp: 08.01.2022].
79. https://www.archdaily.com/76944/caac-paredes-pino?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].
80. <https://ecosistemaurbano.com/dreamhamar/> [dostęp: 08.01.2022].
81. <https://ecosistemaurbano.com/eco-boulevard/> [dostęp: 08.01.2022].
82. https://www.som.com/projects/broadgate_public_space_enhancements [dostęp: 08.01.2022].
83. <https://www.ottotto.pt/frozen-trees> [dostęp: 08.01.2022].
84. <https://peakmorison.org/I-Will-Be-With-You-Whatever> [dostęp: 08.01.2022].
85. <https://rcrbunkafundacio.cat/fons-rcr/obres/o-iv-156-espai-public-teatre-la-lira/> [dostęp: 08.01.2022].
86. <https://concentrico.es/la-vela-del-ebro/> [dostęp: 08.01.2022].
87. https://www.studio.no.pl/?portfolio_page=brave-2 [dostęp: 08.01.2022].
88. <https://www.tuwroclaw.com/wiadomosci,puste-krzesla-i-znicze-na-rynku-upadajacy-restauratorzy-nie-jestesmy-antycovidowcami-zdjecia-wideo,wia5-3273-57204.html> [dostęp: 08.01.2022].
89. <https://architizer.com/projects/oslo-medieval-park-exhibition/> [dostęp: 08.01.2022].
90. <http://budcud.org/festiwal-warszawa-w-budowie-9-plac-defilad-krok-do-przodu/> <https://warszawawarsaw.com/nasze-najwieksze-podwoko/> [dostęp: 08.01.2022].
91. <https://www.instagram.com/explore/locations/1015489197/plac-wolnosci-wrocaw/> [dostęp: 08.01.2022].
92. https://www.youtube.com/watch?v=wAh_I8xqZeU&t=3s [dostęp: 08.01.2022].
93. <https://landscape.coac.net/en/popup-green> [dostęp: 08.01.2022].
94. <https://www.youtube.com/watch?v=bjuiBHzNSCs&t=33s> [dostęp: 08.01.2022].
95. <https://www.serpentinegalleries.org/whats-on/serpentine-pavilion-2021-designed-by-counterspace/> [dostęp: 08.01.2022].
96. <https://www.serpentinegalleries.org/whats-on/serpentine-pavilion-2018-designed-frida-escobedo/> [dostęp: 08.01.2022].
97. https://torresastaburuaga.com/2014/10/10/solar-corona_-valencia_2011-2013_corona-site/ https://www.eldiario.es/madrid/somos/malasana/el-ayuntamiento-ordena-desalojar-el-solar-de-la-calle-antonio-grilo-esta-semana_1_6414467.html system zgłaszania <https://solarcorona.wordpress.com/protocolo-de-usos/> [dostęp: 08.01.2022].
98. <https://new-practice.co.uk/subtle-shifts> [dostęp: 08.01.2022].
99. https://www.domusweb.it/it/notizie/2015/05/23/il-teatro_continuo_burri.html [dostęp: 08.01.2022].
100. <https://www.theplasticmuseum.com/en> [dostęp: 08.01.2022].
101. https://www.archdaily.com/869703/the-smile-alison-brooks-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].
102. <https://www.evolveuk.biz/latest-news/london-festival-of-architecture-2019-the-wooden-parliament/> [dostęp: 08.01.2022].
103. <http://www.collectifetc.com/realisation/un-atoll-au-nord/> [dostęp: 08.01.2022].
122. <http://www.collectifetc.com/realisation/workshop-a-di-citta/> [dostęp: 01.01.2022].
123. <https://www.collectifparenthese.com/project/show/44> [dostęp: 01.01.2022].
124. <https://landscape.coac.net/en/noticies/pop-green-2021> [dostęp: 08.01.2022].

125. <https://schonherr.dk/projekter/byparken-aarhus-festuge-2012/> [dostęp: 01.01.2022].
126. <https://raumlabor.net/cantiere-barca/> [dostęp: 01.01.2022].
127. <http://yaplusk.org/project/capla/> [dostęp: 01.01.2022].
128. <https://concentrico.es/en/concentrico-02/> [dostęp: 01.01.2022].
129. <https://ecosistemaurbano.com/dreamhamar/> [dostęp: 08.01.2022].
130. <https://ecosistemaurbano.com/eco-boulevard/> [dostęp: 08.01.2022].
131. <http://www.hclbox.org/en/pages/about> <https://www.facebook.com/BoitesDechange> [dostęp: 01.01.2022].
132. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Pavillon-2011> [dostęp: 01.01.2022].
133. <https://www.ottotto.pt/fountain-hacks> [dostęp: 01.01.2022].
134. <https://www.facebook.com/grupazpasja/photos/pcb.4069619166384131/4069613626384685/>
<https://makeitabetterplace.eu/2017/08/jadlodzielnie-gdzie-zaniesc-nadwyzke-jedzenia/> [dostęp: 01.01.2022].
135. <https://gazetawroclawska.pl/ruszyly-jarmarki-swiateczne-we-wroclawiu-sprawdzcie-szczegoly/ga/c1-15342220/zd/46980962> [dostęp: 08.01.2022].
136. <https://raumlabor.net/ka-no-what-now/> [dostęp: 01.01.2022].
137. <https://www.lluernia.cat/quant-a/els-logos/> [dostęp: 01.01.2022].
138. <https://www.londonfestivalofarchitecture.org/2018site/event/an-interactive-art-architecture-by-milene-guermont-the-sculptor-engineer/> [dostęp: 01.01.2022].
139. https://www.studio.no.pl/?portfolio_page=brave-2 [dostęp: 08.01.2022].
140. <https://www.bellastock.com/projets/made-in-vitrolles/> [dostęp: 01.01.2022].
141. <http://www.collectifetc.com/realisation/meccalupino/> [dostęp: 01.01.2022].
142. <http://yaplusk.org/project/quartier-productif/> [dostęp: 01.01.2022].
143. <https://www.collectifparenthese.com/project/show/15> [dostęp: 01.01.2022].
144. <http://www.studiobasar.ro/?p=2691&lang=en> <http://www.zzzzz.pl> [dostęp: 01.01.2022].
145. <https://www.facebook.com/PARKing-Day-71298180414/> <https://sendimir.org.pl/projekty/warszawa-chwyta-wode/parking-day-w-warszawie/> <https://www.planeta.com/parking-day/> [dostęp: 01.01.2022].
146. <https://wcrs.wroclaw.pl/parki-esk/> [dostęp: 08.01.2022].
147. <http://www.collectifetc.com/realisation/place-au-changement-chantier-ouvert/> [dostęp: 01.01.2022].
148. <http://www.collectifetc.com/realisation/place-au-changement-opus-2/> [dostęp: 01.01.2022].
149. <https://www.archdaily.com/561562/playland-likearchitects> [dostęp: 01.01.2022].
150. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/s-o-s-spazio-open-source/ [dostęp: 01.01.2022].
151. <https://www.archdaily.com/929536/sava-installation-openact-architecture-plus-sara-palomar-studio>
<https://www.re-thinkingthefuture.com/temporary-structure/3047-sava-installation-by-openact-architecture/> [dostęp: 01.01.2022].
152. <https://raumlabor.net/shabbyshabby-apartments/> [dostęp: 01.01.2022].
153. https://torresastaburuaga.com/2014/10/10/solar-corona_-valencia_2011-2013_corona-site/
https://www.eldiario.es/madrid/somos/malasana/el-ayuntamiento-ordena-desalojar-el-solar-de-la-calle-antonio-grilo-esta-semana_1_6414467.html system zgłaszania <https://solarcorona.wordpress.com/protocolo-de-usos/> [dostęp: 08.01.2022].
154. https://www.dezeen.com/2021/09/17/yinka-ilori-crossings-london-design-festival/?li_source=LI&li_medium=bottom_block_1 [dostęp: 01.01.2022].
155. <https://raumlabor.net/the-built-the-unbuilt-and-the-unbuildable/> [dostęp: 01.01.2022].
156. https://www.archdaily.com/933108/the-yellow-pavilion-architecture-for-humans?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects <http://www.architectureforhumans.com/the-yellow-pavilion/> [dostęp: 01.01.2022].
157. <https://concentrico.es/un-lugar-un-banco-un-arbol/> [dostęp: 01.01.2022].
158. <https://studiogogo.ltd/volo/> [dostęp: 01.01.2022].
159. <http://wymianaciepla.pl/?fbclid=IwAR3y1dJ4eh0q99ievd2Jo5SajoLsF7WNLZqdLO10ncw8GfuhpJSfqTCraQs> [dostęp: 01.01.2022].
160. <https://raumlabor.net/x-sud-labor/> [dostęp: 01.01.2022].
209. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Hexagone> [dostęp: 08.01.2022].
210. <https://concentrico.es/02-04-alexander-platz/> [dostęp: 08.01.2022].
211. <https://concentrico.es/3x3/> [dostęp: 01.01.2022].
212. <https://concentrico.es/a-traves-de-los-limites/> [dostęp: 01.01.2022].
213. <https://concentrico.es/amanita-musicaria/> [dostęp: 01.01.2022].
214. <https://www.collectifparenthese.com/project/show/46> [dostęp: 08.01.2022].
215. https://www.studio.no.pl/?portfolio_page=smash-pop-art-storm [dostęp: 08.01.2022].
216. <https://concentrico.es/arch-play/> [dostęp: 01.01.2022].

217. <https://concentrico.es/banquin/> [dostęp: 08.01.2022].
218. https://www.archdaily.com/939076/belvedere-pavilion-kawahara-krause-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
219. <https://inhabitat.com/bergen-safe-house-is-a-temporary-structure-protected-from-fire-by-a-charred-exterior/> [dostęp: 01.01.2022].
220. <https://www.archdaily.com/191018/bluetube-bar-dose> [dostęp: 01.01.2022].
221. https://torresastaburuaga.com/2014/01/12/propuesta-de-bosque-urbano-en-el-carmen_valencia-2013_-urban-forest-proposal-in-el-carmen/ http://globedia.com/bosque-urbano-festival-artes-ciutat-vella-oberta-valencia?fbclid=IwAR0zE-Jzp6q7BKFfa4z2_4hrXWnRHy9L9M0ORx5r1dJzhdRpJL0hSe8XeVw [dostęp: 01.01.2022].
222. <https://www.sigitasimona.com/the-building-site> [dostęp: 01.01.2022].
223. <https://concentrico.es/cada-cuba-huele-al-vino-que-tiene/> [dostęp: 01.01.2022].
224. <https://concentrico.es/caja-magica/> [dostęp: 08.01.2022].
225. <http://yaplushk.org/project/chrisalid-van/> [dostęp: 01.01.2022].
226. https://www.archdaily.com/940687/kami-in-the-whispering-forest-installation-moradavaga?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
227. <https://www.ottotto.pt/serralves> [dostęp: 01.01.2022].
228. <https://www.kogaa.eu/projects/city-cell-prototype> [dostęp: 01.01.2022].
229. <https://concentrico.es/ciudad-efimera/> [dostęp: 08.01.2022].
230. <https://www.interboropartners.com/projects/commonplace> [dostęp: 08.01.2022].
231. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Cortica-1> [dostęp: 01.01.2022].
232. <https://concentrico.es/el-ciempies/> [dostęp: 08.01.2022].
233. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Empreintez-vous-1> [dostęp: 08.01.2022].
234. https://www.archdaily.com/549830/endesa-world-fab-condenser-margen-lab?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
235. https://www.archdaily.com/889334/ensaio-04-fahr-02?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
236. <https://www.collectifparenthese.com/project/show/14> [dostęp: 01.01.2022].
237. <https://concentrico.es/fiesta/> [dostęp: 01.01.2022].
238. <https://concentrico.es/foret/> [dostęp: 01.01.2022].
239. https://www.archdaily.com/922921/frame-pavilion-menthol-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
240. https://www.archdaily.com/946782/garage-screen-cinema-snhk-studio?utm_source=dlvr.it&utm_medium=facebook [dostęp: 01.01.2022].
241. https://www.archdaily.com/805969/hybrid-tower-cita-the-royal-danish-academy-of-fine-arts?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
242. <https://www.icd.uni-stuttgart.de/projects/hygroskin-meteorosensitive-pavilion/> [dostęp: 08.01.2022].
243. <http://www.morison.info/i-lost-her-near-fantasy-island-life-has-not-been-the-same> [dostęp: 01.01.2022].
244. <https://www.icd.uni-stuttgart.de/projects/> [dostęp: 01.01.2022].
245. <https://www.itke.uni-stuttgart.de/research/icd-itke-research-pavilions/> [dostęp: 01.01.2022].
246. https://www.archdaily.com/869450/icd-itke-research-pavilion-2016-17-icd-itke-university-of-stuttgart?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
247. https://www.plataformaarquitectura.cl/cl/884170/crasas-garden-installation-adrian-torres-astaburuaga?ad_medium=gallery [dostęp: 01.01.2022].
248. <https://www.hollywoodreporter.com/news/giant-jeff-goldblum-statue-appears-london-1128059> [dostęp: 01.01.2022].
249. <https://plastique-fantastique.de/KARL-MARX-BONSAI> [dostęp: 01.01.2022].
250. <https://www.dezeen.com/2012/10/02/khor-i-temporary-theatre-by-taat/> [dostęp: 01.01.2022].
251. https://www.archdaily.com/474940/kiosk-make-architects?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
252. <https://concentrico.es/kreuzweg/> [dostęp: 01.01.2022].
253. <https://plastique-fantastique.de/KULTURPALUPE> [dostęp: 01.01.2022].
254. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/effet-boule-de-neige> [dostęp: 08.01.2022].
255. <http://www.collectifetc.com/realisation/la-halle-puget/> [dostęp: 08.01.2022].
256. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/L-esthetique-du-mal> [dostęp: 01.01.2022].
257. <https://concentrico.es/la-ciudad-itinerario/> [dostęp: 01.01.2022].
258. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/La-Madeleine-1> [dostęp: 01.01.2022].

259. <https://concentrico.es/la-vela-del-ebro/> [dostęp: 08.01.2022].
260. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/La-venelle-gardienne> [dostęp: 01.01.2022].
261. <https://www.les-saprophytes.org/project/made-in-vitrolles/> [dostęp: 01.01.2022].
262. <https://concentrico.es/latern/> [dostęp: 01.01.2022].
263. <http://www.collectifetc.com/realisation/le-manege/> [dostęp: 01.01.2022].
264. <https://concentrico.es/love-me-tender/> [dostęp: 08.01.2022].
265. <https://schonherr.dk/projekter/skoven-nabo-aarhus-festuge-2010/> [dostęp: 01.01.2022].
266. https://www.archdaily.com/890308/montana-en-la-luna-enorme-studio?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 08.01.2022].
267. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/LE-MUR-DU-MOU-1> [dostęp: 01.01.2022].
268. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/AGRESTE> [dostęp: 01.01.2022].
269. <https://www.designboom.com/architecture/nautilus-skopje-macedonia-ten-city-creative-network-12-17-2015/>
<https://www.gta.arch.ethz.ch/veranstaltungen/nautilus-konstrukt-d> [dostęp: 08.01.2022].
270. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10159599288848544&set=pcb.1000930550459218> [dostęp: 01.01.2022].
271. <https://concentrico.es/origami/> [dostęp: 08.01.2022].
272. <https://concentrico.es/otravision/> [dostęp: 01.01.2022].
273. <https://www.ottotto.pt/party-animal> [dostęp: 01.01.2022].
274. <https://concentrico.es/pasaje/> [dostęp: 01.01.2022].
275. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Pavillon-2011> [dostęp: 01.01.2022].
276. <https://wcrs.wroclaw.pl/parki-esk/> [dostęp: 08.01.2022].
277. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Pieges-de-souvenirs-1> [dostęp: 01.01.2022].
278. https://www.domusweb.it/en/architecture/gallery/2020/12/21/inflatable-architecture-invades-paris-garden-for-fashion-show.html?utm_medium=Social&utm_source=Facebook&fbclid=IwAR2e9JZ8irYuG67wKmnqviYW9UNxotKYJoha7pWnayI4OKFLVRyN4UWkvZs#Echobox=1608635121 [dostęp: 01.01.2022].
279. https://www.studiono.pl/?portfolio_page=wilno_amfiteatr [dostęp: 01.01.2022].
280. <https://concentrico.es/prismarium/> [dostęp: 01.01.2022].
281. <http://www.studiobasar.ro/?p=3958&lang=en> <https://www.publicspace.org/works/-/project/h186-temporary-pool-at-verona-street> [dostęp: 01.01.2022].
282. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Sel-sur-cour-1> [dostęp: 01.01.2022].
283. http://www.collectifetc.com/realisation/croix-rouge-sequipe-_et-si-on-essayait-pour-voir/ [dostęp: 08.01.2022].
284. https://www.archdaily.com/918715/simulacrum-installation-pedro-henrique?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
285. <https://plastique-fantastique.de/SINESTESIA-IED-Madrid> [dostęp: 01.01.2022].
286. <http://www.morison.info/skirt-of-the-black-mouth/kphq220lq3d26l5bwudgeixp6y2862> [dostęp: 01.01.2022].
287. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Souriez-vous-etes-filmes-1> [dostęp: 01.01.2022].
288. https://www.archdaily.com/888553/start-diogo-aguiar-studio?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].
289. <https://www.dezeen.com/2013/08/31/story-tower-library-by-rtu-international-architecture-summer-school/> [dostęp: 01.01.2022].
290. <https://www.omrrevesz.com/work/street-cinema> [dostęp: 08.01.2022].
291. <https://new-practice.co.uk/subtle-shifts> [dostęp: 08.01.2022].
292. <https://moradavaga.com/SUNWHEEL> [dostęp: 08.01.2022].
293. <http://2017.tab.ee/programme/installation-competition/> [dostęp: 01.01.2022].
294. <http://2015.tab.ee/news/tallinn-architecture-biennale-2015-body-building-installation-to-remain-open-for-public-until-end-of-2016.html> [dostęp: 01.01.2022].
295. <http://2017.tab.ee/programme/installation-competition/> [dostęp: 01.01.2022].
296. https://submarina.info/2019/08/14/tejiendo-la-calle-2019_-instalacion/ [dostęp: 01.01.2022].
297. <https://www.dezeen.com/2019/06/25/inflatable-architecture-maze-architects-of-air-daedalum/> [dostęp: 01.01.2022].
298. <https://www.dezeen.com/2019/06/28/city-parklets-london-festival-architects-fatkin-mcevoy-patri/> [dostęp: 01.01.2022].
299. <https://christojeanneclaude.net/artworks/the-london-mastaba/> [dostęp: 01.01.2022].
300. <http://www.studiobasar.ro/?p=3048&lang=en> [dostęp: 08.01.2022].
301. <https://divisare.com/projects/315142-anna-eugeni-bach-the-shadows-of-sant-estev> [dostęp: 01.01.2022].

302. <https://www.haworthtompkins.com/work/the-shed> [dostęp: 01.01.2022].

303. <https://concentrico.es/la-cubierta-de-madera-sobre-los-coches/> [dostęp: 01.01.2022].

304. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Thin-Green-1> [dostęp: 01.01.2022].

305. <https://concentrico.es/vacio-encerrado/> [dostęp: 01.01.2022].

306. <https://concentrico.es/viaje-alrededor-del-castano/> [dostęp: 01.01.2022].

307. https://www.archdaily.com/944591/wicker-pavilion-dja?ad_source=search&ad_medium=search_result_projects [dostęp: 01.01.2022].

308. <https://raumlabor.net/shabbyshabby-apartments/> [dostęp: 01.01.2022].

340. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/4harps> [dostęp: 01.01.2022].

341. <https://www.mccloymuchemwa.com/A-BENCH-FOR-EVERYONE> [dostęp: 01.01.2022].

342. <https://bustler.net/news/2109/a-nous-le-parking-in-strasbourg> [dostęp: 01.01.2022].

343. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/An-4000> [dostęp: 01.01.2022].

344. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Bloom> [dostęp: 08.01.2022].

345. <https://www.ottotto.pt/bus-stop> [dostęp: 01.01.2022].

346. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Cache-Cache-1> [dostęp: 01.01.2022].

347. <https://www.dezeen.com/2018/06/01/richard-woods-dumps-cartoon-house-skip-london-festival-architecture/> [dostęp: 01.01.2022].

348. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Cite-surprise-cite-surprenante-1> [dostęp: 01.01.2022].

349. <https://www.iotagarden.com/projects/london-festival-of-architecture-2019/> [dostęp: 01.01.2022].

350. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Colibri-1> [dostęp: 01.01.2022].

351. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Dessine-moi-un-horizon-1> [dostęp: 08.01.2022].

352. <https://www.archdaily.com/777563/at-180-creative-camp-domesticity-brings-living-space-out-into-the-public> https://www.180.camp/?utm_medium=website&utm_source=archdaily.com [dostęp: 01.01.2022].

353. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/EMBRUNS-1> [dostęp: 01.01.2022].

354. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/ENTRE-TEMPS-1> [dostęp: 08.01.2022].

355. <http://www.hclbox.org/en/pages/about> <https://www.facebook.com/BoitesDeChange> [dostęp: 01.01.2022].

356. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/gondwana/ [dostęp: 08.01.2022].

357. <http://www.paulcocksedgestudio.com/here-comes-the-sun> [dostęp: 08.01.2022].

358. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Heureux-Evenement-1> [dostęp: 08.01.2022].

359. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/IN-N-OVER-1> [dostęp: 01.01.2022].

360. <http://www.jadlodzielniaszczecin.pl/> [dostęp: 01.01.2022].

361. <http://yaplushk.org/project/miniature-a-completer/> [dostęp: 01.01.2022].

362. <http://www.collectifetc.com/realisation/epopeepugetacte2/> <http://www.collectifetc.com/realisation/la-halle-puget/> [dostęp: 08.01.2022].

363. <https://www.anti-k.org/2020/06/02/pas-de-nettoyage-a-la-halle-puget/> [dostęp: 01.01.2022].

364. <https://concentrico.es/la-hoja/> [dostęp: 01.01.2022].

365. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/LA-PETITE-MOTTE-1> [dostęp: 01.01.2022].

366. <https://concentrico.es/la-plaza/> [dostęp: 01.01.2022].

367. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/La-tete-dans-les-nuages-3> [dostęp: 01.01.2022].

368. <https://www.bellastock.com/projets/made-in-vitrolles/> [dostęp: 01.01.2022].

369. <http://yaplushk.org/project/le-genie-dalex/> [dostęp: 01.01.2022].

370. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/le-orecchie-di-giussano/ [dostęp: 01.01.2022].

371. <https://www.ateliersteffenkehrle.com/work/loungers/> [dostęp: 01.01.2022].

372. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Medusa-1> [dostęp: 01.01.2022].

373. https://www.studiono.pl/?portfolio_page=mikroinstalacje [dostęp: 01.01.2022].

374. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Nature-electrique> [dostęp: 01.01.2022].

375. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Ne-derangez-pas-mes-cercles-1> [dostęp: 01.01.2022].

376. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Paradigmes-1> [dostęp: 08.01.2022].

377. <https://www.ottotto.pt/parallepath> [dostęp: 01.01.2022].

378. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/perestrello-2-0/ [dostęp: 08.01.2022].

379. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/PHOTO-SOUVENIR-1> [dostęp: 01.01.2022].

380. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Premiere-neige-1> [dostęp: 01.01.2022].

381. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Souvenirs-dautomne-1> [dostęp: 08.01.2022].

382. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/SUMMIT> [dostęp: 01.01.2022].

383. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Texus-1> [dostęp: 01.01.2022].

384. <https://www.archdaily.com/535622/urban-intervention-winners-built-in-abrantes-portugal-for-canal-180-s-creative-camp> [dostęp: 01.01.2022].

385. <https://raumlabor.net/the-generator/> <https://raumlabor.net/the-generator-brno-public-stage/> [dostęp: 01.01.2022].

386. <http://www.paulcocksedgestudio.com/the-make-blood-cancer-visible-campaign/> [dostęp: 01.01.2022].

387. <http://www.prewettbizley.com/graham-bizley-blog/2018/4/27/post-3> [dostęp: 08.01.2022].

388. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Topographie-de-la-surprise-1> [dostęp: 01.01.2022].

389. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Tournearound-1> [dostęp: 08.01.2022].

390. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/USINE> [dostęp: 01.01.2022].

391. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/UN-DIXIEME-DE-PRINTEMPS> [dostęp: 01.01.2022].

392. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Urban-living-room> [dostęp: 01.01.2022].

393. <https://festivaldesarchitecturesvives.com/Where-is-my-beach-umbrella-1> [dostęp: 01.01.2022].

394. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/work-watching/ [dostęp: 01.01.2022].

395 - 396.

<http://wymianaciepla.pl/?fbclid=IwAR3y1dJ4eh0q99ievd2Jo5SajoLsF7WNLZqdLO10ncw8GfuhpJSfqTCraQs> [dostęp: 01.01.2022].

465. <https://concentrico.es/en/all-is-ok-we-are-designing/> [dostęp: 01.01.2022].

466. <https://www.archiobjects.org/tactical-urbanism-in-milan-by-apicultura-studio/> <http://apicultura.studio/> [dostęp: 01.01.2022].

467. <https://www.haque.co.uk/evoke.php> [dostęp: 08.01.2022].

468. <https://codobrego.info/nikola-faller-i-jego-obrazy-z-lisci/> [dostęp: 01.01.2022].

469. https://www.dezeen.com/2021/09/17/yinka-ilori-crossings-london-design-festival/?li_source=LI&li_medium=bottom_block_1 [dostęp: 01.01.2022].

470. http://www.langbaumann.com/?project_id=378 [dostęp: 01.01.2022].

471. <https://christojeanneclaude.net/artworks/the-floating-piers/> [dostęp: 01.01.2022].

472. http://lax.com.pl/portfolio_page/urbanimals/ [dostęp: 08.01.2022].

504. <https://concentrico.es/a-walk/> [dostęp: 01.01.2022].

505. <http://www.studiobasar.ro/?p=6423&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].

506. <https://plastique-fantastique.de/AEROPOLIS> [dostęp: 01.01.2022].

507. <https://www.haque.co.uk/burble.php> <https://www.haque.co.uk/skyear.php> [dostęp: 08.01.2022].

508. <https://raumlabor.net/chuck-a-luck/> [dostęp: 01.01.2022].

509. <http://www.collectifetc.com/realisation/cinemar-trafaria/> [dostęp: 01.01.2022].

510. <https://raumlabor.net/kuchenmonument/> [dostęp: 01.01.2022].

511. <http://domeofvisions.dk/> [dostęp: 01.01.2022].

512. <https://raumlabor.net/emma-unter-giesing/> [dostęp: 01.01.2022].

513. <https://raumlabor.net/eure-vision/> <https://raumlabor.net/chor-der-statistik/> [dostęp: 01.01.2022].

514. <https://www.archdaily.com/900943/hello-woods-pop-up-park-adds-a-splash-of-color-to-an-underused-square-in-budapest> [dostęp: 01.01.2022].

515. <http://www.morison.info/i-lost-her-near-fantasy-island-life-has-not-been-the-same> [dostęp: 01.01.2022].

516. <http://refunc.nl/?p=4069> <https://www.facebook.com/ReFunc-178682778837957> [dostęp: 01.01.2022].

517. <http://yaplusk.org/project/soleillades/> [dostęp: 01.01.2022].

518. <https://www.haque.co.uk/marling.php> [dostęp: 08.01.2022].

519. <https://raumlabor.net/28062013-monuments/> [dostęp: 01.01.2022].

520. <https://www.archdaily.com/920928/next-gen-park-kogaa-studio> [dostęp: 01.01.2022].

521. <https://architecturaltechnology.com/resource/kyson-s-nomadic-treehouse.html>
<https://www.dezeen.com/2016/11/16/scott-kyson-treehouse-charred-timber-smoked-glass-garden-pavilion-london/> [dostęp: 01.01.2022].

522. <http://www.collectifetc.com/realisation/le-papomo-parlement-populaire-mobile/> [dostęp: 01.01.2022].

523. https://www.orizzontale.org/en/portfolio_page/pimp-my-cart/ [dostęp: 01.01.2022].

524. https://www.youtube.com/watch?v=wAh_I8xqZeU&t=3s [dostęp: 08.01.2022].

525. <https://landscape.coac.net/en/popup-green> [dostęp: 08.01.2022].

526. <https://www.youtube.com/watch?v=bjuiBHzNSCs&t=33s> [dostęp: 08.01.2022].

527. <http://yaplusk.org/project/saint-plastic/> [dostęp: 01.01.2022].

528. <https://concentrico.es/senales/> [dostęp: 01.01.2022].

529. <http://www.studiobasar.ro/?p=3015&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].

530. <http://www.studiobasar.ro/?p=6291&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].

531. <https://pangenerator.com/projects/the-lightwaves/> [dostęp: 08.01.2022].

532. <http://www.toolsforaction.net/2016/05/> [dostęp: 01.01.2022].

533. <http://www.publicartlab-berlin.de/projects-2/public-art/mobile-museums/> [dostęp: 01.01.2022].

534. <http://www.studiobasar.ro/?p=5675&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].
535. <http://www.studiobasar.ro/?p=7133&lang=en> [dostęp: 01.01.2022].
536. <https://smoglab.pl/bardzo-zle-powietrze-w-malych-miasteczkach-lepiej-jest-nawet-w-krakowie/> [dostęp: 01.01.2022].

Tabela 1. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę dużą	5
Tabela 2. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę małą	19
Tabela 3. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej poprzez strukturę powierzchniową	27
Tabela 4. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji planowanej różnostrukturowej	33
Tabela 5. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez zespół struktur	47
Tabela 6. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę dużą	71
Tabela 7. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę małą	107
Tabela 8. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę powierzchniową	141
Tabela 9. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej bezstrukturowej	149
Tabela 10. Zestawienie kryteriów dla aktywnej transformacji nieplanowanej poprzez strukturę przemieszczającą się	157